

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hesse_Herman-Tento_svet.pdb

PDB Name: Hesse Tento svět

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 2.1.2036

Modification Date: 2.1.2036

Last Backup Date: 2.1.2036

Modification Number: 0

Hermann Hesse Tento svět Povídky překlad Vratislav Slezák

Mramorová pila Léto to bylo přímo nádherné, krásné počasí se nepočítalo na dny, nýbrž na celé týdny, a to byl teprve červen a zrovna svezli sena. Pro mnoho lidí není nic krásnějšího než právě takové léto, kdy rákosí hoří i v té něj vlhčí bažině a vedro člověka vysouší až na kost. Jakmile tahle jejich doba nastane, nasají do sebe ti lidé tolik tepla a pohody a ze svého beztak nijak zvlášť čínorodého života se radují tak rajsky lenošivě, jak se to u jiných nikdy nevidí. I já patřím k této odrůdě; proto mi na počátku onoho léta bylo tak úžasné, ovšem s významnými přestávkami, ale o těch povyprávím posléze. Byl to možná nejhřívější červen, jaký jsem kdy zažil, a už by věru bylo náramně zapotřebí, aby zas jednou takový nastal. Květinová zahrádka před bratrancovým domem na vesnické ulici voněla a kvetla jako divá; husté vysoké jiriny tam zakrývaly chatrný plot a nasadily už tlusté kulaté pupeny a z jejich štěrbin se draly ven žluté, červené a fialové okvětní lístky. Žlutá fiala planula svou medovou hnědí tak kypivě a voněla tak rozmařile a toužebně, jako by věděla, že už záhy nadejde doba, kdy odkvete a bude muset ustoupit hustě bujícím rezedám. Toporné netýkavky tiše a zadumaně stály na tlustých, sklovitých stéblech a s nimi štíhlé, zasněné kosatce, vesele svítila červeň nepěstěných růžových keřků. Půda se sotva dala zahlédnout, jen tak na šířku ruky, jako by celá zahrada byla jen veliká, pestrá a veselá kytice tryskající z příliš těsné vázy a kde na kraji byly řeřišnice v růžích málem udušené a uprostřed se svými velikými bujnými květy drze a násilnický roztahovala chlubitě planoucí lilie zlatohlavá. Náramně se mi to líbilo, jenomže bratranec a sedláci to sotva vnímali. Jim začíná zahrada působit tak trochu radost, až když se schyluje k podzimu a na záhonech zbývají už jen poslední pozdní růže, slaměnky a astry. Nyní byli všichni každý den od časného rána do pozdních hodin na poli a večer se jen unaveně a těžce svalili do postele, jako když se

skácejí olovění vojáčky. A přesto na podzim i na jaře pokaždé tuhle zahrádku pečlivě ošetřují a upravují, třebaže jim nic nevynáší a oni šijí v době, kdy je nejkrásnější, stěží povšimnou. Celé dva týdny už se nad zemí klenulo žhavé, modré nebe, zrání čisté a úsměvné, odpoledne vždy obklopené nízkými, pozvolna rostoucími kupami mračen. V noci se blízko i v dáli snesla bouřka,

avšak každého rána, při probuzení - ještě mi hřmělo v uších - se z výše zářivě snášel blankyt a slunce a vše bylo opět prosáklé světlem a vedrem. Pak jsem zvesela a bez chvatu zahájil svůj letní způsob života: krátké procházky po žhoucích a žízni rozpukaných polních cestách přes teple vydechující pole s vysokými žlutnoucími klasy, z nichž se smály máky a chrpy, vikev, koukol a svlačec, poté jsem dlouho, celé hodiny odpočíval ve vysoké trávě na okraji lesa, nade mnou se zlatavě mihotal hmyz a zpívaly včely, větve spočívaly v bezvětří v hloubi oblohy; k večeru pak blaživě lenivá cesta domů prosluněným prachem a narudlým zlatem polí, vzduchem plným zrání a únavy a toužebného bučení krav, a nakonec dlouhé, vlhké hodiny až do půlnoci, prosezené pod javorem a lípou o samotě či s nějakým známým při žlutém víně, spokojené, nenucené povídání až do teplé noci, dokud v dálce kdesi nezačalo hřmít a dokud ve vyděšeně burácivých poryvech větru pomalu a rozkošnický vzduchem se snášející kapky nedopadly těžce a měkce a sotva slyšitelně do hustého prachu. „No ne, co ty jsi ale za lenocha!“ prohlašoval můj milý bratránek a bezradně kroutil hlavou, „že ti ruce a nohy neupadnou!“ „Ještě jsou pevné dost,“ uklidňoval jsem ho. A měl jsem radost, jak on je unavený a upocený a sedřený tak, až se nemohl ani hnout. Cítil jsem se naprosto v právu; měl jsem za sebou zemskou zkoušku a dlouhou řadu trpkých měsíců, kdy den co den ukřižovávat a obětovat svou pohodlnost bylo pro mě těžké až dost. Bratranec Kilián také vůbec nebyl takový, že by mi to mé slastné potěšení nepřál. Měl velký respekt před mou učeností, v jeho očích mě zahalovala posvátným hávem, a já jsem se do ní ovšem halil tak, aby se leccjaké díry nedostaly zrovna navrch. Bylo mi tak dobře jako snad ještě nikdy. Klidně a pomalu jsem se toulal po polích a lukách, obilím a senem, vysokým bohlavem, lehával jsem a oddychoval jsem bez hnutí v tom krásném teple jako had a vychutnával žhavé, tiché chvíle. A pak ty zvuky léta! Zvuky, co v člověku vyvolají tolik blaha i smutku a které mám tak rád: nekonečné, až přes půlnoc neustávající bzučení cikád, dá se do něj naprosto ponořit jako do pohledu na moře - syté šumění kývajících se klasů - neustále v dálce číhající tiché hřmění - večer komáří roje a dodaleka znějící, jímavé naklepávání kos - v noci vzdouvání teplého větru a vášnivý přívál náhlých průtrží.

A jak v těch krátkých, nádherných týdnech všechno kvete a dýchá horoucněji, žije a voní hlouběji, plane toužebněji a vroucněji! Jak přebohatá vůně lip měkkými výpary vyplňuje celá údolí a jak vedle znavených, zrajících obilných klasů dychtivě žijí a vypínají se pestré polní květiny, jak v chvatu těch chvil žhnou dvojnásob horečně, než v nich tak záhy, tak záhy zasviští srp! Bylo mi čtyřia dvacet let, připadalo mi, že se světem i se mnou samým to je náramně v pořádku, a život jsem provozoval jako zábavné amatérské umění, převážně podle estetických hledisek. Pouze zamilovanost, ta mě přepadala a probíhala u mě naprosto bez mého vlivu podle tradičních pravidel. Jenomže říci mi něco takového by býval nesměl nikdo! Po nezbytných pochybnostech a výkyvech jsem se oddal filozofii přitakávající životu a po mnoha těžkých zkušenostech jsem dospěl, tak mi aspoň připadalo, ke klidnému a věcnému pozorování věcí. Nadto jsem zdárně složil svou zemskou zkoušku, ve váčku jsem měl pěkné kapesné a před sebou dva měsíce prázdnin. V každém životě pravděpodobně nastanou takové časy: do veliké dálky vidíme před sebou jen hladkou dráhu, bez překážek, bez mráčku na nebi, žádná kaluž v cestě. A to se pak na tom vrcholku člověk náramně natrásá a myslí si s čím dál větší jistotou, že žádné štěstí a náhoda neexistují, nýbrž že si to všecko a k tomu ještě polovičku budoucnosti poctivě zasloužila vydobyl sám, protože to prostě jako zdatný chlapík dokáže. A je dobré se z takového poznání radovat, vždyť na něm se zakládá štěstí princů z pohádky i vrahů na hromadě hnoje, a nadto nikdy moc dlouho nevydrží. Z obou krásných prázdninových měsíců mi mezi prsty zatím proklouzlo jen pár dní. Pohodlně a pružně jako nějaký veselý mudrc jsem se toulal údolím, v ústech doutník, polní mák za kloboukem, v brašně pytlík třešní a pěknou knížku. Vedl jsem chytré řeči se statkáři, občas jsem prohodil něco vlídného k lidem na poli, dal se zvát na všechny velké i malé slavnosti, schůzky a hostiny, na krtiny i večerní sedánky u piva, příležitostně jsem v pozdním odpoledni něco popil s farářem; s továrníky a s nájemci poříčí jsem chodil na pstruhy, s

uměřenou radostí jsem se vnitřně nadýmal a lebedil si, když nějaký takový vypasený, zkušený muž se mnou jednal jako se sobě rovným a nedělal žádné narážky na moje přílišné mládí. Vždyť tak směšně mladý jsem opravdu byl jen navenek. Od určité doby jsem zjišťoval, že pouhé hraní je už za mnou a že se ze mne stal muž; s tichou roz-

koši jsem se každou chvilku radoval z té své zralosti a rád jsem prohlašoval, že život je oř, bujný, silný oř, a člověk s ním musí zacházet jako jezdec, srdnatě a zároveň obezřetně. Země se přede mnou rozprostírala v své letní kráse, obilná pole začínala žloutnout, vzduch byl ještě plný vůně sena a listů mělo ještě světlé, syté barvy. Děti nosily na pole chleba a mošt, sedláci se vesele činili a večer děvčata v houfech běhala po ulici, bez příčiny se náhle dávala do smíchu a bez domluvy se pouštěla do zpěvu jímá-vých lidových písní. Přihlížel jsem tomu z výšin své mladé mužné zralosti, ze srdce jsem dětem, sedlákům a děvčatům přál tu jejich radost a měl pocit, jak tomu všemu dobře rozumím. V chladné lesní rokli Sedlového potoka, který každých pár set kroků musí pohánět mlýn, stála rozložitá, úpravná mramorová pila: kůlny, pilnice, odstavné zařízení, dvůr, obytné stavení a zahrádka, všechno prosté, solidní, potěcha pro oči, ani moc omšelé, ani zas příliš nové. Kusy mramoru se tu pomalu rozřezávaly na bezvadné silné a slabší desky, omývaly a brousily, provoz to byl tichý a čistotný, každému divákovi musel skýtat potěšení. Byl to zvláštní pohled, ale hezký a půvabný, jak tu ten dvorec s pilou ležel uprostřed těsného a klikatého údolí mezi jedlemi a buky a úzkými proužky luk, plný velkých bloků mramoru bílého, modravě šedého i s barevnými žilkami, hotových desek všech velikostí, zbylého odpadu a jemného, třpytivého mramorového prachu. Když jsem z dvorce po první návštěvě vyvolané zvědavostí odcházel, strčil jsem si do kapsy kousek po jedné straně vyhlazeného bílého mramoru; měl jsem ho celá dlouhá léta, ležel na mém psacím stole jako těžítka. Majitel té brusírny mramoru se jmenoval Lampart a mně připadalo, že ze všech originálních postav té plodné končiny je jednou z nejpodivuhodnějších. Záhy ovdověl a zčásti pro svůj nedružný život, zčásti pro svou svéráznou živnost bez vazby na život lidí v okolí nesl na sobě zvláštní ražení. Platil za velmi zámožného, jenže s jistotou to nevěděl nikdo, vždyť v širokém okolí nebylo nikoho, kdo by měl nějaký podobný podnik a rozuměl jeho chodu a výnosům. V čem ta jeho zvláštnost spočívá, to jsem ještě nevyzkoumal. Jenomže tu byla a nutila člověka k tomu, aby se k panu Lampartovi choval jinak než k druhým lidem. Kdo k němu zašel, byl vítán a vlídně přijat, ale aby brusič mramoru sám někomu návštěvu oplatil, to se nestalo nikdy. Objevil-li se někdy - a to se stávalo vzácně - při nějaké veřejné slav-

nosti ve vsi anebo na lovu či v nějaké komisi, jednali s ním velmi zdvořile, ale vždy byli na rozpacích, jak ho náležitě přivítat, neboť přicházel tak poklidně a každému se díval do očí s takovou lhostejnou vážností jako nějaký poustevník, co právě vyšel z lesa a záhy se zas do něj vrátí. Přeplavali se, jak jdou obchody. „Díky, jde to,“ říkal, ale sám se druhých nikdy nezeptal. Dotazovali se, jestli mu nejnovější povodeň nebo poslední sucho nezpůsobily škodu. „Díky, nijak zvlášť,“ řekl, ale nikdy nedodal: „A vám?“ Podle vnějších znaků soudě to byl člověk, který měl a možná ještě má hodně starostí, ale je zvyklý s nikým je nesdílet. Toho léta jsem uvykl zajít si do mramorového mlýna velmi často. Mnohdy, když jsem se loudal kolem, vešel jsem jenom do dvora a do chladné pošmourné brusírny, kde se do taktu zvedaly a klesaly blyštivé ocelové pásy, skřípěla a sypala se zrnka písku, muži mlčky konali svou práci a pod prkennou podlahou zurčela voda. Pozoroval jsem těch několik kol a řemenů, posadil se na blok kamene, pod podešve jsem si přisunul dřevěné válečky a otáčel jimi sem tam anebo jsem jimi přejížděl po zrnkách mramoru a odštěpcích, aby skřípaly, naslouchal jsem vodě, zapálil si doutník, chvíli vychutnával ten klid a chlad a opět se vytratil. Na majitele jsem nenarazil téměř nikdy. Chtěl-li jsem k němu, a to jsem chtěl velmi často, vešel jsem do malého, vždy ospale tichého obytného stavení, v chodbě jsem si oškra-bával střevíce a pokašlával přitom tak dlouho, dokud buď pan Lam-part nebo jeho dcera nesešli dolů, neotevřeli dveře do světlé obývací jizby a nepřisunuli mi židli a na stůl nepostavili sklenici vína. Seděl jsem pak u toho těžkého stolu, upíjel ze sklenice, mnul jsem si prsty a pokaždé potřeboval hodnou chvíli, než se rozproudil hovor; neboť ani domácí pán ani dcera, kteří však velmi vzácně byli přítomni oba zároveň, nikdy rozhovor sami nezačali, a mně nikdy pro tyto lidi a v tomto domě nepřipadalo vhodné žádné téma, po jakém se jinak běžně sahá. Po dobré půlhodině, když se hovor dávno rozproudil, byla má sklenka

vína při vši obezřetnosti prázdná. Druhou mi nenabídli, požádat o ni jsem nechtěl, a vysedávat před prázdnou sklenicí mi bylo trochu trapné, a tak jsem vstal, podal ruku a nasadil si na hlavu klobouk. Pokud jde o dceru, zpočátku mě nic nenapadalo, než že je tak pra-

zvláště podobná otci. Jako on měla vysokou, vzpřímenou postavu a tmavé vlasy, po něm i matné černé oči, rovný, jasně a ostře utvářený nos, tichá, krásná ústa. Po něm měla i chůzi, pokud vůbec žena může chodit jako muž, a stejný příjemný, vážný hlas. Ruku člověku podávala stejným gestem jako otec, stejně jako on vyčkávala, co příchozí hodlá říci, a na bezvýznamné zdvořilostní otázky odpovídala stejně tak věcně, stručně a trochu jakoby s údivem. Její krása byla toho druhu, s jakou se na pomezí alemanského kraje člověk setkává častěji a která spočívá ve vyrovnané síle a zteplosti zjevu a je také nerozlučně spojena s vysokým vzrůstem a snědou barvou pleti. Zpočátku jsem se na ni díval jako na hezký obrázek, posléze mě však jistota a zralost toho hezkého děvčete upoutávaly stále víc. A tak se začala má zamilovanost a záhy přerostla ve vášeň, jakou jsem doposud nepoznal. Určitě by byla brzy vyšla zřetelně najevo, nebýt umírněného dívčina chování a klidného a chladného ovzduší v domě, což mě, jakmile jsem tam zašel, jaksi lehce ochromovalo a krotilo. Když jsem seděl naproti ní či jejímu otci, ten velký oheň ve mně se ihned stáhl v plachý plamínek, který jsem obezřetně skrýval. Světnice se také nikterak nepodobala jevišti, kde by se mladý zamilovaný rytíř mohl úspěšně vrhnout na kolena, spíš se rovnala místu umírněnosti a odevzdání, kde panují klidné síly a kde se s vážností žije a zvládá vážný život. Navzdory tomu všemu jsem za dívčinou tichou odevzdaností cítil krocenou životnost a vzrušivost, ta propu-kávala jen vzácně a i pak jen v podobě prudkého gesta či náhlého žáru v očích, když ji strhl živý hovor. Víc než často jsem uvažoval, jaká je asi bytost té krásné a přísné dívky ve skutečnosti. Možná je v podstatě vášnivá, anebo i melancholická či opravdu klidně lhostejná. V každém případě to, co se na ní dalo vypožorovat, nebyla úplně její pravá povaha. Nad ní, která zdánlivě usuzovala tak svobodně a žila tak samostatně, měl neomezenou moc její otec a já jsem cítil, že její pravou vnitřní povahu, i v lásce, odedávna otcův vliv nikoli beztretně utiskoval a nutil ji do jiných forem. Když jsem je viděl oba pospolu, k čemuž ovšem docházelo velmi zřídka, jako bych ten možná nechtěně tyranský vliv vycíťoval, a měl jsem nejasný pocit, že mezi nimi nutně jednou vypukne urputný boj na života na smrt. A když jsem pomyslel, že toho možná budu příčinou já, rozbušilo se mi srdce a nedokázal jsem po-

tlačit mírnou hrůzu. Jestliže moje přátelství s panem Lampartem nečinilo pokroky, mé styky s Gustavem Beckerem, správcem rippašského dvora, se vyvíjely o to zdárněji. Dokonce jsme si před nedávném po mnohahodinových rozhovorech připili na přátelství a tykání a já, vzdor rozhodnému nesouhlasu svého bratrance, jsem na to byl nemálo hrdý. Becker byl studovaný člověk, asi dvaatřicetiletý, prostě zdatný, chytrý chlapík. U něho mi nevadilo, že mým pěkným mužným řečem naslouchal většinou s ironickým úsměvem, neboť jsem viděl, že týmž úsměvem častuje i lidi mnohem starší a důstojnější. Mohl si to dovolit, vždyť nebyl jen samostatným správcem a možná budoucím kupcem velkého statku v té končině, ale i vnitřně měl nad většinou existencí ve svém okolí silnou převahu. S uznáním se o něm mluvilo jako o chlapovi přímo pekelně chytrém, ale v lásce ho příliš neměli. Namlouval jsem si, že cítí, jak se ho lidé straní, a proto že se tolik stýká se mnou. Přirozeně mě často uváděl v zoufalství. Moje výroky o životě a o lidech mi mnohdy zpochybňoval jen tak beze slov, pouhým příšerně významným úšklebkem, a leckdy si troufl přímo prohlásit, že jakékoli mudrování o světě je jen k smíchu. Jednou večer jsem s Gustavem Beckerem seděl u piva v zahradě hostince U orla. Seděli jsme zcela sami a nerušené u stolu s výhledem na louku. Byl to takový suchý a horký večer, kdy všecko je plné zlatavého prachu, lípy voněly až omamně a soumrak jako by ani nechtěl přijít. „Ty, znáš přece toho majitele pily dole v údolí potoka?“ zeptal jsem se přítele. Ani nevzhlédl, nácínal si dýmku, jen pokývl. „Řekni mi, co je to za člověka?“ Becker se zasmál a zastrčil si pouzdro s tabákem do náprsní kapsy. „Je to docela moudrý člověk,“ řekl pak. „Proto také pořád drží jazyk za zuby. Proč se na něj ptáš?“ „Nic, to jen tak. Působí takovým zvláštním dojmem.“ „To moudří lidé vždycky; taky jich moc není.“ „A jinak nic? Nic o něm nevíš?“ „Má hezkou dceru.“ „To má. Ale o to nejde. Proč nikdy nezajde za lidmi?“ „A co by u nich dělal?“

„No to je jedno. Já si myslím, že možná něco mimořádného prožil, či tak něco.“ „Aha, něco

romantického? Tichý mlýn v údolí? Mramor? Zamlklý poustevník? Pohřbené lidské štěstí? Je mi líto, ale nic takového. Je to znamenitý obchodník." „Jak to víš?" „Má za ušima. Ten chlapík si přijde na pěkné peníze." Pak už musel jít. Že ještě má práci. Zaplatil za pivo a odcházel přímo přes posečenou louku, a když už dávno zmizel za nejbližší strání, vinul se odtamtud ještě dlouhý pruh dýmu, neboť Becker šel proti větru. Z chlívů se začalo ozývat pomalé, syté bučení krav, na návsi se vynořovaly první postavy vracející se z práce, a když jsem se po chvíli kolem sebe rozhlédl, byly hory už modročerné, ale nebe vůbec nezčervenalo, nýbrž mělo zelenavě modrou barvu a zdálo se, že každým okamžikem musí vyjít první hvězda. Krátký rozhovor se správcem ušetřil mé myslitelské pýše mírný kopanec, a protože večer byl tak krásný a v mém sebevědomí už tak jako tak zela díra, znenadání se mě zmocnila má láska k té mlýnářce z mramorové pily a dala mi pocítit, že s vášní by si člověk neměl zahrávat. Vypil jsem ještě pěkných pár půllitrů, a když už opravdu hvězdy byly na nebi a z návsi sem zazněla jímavá lidová píseň, nechal jsem na lavici ležet i své moudrosti, i svůj klobouk, vyrazil jsem do ztemnělých polí a v chůzi jsem dal průchod slzám, ať se jen řinou, jak chtějí. Skrze slzy jsem však hleděl na krajinu v letní noci, mohutný pruh polí se na obzoru vzdouval k nebi jako mocná, měkká vlna, po stranách ve spánku tiše oddechoval táhlý les a za mnou téměř jako ztracená ležela vesnice se sporými světélky a občasnými tichými, vzdálenými zvuky. Nebe, pole, lesa vesnice spolu s tou spoustou lučních vůní a tu a tam se ještě ozývajícím cvrkotem cvrčků, všechno navzájem splývalo a obklopovalo mě svou vlahostí a hovořilo ke mně jako krásná, rozradostňující i rozesmutňující melodie. Pouze hvězdy jasně a nehybně spočívaly v polotemných výšinách. Prudce se ve mně vzeplala plachá, a přesto palčivá žádost, touha; nevěděl jsem, zda je to puzení k novým, neznámým radostem a bolestem, či toužení odputovat zpět do domova dětství, opřít se o plot otcovské zahrady, ještě jednou uslyšet hlasy mrtvých rodičů a štěkot našeho mrtvého psa a vyplakat se.

Aniž jsem chtěl, octl jsem se v lese a mezi uschlým větrovím a dusnou tmou šel dál, až se náhle přede mnou les rozestoupil a bylo světlej i a mezi vysokými jedlemi jsem tam dlouho postával nad úzkým údolím Sedlového potoka, pod sebou usedlost Lampartových s bledými hromadami mramoru a temně hučícím úzkým jezem. Až jsem se zastydl a rovnou přes pole jsem se nejbližší cestou odebral domů. Hned na druhý den ze mne Gustav Becker vymámil mé tajemství. „Jen se ne vymlouvej," řekl, „prostě ses úplně zbláznil do mladé Lampartové. Není to žádné velké neštěstí. Jsi ve věku, že se ti bezpochyby totéž přihodí ještě mockrát." Opět se ve mně mocně hnula hrdost. „Ne, kamaráde," řekl jsem, „tos mě tedy podcenil. Chlapecké za-milovanosti, z těch už jsme vyrostli. Všechno jsem si dobře promyslel a mám za to, že bych se vůbec nemohl lip oženit." „Oženit?" dal se Becker do smíchu. „Chlapečku, ty jsi k popukání!" To mě vážně rozhněvalo, ale nezvedl jsem se k odchodu, nýbrž začal zešíroka správci vykládat své myšlenky a plány v té záležitosti. „Zapomínáš na jednu hlavní věc," řekl pak vážně a důrazně. „Lampartovi, to není nic pro tebe, jsou to lidé těžkého kalibru. Zamilovat se člověk může, do koho chce, ale vzít si smíme jen někoho, s kým se potom dokážeme vyrovnávat a udržovat tempo." Protože jsem se mračil a chtěl ho zprudka přerušit, náhle se opět zasmál a prohlásil: „Tak se jen, synáčku, snaž, hodně štěstí!" Od té chvíle jsem po jistou dobu s ním o tom často hovořil. Protože zřídka kdy se mohl vzdálit od letních prací, téměř všechny ty rozhovory j smě vedli cestou po polích či v chlívěch nebo stodolách. A čím víc jsem se o tom šířil, tím se mi celá věc jevila jasnější a hotovější. Jen když jsem seděl v mramorové pile, cítil jsem se stísněný a opět vnímal, jak jsem od cíle ještě daleko. Dívka se chovala stále stejně vlídně, s nádechem mužskosti, což mi připadalo kouzelné, ale přece jen to zas ve mně vzbouzelo ostych. Občas se mi jakoby zdálo, že mě ráda vidí a tajně mě miluje; chvílemi se na mě dívala tak odpoutaně a zkoumavě, jako na něco, z čeho má člověk radost. Také zcela vážně přijímala moje moudré řečnění, ale v pozadí jako kdyby měla nezvratně jiný názor. 10

Jednou řekla: „Pro ženy anebo aspoň pro mě vypadá život přece jen jinak. My musíme dělat a dopustit spoustu věcí, které by muž dokázal udělat jinak. My nemáme takovou svobodu..." Vykládal jsem o tom, že každý má svůj osud ve svých rukou a musí si vytvořit takový život, aby byl zcela jeho dílem a jemu patřil. „Muž to možná dokáže," prohlásila. „To nevím. Ale u žen je to jinačí. I my můžeme ze svého života něco udělat, ale u nás je víc zapotřebí, abychom rozumně snášely, co je nezbytné, než podnikat vlastní

loky." A když jsem ještě jednou odporoval a spustil hezký malý proslov, rozeběhla se a řekla téměř vášnivě: „Zůstaňte při své víře a mně ponechte tu mou! Vyhledat si pro život to nejkrásnější, když má člověk volbu, to není nijak velké umění. Jenže kdopak má volbu? Když se dnes nebo zítra dostanete pod kola a přijdete o ruce a nohy, co si pak počnete s těmi svými vzdušnými zámky? Pak byste byl rád, kdybyste se byl naučil vycházet s tím, co na vás seslal osud. Ale jen si to štěstí sám chyt' te, já vám ho přej u, jen do toho!" Nikdy se ještě nechovala tak živě. Poté ztichla, zvláště se usmívala a nezdržovala mě, když jsem vstal a pro dnešek se rozloučil. Její slova mě nyní často zaměstnávala a procházela mi hlavou v ponejvíc zcela nevhodných chvílích. Hodlal jsem si o tom promluvit se svým přítelem na rippašském statku; ale kdykoli jsem se podíval na Becke-rovy chladné oči a k posměchu přichystaná ústa, pokaždé mě chuť přešla. Ostatně se to ponenáhlu vyvinulo tak, že čím byly mé rozhovory se slečnou Lampartovou osobnější a pozoruhodnější, tím méně jsem o nich mluvil se správcem. Také pro něj jako by záležitost už nebyla nijak důležitá. Nanejvýš se tu a tam zeptal, jestli stále pilně docházím do mramorové pily, trochu si mě dobíral a pak toho zase nechal, jak to ostatně měl v povaze. Jednou jsem ho k svému překvapení v Lampartových poustevně potkal. Když jsem vstoupil, seděl v obývací světnici s domácím pánem, před sebou obvyklou sklenku vína. Když ji dopil, cítil jsem zadostiučinění, že ani jemu nenabídlí druhou. Brzy vstal, a protože Lampart zjevně měl co na práci a dcera nebyla doma, přidal jsem se k němu. „Co tě sem přivedlo?" zeptal jsem se ho, když jsme se octli na silnici. „Vypadá to, že Lamparta moc dobře znáš." 11

„Ujde to." „Máš s ním nějaké obchody?" „Peněžní, ano. Ale jehňátko tam dnes nebylo, co? Zdrzel ses tak kratičko." „Ale dej pokoj!" S dívkou jsem se zatím dostal do docela přátelského vztahu, ale nikdy jsem vědomě nedal najevo nic ze své stále sílící zamilovanosti. Nyní se proti mému očekávání začala náhle chovat opět docela jinak, což mě zpočátku znovu připravovalo o veškerou naději. Plachá vlastně ani nebyla, ale jako kdyby hledala cestu zpátky do dřívější cizoty, snažila se, aby naše hovory se pevně držely vnějších a všeobecných věcí a náš započatý srdečný styk se už dál zdárně nerozvíjel. Lámal jsem si hlavu, pobíhal po lesích a přicházel na tisíc hloupých dohadů, sám jsem se v svém chování k ní stával ještě nejistějším a dostal se do tak žalostných starostí a pochyb, že to byl výsměch celé mé filozofii štěstí. Mezitím už také uplynula víc než polovina mých prázdnin a já jsem začal počítat dny a na každý, který jsem bezúčelně promarnil, jsem pohlížel pln závisti a zoufalství, jako by to pokaždé byl právě ten nekonečně významný a nenahraditelný. Jednou nadešel den, kdy jsem s úlevou a téměř se zděšením uvěřil, že jsem všechno vyhrál, a na okamžik jsem stanul před otevřenou branou do zahrady štěstí. Šel jsem kolem pily a spatřil Helenu, jak stojí na zahrádce mezi vysokými keřky jirín. Vešel jsem k ní, pozdravil a pomohl jí zvednout a přivázat ke kolíku jeden polehlý trs. Zdrzel jsem se nanejvýš čtvrt hodiny. Můj při chod ji překvapil, byla mnohem rozpačitější a plašší než jindy a v její ostýchavosti bylo cosi, o čem jsem se domníval, že to mohu číst jako zřetelný nápis. Má mě ráda, cítil jsem všude v sobě, a najednou se mne zmocnila jistota a radost, díval jsem se na tu velkou a statnou dívku s něžností a téměř soucitem, chtěl jsem ji ušetřit rozpaků a stavěl jsem se, jako že nic nevidím, a připadal si jako hrdina, když jsem jí zakrátko nato podal ruku a šel dál a ani se neohlédl. Má mě ráda, vnímal jsem všemi smysly, a všechno bude zítra dobré. Byl to zase jeden nádherný den. Kvůli těm starostem a rozrušením jsem na chvíli skoro ztratil smysl pro to krásné roční období a toulal se jako slepý. A teď byl les zas prozářen chvějivým světlem, potok znovu černý, hnědý a stříbřitý, dálky jasné a něžné, na polních cestách se červeně a modře smály sukně selek. Měl jsem v sobě ra- 12

dost přímo nábožnou, ani bych se byl nepustil do honby za motýlem. Na horním konci lesa, po výstupu do stráně v tom horku, jsem si lehl, hleděl přes širou úrodnou končinu až k vzdálenému oblému Staufe-nu, pak jsem se vystavil polednímu slunci a s krásným světem i se sebou a vším jsem byl z té duše spokojený. Bylo dobře, že jsem ten den užil, prosnil a přezpíval ze všech sil. Večer jsem v zahradě U orla dokonce vypil žejdlík nejlepšího červeného vína. Když jsem nazítří zašel na pilu, všechno tam bylo chladné jako vždycky. Při pohledu na obývací jizbu, nábytek a Helenin klid a vážnost byly má jistota a mé vítězné rozpoložení dočista ty tam, seděl jsem tu, jako sedí na schodech nějaký ubohý cest'ák, a posléze jsem odešel jako zpráskaný pes, vystřízlivělý až běda. Nestalo se nic. Helena byla dokonce

docela vlídná. Jenže ze včerejšího pocitu nezbylo nic. Toho dne začala být pro mne celá záležitost krutě vážná. Vytužil jsem, jak chutná štěstí. A touha mě stravovala jako nezkrotný hlad, ty tam byly spánek a klid duše. Svět kolem mne se propadal a já jsem zůstával od všeho odloučený a v takovém osamocení a tichu, kde jsem nevnímal nic než šeptavý i hlasitý křik své vášně. Ve snu se mi zdálo, že to velké, krásné, vážné děvče přichází ke mně a spočine mi na prsou; a teď jsem jen s pláčem a proklínáním natahoval paže do prázdna a dnem i nocí se plížil kolem mramorového mlýna, kam jsem se sotva už odvažoval vejít. Nic nepomohlo, že jsem bez odporu strpěl posměšné kázání správce Beckera o nevěře a střizlivosti. Nic nepomohlo, že jsem v hrozném vedru prochodil celé hodiny po polích nebo si lehal do studených lesních potoků, až mi zuby drkotaly. Nepomohlo ani to, že jsem se v sobotu večer podílel na rvačce ve vsi a odnesl si z ní plno bouli. A čas ubíhal jako voda. Ještě čtrnáct dní prázdnin! Ještě dvanáct dní! Ještě deset! Dvakrát jsem v té době zašel do mlýna. Jednou jsem zastihl jen otce, šel s ním na pilu a tupě přihlížel, jak upínají nový blok. Pan Lampart šel něco obstarat naproti do zásobní kůlny, a když se hned nevracel, utekl jsem s úmyslem, že už sem nikdy nepřijdu. Přesto jsem tam za dva dny stál opět. Helena mě přijala jako vždy a já jsem z ní nemohl spustit oči. V té své roztěkanosti a rozvráce-

nosti jsem bezmyšlenkovitě vyrukoval s všelijakými hloupými vtipy, povídkami a anekdotami, které ji očividně zlobily. „Proč jste dneska takový?“ zeptala se nakonec a podívala se na mě tak krásně a otevřeně, až se mi rozbušilo srdce. „No a co?“ opáčil jsem a d'as chtěl, že jsem se přitom pokusil zasmát. Nezdařený smích se jí nelíbil, pokrčila rameny a měla smutný výraz. Na okamžik jsem si pomyslel, že mě má ráda a chtěla mi vyjít vstříc, a proto že je teď taková zasmušilá. Minutku jsem sklíčeně mlčel, pak mě znovu popadl d'as a opět jsem upadl do té bláznivé nálady a žvanění, kdy mě samotného každé slovo bolelo a dívku muselo rozčilovat. A byl jsem při svém mládí takový hlupák, že jsem tu svou bolest a nesmyslné bláznovství vychutnával skoro jako nějaké divadlo a v klukovském vzdoru jsem propast mezi sebou a jí vědomě zvětšoval, místo abych si raději ukousl jazyk a Helenu poctivě poprosil za odpuštění. Pak jsem se zakuckal, jak jsem chvatně polkl víno, rozkašlal jsem se a odešel z jizby i domu ubožejší než kdykoli jindy. Z prázdnin mi zbývalo už jen osm dní. Léto bylo tak krásné, všechno začalo tak mnohoslibně a vesele, a teď byla má radost ta tam - co jsem si s těmi dny měl ještě počít? Byl jsem rozhodnut, že odcestuji už zítra. Ale předtím jsem ještě musel k ní. Ještě jednou jsem tam musel zajít, podívat se na její silnou a ušlechtilou krásu a povědět jí: Mám tě rád, proč sis se mnou zahrávala? Nejdřív jsem zašel za Gustavem Beckerem na rippašský statek, v poslední době jsem ho trochu zanedbával. Stál ve své velké, chladné místnosti u směšně malého psacího pultu a psal dopisy. „Chci ti dát sbohem,“ řekl jsem, „nejspíš už zítra odjedu. Víš, teď už je zas třeba dát se do pořádné práce.“ K mému překvapení vůbec nezačal vtipkovat. Poklepal mi na rameno, téměř soucitně se usmál a řekl: „No dobrá. Tak běž, chlapče, Pánbůh s tebou!“ A když už jsem byl ve dveřích, znovu mě vtáhl dovnitř a pravil: „Poslouchej, je mi tě líto. Že z toho s tím děvčetem nic nebude, to jsem věděl hned. Tys nám tady občas nalíval těch svých moudrostí - teď se jich drž a zůstávej hezky pevně v sedle, i když se ti to v hlavě bude pěkně převracet!“ 14

To bylo k polednímu. Odpoledne jsem proseděl v mechu na stráni, na srázu nad roklí Sedlového potoka, a shlížel na potok a pilu i na Lampartův dům. Dopřával jsem si času na loučení a snění a přemítání, zejména o tom, co mi řekl Becker. S bolestí jsem se díval do rokle a na těch několik střech dole, jak se tam třpytí potok a vítr zvedá prach z bílé silnice; uvažoval jsem, že já se sem dlouhou dobu nevrátím, ale s tím potokem tady a mlýny a lidmi že to poběží dál pořád stejně. Možná že Helena jednou odvrhne tu svou rezignovanost a osudový klid a z vnitřní touhy se napřáhne po nějakém mohutném štěstí či utrpení, aby se jím nasytila? Možná, kdoví, i moje vlastní cesta se znovu vykroutí z rokle a změní údolí a vyvede mě do jasné, širé země poklidu? - Kdoví? Nevěřil jsem tomu. Poprvé mě sevřela do náručí vášně, a já jsem v sobě neznal žádnou dost silnou a ušlechtilou sílu, abych ji přemohl. Napadlo mě, abych raději odcestoval a s Helenou už znovu nepromluvil. To bude dozajista to nejlepší. Pokývl jsem jejímu domu i zahradě, rozhodl se, že už ji nechci vidět, a v tom loučení jsem zůstal na výšině ležet až do večera. Jako ve snách jsem se zvedl a pustil se lesem dolů, často jsem na příkrém svahu zakopával, a ze svého pohroužení se v prudkém zděšení probíral, až když mé kroky zaskřípaly na mramorových střepech na

dvoře a já stál přede dveřmi, které jsem už nechtěl spatřit a dotknout se jich. Teď už bylo příliš pozdě. Aniž jsem věděl, jak jsem se tam dostal, seděl jsem najednou uvnitř v přítomí u stolu, Helena proti mně zády k oknu, mlčela a dívala se do jizby. Připadlo mi, že tu takhle sedím už dlouho a že jsem tu dřepěl a mlčel už celé hodiny. Tím, jak jsem se v tu chvíli vylekal, jsem si náhle uvědomil, že je to naposled. „Ano," řekl jsem, „přišel jsem říct sbohem. Prázdniny mi skončily" „Opravdu?" A zase nastalo ticho. Bylo slyšet dělníky, jak cosi kutí v kůlně, po silnici pomalu kolem projížděl vůz s nákladem a já jsem dlouho sledoval jeho zvuk, dokud nezajel za ohyb a hlomoz neutichl. Byl bych mu rád ještě dlouho naslouchal. Ale teď mě to prudce zvedlo ze židle, hodlal jsem odejít. Přešel jsem k oknu. I ona vstala a dívala se na mě. Její pohled byl 15

pevný a vážný a dlouhou dobu se ode mne neodvracel. „Pamatujete se ještě," řekl jsem, „tenkrát v zahradě?" „Pamatuji." „Heleno, tenkrát jsem si myslel, že mě máte ráda. Ale teď už musím jít." Vzala mě za napřaženou ruku a přitáhla k oknu. „Nechtě mě, ať se na vás ještě jednou podívám," řekla a levou rukou mi pozdvihla obličej. Nato se očima přiblížila k mým a prohlížela si mě zvláště pevným a kamenným pohledem. A protože měla obličej tak blízko, nemohl jsem jinak a dotkl se svými ústy jejích. Zavřela oči a polibek mi vrátila, já jsem ji objal, přitáhl pevně k sobě a potichu se zeptal: „Má milá, proč až dnes?" „Nic neříkej!" řekla. „Jdi teď pryč a vrat se za hodinu. Musím dohlédnout na lidi. Otec tu dnes není." Odešel jsem a kráčel dolů údolím neznámými, podivuhodnými končinami, mezi oslnivě světlými oblaky, občas jen jako ve snu jsem slyšel šumět potok a myslel na dočista vzdálené, nepodstatné věci -na drobné, směšné či jímavé scény z časů mého dětství a obdobné historky, vyvstávaly v polovičních obrysech z mraků, a než jsem je mohl rozeznat v jejich celku, opět se vytrácely. Při chůzi jsem si také jen tak pro sebe prozpěvoval písničku, byla to jen obyčejná odrho-vačka. Tak jsem bloudil cizími prostory, než mě blaživě prostoupilo zvláštní, sladké teplo a před mými myšlenkami stanula velká, statná postava Helenina. Probral jsem se, zjistil, že začíná soumrak a jsem daleko dole v údolí, a rychle a radostně jsem spěchal zpátky. Už na mě čekala, vpustila mě domovní branou a dveřmi do jizby, oba jsme se posadili na kraj stolu, drželi jsme se za ruce a nepromluvili ani slovo. Byla vlahá tma, jedno okno dokořán, v jeho výši probleskoval nad lesem na kopci úzký pruh bílého nebe přerušovaný špičatými korunami černých jedlí. Pohrávali jsme si navzájem prsty, při každém lehkém stisku mě zamrazilo štěstím. „Heleno!" „Copak?" „Ach, ty moje!" A naše prsty se proplétaly, potom se uklidnily a ležely klidně dlaň v dlani. Díval jsem se na ten bílý proužek nebe, a po nějaké době, když jsem se otočil, viděl jsem, že i ona se tam dívá a jak slabounké světlo odtamtud se v té tmě odráží v jejích očích a ve dvou velkých 16

slzách, nehybně jí visících na víčkách. Pomalu jsem je slíbal a žasl, jak chutnají chladně a slane. Vtom mě k sobě přitáhla, dlouze a silně mě políbila a vstala. „Je čas. Musíš teď jít." A když jsme už stáli ve dveřích, náhle mě ještě jednou prudce a vášnivě políbila a nato se tak roztrásla, až to chvění přešlo i na mě, a sotva slyšitelným, zalykavým hlasem řekla: „Běž, běž! Slyšíš, běž pryč!" A když jsem už byl venku: „Sbohem! Nikdy se už nevracej, nikdy! Sbohem!" Než jsem stačil něco říci, zabouchla dveře. V srdci jsem cítil tíseň a nejistotu, ale silný pocit štěstí převládl a obklopoval mě celou cestu domů jako šumění křídel. Ani jsem nevnímál, jak se moje kroky rozléhají, a doma jsem se svlékl ze šatů a jen tak v košili si lehl do okna. Takovou noc bych rád prožil ještě jednou. Vlahý vítr hladil jako matčina ruka, před vysoko položeným okénkem šeptaly a temně povívaly veliké, oblé koruny kaštanů, nocí ke mně občas přivánula slabá vůně polí a v dálce po těžké obloze kmitavě přelétlo zlatavé zablýskání. Chvillemi odtamtud zaznělo tiché, vzdálené zahřmění, jen slabounce a nezvykle, jako by se někde hodně daleko lesy a hory obracely ve spánku a žvatlaly ze sna tíživá, znavená slova. To všechno jsem shůry pozoroval a poslouchal jako nějaký král ze svého hradu štěstí, vše mi to patřilo a bylo tu jen proto, aby má hluboká slast měla krásné místo k spočinutí. Má bytost dýchala celá tím blažen-stvím a jako milostná báseň se proudem a bez vyčerpání rozlévala do noční dálky nad spící kraj, těkala po vzdálených světélkujících mracích a každý strom klenoucí se z té černi a každý matný hřeben kopců se jí dotýkal jako pohlazení z lásky. Nijak se to nedá slovy vyjádřit, avšak žije to ve mně neporušeně dál, a kdyby pro to existoval nějaký jazyk, dokázal bych ještě přesně popsat každé zvlnění země nořící se do tmy, každé zašumění ve vrcholcích stromů, žíly vzdálených blesků i tajuplný rytmus hromu. Ne, nedovedu to popsat. Vždyť to, co je nejkrásnější a

nejvroucnější a nejlahodnější, se nedá vypovědět. Ale přál bych si, aby se ta noc ještě jednou ke mně vrátila. Kdybych se býval se správcem Beckerem už nerozloučil, jistě bych za ním byl příštího rána zašel. Místo toho jsem se potuloval po vesnici a posléze napsal Heleně dlouhý dopis. Ohlásil jsem se na 17

večera učinil jí spoustu návrhů, rozebral jsem jí přesně a vážně své poměry a vyhlídky a dotazoval se, zda považuje za vhodné, abych s jejím otcem pohovořil hned anebo zda ještě vyčkáme, dokud nebudu mít zajištěno příslibené zaměstnání a tím nejbližší budoucnost. A večer jsem za ní zašel. Otec opět nebyl doma; už několik dní byl v okolí jeden z jeho dodavatelů a ten ho zaneprazdňoval. Políbil jsem svou krásnou milou, odvedl ji do jizby a zeptal se na svůj dopis. Ano, dostala ho. A co si o tom všem myslí? Mlčela a prosebně na mě hleděla, a protože jsem naléhal, položila mi ruku na ústa, políbila mě na čelo a tiše si povzddechla, ale tak bolestně, že jsem si nevěděl rady. Na všechny mé něžné dotazy jen vrtěla hlavou, nato se z té své bolesti tak zvláštně jemně a křehce usmála, vzala mě okolo ramen a seděla se mnou, zcela jako den předtím, mlčky a odevzdaně. Pevně se o mne opřela, hlavu mi položila na prsa a já jsem ji, aniž jsem přitom dokázal na něco myslet, pomalu líbal na vlasy a na čelo a na tvář a na šíji, až se mi zatočila hlava. Vyskočil jsem. „Tak mám tedy zítra promluvit s tvým otcem?“ „Ne,“ řekla, „prosím tě, ne.“ „A proč ne? Máš strach?“ Zavrtěla hlavou. „Tak pročpak?“ „Nech toho. Nemluv o tom. Máme ještě čtvrthodinku času.“ Seděli jsme a drželi se v tichém objetí, a jak se ona ke mně tiskla a při každém polaskání zadržela dech a rozechvěla se, její sklíčenost a zámčivost přešla i na mě. Chtěl jsem se bránit a domlouval jsem jí, ať věří ve mě i v naše štěstí. „Ano, ano,“ přikyvovala, „jen o tom nemluv! Vždyť teď jsme šťastní.“ Nato mě chvíli mlčky líbala, silně a žhavě, a zemdlená a unavená mi pak visela v náručí. A když jsem už musel jít a ona mě ve dveřích pohládila po vlasech, řekla polohlasem: „Sbohem, miláčku. A zítra nechod! Už nikdy nechod, prosím! Vidiš přece, jak jsem z toho nešťastná.“ S mučivým rozporem v srdci jsem došel domů a polovinu noci produmal. Proč nechce věřit a být šťastná? Musel jsem myslet na to, co mi už jednou řekla před pár týdny: „My ženy nemáme takovou svobodu jako vy; člověk se musí učit unést, co mu přikl osud.“ Co jí mohl osud přiknout? 18

To jsem v každém případě musel vědět, a proto jsem jí dopoledne poslal lístek a večer, když pila utichla a všichni dělníci odešli, počkal jsem na ni za kůlnou u mramorových bloků. Přišla za mnou pozdě a váhavě. „Pročs přišel? Už toho bylo dost. Otec je doma.“ „Ne, ty mi teď musíš povědět, co tě tak tíží na srdci, všecičko, jinak neodejdu.“ Klidně se na mě dívala a byla tak bledá jako kamenné desky, před nimiž stála. „Netrap mě,“ zašeptala s námahou. „Nic ti nemohu říct, a nechci. Jenom ti mohu říct - odjed', dneska nebo zítra, a zapomeň na to všechno, co je teď. Nemohu být tvoje.“ Zdálo se, že je jí vzdor vlhému červencovému večernímu vzduchu zima, tak se třásla. Sotva jsem kdy cítil taková muka jako v těchto okamžicích. Ale takhle jsem odejít nemohl. „Řekni mi všechno,“ opakoval jsem, „já to musím vědět.“ Podívala se na mě tak, až mě všechno zbolelo. Ale jinak jsem nemohl. „Mluv,“ řekl jsem téměř drsně, „jinak okamžitě zajdu za tvým otcem.“ S nechutí se vzpřímila a v té své bledosti byla v soumravném přítí smutně a velkolepě krásná. Mluvila bez náruživosti, ale hlasitěji než předtím. „Tak dobrá. Nejsem volná a ty mě mít nemůžeš. Už je tu někdo jiný. Stačí?“ „Ne,“ řekl jsem, „to nestačí. Máš toho druhého ráda? Raději než mě?“ „Ach, ty!“ zvolala zprudka. „Ne, ne, nemám ho ráda. Ale jsem mu zaslíbená a na tom se nedá nic změnit.“ „Proč ne? Když ho nemáš ráda?“ „Tenkrát jsem přece o tobě nic nevěděla. Líbil se mi; láska to nebyla, ale byl to muž, jak se patří, a já jsem jiného neznala. Tak jsem řekla ano a teď je to tak, a tak to také musí zůstat.“ „Nemusí, Heleno. Něco takového se přece dá vzít zpátky.“ „Ano, dá. Jenže nejde o něj, jde o otce. Tomu nevěrná být nesmím -“ „Ale já s ním chci promluvit -“ „Ty dětino! Copak vůbec nic nechápeš -?“ 19

Podíval jsem se na ni. Skoro se smála. „Prodal mě, můj otec mě prodal, s mým svolením, za peníze. V zimě bude svatba.“ Otočila se, poodešla pár kroků a opět se obrátila. A řekla: „Miláčku, buď statečný! Už nesmíš přijít, nesmíš -“ „A jenom kvůli penězům?“ musel jsem se zeptat. Pokrčila rameny. „Co na tom? Otec nemůže couvnout, je vázán tak pevně jako já. Ty ho neznáš! Když ho nechám na holičkách, stane se neštěstí. Tak buď hodný, buď rozumný, ty dětino!“ Pak znenadání vybuchla: „Pochop to přece a nezabíjej mě! Teď ještě dokážu, co chci. Ale jestli se mě ještě jednou dotkneš pak to už nevydržím... Už

tě ani jednou nepolíbím, nebo jsme všichni ztraceni." Chvilí bylo všude takové ticho, že bylo možné slyšet, jak naproti v domě přechází otec sem a tam. „Dnes nedokážu nic rozhodnout," zněla má odpověď. „Nechceš mi ještě povědět - kdo to je?" „Ten druhý? Ne, bude lip, když to nebudeš vědět. Ale už prosím tě nechod' - udělej mi to k vůli!" Šla do domu, díval jsem se za ní. Chtěl jsem odejít, ale pak jsem to pustil z hlavy a posadil se na ty chladné bílé kameny a naslouchal vodě a nevnímal nic než plynutí, plynutí, odplývání bez konce. Jako by můj život i Helenin života bezpočet jiných osudů proudily kolem mne pryč dolů roklí do temnot, lhostejně a beze slova jako voda. Jako voda... Domů jsem se vrátil pozdě a na smrt unavený, usnul jsem a ráno vstal s rozhodnutím, že si sbalím kufr, ale pak jsem to zase odložil a po snídani se odlouдал do lesa. Žádná myšlenka ve mně nedostala hotovou podobu, jen ve mně stoupaly vzhůru jako bubliny z tiché vody, a sotva se objevily, pukaly a nic z nich nebylo. Tak, a je po všem, pomyslel jsem si občas, jenže jsem přitom neměl v sobě žádný obraz ani představu; byla to jen slova, dokázal jsem přitom povzdechnout a pokývnout hlavou, ale nebyl jsem moudřejší než předtím. Až někdy odpoledne se ve mně opět probudila i láska i ta všechna bída a hrozily, že mě přemohou. Ani tehle stav nebyl půdou pro dobré a jasné myšlenky, a místo abych se přinutil a počkal na uvážli- 20

vou chvíli, nechal jsem se strhnout a počíhal jsem si poblíž mramorové pily, až jsem uviděl, že pan Lampart odchází z domu a mizí po silnici vzhůru údolím směrem k vesnici. Pak jsem tam zašel. Když jsem vstoupil, Helena vykřikla a dívala se tak, jako by v ní zela hluboká rána. „Proč?" zasténala. „Proč zase?" Nevěděl jsem si rady, styděl jsem se a nikdy jsem si nepřipadal tak bídne jako v té chvíli. Držel jsem ještě kliku v ruce, ale odejít jsem nedokázal, a tak jsem pomalu přešel k ní. Hleděla na mě s úzkostí a utrpením. „Odpusť, Heleno," vypravil jsem ze sebe. Několikrát pokývla, dívala se k zemi a pak zas vzhledla a stále opakovala: „Proč? Proč jenom? Ach, ty jeden!" Ve tváři i výrazu jako by byla starší, zralejší a mohutnější, připadal jsem si vedle ní skoro jako chlapec. „No tak co?" zeptala se nakonec a pokusila se o úsměv. „Tak mi něco ještě pověz," žadonil jsem sklíčeně, „ať mohu jít." Ve tváři jí zaškubalo, myslel jsem si, že propukne v pláč. Ale znenadání se usmála, neumím popsat, jak měkce a z jakých muk, napřímila se a řekla docela šeptem: „No tak pojď přece, co tu stojíš jako panák!" Pokročil jsem k ní a vzal ji do náručí. Drželi jsme se v objetí vši silou, a zatímco ve mně se slast stále víc mísila s tísní a hrůzou a zadržovaným vzlykotem, ona vůči mně byla stále veselejší, hladila mě jako dítě, dávala mi fantastická něžná jména, kousala mě do ruky a vynalézala všelijaká drobná milostná bláznovství. Zápasil jsem v sobě s pocitem hlubokých obav proti tomu přívalu vášně a nenacházel slova, svíral jsem Helenu v objetí a ona mě rozpustila a nakonec se smíchem laskala a škádlila. „Tak buď taky trochu veselý, ty rampouchu!" zvolala a zatahala mě za bradku. Úzkostlivě jsem se zeptal: „A ty si teď myslíš, že se všechno podaří? Když přece nemůžeš být moje -" Oběma rukama mě chytila za hlavu, podívala se mi úplně zblízka do tváře a řekla: „Ano, teď už se všechno podaří." „Tak tu smím zůstat a zítra zas přijít a promluvit s tvým otcem?" „To víš, hlupáčku, všechno smíš. Dokonce smíš přijít v parádním kabátě, jestli nějaký máš. Stejně je zítra neděle." 21

„Ano, mám," zasmál jsem se a měl jsem zčistajasna takovou radost, že jsem ji strhl k sobě a několikrát jsme protančili celou jizbou. Pak jsme přistáli u rohu stolu, vzal jsem si ji na klín, ona se mi opřela čelem o tvář a já jsem si hrál s jejími tmavými, hustými vlasy, až najednou vyskočila, pohrozila mi prstem a zvolala: „Otec tu může být zpátky každou chvíli. Jsme my to ale blázinci!" Dostal jsem ještě jednu pusu a ještě jednu a z kytice na okenní římse rezedu do klobouku. Chýlilo se k večeru, a protože byla sobota, našel jsem U orla pestrou společnost, vypil jsem žejdlík vína, zahrál si partii kuželek a šel pak brzy domů. Tam jsem ze skříně vyndal svůj vycházkový kabát, pověsil ho přes židli a s potěšením jsem si ho prohlížel. Byl jako nový, koupený k zemské zkoušce a od té doby skoro nenošený. Černé, lesklé sukno ve mně probouzelo samé slavnostní a důstojné myšlenky. Místo abych šel spát, posadil jsem se a uvažoval, co nazítří povím Heleninu otcí. Představoval jsem si přesně a zřetelně, jak před něj předstoupím, skromně, a přece důstojně, vypodobňoval jsem si jeho námitky a moje repliky, také jeho i své myšlenky, a jak se oba budeme tvářit. Dokonce jsem si to přeříkával nahlas, jako kdybych si nacvičoval kázání, a provázel to nezbytnými gesty, a když jsem už ležel v posteli a užuž usínal, deklamoval jsem pořád ještě jednotlivé věty z pravděpodobné zítřejší rozmluvy Nadešlo nedělní ráno.

Abych si ještě jednou všechno promyslel, zůstal jsem ležet v posteli, dokud se nerozezněly kostelní zvony. Zatímco se konala bohoslužba, oblékl jsem si svůj slavnostní oděv, přinejmenším stejně obřadně a pečlivě jako tenkrát před zemskou zkouškou, oholil jsem se, vypil si ranní mléko a srdce mi bušilo. Netrpělivě jsem čekal, až bohoslužba skončí, a zvony málem ještě ani nedozněly, když jsem se pomalu a vážně, vyhýbaje se prашným místům, vydal již horkým a dusným dopolednem po silnici k Sedlovému potoku dolů údolím vstříc svému cíli. Vzдор vši opatrnosti jsem se v tom slavnostním kabátě a tvrdém límci trochu zpotil. Když jsem dorazil k mramorové pile, k mému údivu i nevoli postávalo na cestě i na dvoře několik lidí z vesnice, na cosi čekali a potichu hovořili ve skupinkách, jako při nějaké dražbě. Nikoho jsem se ale nechtěl ptát, co to znamená, a prošel jsem kolem těch lidí k domovním dveřím, užaslý a stísněný jako v nějakém úzkostném podivném snu. Když jsem vstoupil, narazil jsem v 22

chodbě na správce Beckera a krátce a rozpačitě jsem ho pozdravil. Bylo mi trapné, že ho tu potkávám, protože si přece nutně myslel, že jsem dávno odcestoval. Ale zjevně ho to nenapadlo. Vypadal vyčerpaně a znaveně, byl dočista bledý. „Tak tys taky přišel?“ řekl dost kousavě a pokýval hlavou. „Obávám se, nejvzácnější příteli, žeš tu dnes zbytečný.“ „Pan Lampart tu přece je?“ opáčil jsem otázkou. „Jistě, kde by taky měl být?“ „A slečna?“ Ukázal na dveře od jizby. „Tam uvnitř?“ Becker kývl a já jsem zrovna chtěl zaklepat, když se otevřely dveře a vyšel nějaký muž. Všiml jsem si, že v pokoji postává vícero návštěvníků a že nábytek je zčásti přestavěn. Byl jsem celý zaražený. „Beckere, co se tu stalo? Co tu chtějí ti lidé? A ty, proč ty jsi tady?“ Správce se otočil a zvláště se na mne podíval. „Copak ty to nevíš?“ zeptal se změněným hlasem. „A co? Nic nevím.“ Stoupl si přede mne a hleděl mi do obličeje. „Tak se jen vrat domů, chlapče,“ řekl tiše a téměř něžně a položil mi ruku na rameno. Sevřelo se mi hrdlo, všemi údy prolétla bezejmenná úzkost. Becker se na mě znovu podíval, prazvláště a zkoumavě. Pak se tiše zeptal: „Mluvils včera s Helenou?“ A když jsem zrudl, mohutně se rozkašlal, znělo to však jako nářek. „Co je s ní? Kde je?“ vykřikl jsem ve strachu. Becker přecházel sem a tam, jako by na mě zapomněl. Byl jsem opřený o dřevěné zábradlí schodů a měl tísnivý pocit, že kolem mě poletují jakési neznámé, bezkrevné postavy a vysmívají se mi. Becker se opět vrátil ke mně. Řekl: „Pojď!“ a vyšel po schodišti až tam, kde tvořilo ohyb. Tam se posadil na jeden schod a já vedle něho, přitom jsem si nemilosrdně pomačkal svůj gala kabát. Chvilí bylo v celém domě mrtvolné ticho, pak se Becker rozhovořil. „Seber všecku svou srdnatost a zatni zuby, chlapečku. Helena Lampartová je mrtvá, dnes ráno jsme ji vytáhli z potoka před dolním stavidlem. - Nic neříkej, zticha bud! A ne aby ses mi tu skácel! Nejsi 23

jediný, pro koho to není žádný špás. Jen to zkus chovat se jako mužský. Ona teď leží tamhle ve světnici a vypadá zas už docela hezky, ale když jsme ji vytáhli - to bylo zlé, chlapče, to ti bylo zlé...” Odmlčel se a potřásl hlavou. „Bud zticha! Nic neříkej! Později bude k mluvení času ažaž. Mě se to dotýká víc než tebe. - Anebo ne, nechme toho; všechno ti vypovím zítra.“ „Ne, Beckere,“ prosil jsem, „řekni mi to teď! Musím všechno vědět.“ „Tak dobrá. Komentář atakdále je ti kdykoli k službám. Teď mohu říct jen to, že jsem to myslel dobře, když jsem tě celou tu dobu nechal běhat sem do domu. Člověk dopředu nikdy neví. Tak tedy: já jsem byl s Helenou zasnoubený. Ještě ne veřejně, ale -“ V té chvíli mi připadalo, že musím vstát a plnou silou správce uhodit do tváře. Zjevně si toho povšiml. „Nono!“ pravil klidně a podíval se na mě. „Jak jsem řekl, na vysvětlování bude čas jindy.“ Seděli jsme a mlčeli. Jako nějaký strašidelný rej kolem mne prolétl celý ten příběh mezi Helenou, Beckerem a mnou, jasně a rychle. Proč jsem se to nedověděl dřív, proč jsem si toho sám nevšiml? Kolik možností by tu bývalo ještě bylo! Jediné slůvko, pouhé tušení, a já bych byl v tichosti šel svou cestou a ona by teď neležela tam uvnitř. Vztek už ze mne vyprchal. Cítil jsem, že Becker musel tušit pravdu, a pochopil jsem, jaké na něm nyní leží břemeno, vždyť si byl natolik jist, že mě ponechal ve hře, a má teď na duši větší díl viny. Na něco jsem se ale musel ještě zeptat. „Ty, Beckere - mělš ji rád? Vážně a opravdu rád?“ Chtěl něco říci, ale hlas se mu zlomil. Jen pokývl, dvakrát, třikrát. A když jsem viděl ta pokývnutí a jak tomu nepoddajnému, tvrdému člověku selhal hlas a jak mu v nevyspalém obličeji výmluvně zaškubaly svaly, teprve pak mě bolest zaplavila celého. Po hodné chvíli, když jsem skrze usychající slzy opět zvedl oči, stál Becker proti mně a podával mi ruku. Uchopil jsem ji a stiskl, on pomalu přede mnou scházel po strmém schodišti a

potichu otevřel dveře obytné jizby, kde ležela Helena a kam jsem v hluboké hrůze vstoupil toho rána naposledy. 24

Z dětství Hnědý les v dálce už několik dní vesele září mladou zelení; u jí-lovitě stezky jsem dnes objevil první zpola rozevřený květ petrklíče; na vlhkém jasném nebi sní něžná dubnová oblaka a táhlá, sotva zoraná pole se tak hnědavě lesknou a tak dychtivě se rozvírají vstříc vlhému vzduchu, jako kdyby toužila počít a klíčit a své němé síly si vyzkoušet, procítit a rozdat v tisíci zárodcích a rašících stéblech. Všechno čeká, všechno se připravuje, všechno sní a raší v jakési jemné, něžně naléhavé horečce vzníkání - zárodek vstříc slunci, oblak poli, mladá tráva vzduchu. Rok co rok jsem tou dobou s netrpělivostí a touhou byl na číhané, jako by se muselo stát, že mi nějaký mimořádný okamžik zpřístupní zázrak nového zrození, že jednou, na hodinku, v úplnosti užijím zjevení síly a krásy a pochopím a spolu-prožiji, jak život se smíchem vyráží ze země a otvírá své mladé velké oči ke světlu. Rok co rok také zvuky a vůně toho zázraku přecházejí kolem mne a míjejí mě, milované a uctívané - a nepochopené; zázrak je tu, a já jej nespatriil přicházet, neviděl jsem, jak se láme skořápka zárodku a první něžný výron se chvěje ve světle. Všude znenadání bují květiny, stromy září světlým listím či bělostnou pěnou květů a ptáci jásavě a v krásných obloucích krouží teplou modří. Zázrak je naplněn, i když jsem ho nespatriil, lesy se vzpínají a vzdálené vrcholky volají, je načase chystat holínky a brašnu, rybářský prut a veslo a všemi smysly se radovat z mladého roku, který je pokaždé krásnější než kdykoli předtím a pokaždé jako by pospíchal rychlejším krokem. - Jak dlouhé, jak nevyčerpatelně dlouhé bývalo jaro kdysi, když jsem ještě byl chlapec! A je-li chvíle příznivá a mé srdce radostné, natáhnu se do vlhké trávy anebo se vyšplhám na nejbližší pořádný kmen, kolébám se ve větvích, čichám vůni pupenů a čerstvou pryskyřici, pozoruji splet větví a zeleně a modří nad sebou a na snové pouti vstupuji jako tichý host do blažené zahrady svého chlapectví. Daří se to tak vzácně a je to tak líbezné opět se tam jednou přenést a nadechovat se čírého jitřního vzduchu raného mládí a ještě jednou, na pár okamžiků, spatřit svět tak, jak vyšel z Božích rukou a jak jsme jej všichni v čase dětství viděli, protože ten zázrak síly a krásy se rozvíjel v nás samotných. Stromy tehda čněly do vzduchu tak radostně a vzpurně, v zahradě 25

rašily narcis a hyacint a zářily s takovou krásou, a lidé, které my děti jsme ještě tak málo znali, se k nám chovali něžně a laskavě, protože z našich hladkých čel vnímali ještě onen nádech božskosti, o němž jsme my sami nic nevěděli a jehož jsme nechtěně a nevědomky pozbyli nezvratností růstu. Jaký jsem já byl divoký a nespoutaný kluk, kolik starostí jsem působil otcí už od malička a co se kvůli mně nao-bávala a navzdychala moje matka! - a přesto i na mém čele byl Boží odlesk, a nač jsem pohleděl, bylo krásné a živoucí a v mých myšlenkách a snech, třebaže vůbec nebyly zbožné, měli svůj družný domov andělé a zázraky a pohádky. Z dětských dob se mi s vůní čerstvě zoraného pole a s rašící zelení lesů pojí jedna vzpomínka, navštěvuje mě každé jaro a nutí, abych tu polozapomenutou a nepochopenou dobu na pár chvil opět prožil. I nyní na ni myslím a pokusím se, dokážu-li to, o ní povědět. Okenice v naší ložnici byly zavřené a já jsem v té tmě ležel v po-lobdělém stavu, vedle sebe jsem slyšel zhluboka a pravidelně oddechovat svého bratříčka a opět jsem žasl nad tím, že při zavřených očích místo černé tmy vidím samé barvy, fialové a kalné tmavočer-vené kruhy, a ty se rozbíhaly pořád dál a rozplývaly v tmě a bez ustání zevnitř zas vytryskávaly a obnovovaly se, každý orámovaný tenkým žlutým proužkem. Také jsem naslouchal větru, který přivíval od hor vlhými, lenivými nárazy a měkce se proháněl ve vysokých topolech a občas se ztěžka a se zaskřipáním opřel do střechy. A znovu mi bylo tak líto, že děti nesmějí v noci být vzhůru a jít ven anebo aspoň sedět u okna, a vzpomněl jsem si na jednu noc, kdy matka zapomněla zavřít okenice. Uprostřed noci jsem se tehdy probudil, potichu vstal a váhavě přešel k oknu, a za ním bylo podivně světlo, vůbec ne černo a tma jako v hrobě, jak jsem si představoval. Všechno vypadalo nejasné a rozmazané a smutné, po celém nebi naříkaly veliké mraky a modravě černé hory jako by ve strachu s nimi odplouvaly ve snaze uniknout blížícímu se neštěstí. Topoly spaly a vypadaly mdle jako cosi mrtvého a vyhaslého, na dvoře však lavička a studna se žlabem a mladý kaštan stály jako vždy, i ony ale trochu zemdleně a zasmušile. Nevím, trvalo-li dlouho či krátce, jak jsem v tom okně seděl a díval se ven do bledého, proměněného světa; vtom se někde poblíž začalo žalostně ozývat nějaké zvíře, úzkostně a plačtivě. Možná se probudil nějaký pes či ovce anebo tele a ve tmě je přepadl strach. Strach

se 26

zmocnil i mě a prchl jsem zpátky do své světničky a do postele, nevěděl jsem, jestli se mám rozplakat či ne. Ale než jsem to stačil domyslet, už jsem usnul. To vše se nyní opět záhadně vyskytovalo tam venku a číhalo za zavřenými okenicemi, a bylo by bývalo tak pěkné a dobrodružné podívat se znovu ven. Představil jsem si zas ty kalné stromy, znavené, neurčité světlo, zmlklý dvůr, hory přehající zároveň s mraky, bledé pruhy na nebi a popelavou silnici, nezřetelně a mihotavě se vytrácející do šedé dálky. A vtom náhle, zahalený do velkého černého pláště, se tudy plížil nějaký zloděj anebo vrah či někdo zabloudil a pobíhal sem tam vystrašený temnou nocí a pronásledovaný zvěří. Možná to je nějaký chlapec, starý jako já, který se ztratil anebo utekl či byl uloupen nebo už neměl rodiče, a třebaže byl srdnatý, přece jen ho ve chvílce mohl zavraždit nějaký noční duch anebo přepadnout vlk. Možná ho vzali s sebou do lesa loupežníci a stal se z něho také loupežník, dali mu meč nebo dvouhlavňovou pistoli, veliký klobouk a vysoké jezdecké holinky. A stačil už jen krůček, bezvládné odevzdání, a už jsem se octl v krajině snů a dokázal všechno vidět na vlastní oči a dotknout se vlastníma rukama toho, co předtím byla pouhá vzpomínka, myšlenka a fantazie. Jenomže jsem neusnul, neboť v témže okamžiku ke mně pronikl klíčovou dírkou ve dveřích od ložnice rodičů tenký, červený proužek světla, naplnil tmou slabým, chvějivým tušením světla a na dveře šatníku, náhle se matně zalesknuvší, namaloval žlutou, zubatou skvrnu. Věděl jsem, že to otec jde spát. Slyšel jsem, jak potichu, jen v punčochách, přechází a hned nato jsem zaslechl i jeho tlumený hluboký hlas. Ještě cosi říkal mamince. „Děti spí?“ slyšel jsem, jak se ptá. „Ano, už dávno,“ odpověděla matka a já jsem se zastyděl, že jsem ještě vzhůru. Nato bylo chvíli ticho, ale světlo pořád svítilo. Zdálo se mi to dlouhé a spánek se mi užuž vkrádal do očí, když znovu promluvila matka. „Ptal ses na Brosiho?“ „Sám jsem za ním zašel,“ řekl otec. „Byl jsem tam večer. Je k politování.“ „Je to s ním tak zlé?“ „Moc zlé. Uvidíš, až přijde jaro, Brosi už nevydrží. Smrt mu kou-

ká z obličejů.“ „Co myslíš,“ řekla matka, „neměla bych někdy chlapce za ním poslat? Možná by to bylo dobře.“ „Jak chceš,“ prohlásil otec, „ale nutné to není. Co takové dítě může pochopit?“ Světlo zhaslo, vzduch se přestal chvět, podlahu a dveře šatníku znovu pohltila tma, a když jsem zavřel oči, opět jsem viděl, jak se vlní a narůstají fialové a tmavočervené kruhy se žlutým okrajem. Rodiče usnuli a všude bylo ticho, avšak v mé náhle rozrušené duši to začalo mohutně vřít. Způli pochopený rozhovor do ní padl jako kámen do rybníka a rychle rostoucí kruhy se po ní šířily spěšně a úzkostně a rozechvívaly ji stísněnou zvědavostí. Brosi, o kterém rodiče hovořili, mně téměř vypadl z paměti, nanejvýš z něho zbyla jen matná, téměř již vyhaslá vzpomínka. A teď se, i jeho jméno jsem málem už nevěděl, pozvolna probíjovával vzhůru do vědomí a stával se z něj opět živý obraz. Nejdříve jsem pouze věděl, že to jméno jsem kdysi často slyšel a sám volával. Pak jsem se upamatoval najeden den na podzim, kdy mi někdo daroval jablko. A vzpomněl jsem si, že to byl Brosiho otec, a najednou jsem znovu věděl všechno. A tak jsem uviděl hezkého hochu, o rok staršího, ale ne většího než já, a ten se jmenoval Brosi. Asi před rokem se jeho otec stal naším sousedem a chlapec mým kamarádem; dál mi paměť nesahala. Znovu jsem ho zřetelně viděl: nosil pletenou modrou vlněnou čepici se dvěma zvláštními rohy a v kapse pokaždé měl jablko či krajíc chleba, a obvykle měl stále pohotově nějaký nápad a hru či návrh, když hrozilo, že bude nuda. Nosil vestu, i ve všední dny, velice jsem mu to záviděl, a zprvu bych mu byl nepřisuzoval vůbec žádnou sílu, jenže kovářovu klukovi ze vsi, který se mu posmíval kvůli té čepici s rohy (tu čepici mu upletla jeho maminka), jednou tak nezřízeně natloukl, až jsem nějakou dobu měl z něho strach. Měl ochočeného havrana, jenže tomu na podzim dali do krmení moc mladých brambor a on poslal a oba jsme ho spolu pohrbili. Rakví byla krabice, ale ta byla příliš malá a už se na ni nevešlo víko, já jsem řečnil nad hrobem coby farář, a když Brosi začal přitom plakat, můj malý bratr se rozesmál; Brosi ho začal bít, pak jsem já tloukl jeho, malý se roz-vřískal, načež jsme se rozutekli, odpoledne k nám pak přišla Brosiho maminka a řekla, že toho Brosi lituje a jestli k ní zítra nechceme

přijít, že bude káva a kynutý koláč, už prý je v troubě. A při kávě nám Brosi vyprávěl jednu historku, takovou, co vždycky vprostředku znovu začínala, a přestože jsem si ji nikdy nezapamatoval, musel jsem se vždycky smát, kdykoli jsem na ni pomyslel. To však byl jen začátek. Napadaly mě současně tisíce

zážitků, všechny z léta a podzimu, kdy byl Brosi mým kamarádem, a na všechny jsem za těch pár měsíců, co už se neobjevoval, dočista zapomněl. Teď se snažely ze všech stran, jako ptáci, když se jim v zimě hází zmrzlina, všechny najednou, hotový mrak. Připomněl jsem si zářivý podzimní den, kdy se Dachtelbauerova poštolka dostala ze zajetí. Dorostlo jí přistřižené křídlo, proklovala mosazný řetízek u nohy a unikla z těsné, tmavé kůlny. A teď klidně seděla naproti domu na jabloni, před ní stál na ulici dobrý tuze lidí, dívali se nahoru, rozkládali a dělali všelijaké návrhy. Nám chlapcům, Brosimu a mně, bylo všelijak u srdce, jak jsme tam stáli s ostatními a dívali se na ptáka, který tiše seděl na stromě a zoztra a srdnatě na nás shlížel. „Ten už se nevrátí,“ vykřikl někdo. Ale čeledín Gottlob řekl: „Ten kdyby dokázal létat, tak už by dávno byl za horama.“ Poštolka, aniž se drápy pustila větve, zkusila několikrát zamáchat svými velkými křídly; byli jsme hrozně vzrušení a sám jsem nevěděl, z čeho bych měl větší radost, kdyby ji chytili, anebo kdyby vyvázla. Nakonec Gottlob přistavil žebřík, sám Dachtelbauer vylezl nahoru a natáhl k své poštolce ruku. Pták se pustil větve a začal silně třepat křídly. Nám chlapcům bilo srdce tak mohutně, až jsme sotva mohli dýchat; očarováni jsme se dívali, jak ten krásný pták máchá křídly, a pak nadešel ten nádherný okamžik, kdy pták udělal pár velkých vzma-chů, a když viděl, že ještě dokáže létat, pozvolna a hrdě stoupal velkými kruhy stále výš a výš do vzduchu, až byl malý jako skrivanek a tiše zmizel v třpytícím se nebi. Ale my, když se lidé už dávno rozešli, jsme pořád ještě měli hlavy obrácené vzhůru a pátrali po celé obloze, a najednou Brosi vysoko vyskočil radostí a zavolal za ptákem do vzduchu: „Let si, jen si let, už jsi zase svobodný.“ Musel jsem také myslet na sousedovu kůlnu na trakaře. V ní jsme v polotmě těsně u sebe spolu posedávali na bobku, když se spustil prudký déšť, naslouchali jsme bubnování a hukotu lijavce a pozorovali dvůr, kde na zemi vznikaly a vylévaly se a křížily a zase měnily potůčky, říčky a jezírka. A jednou, když jsme tam tak dřepěli a poslouchali, Brosiho něco napadlo a řekl: „Víš co, valí se na nás poto- 29

pa, co budeme dělat? Všechny vesnice už jsou zatopené, voda sahá až k lesu.“ Všechno jsme promysleli, číhali po celém dvoře, naslouchali přívalu deště a slyšeli v něm hukot dalekých vln a mořských proudů. Řekl jsem, že musíme zhotovit vor ze čtyř či pěti klád, ten že nás dva určitě unese. Ale Brosi na mě zakřičel: „No a co tvůj otec a maminka, a můj otec a moje maminka, a co kočka a tvůj bratříček? Ty s sebou nevezmeš?“ Na to jsem v tom rozčilení a nebezpečí ovšem nepamatoval a na omluvu zalhal: „No, já jsem myslel, že už všichni zahynuli.“ On se ale zamyslel a zesmutněl, když si to všechno zřetelně představil, a pak řekl: „Pojďme si hrát na něco jiného.“ A tenkrát, když ten jeho chudák havran ještě byl naživu a poskakoval všude kolem, vzali jsme ho jednou do naší zahradní besídky, posadili ho najeden příčný trám a na něm on jen tak pobíhal, protože nemohl dolů. Natáhl jsem k němu ukazovák a řekl v žertu: „Na, Jakube, zobni si!“ A on mě klovl. Nijak moc to nebolelo, ale já jsem dostal zlost a ohnal jsem se a chtěl ho potrestat. Brosi mě však chytil kolem pasu a pevně držel, dokud se pták, který ve strachu slétl z trámu, nezachránil útekem ven. „Pust mě,“ křičel jsem na Brosiho, „on mě klovl,“ a pral jsem se s ním. „Tys mu sám řekl: Jakube, zobni si!“ křičel Brosi a jasně mi vysvětlil, že pták byl naprosto v právu. Jeho poučování mě podráždilo, prohlásil jsem „No když myslíš“, ale vskrytu jsem se rozhodl, že se havranovi pomstím jindy. Když pak Brosi už vyšel ze zahrady a napůl už byl doma, ještě jednou na mě zavolala vrátil se, počkal jsem na něj. Přišel a řekl: „Ty, slib mi na svou duši, že Jakubovi už nijak neublížíš?“ A když jsem neodpověděl a tvářil se umíněně, slíbil mně dvě veliká jablka, s tím jsem souhlasil a on pak odešel domů. Ihned nato dozrála na stromě v zahradě jeho otce první svatoja-kubská jablka; Brosi mi dal ta dvě slíbená, největší a nejkrásnější. Zastyděl jsem se a nechtěl jsem šije hned vzít, až on řekl: „No jen si je vem, to už přece není kvůli Jakubovi; byl bych ti je dal tak jako tak, a tvůj bratříček dostane taky jedno.“ A tak jsem šije vzal. Jednou jsme celé odpoledne skotačili na lukách a pak vešli do lesa, kde pod křovisky rostl měkký mech. Pár much bzučelo nad jednou houbou a kolem poletovali všelijací ptáci; některé jsme znali, většinu ale ne; také jsme slyšeli, jak někde pilně klepe datel, a cítili jsme se tak dobře a radostně, že jsme mezi sebou skoro ani neprohodili slovo, jen když jeden něco zvláštního objevil, naznačil směr a 30

druhému to ukázal. V tom klenutém zeleném prostoru plulo mírné zelené světlo, kdežto dál do hloubi lesa se všechno ztrácelo v hnědém přítmí plném předtuch. Cokoli se tam vzadu pohnulo, zašumění listů anebo

zvuk ptačích křídel, přicházelo odtamtud jakoby ze zakletých hlubin pohádek, znělo tajuplně cize a mohlo všelicos znamenat. Protože se Brosi tím běháním až moc zahřál, svlékl si kabátek a pak i vestu a celý se natáhl do mechu. A když se jednu chvíli otočil, košile se mu u krku svezla níž a já jsem se hrozně vyděsil, protože jsem uviděl, jak se mu přes bílé rameno táhne dlouhá červená jizva. Chtěl jsem se ihned přepat, odkud tu jizvu má, a užuž jsem se těšil na nějaký hodně nešťastný příběh; ale ani nevím proč, najednou jsem se zeptat nedokázal a dělal jsem, jako bych nezahlédl vůbec nic. Avšak zároveň mi bylo Brosiho kvůli té jizvě ohromně líto, určitě strašně krvácela a bolela, a já jsem v tom okamžiku k němu pocítil mnohem větší nežnost než předtím, ale nedokázal jsem nic říct. A tak jsme potom zase spolu z lesa vyšli a vrátili se k nám domů a já jsem vylezl do pokojíku pro svou nejlepší kulovnici ze silného bezinkové-ho kmene, kterou mi jednou vyřezal náš čeledín, seběhl s ní zas hned dolů a Brosimu jsem ji daroval. Zpočátku si myslel, zeje to jen žert, pak si ji ale nechtěl vzít a dokonce zkřížil ruce za záda, musel jsem mu ji nakonec strčit do kapsy. Rozpomínal jsem se na jeden příběh za druhým. I na ten z jedlového lesa na druhém břehu potoka, jednou jsme se tam s kamarádem vydali, protože bychom byli rádi zahlédli nějakou srnku. Vešli jsem do toho širého prostoru, na hladkou hnědou půdu mezi rovné stromy strmící až do nebe, ale ať jsme šli sebedál, žádnou srnku jsme nespatri. Zato jsme viděli, jak se mezi obnaženými jedlovými kořeny povalují velikánské balvany a že skoro na všech jsou místa, kde rostly úzké chomáčky světlého mechu jako drobná zelená znamení. Jednu takovou mechovou placičku jsem si chtěl odloupnout, nebyla větší než ruka. Ale Brosi honem řekl: „Ne, jen ji tam nech!“ Zeptal jsem se, proč, a on mi vysvětlil: „To je tak: když lesem prochází anděl, zanechává stopy; všude, kam stoupne, naroste na tom místě v balvanu mech.“ Zapomněli jsme na srnky a čekali, nepůjde-li tudy zrovna nějaký anděl. Zůstali jsme stát a dávali pozor; v celém lese bylo ticho jako v hrobě, na hnědé půdě plamínky skvrn slunečního světla, v dálce se vzpřímené kmeny sbíhaly jakoby ve vysoké červenavé slou- 31

pořadí, ve výšce za hustými černými korunami se tyčilo modré nebe. Tu a tam to kolem nás slabě a neslyšně zavanulo. Oba jsme měli úzkostný a slavnostní pocit, protože to vanutí bylo tak klidné a osamělé a možná, že se už záhy objeví nějaký anděl, ale po chvíli jsme se docela potichu a rychle vydali zpátky a kolem té spousty balvanů a kmenů zase z lesa vyšli. Když jsme se znovu octli v lukách a za potokem, hodnou dobu jsme se ještě ohlíželi zpátky, pak jsme rychle ubíhali domů. Později jsem ještě jednou měl s Brosim spor, ale pak jsme se zase usmířili. Schylovalo se už k zimě a někdo řekl, že Brosi je nemocný a jestli bych za ním nechtěl zajít. Jednou dvakrát jsem u něho byl, on jen ležel v posteli a skoro nic neříkal a já jsem cítil jen tíseň a nudil jsem se, přestože mi jeho matka dala půlku pomeranče. A pak už se nic nedělo; hrál jsem si bratříčkem a nádeníkovým Mikulou nebo s děvčaty a uplynul celý dlouhý, předlouhý čas. Napadl sníh a zase roztál a napadl pak znovu; potok zamrzl, opět roztál a byl celý hnědý a bílý a rozvodnil se a z horního údolí voda přihnala utopenou svini a spousty dříví; vylíhla se kuřátka, tři byla mrtvá; bratříček onemocněl a zase se uzdravil; ve stodolách se mlátilo a ve světnicích předlo a nato zase orali pole, všecko bez Brosiho. A tak se mi vytrácel stále víc a dál, až nakonec zmizel a já na něho zapomněl - až doteď, do dnešní noci, když klíčovou dírkou proniklo to červené světlo a já jsem slyšel otce, jak mamince říká: „Až přijde jaro, Brosi nevydrží.“ Z té spousty zmatených vzpomínek a pocitů jsem usnul, a je možné, že nazítří v přílivu zážitků by se to sotva probuzené rozpomenutí na zmizelého kamaráda bylo zas propadlo a už nikdy se nevrátilo ve stejné, čerstvé svěžesti a síle. Ale hned při snídani se mě matka zeptala: „Vzpomeneš si někdy ještě na Brosiho, co si vždycky s vámi hrával?“ Vykřikl jsem „ano“ a ona pokračovala vlídným hlasem: „Víš, na jaře byste oba byli spolu šli do školy Jenže on je teď tak nemocný, že z toho asi nic nebude. Nechceš za ním někdy zajít?“ Pověděla to tak vážně a já jsem si přitom vzpomněl na to, co jsem slyšet říkat otce v noci, pocítil jsem trochu hrůzu, zároveň však i jakousi úzkostnou zvědavost. Brosi přece podle toho, co řekl otec, má smrt v obličeji, a to mi připadalo nevýslovně strašné a úžasné. Znovu jsem řekl „ano“ a matka mi nakázala: „Pamatuj, zeje moc nemocný! Nemůžeš si s ním teď hrát a nesmíš dělat žádný rámus.“ 32

Všechno jsem slíbil a ihned se snažil být tichý a nenápadný a ještě toho rána jsem k nim zašel. Před domem, který stál za oběma holými kaštany v chladném dopoledním světle klidně a trochu slavnostně, jsem se zastavil a chvíli vyčkával, nastrčil ucho do chodby a skoro dostal chuť odběhnout zpátky domů.

Pak jsem si dodal odvahy, rychle vběhl po třech červených kamenných schodech a otevřenou půlkou dveří, v chůzi jsem se otočil a zaklepal na nejbližší dveře. Brosiho maminka, drobná, čilá a dobrácká paní, z nich vyšla a zvedla mě k sobě, políbila mě a pak se zeptala: „Chceš se podívat na Brosiho?“ Netrvalo dlouho a octli jsme se v poschodí před bílými pokojovými dveřmi a ona mě vzala za ruku. Ta ruka, která mě měla zavést k temně očekávaným hrůzným divům, mi připadala nejinak, než že je to ruka andělova či nějakého kouzelníka. Srdce se mi úzkostně a bouřlivě rozbušilo, jako by mě chtělo varovat, a já jsem se vši silou nehýbal z místa a snažil se ustoupit zpátky, až mě paní musela málem do světnice odvléct. Místnost byla veliká, světlá a útulná; v rozpacích a hrůze jsem stál u dveří a jen se na světlou postel díval, až mě k ní paní pak dovedla. Nato se Brosi k nám otočil. Pozorně jsem mu hleděl do obličeje, byl úzký a špičatý, ale smrt jsem v něm neobjevil, nýbrž jen jemné světlo a v očích cosi nezvyklého, dobrotivou vážnost a trpělivost, a při pohledu na to mi bylo u srdce zrovna jako tenkrát v mlčícím jedlovém lese, když jsem v úzkostné zvědavosti zadržoval dech a cítil, jak blízko kolem mne kráčí anděl. Brosi pokývl a podal mi ruku, byla horká a suchá a vychrtlá. Jeho matka ho pohladila, kývla na mě a vyšla ze světnice; ocitl jsem se sám u jeho nevelké vysoké postele a díval se na něj a nějakou dobu jsme oba nepromluvili. „Tak, ještě si na mě vzpomínáš?“ řekl pak Brosi. „Ano, a ty na mě taky?“ On: „Poslala tě tvoje maminka?“ Přikývl jsem. Byl unavený a opět zvrátil hlavu na polštář. Vůbec jsem nevěděl, co mám říkat, hryzal jsem štrapec od čepice a pořád jsem se jen na něj díval a on na mě, až se usmála v žertu zamrkal. Pak se trochu posunul na bok, a jak se převracel, najednou jsem ve škvíře pod knoflíky košile uviděl zakmitnout se cosi rudého, byla 33

to ta jeho veliká jizva na rameni, a když jsem ji spatřil, najednou jsem se musel dát do breku. „Co je ti?“ zeptal se hned. Nebyl jsem schopen odpovědět, plakal jsem dál a tváře jsem si utíral drsnou čepicí, až to bolelo. „No tak mi to řekni. Proč pláčeš?“ „Jen proto, že jsi tak nemocný,“ řekl jsem na to. Ale pravá příčina to nebyla. Byla to jen vlna prudké a soucitné něžnosti, kterou jsem už jednou dřív pocítil, najednou se ve mně vzedmula a nebylo možné si jinak od ní ulevit. „Není to tak zlé,“ řekl Brosi. „Uzdravíš se zas brzo?“ „No, snad.“ „A kdy?“ „Nevím. Bude to dlouho trvat.“ Po nějaké době jsem si najednou všiml, že usnul. Ještě jsem chvilku počkal, pak jsem vyklouzl a sešel po schodech a vrátil se domů a byl jsem moc rád, že se mě matka nevyptává. Zřejmě viděla, jak jsem změněný a že jsem něco prožil, pohladila mě po vlasech a jen pokývla a neřekla nic. Přesto jsem nejspíš tentýž den byl velice rozpustilý a nezpůsobný, buď jsem dráždil bratříčka anebo zlobil služku u kamen či se potloukal po mokřích polích a vrátil se domů obzvlášť špinavý. Něco takového to určitě bylo, neboť se na mě toho dne večer matka podívala velmi vážně a něžně - možná aby mě beze slov upomněla na to, co bylo ráno. Také jsem jí zřejmě porozuměl a pocítil lítost, a když si toho povšimla, udělala něco zvláštního, z květinového stojanu u okna mi dala malý květináč se zeminou a v ní byla zasazená načernalá hlíza, která už vyhnala pár špičatých, světle zelených, šťavnatých mladých lístečků. Byl to hyacint. Podala mi ho a řekla: „Dávej pozor, tohle ti teď dám. Později z toho bude veliká červená květina. Tamhle ji postavím, a ty musíš na ni dávat pozor, nesmíš se jí dotýkat a přenášet ji, a dvakrát za den se musí zalévat; kdybys na to zapomněl, já ti to připomenu. Jestli se z ní ale stane pěkná květina, pak ji můžeš vzít a donést Brosimu, aby měl radost. Budeš na to pamatovat?“ Uložila mě do postele a já jsem přitom s hrдостí myslel na tu květinu, péče o ni mi připadala jako čestný, důležitý úřad, jenže hned příští ráno jsem ji zapomněl zalít a matka mi to připomněla. „A co 34

ten květináč pro Brosiho?“ zeptala se a musela tu otázku v těch dnech opakovat víc než jednou. Přesto mě tehdy nic tak nezaměstnávalo a neblažilo jako ten květináč. Měli jsme ještě hodně jiných, v pokoji i v zahradě, otec s matkou mi je často ukazovali. Ale přece jen to bylo poprvé, kdy jsem srdcem i duší přihlížel tomu pozvolnému vyrůstání, vítal jsem je a pečoval o ně a pěstoval. Několik dní to s květinou nevypadalo moc růžově, zdálo se, že trpí nějakou vadou a nemůže nalézt správné síly pro svůj růst. Když jsem z toho byl nejdříve rozladěný a pak netrpělivý, matka jednou řekla: „Vidíš, s květinou je to teď zrovna tak jako s Brosim, který je tak nemocný. To je pak zapotřebí být hodný a starat se tím víc.“ Tomu přirovnání jsem rozuměl a ono mě záhy přivedlo na docela novou myšlenku, která mě dočista opanovala. Cítil jsem jakousi tajemnou souvislost mezi tou drobnou, tak obtížně pučící rostlinkou a

nemocným Brosim, ba jsem nakonec pevně uvěřil, že když se hyacintu bude dařit, i můj kamarád se uzdraví. Kdyby ale květina z toho nevyvázla, Brosi by umřel a já, kdybych květinu zanedbal, možná bych pak na tom nesl vinu. Když jsem uzavřel tenhle myšlenkový kruh, opatroval jsem květináč úzkostlivě a žárlivě jako nějaký poklad, v němž jsou uloženy mimořádné, jenom mně známé a mně svěřené divotvorné síly. Za tři či čtyři dny po své první návštěvě - rostlina vypadala ještě dost žalostně - jsem znovu zašel k sousedům. Brosi musel ležet docela potichu, a protože jsem nesměl nic mluvit, stál jsem blízko u lůžka nemocného a díval se na jeho obličej obrácený vzhůru, jak něžně a vroucně hledí z bílých peřin. Občas otevřel a zase zavřel oči, jinak se ani nepohnul, a chytřejší a starší divák by býval možná už vycítil, že Brosiho duše už je zneklidněná a pomýšlí na návrat tam, odkud přišla. Právě když mě užuž přepadala úzkost z ticha ve světničce, vešla sousedka a tiše našlapujíc mě laskavě vyvedla ven. Příště jsem přišel se srdcem mnohem radostnějším, protože doma mi v květináči s novou chutí a silou vyrazily veselé špičaté listy. Tentokrát byl i nemocný velmi čilý. „Pamatuješ se ještě, když byl Jakub naživu?“ zeptal se mě. A vzpomínali jsme na havrana a hovořili o něm, napodobovali tři slůvka, která dovedl říkat, a náruživě a toužebně jsme vykládali o jednom šedém a červeném papouškovi, který sem kdysi prý omylem zabloudil. Rozpovídal jsem se, a zatímco se Brosi brzy opět unavil, 35

já jsem na jeho nemoc na chvíli úplně zapomněl. Vyprávěl jsem historku o ulétlém papouškovi, patřila k legendám našeho domu. Její vrchol spočíval v tom, že jeden starý dvorský čeledín uviděl toho krásného ptáka sedět na střeše kůlny a ihned o ni opřel žebřík a chtěl papouška chytit. Když vylezl na střechu a opatrně se přibližoval, papoušek řekl: „Dobrý den!“ Nato čeledín smekl čepici a řekl: „Prosím za odpuštění, byl bych skoro myslel, že jste pták.“ Jakmile jsem dovyprávěl, myslel jsem si, že se Brosi musí hlasitě rozesmát. Když se to nestalo, udiveně jsem se na něj podíval. Viděl jsem, že se jemně a srdečně usmívá, tváře byly o něco červenější než předtím, ale neřekl nic a hlasitě se nezasmál. Vtom mi najednou připadlo, že je o mnoho let starší než já. V tu chvíli bylo moje veselí to tam, místo něho se mě zmocnil zmatek a úzkost, protože jsem jasně vycítil, že mezi námi oběma teď vyrostlo cosi nového, cizího a rušivého. Pokojem bzučela veliká zimní moucha a já jsem se zeptal, ne-mám-li ji chytit. „Ne, jenom ji nech!“ řekl Brosi. I to mi připadlo, že to říká nějaký dospělý. V rozpacích jsem odešel. Cestou domů jsem poprvé v životě vycítil něco z předzvěstí zastřené krásy předjaří, co jsem znovu vnímal až o léta později, až zcela na konci chlapectví. Jaké to bylo a jak to přišlo, to nevím. Jen si vzpomínám, že vál vlhký vánek, na kraji polí že se zvedaly vlhké tmavé hroudy země a leskly se v dlouhých pruzích a že ve vzduchu bylo lehounce cítit vůni jižního alpského větru. Také si vzpomínám, že jsem si chtěl zabzučet jeden nápěv a ihned jsem zas přestal, protože mě cosi tísnilo a nutilo k tichu. Tato krátká cesta domů od sousedů je pro mě podivuhodně hlubokou vzpomínkou. Sotva z ní vím nějakou jednodušnost; ale občas, když je mi dopřáno se zavřenýma očima se tam vrátit, jako bych tu zem znovu viděl dětským zrakem - jako Boží dar a stvoření, v zlehka žhnoucích snech nedotčené krásy, jakou my staří jinak už známe jen z děl umělců a básníků. Cesta nebyla dlouhá snad ani dvě stě metrů, ale na ní i nad ní i na jejím okraji žilo a udalo se nekonečně víc než na leckterém dlouhém putování, které jsem podnikl. Holé ovocné stromy natahovaly do vzduchu spleť a hrozící větve a z jemných ratolestí se otvíraly hnědé a pryskyřičnaté pupeny, 36

nad nimi povíval vítr a běžela hejna mraků, pod nimi v jamím kvasu bobtnala holá země. Z příkopu po okraj naplněného vodou z dešťů vytékal přes ulici úzký kalný potůček, plulo na něm staré listí z hrušní a hnědá dřívka a každé z nich bylo lodí, řítilo se s proudem a naráželo o břeh, prožívalo rozkoš i trápení a proměnlivé osudy a já jsem je prožíval s sebou. Znenadání před mým zrakem visel ve vzduchu tmavý pták, obrátil se a vrávoravě zamával křídly, náhle dlouze a hlaholivě zatrylko-val a se zablesknutím vysoko vzlétl a mé srdce letělo v údivu s ním. Přijížděl povoz s jedním příprěžním koněm, zarachotil a odhrčel a upoutával můj pohled až k nejbližší zatačce, jako by sem byl dorazil s těmi svými silnými oří z nějakého neznámého světa a zase do něj zmizel, probudil ve mně krásná tušení a opět si je odvezl s sebou. Je to jen drobná vzpomínka či dvě nebo tři; jenže kdo spočítá zážitky, vzrušení a radosti, kolik jich dítě, než dvakrát odbijí hodiny, nalezne v kamenech, rostlinách, ptácích, ve vzduchu, v barvách a stínech a ihned zas zapomene, a přesto šije vezme s sebou do osudů a proměn let? Zvláštní zabarvení

vzduchu na obzoru, nepatrné zašumění v domě či zahradě anebo v lese, pohled na motýla či prchavý závan nějaké vůně ve mně často na okamžiky vyvolá celá mračna vzpomínek na ony rané doby. Nejsou jasně rozeznatelné v jednotlivostech, ale všechny mají touž líbeznou vůni tehdejšího času, kdy jsme já a každý kámen a pták a potok byli spojeni vroucím životem, jehož pozůstatky se žárlivě snažím si uchovat. Má květina se mezitím vzpřímila, listy natahovala výš a vůči-hledně nabývala sil. S ní rostla i má radost a moje víra v kamarádovo uzdravení. A nadešel den, kdy se mezi dužnatými listy začal prodlužovat a vzpřimovat okrouhlý načervenalý pupen, a pak den, kdy pupen pukl a objevil se tajuplný krejzlík z krásně červených okvětních lístků s bělavými okraji. Avšak na den, kdy jsem květináč s hrdoostí a radostnou opatrností odnesl do sousedního domu a předal ho Brosi-mu, na ten jsem úplně zapomněl. Nato byl jednou jasný den plný slunce; z hnědé ornice již vyrážely jemné zelené výhonky, mraky měly zlaté okraje a ve vlhkých ulicích, dvorech a prostranstvích se zrcadlilo něžné čisté nebe. Bro-siho postel přisunuli blíž k oknu, na jehož římse se rudě skvěl hyacint; nemocného posadili v lůžku trochu zpřímá a podložili polštáři. Povídal si se mnou trochu víc než jindy, světlo mu vesele a záři- 37

ve přebíhalo přes ostříhanou plavou hlavu a červeně mu prosvěcovalo uši. Byl jsem v ohromně dobré náladě a bylo mi jasné, že to s ním zase rychle bude naprosto dobré. Jeho matka seděla s námi, a když se jí zdálo, že už toho bylo dost, dala mi žlutou zimní hrušku a poslala mě domů. Ještě na schodech jsem se do hrušky zakousl, byla měkká a sladká jako med, šťáva mi stékala po bradě a přes ruku. Ohryzek jsem odhodil vysokým obloukem na pole. Den nato lilo jako z konve, musel jsem zůstat doma a směl jsem si čistě umytýma rukama listovat v obrázkové bibli, kde jsem už dávno měl mnoho oblíbenců, něj raděj i jsem ale přece jen měl lva z ráje, velbloudy Elizejců a chlapečka Mojžíše v rákosí. Když však i druhý den bez přestání pršelo, začal jsem být rozmrzelý. Polovinu dopoledne jsem upřeně oknem zíral na to pleskání na dvoře a v kaštanu, pak jsem postupně hrál všechny svoje hry, a když jsem i s těmi byl hotov a schylovalo se k večeru, poškorpal jsem se s bratříčkem. Stará písnička: tak dlouho jsme se škádlili, až mi hošík řekl ošklivou nadávku, já jsem ho uhodil a on s brekem utíkal přes světnici a kuchyni a schodiště a komoru za matkou, vrhl se jí do klína a ona mě s povzdechem poslala pryč. Když se otec vrátil domů, dal si všechno vypovědět, potrestal mě a s nezbytnými napomenutími vstřčil do postele, kde jsem si připadal nad pomyšlení nešťastný, ale ještě v řinoucích se slzách jsem záhy usnul. Když jsem nejspíš příští den ráno znovu stál v Brosiho pokojíku, měla jeho matka neustále prst na ústech a varovně se na mě dívala, a Brosi jen ležel se zavřenýma očima a tiše naříkal. Úzkostně jsem se mu díval do tváře, byla bledá a stažená bolestí. A když mě jeho matka vzala za ruku a položila mi ji na jeho, otevřel oči a chvilku na mě tiše hleděl. Oči měl veliké a změněné, a jak se na mě díval, byl to pohled jako z nějaké veliké dálky, jako by mě vůbec neznala byl udivený, a zároveň jako by měl jiné a mnohem důležitější myšlenky. Po špičkách jsem se zakrátko opět vytratil. Odpoledne, když mu na jeho prosbu matka vyprávěla jeden příběh, upadl do dřímoty trvající až do večera a během ní tlukot jeho slabého srdce pozvolna usínal, až dohasl. Když jsem šel spát, moje matka to již věděla. Řekla mi to ale teprve ráno, až když jsem vypil mléko. Nato jsem celý den přecházel jako ve snách a představoval si, že teď je Brosi už mezi anděly a sám že se jedním stal. Že jeho vyhublé tělíčko s jizvou na rameni ještě 38

leží naproti v domě, jsem nevěděl, ani z pohřbu jsem neviděl ani neslyšel nic. Moje myšlenky se tím velice zaměstnávaly a zřejmě to trvalo nějakou dobu, než se mi zemřelý kamarád vytratil do daleka a nedohledna. Pak však časně a znenadání nastalo plné jaro, kopce se jako v letu oblékly do žluté a do zelené, v zahradě to vonělo mladými rostlinami, v kaštanu se měkce svinuté listy protápávaly z puklých pupenových obalů a na všech hrobech se na tučných stoncích smály zlatožluté zářivé pampelišky. 39

Podzimní pěší putování Plavba přes jezero Velmi chladný večer, vlhký, nehostinný a záhy soumrak. Příkrou silničkou, zčásti jílovitým úvozem, jsem sešel z kopce, stál jsem sám na břehu jezera a dala se do mě zima. Od kopců naproti stoupala jako kouř mlha, déšť se vyčerpal, padaly už jen jednotlivé kapky, bez síly, rozháněl je vítr. U břehu ležel plochý člun napůl vytažený na štěrk. Byl v dobrém stavu, čistě natřený, u dna žádná voda, vesla vypadala jako zcela nová. Vedle stála čekárna, chatka z jedlových prken, neuzamčená a prázdná. Na dveřním sloupku visel starý mosazný roh připevněný slabým řetězem.

Zatroubil jsem. Vyšel z něj tuhý, bručivý tón a líně odvál. Zatroubil jsem ještě jednou, déle a silněji. Pak jsem se usadil do člunu a čekal, přijde-li někdo. Jezero bylo jen lehce zčeřené. Zcela drobné vlnky narážely se slabounkým zašplouchnutím na tenké stěny člunu. Trochu mě zamrazilo, a tak jsem se pevně zabalil do svého širokého, deštěm zvlhlého pláště, ruce vstrčil do podpaždí a díval se na hladinu. Uprostřed jezera se z olověně zabarvené vody čemavě tyčil ostrůvek, podle všeho zdání pouze mohutnější skála. Kdyby byl můj, dal bych na něm postavit věž, jen s několika místnostmi a s čtvercovým půdorysem. Ložnici, obývací pokoj, jídelnu a knihovnu. Pak bych tam posadil hlídače, ten by musel všechno udržovat v pořádku a každou noc v nejhořejším pokoji nechat hořet světlo. Já bych však cestoval dál a věděl, že nyní na mě kdykoli čeká útočiště a místo odpočinku. V dalekých městech bych o své věži v jezeře vyprávěl mladým ženám. „Je tam také zahrada?“ zeptala by se možná jedna. Nato já: „Už ani nevím, tak dlouho jsem tam už nebyl. Nechcete tam se mnou zajet?“ Ona by se zasmála a pohled jejích světle hnědých očí by se náhle změnil. Možná jsou její oči modré nebo černé a její tvář a šije snědé a její šaty tmavočervené a lemované kožešinou. Kdyby jen nebyla taková zima! Byl jsem čím dál rozmrzelejší. Co je mi po tom černém skalnatém ostrůvku? Je směšně malinký, sotva lepší než ptačí trus, vůbec by se na něm nedalo nic postavit. A nač 40

také, prosím? A co záleží na tom, jestli nějaká mladá žena, kterou si vymyslím a které bych možná, kdyby opravdu existovala, tu svou zámeckou věž ukázal, kdybych nějakou měl jestli ta žena je plavá či hnědá a její šaty mají lem z kožešiny nebo krajky anebo jen obyčejné šňůrky? Šňůrky by mi snad nestačily? Chraň Bůh, kožešinové lemování, věž i ostrov jsem oželel, čistě jen abych měl pokoj. Má rozmrzlost nevrle obrazy zlikvidovala, mlčela, a místo aby slábla, rostla. „Prosím,“ zeptala se po chvíli znovu, „nač tu vlastně sedíš, na tomhle opuštěném místě, v tom vlhku na břehu a mrzneš?“ Vtom zaskřípal štěrk a zavolal na mě hluboký hlas. Byl to převozník. „Čekal jste dlouho?“ ptal se, zatímco jsem mu pomáhal přesunout člun na vodu. „Právě to tak stačilo, zdá se mi. Tak a teď vyrazíme!“ Zavěsili jsem dva páry vesel, odrazili, otočili člun a vyzkoušeli takt, pak jsme mlčky pracovali silnými údery. S přehrátím údů a ráznými pohyby do taktu do mě vstoupil jiný duch a prudce ukončil zimomřivou a tíživou nenáladu. Lodník měl šedivé vousy, byl vysoký a hubený. Znal jsem ho, před lety mě vícekrát převážel, ale už mě nepoznal. Museli jsme veslovat půl hodiny a cestou se už dočista snesla noc. Mé levé veslo při každém tahu zadrhlo v kroužku a rezivě zaskřípalo, slabé vlnky pod přídíl člunu nepravidelně dutě narážely o dno. Nejprve jsem si svlékl plášť, pak i vestu a položil je vedle sebe, a když jsme se přiblížili k protějšímu břehu, byl jsem lehce zpocený. Světla od břehu si pohrávala na hladině, škubavě poskakovala v lomených čarách a víc oslňovala, než zářila. Narazili jsme na pevninu a převozník přehodil řetěz člunu kolem silného kůlu. Z černého oblouku brány vyšel celník s lucernou. Dal jsem lodníkovi jeho malou mzdu, nechal celníka, ať si čenichá po mém plášti, a pod vestou jsem si stáhl rukávy od košile. V okamžiku, kdy jsem odcházel, jsem si opět vzpomněl na lodníkovu jméno. „Dobrou noc, Hansi Leutwine,“ zavolal jsem za ním a odcházel, a on, s dlaní před očima, na mě civěl v údivu a něco brumlal.

41

U zlatého lva V starém městečku, kam jsem nyní od břehu jezera vstoupil vysokou klenutou branou, má zábavná cesta vlastně teprve začala. V těchhle končinách jsem před dávnou dobou nějakou chvíli žil a zakusil leccos něžného i trpkého a doufal jsem, že tu či onde narazím na nějakou ozvěnu. Chůze nočními uličkami, spoře osvětlenými z rozsvícených oken, kolem starých štítů, venkovních schůdků a arkýřů. V úzké a křivola-ké Májové uličce mě před staromódním panským domem zastavil oleandr a něco mi bouřlivě připomněl. Před jiným domem lavička, hospodský štít, kandelábr učinily totéž a mě udivilo, kolik dávno zapomenutého přece jen uvnitř ve mně zapomenuté není. Deset let jsem tohle hnízdo neviděl, a teď jsem najednou znovu věděl všechny příběhy z oné podivuhodné jinošské doby Procházel jsem i kolem zámku, stál tu v té deštivé podzimní noci se svými černými věžemi a několika málo červenými čtverci oken srdnatě a uzavřeně. Tenkrát jako mladý chlapík jsem jen zřídka večer prošel kolem, aniž bych si nepředstavil, že v nejhořejším pokoji ve věži osaměle pláče hraběcí dcerka a jak já se k ní šplhám s pláštěm a lanovým žebříkem po krkolomných zdech až k jejímu oknu. „Můj zachránce,“ zajíkala se radostí i hrůzou. „Spíše váš sluha,“ odpověděl jsem s úklonou. Pak jsem ji opatrně snesl po nebezpečně

se houpajícím žebříku - výkřik, lano se přetrhlo - a já ležel se zlomenou nohou v příkopě a vedle mě lomila kráska svýma štíhlýma ručkama. „Ach, Bože, co teď? Jak vám pomoci?“ „Zachraňte se vy, nejmilostivější, věrný sluha na vás čeká u zadní brány.“ „A co vy?“ „To je jen maličkost, buďte bez starosti! Pouze lituji, že vás dnes již nemohu dále doprovodit.“ Mezitím, jak jsem se dověděl z novin, v zámku hořelo; avšak, alespoň nyní v noci, nebylo vidět žádné stopy, všechno bylo jako dřív: Pozoroval jsem nějakou chvíli obrys té staré stavby, pak jsem zabočil do nejbližší uličky. A tady stále ještě visel tentýž groteskní plechový lev ve štítě ctihodného hostince. Rozhodl jsem se tam zajít a přeptat se na nocleh. 42

Ze širokého portálu mě zavalil mohutný rámus, hudba, křik, pobíhání obsluhy, smích a připíjení, a na dvoře stály odpráhnuté vozy, visely na nich věnce a girlandy z jedlových větví a papírových květín. Když jsem vešel dovnitř, sál, hostinská místnost a dokonce i vedlejší jizba byly obsazené rozjařenou svatební společností. Na klidnou večeri, rozjímavě blaživou soumrácnou hodinku se vzpomínáním o samotě při sklence vína a na časné, pokojné ulehnutí ke spánku se nedalo ani pomyslet. Jak jsem otvíral dveře od sálu, proběhl mi zvenku mezi nohama do místnosti malý pes, černý špic, a s divokým, radostným štěkotem se dral pod stoly ke svému pánovi, kterého okamžitě zahlédl, protože právě zpřímá stál u hodovní tabule a pronášel řeč. „- tak tedy, velectené panstvo,“ vykřikoval nadmíru hlasitě celý rudý v obličeji, vtom na něj bouřlivě zespodu vyskočil pes, radostně poštěkával a proslov přerušil. Ozvala se směsice smíchu a nadávek, řečník musel psa vyvést, velectené panstvo se škodolibě šklebilo a připíjelo si. Protlačoval jsem se po straně, a když se špicův pán opět vrátil na své místo a pokračoval v řeči, já jsem už konečně pronikl do vedlejší jizby, odložil klobouk i plášť a posadil se na konec jednoho stolu. Výtečných jídel dnes nebyl nedostatek. A zatímco jsem si pilně dopřával jehněčí pečené, už jsem se od soustolovníka dovídal to nejdůležitější o svatbě. Svatební pár jsem neznal, ale velký počet hostů ano - tváře, které pro mě před léty byly důvěrně známé a teď mě tu zas obklopovaly, v světle lamp již změněné a zestárlé. Jednu někdejší jemnou chlapeckou hlavu, hubenou, s vážnými očima a něžnými rysy, jsem opět zahlédl - nyní dospělou, rozesmátou, s knírkem, doutník v ústech, a mladí hoši z tehdejška, kteří by život byli obětovali zajedno políbení a celý svět za nějakou šaško vinu, se nyní s licousy naparovali vedle svých manželek a popuzeně se měšťácky dohadovali o cenách půdy a změnách jízdního řádu na železnici. Všechno bylo změněné a přesto ještě až směšně rozeznatelné, a bohudíky nejméně změněné byly hostinská jizba a dobré bílé místní víno. Jako kdysi i teď teklo natrpkle a radostně, třpytilo se žlutavě v obyčejné sklenici a probouzelo ve mně dřímající vzpomínku na četné hospodské noci a taškařiny. Mne však znovu nepoznal nikdo, a tak jsem v té vřavě seděl a hovorů se účastnil jako cizinec, kterého sem zavála náhoda. 43

K půlnoci, když jsem v sobě již měl pohár či dva nad skutečnou žízeň, došlo k hádce. O maličkost, na kterou jsem už druhý den zapomněl, vypukla prudce, sklízel jsem prchlivá slova a tři čtyři podnapilí mužští na mě křičeli hodně vztekale. To už bylo na mě moc a vstal jsem. „Díky, pánové, o nějaké šarvátky nemám zájem. Ostatně tamhleten pán ať se raději zbytečně nerozpaluje, vždyť má nemocná játra.“ „Jak to víte?“ křičel ještě hrubě, ale už zaraženě. „Vidím to na vás, jsem lékař. Je vám pětáctýřicet, že?“ „Souhlasí.“ „A asi tak před deseti lety jste prodělal těžký zápal plic?“ „Hrome, to sedí. Podle čeho to poznáte?“ „No, to člověk prostě pozná, když má cvik. Tak dobrou noc, pánové!“ Všichni pozdravili docela zdvořile, ten s nemocnými játry se dokonce uklonil. Byl bych mu i dokázal říci, jak se jmenuje křestním jménem i příjmením on i jeho paní, znal jsem ho moc dobře a kdysi jsem se s ním ve volných chvílích leckdy vybavoval. Ve své ložnici jsem si umyl rozpálený obličej, pohlédl z okna přes střechy na bledé jezero a šel pak spát. Chvilí jsem ještě naslouchal pozvolna utichajícím oslavám, pak mě přepadla únava a spal jsem až do rána. Vichřice Po rozvichřené obloze se proháněly rozškubané pásy mračen, šedé a nafialovělé, a když jsem nazítří dopoledne nijak příliš časné vyrazil na další cestu, přivítal mě prudký vítr. Brzy jsem se octl nahoře na hřebeni kopce a hleděl na městečko pod sebou, jak se tam se zámek, kostelem a malým přístavem pro čluny krčí zaklíněné u břehu jako hračka. Na mysl mi přicházely šprýmovné příběhy z doby mého dřívějšího zdejšího pobytu, až jsem se rozesmál. To jsem věru potřeboval, neboť čím jsem se víc přibližoval cíli svého putování, tím jsem v srdci, aniž jsem si to

chtěl přiznal, cítil větší rozpaky a stísněnost. Chůze chladným, fičícím vzduchem mi dělala dobře. Naslouchal jsem prudkému větru, a jak jsem kráčet dál po hřebenové stezce, se 44

vzrušením a blaženě jsem se díval, jak se krajina rozšiřuje a mohutní. Od severovýchodu se nebe vyjasňovalo a odhalovalo dlouhá, modravá horská pásma ve velkolepém seskupení. Větr sílil, čím jsem se dostával výš. Zpíval s podzimní zběsilostí, úpěl a smál se, naznačoval úžasné vášně, vedle nichž ty naše jsou pouhé dětinskosti. Křičel mi do uší nikdy nezaslechnuta, prapůvodní slova, jako jména starých bohů. Přes celou oblohu naháněl bloudící trosky mraků do rovnoběžných pruhů, v jejichž čarách byla jakási neochotná spoutanost a pod nimiž se hory jakoby hrbily. Před tím burácením povětří a pohledem na široou horskou krajinu má tichá rozpačitost a stísněnost ustoupily. Že kráčím vsťíc shledání s dobou svého mládí a sfěře ještě neurčitých vzrušení, nebylo už tak důležité a převládající od chvíle, kdy jsem tak živě prožíval cestu a počasí. Brzo po poledni jsem stanul na nejvyšším bodě horské stezky, abych si odpočal, a můj pohled pátravě a ohromeně přelétal po nesmírně rozlehlé krajině. Stály tu zelené hory a o něco dál zalesněné modré hory a žluté skalnaté, poskládané do území s tisíci záhyby, v pozadí velehory s příkrými kamennými hroty a bledými pyramidami sněhu. Na úpatí v celé své ploše velké jezero v mořské modři s bílou pěnou vln, na něm dvě osamělé uhánějící plachty v příkřeném klu-zu, na zelených a hnědých březích plápol žlutých vinic, zbarvené lesy, lesklé silnice, vesnice v ovocném stromoví, chudší rybářské vesničky, v jasu a stínu se tyčily věže měst. Nad tím vším hnědavé mraky v prudkém letu, mezi nimi kousky hluboce modrého nebe se zelenomodrými a opálovými zásvity, sluneční paprsky vymalované na mračna jako vějíř. Vše v pohybu, i pásma hor jako by se valila, a nestejně osvětlené vrcholky Alp příkré, nestálé, jako ve skoku. Spolu s pádáním vichru a mračen hnaly se i moje city a tužby nespoutané a horečnatě po té rozsáhlé prostora, objímaly daleké sněžné štíty a letmo zas spočinuly ve světle zelených zátokách jezera. Duši mi prolétaly dávné, marnivé poutnička pocity a střídaly barvy jako mraky stín, pocity smutku nad vším promeškaným, nad tím, jak je život krátký a svět bohatý, nad ztrátou a hledáním domova, a nato je opět vystřídal pocit úplné odpoutanosti od prostoru i času. Ponenáhlu se to vlnění rozplývalo, přestalo zpívat a kypět, srdce mi utichlo a spočívalo nehnutě jako pták ve velikých výškách. A s úsměvem a navracející se vřelostí jsem zahlédl křivolaké sil- 45

nice, lesnaté vršky a kostelní věže, tak důvěrně známé; nezměněný, dávnými očima se na mě díval kraj mých krásných mladických let. Jako voják si na mapě vyhledává a pročítá někdejší tažení, stejně tak rozehrátý dojetím jako pocitem bezpečí, četl jsem si já v podzimně zbarvené krajině historii mnoha kouzelných pošetilostí i historii jedné někdejší lásky, proměněné téměř již v pohádku. Vzpomínky V jednom klidném zákoutí, kde široká skála chránila před vichřicí, jsem pojedl oběd. Tmavý chleba, uzeninu, sýr. - Po několika hodinách horského pochodu při silném větru první zakousnutí do obloženého chleba - to je rozkoš, téměř jediná, která v sobě ještě mátu pronikavou lahodnost ryzích chlapeckých radostí obšťastňujících až k nasycení. Zítra možná budu procházet kolem místa v bukovém lese, kde jsem od Julie dostal první polibek. Na výletě měšťanského spolku Konkordia, do něhož jsem vstoupil kvůli Julii. Den po onom výletu jsem z něho zas vystoupil. A možná pozítří, podaří-li se to, shledám se i s ní samotnou. Provádala se za zámožného obchodníka jménem Herschel a má prý tři děti, jedno z nich se jí nápadně podobá a také se jmenuje Julie. Víc nevím, i tak je to až dost. A ještě vím, jak jsem jí rok po svém odjezdu napsal z ciziny, že nemám nejmenší vyhlídku na nějaké místo a výdělek a ať tedy na mě nečeká. Odepsala, ať zbytečně netrápím sama sebe ani ji; že na mě počká, dokud se nevrátím, ať to bude dřív či později. A půl roku nato napsala přece jen znovu a vyžádala si svobodu, kvůli tomu Hersche-lovi, a já jsem v bolesti a rozhořčení první chvíle nenapsal dopis, nýbrž za poslední peníze zatelegrafoval pár obchodnických slov, čtyři či pět. Ta přešla přes moře a nedala se odvolat. Jaké pošetilosti tropí život! Byla-li to náhoda či výsměch osudu anebo to způsobila odvaha v zoufalství - sotva se štěstí lásky rozbilo na střepy, dostavily se úspěch a zisk a peníze, jako by je někdo přiča-roval, toho, v co jsem nikdy nedoufal, jsem dosáhl ve hře, a přesto to bylo bezcenné. Osud má své vrtochy, myslím si, a s kamarády jsem za dva dny a dvě noci propil náprsní tašku plnou bankovek. 46

Ale na tuhle historku jsem dlouho nemyslel, když jsem po jídle poslední papír od uzeniny vyhodil do větru

a zahalen do pláště jsem držel polední siestu. Raději jsem vzpomínal na svou tehdejší lásku a na Juliinu postavu a tvář, tu úzkou tvář s ušlechtilým obočím a velkýma tmavýma očima. A vzpomínal jsem raději na ten den v bukovém lese, jak jen pozvolna a s nechutí se mi poddávala a pak se při mých polibcích roztrásla a nakonec mě sama políbila a docela jemně, jakoby ze sna, se usmála a na řasách se jí přitom ještě leskly slzy. Dávno je tomu! To nejlepší na tom však nebylo líbání, ani společné večerní procházky a tajnůstkářství. To nejlepší byla síla, která do mne z té lásky proudila, radostná síla žít pro ni, zápasit, procházet ohněm i vodou. Pro jediný okamžik se zmařit, léta dokázat obětovat pro úsměv jedné ženy, to je štěstí. A toho jsem nepozbyl. Zahvívdl jsem si, vstal a šel dál. Když silnička na druhé straně hřebene začala klesat a já jsem byl nucen se rozloučit s pohledem na široké jezero, slunce chýlící se už k západu právě bojovalo s lenivými, žlutými mračky, která je pomalu zahalovala a pohlcovala. Zastavil jsem se a spočinul a hleděl na ty úžasné pochody na obloze: Svazky světle žlutého světla zářily od okraje jedné těžké kupy mračen do výše směrem na východ. Celé nebe se zprudka zažehlo žlutočervenou září, žhavé purpurové pásy proťaly prostor, současně se všechny hory octly v tmavé modři, na březích jezera se načerve-nalé, zvadlé rákosí rozhořelo jako štěpní požár. Všechna žlutá pak zmizela a červené světlo se rozežrálo a zjemnilo, rajscky si pohrávalo kolem snově něžných, nadechnutých řasnatých obláček a zružovělé pronikalo v tisících jemných žilek matně šedými mlžnými stěnami, jejichž šed' se pozvolna mísila s červení v nevýslovně krásný nafialovělý odstín. Jezero bylo tmavě modré až téměř černé a z něho světle zeleně poblíž břehů vystupovaly mělčiny s ostrými okraji. Když dohasla ta téměř bolestná křeč barev, jejíž žár a spěšná pr-chavost na velikých obzorech vždy má v sobě jakousi úchvatnou výstřednost, obrátil jsem se směrem k pevnině a v úžasu hleděl na již zcela večerně jasnou, zchlazenou údolní krajinu. Pod jedním velkým ořešákem jsem šlápl na plod zapomenutý tu při sklizni, zvedl jsem ho a ze skořápky vyprostil svěží světle hnědý vlhký ořech. A když jsem ho rozkousla ucítil jeho ostrou vůni a chuť, znenadání mě překvapila jedna vzpomínka. Jako paprsek světla odražený od zrcátka a vržený 47

do tmavého prostoru, tak se zhusta uprostřed přítomnosti, zažehnut nějakou nicotností, strašidelně a hrozivě zableskne zapomenutý kus života, co se odehrál již dávno. Ten zážitek, který mi v tom okamžiku poprvé přišel na mysl po možná dvanácti či více letech, je pro mě stejnou měrou drahý jako trapný. Když jsem ve věku asi patnácti let byl na gymnáziu mimo rodné město, navštívila mě jednoho dne na podzim moje matka. Choval jsem se velmi chladně a hrdě, jak si to vyžadovala má pýcha gymnazisty, a stovkou různých drobností jsem jí ubližoval. Na druhý den se opět vracela, ale předtím ještě přišla ke škole a čekala na naši dopolední přestávku. Když jsme se s rámusem vyřítili z tříd, stála venku skromně a s úsměvem a její krásné, dobrotivé oči se mi zdálky smály vstříc. Mně ale vadila přítomnost mých pánů spolužáků, proto jsem k ní šel jen pomalu, ledabyle jsem pokývl a choval se tak, že se musela vzdát svého úmyslu políbit mě na rozloučenou a požehnat mi. Zarmouceně, ale statečně se na mě usmála a najednou se rychle rozběhla přes ulici k ovocnářově boudě, koupila libru ořechů a vtiskla mi kornout do ruky. Pak odešla, na nádraží, a já jsem se za ní díval, jak se svou staromódní koženou kabelkou mizí za rohem ulice. Sotva se mi ztratila z očí, trpce jsem všeho litovala byl bych ji nejra-ději za tu svou klackovskou surovost s pláčem odprosil. Vtom se kolem mě protáhl jeden z kamarádů, můj hlavní rival v záležitostech savoir vivre. „Bonbónky od matinky?" zeptal se s jízlivým úsměvem. A já, ihned opět náramně hrdý, jsem mu nabídl z kornoutu, a protože si nevzal, rozdal jsem všechny ořechy malým chlapcům ze čtvrté třídy, a sám jsem si nenechal ani jeden. Vztekla jsem kousal do ořechu, skořápku odhodil do načernalého listí, které pokrývalo zem, a po pohodlné silnici pod zelenomodře a zlatavě skomírajícím pozdním nebem jsem pochodoval dolů do údolí a záhy nato podél podzimně žlutých bříz a veselých jeřabinových keřů vkročil do modravého přítmi mladého jedlového porostu a pak do hlubokých stínů vysokého bukového lesa. Tichá vesnice Dvě hodiny nato jsem večer po dlouhém bezstarostném loudání zabloudil ve změti úzkých, tmavých cestiček, a čím víc se stmívalo a 48

ochlazovalo, tím netrpělivěji jsem pátral, jak odtamtud vyjít. Prodrat se listnatým lesem přímým směrem nešlo, les byl hustý a půda místy bažinatá a také pozvolna nastávala úplná tma. S klopýtáním a unavený jsem v podivném rozrušení z nočního bloudění tápal dál. Často jsem se zastavil a volal a pak dlouho naslouchal. Všude jen ticho, ze všech stran mě obklopovala chladná slavnostnost a hustá čern

mlčenlivého nitra lesa jako závěsy z tlustého sametu. Přestože to bylo pošetilé a samolibé, přece jen mě těšila myšlenka, že se v té odcizené zemi probíjím lesem a nocí a chladem jen kvůli shledání s téměř zapomenutou milenkou. Začal jsem si potichu prozpěvovat své staré milostné písně: Můj pohled žasne, musím klopit zrak, na brány srdce zámek dám a vskrytu o tom divu přemítám žes krásná tak! Proto jsem proputoval tolik zemí a z dlouhých zápasů si odnesl plno šrámů na těle i na duši, abych si teď prozpěvoval ty staré hloupé veršičky a hnal se za stínem dávno vybledlých chlapeckých pošetlostí! Ale působilo mi to nemalou radost, a zatímco jsem usilovně sledoval křivolakou pěšinu, zpíval jsem dál, básnil a fantazíroval, až jsem se unavil a kráčel dál potichu. Pátravě jsem sahal na silné, větvičkami ovinuté bukové kmeny, jejichž větve a koruny neviditelně pluly v té temnotě. Tak to šlo dál ještě asi půl hodiny, a to už jsem začal být zaražený. Vtom přišel nezapomenutelný, nádherný zážitek. Zčistajasna les skončil a já stál vysoko mezi posledními kmeny u příkré horské stěny a pode mnou v noční modři spalo široké lesnaté údolí a uprostřed něj mně u nohou tiše a vskrytu ležela vesnička, kde ještě červeně svítilo šest sedm oken. Nízké domky, z nichž jsem rozeznával skoro jen široké, jemně se lesknoucí šindelové střechy, se vzájemně o sebe těsně opíraly a vytvářely v mírném ohybu úzkou, tmavou uličku ponořenou do stínu a na jejím konci stála velká vesnická kašna. Kousek dál a výš, naproti v půli stráně, stála samotinka v příšeří mezi mnoha hřbitovními kříži kaplička. Poblíž ní šel do kopce nějaký člověk s lucernou. Dole ve vesničce v některém z domů prozpěvovalo pár děvčat silnými a jasnými hlasy nějakou píseň. Nevěděl jsem, kde to jsem a jak se vesnice jmenuje, a umínil jsem 49

si, že se na to ani nebudu ptát. Má dosavadní pěšina se na kraji lesa vytrácela nahoru do kopce, a tak jsem opatrně sestupoval směrem k vesnici po příkrých pastvinách. V zahradách jsem narážel na úzké kamenné schůdky, upadl přes jednu ochrannou zídku a nakonec jsem musel přelézt jeden plot a přeskočit mělký potok, pak jsem ale byl konečně ve vsi a u prvního dvorce jsem vkročil na zahnutou, spící ulici. Záhy jsem našel i hostinec, jmenoval se „U vola“ a byl ještě otevřený. Přizemí bylo tiché a tmavé, z vydlážděného průjezdu vedlo staré, marnotratně vystavěné schodiště se zábradlím z vypouklých sloupků a osvětlené lucernou, pověšenou na provaze, nahoru do chodby vyložené dlaždicemi a hostinské místnosti. Ta byla značně prostorná a stůl u kamen, osvětlený závěsnou lampou, u něhož seděli tři sedláci u svých sklenek s vínem, vypadal v té potměšilé místnosti jako světelný ostrov. V kamnech se topilo, byla čtverhranná s tmavozelenými kachlíky; v nich se odráželo matné světlo lampy, pod kamny ležel černý pes a spal. Hostinská řekla „Pozdrav Bůh“, když jsem vešel, a jeden ze sedláků se na mě zkoumavě podíval. „Co je to zač?“ zeptal se pochybovačně. „Nevím,“ řekla hostinská. Posadil jsem se ke stolu, pozdravil a dal si donést víno. Měli jen letošní, světle červený mladý mošt, který byl už zhoustlý a nádherně mě zahřál. Pak jsem se zeptal na nocleh. „Víte, ono je to totiž tak,“ prohlásila žena a pokrčila rameny. „Pokoj máme, to se rozumí, ale dneska je tam zrovna jeden pán. Byla by tam ještě jedna postel, jenže ten pán už spí. Nechcete zajít nahoru a promluvit s ním -?“ „To ne. A jinak žádné místo nemáte?“ „Místo ano, ale už žádnou postel.“ „A kdybych si tu lehl ke kamnům?“ „Když budete chtít, tak ano, ovšemže. Já vám potom dám přikrývku a ještě přihodíme pár polen, aby vám nebylo zima.“ Dal jsem si uvařit vejčička a přinést uzeninu a při jídle jsem se zeptal, jak mám ještě daleko k svému cíli. „Řekněte mi, jak dlouho to odtud trvá do Ilgenbergu?“ „Pět hodin. Pán nahoře, co mátu světnici, tam chce zítra taky. Bydlí tam.“ 50

„Aha. A co dělá tady?“ „Kupuje dříví. Zajíždí sem každý rok.“ Tři sedláci se k našemu hovoru nepřipojili. Asi to jsou, myslel jsem si, majitelé lesů a povozníci, se kterými ten obchodník z Ilgenbergu dohodl koupi dřeva. Mě nejspíš považovali za nějakého kupce či úředníka a nedůvěřovali mi. Tak jsem je nechal na pokoji i já. Sotva jsem dojedl a opřel se o židli, ozval se náhle znovu ten dívčí zpěv, docela hlasitě a blízko. Byla to píseň o krásné zahradnici a při třetí sloce jsem vstal a přešel ke dveřím do kuchyně a tiše zmáčkl kliku. Seděly tam dvě mladé děvečky a jedna stará služka u bílého jedlového stolu při svíčke, před sebou horu fazolí k loupání, a zpívaly Jak vypadala ta starší, to si už nevzpomínám. Ale z těch mladých byla jedna světle nazrzlá, statná a v plném rozpuku, druhá byla krásná hnědovláska s vážnou tváří. Copy měla ovinuté kolem hlavy „do věnce“, jak se tomu říkalo, trochu do sebe ponořená vyzpěvovala jasným dětským hlasem a plamínek svíčky se jí přitom odrážel v očích. Když mě uviděly stát

ve dveřích, stará se zasmála, zrzavá se ušklíbala a hnědovláska se mi chvíli dívala do tváře, pak sklonila hlavu, malinko zčervenala a zpívala hlasitěji. Právě začínaly novou sloku a já jsem se přidal, seč jsem byl. Pak jsem si sem přenesl víno, vzal třínožku a přisedl ke stolu i ke zpěvu. Zrzavá mi přisunula hrst fazolí, a tak jsem jim pomáhal loupat. Když jsme přezpívali tu spoustu slok, podívali jsme se na sebe a propukli ve smích, což té hnědé náramně slušelo. Nabídl jsem jí svou sklenici, ale nevzala si. „Vy jste ale nějaká hrdopyška," řekl jsem posmutněle. „Nejste snad ze Stuttgartu?" „Ne. Proč ze Stuttgartu?" „Protože se říká: Stuttgart, to je hezké město, v údolíčku leží tu, jsou v něm děvčat celé kupy, ale všechny bez citu." „Je to Šváb," řekla stará zrzavé. „To víte, zeje," potvrdil jsem. „A vy jste z vysočiny, kde rostou 51

trnky." „Možná," prohlásila a uchichtla se. Já jsem se však stále díval na hnědovlásku a z fazolí jsem sestavil písmeno M a zeptal se jí, jestli se tak jmenuje. Zavrtěla hlavou, a tak jsem to změnil na A. Přikývla a já jsem začal hádat. „Agnes?" „Ne." „Anna?" „Zase ne." „Adelheid?" „Taky ne." Cokoli jsem hádal, nic nebylo správně; ji to ale rozveselilo a nakonec zvolala: „Ach, vy nedovtipo!" Když jsem ji pak naléhavě prosil, ať mi svoje jméno konečně řekne, chvíli se styděla, pak rychle a potichu řekla „Agáta" a začervenala se přitom, jako by vyrazila nějaké tajemství. „Taky obchodujete dřevem?" zeptala se nazrzlá. „Ne, kdepak. Copak na to vypadám?" „Tak jste geometr, co?" „Ani to ne. Proč bych měl být geometr?" „Proč? Proto." „Váš milý je asi geometr, nemám pravdu?" „No, nezlobila bych se." „Nezazpíváme si nakonec ještě jednu?" zeptala se kráska, a zatímco nám mezi prsty prokluzovaly poslední lusky, zpívali jsme písničku „Temná půlnoc a já čekám". Když byla u konce, dívky vstaly a já také. „Dobrou noc," řekl jsem každé a také jsem každé podal ruku, a hnědo vlasce jsem řekl: „Dobrou noc, Agáto." V hostinské místnosti se ti tři křupani zrovna měli k odchodu. Mne si vůbec nevšimli, pomalu dopili zbytky ze sklenic a nic neplatili, byli tedy jistě toho večera hosty pána z Ilgenbergu. „Dobrou noc," řekl jsem jim, když odcházeli, ale nedočkal jsem se odpovědi, a tak jsem za těmi burany zabouchl dveře. Hned nato přišla hostinská s koňskými houněmi a polštářem. Z lavice u kamen a tří židlí jsme postavili nouzové lože a pro útěchu mi žena na odchodu oznámila, že mě přespání nebude nic stát. To se mi hodilo. Napůl vysvěcený a přikrytý svým pláštěm jsem ležel u kamen, 52

která ještě příjemně hřála, a myslel na hnědovlasou Agátu. Napadl mě jeden verš ze staré zbožné písně, kterou jsem v dětství často zpíval s matkou: Krásné jsou květy, krásnější však lidé v tom krásném čase mládí - Jedním z nich byla Agáta, krásnější než květy a přesto s nimi příbuzná. Všude, ve všech zemích, se vyskytují takové jednotlivé krásky, ale příliš časté zase nejsou, a kdykoli jsem nějakou uviděl, blažilo mě to. Jsou jako velké děti, stejně tak plaché i důvěřivé, a v jejich nezkalených očích je pohled krásného zvířete či lesní studánky. Člověk se na ně dívá a máje rád, aniž by po nich zatoužil, a při tom dívání mu přijde líto, že ty něžné obrazy mládí a lidského rozpuku také jednou nutně zestárnou a pomínou. Brzo jsem usnul a nejspíš díky tomu teplu z kamen se stalo, že jsem měl sen, jak ležím na skalnatém břehu na nějakém ostrově na jihu, cítím, jak mi do zad praží slunce, a dívám se na hnědovlasou dívku, která sama vesluje v loďce na moře a je čím dál vzdálenější a menší. Ranní pouť Teprve když kamna vychladla a nohy mi zdřevěněly, jsem se s pocitem zimy probudil, a to už také bylo ráno a vedle v kuchyni jsem slyšel někoho zatápět v plotně. Venku, poprvé toho podzimu, ležela na lukách tenká jinovatka. Od toho tvrdého lůžka jsem byl ztuhlý a rozlámaný, ale vyspal jsem se dobře. V kuchyni, kde mě pozdravila stará služka, jsem se umyl u kamenné výlevky a vykartáčoval si šaty, byly od včerejšího větrného počasí hodně zaprášené. Sotva jsem v hostinské místnosti usedl k horké kávě, vešel host z města, zdvořile pozdravil a přisedl si k mému stolu, kde už pro něj bylo předem prostřeno. Z ploché cestovní láhve si do šálku nalil trochu staré třesňovice a nabídl i mně. „Díky," řekl jsem, „žádnou pálenku nepiji." „Opravdu? Vidíte, já musím, protože jinak nesnesu mléko, bohu- 53

žel. Každý má nějaký ten svůj neduh." „Inu, když vám jinak nic nechybí, to si nemůžete stěžovat." „Jistě, ovšem. Také se nestěžuji. Toho jsem dalek -" Patřil k lidem, kteří mají potřebu se bez příčiny omlouvat. Jinak působil slušným dojmem, byl poněkud příliš zdvořilý, ale inteligentní a otevřený. Oblečen byl maloměstsky, velmi solidně a čistě, ale jaksi těžkopádně. I on si mě prohlížel, a protože jsem na sobě měl pumpky, ptal se, přijel-li jsem na kole. „Ne, přišel jsem pěšky." „Ach tak. Pěší putování, rozumím. Inu,

sport je pěkná věc, má-li člověk čas." „Nakoupil jste dřevo?" „Ale, jenom maličko, jen pro vlastní potřebu." „Myslel jsem, že obchodujete dřevem." „Ne, kdepak. Já mám soukenictví. Totiž obchod sukmem, víte." Ke kávě jsme jedli chleba s máslem, a když si bral máslo, byly mi nápadné jeho krásně tvarované dlouhé a úzké ruce. Cestu do Ilgenbergu odhadoval na šest hodin. Měl s sebou svůj vůz a vlídně mě zval, ať se s ním svezu, ale nepřijal jsem. Dotazoval jsem se na pěšiny a obdržel obstojné informace. Pak jsem zavolaal hostinskou a zaplatil svůj malý účet, strčil si do kapsy chleba, obchodníkovi řekl sbohem a po schodišti a vydlážděným průjezdem vyšel do studeného rána. Před hostincem stál soukeníkův povoz, lehký dvousedadlový kočár, a čeledín právě ze stáje vyváděl malého statného koníka s bílými a červenavými skvmami, jaké mívají krávy. Cesta vedla vzhůru údolím, kus podél potoka, pak výstupem na zalesněné výšiny. Jak jsem tak sám pochodoval, napadlo mě, že jsem v podstatě všechny své cesty konal takhle osaměle, a nejen procházky, nýbrž všechny kroky svého života. Sice při tom vždycky byli přátelé a příbuzní, dobří známí i milostné známosti, jenže nikdy mě nese-vřeli, nikdy nenaplnili, nikdy nestrhli na jiné dráhy než na ty, na které jsem se pouštěl sám. Možná každý člověk, ať si je, jaký chce, má předznamenanou dráhu jako vržený míč a sleduje čáru dávno určenou, i když si myslí, že sám donucuje osud anebo si z něho tropí blázný. V každém případě „osud" spočívá v nás a ne mimo nás, a tím povrch života, viditelné dění, trochu pozbývá důležitosti. Co se ob-

vykle přijímá zatěžko a dokonce se tomu říká tragédie, z toho se pak stává pouhá maličkost. A titíž lidé, kteří před zdáním tragična klesají na kolena, trpí a hynou věcmi, kterých si nikdy nevšimli. Pomyslel jsem: co mě to teď žene, člověka svobodného, do městečka Ilgenbergu, kde se mě ani domy, ani lidé už nijak netýkají a kde se mohu nadít leda zklamání a možná utrpení? A díval jsem se sám na sebe s údivem, jak si jdu a jdu a potácím se sem a tam mezi humorem a tesknoutou. Jitro bylo krásné, podzimní země i vzduchem už přešel první závan zimy, a jak přibývalo dne, jeho natrpklá ostrost se vytrácela. Velká hejna špačků přelétala v klínovitých formacích přes pole s hlasitým cvrlikáním. V údolí pomalu táhlo stádo a jemný zvířený prach se mísil s tenkým modrým dýmem ovčákovy dýmky. To všechno a s tím i horská pásma, zbarvené lesní stráně a pastviny u potoků tu stálo v tom jako sklo jasném vzduchu tak svěží, jako by to někdo právě vymaloval, a krása země promlouvala svou tichou a vášnou řečí, bez starosti, kdo ji uslyší. Mnohem víc než všechny otázky a skutky dne a lidského ducha mě stále znovu prazvláštně a nepochopitelně strhuje toto: jak se hora napřahuje do nebe a jak vánky nehlučně odpočívají v údolí, jak žluté březové listí odpadáva z větví a ptáci táhnou modří oblohy. Tu člověka ta věčná záhada chytne za srdce tak sladce a tak ho zahanbí, že jde stranou všechna pýcha, s níž se jinak mluví o všem, co je nevysvětlitelné, a on pak přece jen nepodlehne, nýbrž všechno vděčně přijímá a v skromnosti a hrdě se cítí být hostem vesmíru. Na okraji lesa vylétla z podrostu přede mnou s hlasitým plácáním křídel koroptev. Do cesty viselo hnědé listí ostružin na dlouhých úponcích, na každém listě ulpěla hedvábná, průhledně tenká jinovatka a stříbřitě se leskla jako jemné chloupky na kusu sametu. Když jsem po delším výstupu lesem dorazil nahoru na volné návrší s bohatou vyhlídkou, záhy jsem se v krajině již zase vyznal. Jméno vesničky, kde jsem přenocoval, jsem ale nevěděl a také jsem se na ně nevyptával. Má cesta vedla dále po okraji lesa, který zde měl návětrnou stranu, a já jsem si našel povyražení v odvážných, významně groteskních tvarech kmenů, větví a kořenů. Nic nedokáže fantazii zaměstnat silněji a niterněji. Zprvu převládají komické dojmy: v propletených kořenech, škvírách v půdě, útvech z větví a hromadách listí se dají

rozpoznat úšklebky, znetvořeniny a karikatury známých tváří. Oko se vyostří a vidí, aniž by hledalo, celé pluky podivuhodných tvarů. Komičnost zmizí, neboť všechny ty útvary mají takovou rozhodnost, troufalost a nezvratnost, že jejich mlčenlivý houf záhy zvěstuje zákonitost a vážnou nezbytnost. A nakonec z nich jde hrůza a obžaloba. Není tomu jinak, člověk, který je nestálý a nosí masku, se při vážném pohledu na rysy všeho přirozeně vyrostlého musí vyděsit. Ilgenberg Vesnice, kam jsem po pěšinkách dorazil za dvě hodiny, se jmenovala Schluchterdingen a znal jsem ji z jedné dřívější návštěvy. Když jsem kráčel po návsi, spatřil jsem před jedním nově postaveným hostincem vůz a ihned jsem poznal povoz obchodníka z Ilgen-bergu i jeho koníka s těmi zvláštními skvmami. Obchodník sám právě vycházel ze dveří a chtěl nasednout, vtom mě zahlédl přicházet. Ihned živě zdravil a kýval na mě. „Měl

jsem tu ještě nějaké obchody a teď jedu přímo do Ilgenber-gu. Nechcete se svézt? Totiž jestli raději nepůjdete pěšky." Vypadal tak dobrácky a moje touha po cíli mé cesty byla ponená-hlu tak napjatá, že jsem přijal a nasedl. Dal podomkoví spopitné, vzal otěže a vyrazili jsme. Vůz jel po dobré silnici lehce a pohodlně a po několikadenním pěšáctví mi pocit panské jízdy dělal dobře. I to mi vyhovovalo, že se obchodník nijak nepokoušel vyptávat se mě. To bych byl ihned zas vystoupil. Zeptal se pouze, podnikám-li cestu na zotavenou a zda tuto končinu už znám. „Kde se teď v Ilgenbergu dá nejlépe ubytovat?" otázal jsem se. „Kdysi to bylo dobré U jelena; majitel se jmenoval Bólinger." „Ten už nežije. Hostinec teď má jeden cizí člověk, je to Bavorák, a prý se to tam zhoršilo. Ale přísahat na to nechci, mám to jen z doslechu." „A co Švábský dvůr? Za mých dob to měl nějaký Schuster." „Ten je tam pořád a dům má dobrou pověst." „Tak to se ubytuji tam." Několikrát se můj průvodce chystal, že se mi představí, ale já jsem to nepřipustil. Jeli jsme tedy tím jasným, barevným dnem jen tak. 56

„Je to přece jen pohodlnější než pěšky," prohlásil pán z Ilgenber-gu. „Pěšky zato zdravější." „Když má člověk dobré boty. Ostatně váš kůň vypadá s těmi skvrnami docela legračně." Trochu povzdychl a pak se zasmál. „Také vám to tak připadá? Ovšemže jsou ty skvrny legrační. Ve městě mi ho překřtili, říkají mu ‚kravka'. Ať si lidi špásují, dobrá, ale přece jen mě to zlobí." „Udržovaný je dobře." „Vidíte? Nic mu neschází. Víte, já mám toho koníka rád. Už nastavuje uši, ví, že o něm mluvíme. Je mu sedm let." V poslední hodině jízdy jsme už tolik nemluvili. Můj průvodce vypadal znaveně a ve mně všechny myšlenky zaměstnával pohled na končinu každým krokem známou stále důvěrněji. Jak tísnivě lahodný pocit, opět se shledat s místy mládí! Zazářil spousta zmatených vzpomínek, v pouhé vteřině spěšně jako ve snu člověk opět prožije celý sled událostí, co bylo nenávratně ztraceno, hledí na nás domácky a bolestně. Malá vyvýšenina, přes kterou jsme přejížděli klusem, otevřela pohled na město. Dva kostely, jedna hradební věž, vysoký radniční štít se na nás smály ze změti domů, uliček a zahrad. Že jednou budu zdravít tu směšnou cibulovitou báň s dojetím a tlukoucím srdcem, to bych si byl tehda nikdy nepomyslel. Poklidně a tajemně na mě zašilhala zásvitem své mědi, jako by mě ještě znala a jako by byla viděla i docela jiné uprchlíky a bouřliváky navracet se jako lidi skromné a ztichlé. Nezbytných změn, novostaveb a předměstských ulic jsem si ještě nepovšiml, všechno vypadalo jako kdysi, a mě při tom pohledu přepadly vzpomínky jako náraz horkého jižního větru. Mezi těmito věžemi a střechami jsem prožíval pohádkovou dobu mládí, toužebné dny i noci, úžasná zádumčivá jara a dlouhé zimy prosněné ve špatně vytápěné mansardě. Těmito uličkami v zahradách jsem se po nocích, když jsem byl zamilovaný, toulal sem tam celý rozpalený a zoufalý, horkou hlavu plnou dobrodružných plánů. A tady jsem prožíval štěstí, protože mě jedna dívka pozdravila, a také z prvních plachých rozhovorů a polibků naší lásky „Chvilku to ještě potrvá," řekl obchodník, „ale za deset minut jsme doma." 57

Doma! pomyslel jsem si. Tobě se to mluví. Zahrada za zahradou, obraz za obrazem klouzaly kolem mne, věci, na které jsem už nikdy nevzpomněl a které mě nyní vítaly jako bych byl pryč jen na nějakou chvíli. Ve voze jsem to už nevydržel. „Prosím, zastavte na okamžik, odtud já už dojdou pěšky." Poněkud udiven přitáhl opratě a nechal mě vystoupit. Poděkoval jsem mu a chtěl již odejít, vtom si odkáslal a řekl: „Možná se ještě uvidíme, budete-li bydlet ve Švábském dvoře. Smím se dovědět vaše jméno?" Zároveň se sám představil. Jmenoval se Herschel a byl to, nedalo se o tom pochybovat, Juliin muž. Nejraději ho bych byl zabil, ale řekl jsem svoje jméno, zvedl klobouk a nechal ho, ať jede dál. Tak tohle je pan Herschel. Příjemný člověk, a zámožný Když jsem pomyslel na Julii, co to bylo za hrdou a nádhernou dívku a jak chápala a sdílela mé tehdejší fantasticky odvážné názory a životní plány, sevřelo se mi hrdlo. Vztek mě okamžitě opustil. Bezmyšlenkovitě a hluboce rozesmutnělý jsem starou, holou kaštanovou alejí kráčel do městečka. V hostinci bylo oproti dřívějšímu všechno trochu vybroušenější a modernější, dokonce měli kulečník a stojánky na ubrusky byly poniklované a vypadaly jako globus. Majitel byl stále tentýž, kuchyň a sklep zůstaly jednoduché a dobré. Ve starém dvoře stál ještě starý javor i šuměla kašna se žlabem a dvěma trubkami, v jejímž chladivém sousedství jsem promarnil mnoho letních večerů při pivě. Po jídle jsem vstal a loudal se pomalu jen málo změněnými ulicemi, na štítech krámků četl dávná, dobře známá jména, dal jsem se oholit, koupil si tužku, díval se vzhůru po domech a podle plotů se toulal po klidných předměstských cestách mezi zahradami. Vloudilo se do mě tušení, že má cesta do Ilgenbergu

je velké bláznovství, a přece mě ten vzduch i půda domácky mazlily a kolébaly v krásných vzpomínkách. Nevynechal jsem jedinou uličku, vylezl na kostelní věž, v trámové zvonice jsem si četl vyrytá jména žáků latinské školy a nato znovu slezl a četl veřejné vyhlášky na radnici, až se začalo stmívat. Pak jsem stál na nepřiměřeně velikém, pustém náměstí, prošel kolem té dlouhé řady starých domů se štíty, zakopával o schůdky a díry v dláždění a nakonec se zastavil před domem Herschelových. V krámku právě stahovali rolety, v prvním poschodí bylo světlo ve 58

čtyřech oknech. Nerozhodně jsem postával a díval se nahoru, unavený a sklíčený. Nějaký hošík si to rázoval vzhůru po náměstí a pískal si píseň o věnečku; když mě uviděl, jak tam stojím, přestal pískat a pozorně se na mě díval. Dal jsem mu deset feniků a řekl, ať jde dál. Pak ke mně přišel jeden posluha a nabídl mi službu. „Díky," řekl jsem, a náhle jsem měl v ruce táhlo a silně zazvonil. Julie Těžké domovní dveře se váhavě otevřely, ve škvíře se objevila hlava mladé služebné. Zeptal jsem se na domácího pána a byl odveden nahoru po tmavém schodišti. V chodbě svítilo petrolejové světlo, a když jsem si sundával zamlžené brýle, vyšel pan Herschel a vítal mě. „Věděl jsem, že přijдете," řekl polohlasem. „Jak jste to mohl vědět?" „Od své paní. Ví, kdo jste. Ale odložte si, prosím. Sem, smím-li prosit. - Je mi potěšením. - Ano, prosím. Tudy, ano." Zjevně se necítil docela ve své kůži, ani já ne. Vešli jsme do malého pokoje, kde na stole s bílým ubrusem hořela lampa a bylo prostřeno k večeři. „Tady, prosím. Moje známost z dnešního rána, Julie. Smím představit, pan -" „Znám vás," řekla Julie a na mou úklonu odpověděla pokývnutím, ruku mi nepodala. „Posad'te se." Seděl jsem v proutěném křesle, ona na divánu. Díval jsem se na ni. Trochu zesílila, ale jako by byla menší než dřív. Ruce měla ještě mladé a jemné, obličej svěží, ale plnější a tvrdší, stále ještě hrdý, avšak trochu zhrublý a bez lesku. Ještě tu byl záblesk někdejší krásy, na spáncích a v pohybech paží, lehounký záblesk „Jak jste se dostal do Ilgenbergu?" „Pěšky, milostivá paní." „Přijel jste za obchodem?" „Ne, jen jsem se chtěl opět jednou na město podívat." „Kdypak jste tu byl naposledy?" „Před deseti lety, vždyť víte. Ostatně se mi zdá, že se město nijak 59

moc nezměnilo." „Opravdu? Vás bych už asi nepoznala." „Já vás ihned, milostivá paní." Pan Herschel zakašlal. „Nevezmete u nás zavděk večeří?" „Nebude-li vás to rušit -" „Ale prosím vás, jen kousek chleba." Byla však studená pečené s huspeninou, fazolový salát, rýže a zavařeně hrušky. K pití čaj a mléko. Obsluhoval mě domácí pán a staral se o trochu konverzace. Julie sotva promluvila, občas se však na mě podívala pyšně a nedůvěřivě, jako by chtěla vypátrat, proč jsem vlastně přišel. Kdybych to jen sám byl věděl! „Máte děti?" zeptal jsem se a ona se trochu rozhovořila. Starosti se školou, s nemocemi, s výchovou, všechno v tom nejlepší maloměstáckém stylu. „Vzdor všemu je škola přece jen požehnáním," vmísil se pan Herschel. „Opravdu? Vždycky jsem si myslel, že dítě mají co nejdéle vychovávat rodiče." „Je poznat, že sám děti nemáte." „Nedostalo se mi toho štěstí." „Ale ženatjste?" „Ne, pane Herschele, žiji sám." Fazole mě dusily, byly špatně oloupané. Když odnesli jídlo, pán navrhl láhev vína a já neodmítl. Jak jsem doufal, šel pro ni do sklepa osobně, a tak jsem s jeho paní zůstal sám. „Julie," řekl jsem. „Přejete si?" „Vždyť jste mi ještě ani nepodala ruku." „Považovala jsem to za správnější -" „Jak myslíte. - Mám radost, že se vám daří dobře. Přece se vám daří dobře, ne?" „Ach ano, můžeme být spokojeni." „A tenkrát - řekněte mi, Julie, už nikdy nemyslíte na to, co bylo tenkrát?" „Co po mně chcete? Jen nechť ty staré věci na pokoji! Přišlo to, co přijít muselo a jak to pro nás všechny bylo dobře, myslím si. Vy už jste se tenkrát nijak do Ilgenbergu nehodil, se všemi těmi vašimi 60

nápady, nebylo by to bývalo to nejsprávnější -" „Jistě, Julie. Není mým přáním, aby se napravovalo to, co se nestalo. Ne že byste měla myslet na mě, to jistě ne, ale na všechno ostatní, co tenkrát bylo krásné a líbezné. Vždyť to byla doba našeho mládí a tu jsem chtěl ještě jednou vyhledat a podívat se jí do očí." „Prosím, mluvte o něčem jiném. Pro vás je to možná jinačí, ale u mne se mezitím změnilo už příliš mnoho." Hleděl jsem na ni. Veškerá někdejší krása byla ta tam, byla už jen paní Herschelovou. „Ovšem," řekl jsem drsně a neměl nic proti tomu, když se její muž nyní vrátil se dvěma lahvemi vína. Bylo to těžké burgundské a Herschel, který zjevně nebyl pít vína přivyklý, již při druhé sklence začal být jiný. Trochu svou paní škádlil v souvislosti se mnou. Když nereagovala, zasmál se a přit'ukl si se mnou. „Nejdřív ani

nechtěla, abyste sem přišel," svěřil mi. Julie vstala. „Omluvte mě, musím se podívat za dětmi. Maličká se necítí úplně dobře." A vyšla a já jsem věděl, že se už nevrátí. Její muž mrkl a otevřel druhou láhev. „Neměl jste jí nic takového říkat," vyčetl jsem mu. Jen se zasmál. „Můj Bože, tak nedůtklivá zas není, aby se zlobila. Jen pijte! Nebo vám to víno nechutná?" „Vino je dobré." „Že? No řekněte, jak to tenkrát bylo mezi vámi a mou paní? Nějaké dětinskosti, co?" „Dětinskosti. Ale lépe bude o tom nemluvit." „Jistě - ovšem - nechci být indiskrétní. Je tomu deset let, že ano?" „Promiňte, rád bych už teď šel." „Pročpak?" „Bude to tak lepší. Vždyť se snad ještě uvidíme zítra." „Dobrá, jestli opravdu chcete jít -. Počkejte, posvítím vám. A kdy zítra přijdete?" „Myslím, tak po poledni." „Dobrá, na černou kávu. Doprovodím vás do hotelu. Ne, na tom trvám. Můžeme si tam ještě něco dát." 61

„Děkuji, chci si jít lehnout, jsem unavený. Poručení vaší paní, nashledanou zítra." Před domovními dveřmi jsem ho odstrčil a odcházel sám, přes veliké náměstí a temnými, tichými uličkami. Dlouho jsem se ještě městečkem potuloval, a kdyby z nějaké staré střechy byla spadla cihla a zabila mě, i to by mi bývalo bylo vhod. Já šašek! Já šašek! Mlha Ráno jsem se probudil časně a rozhodl se, že ihned poputuji dál. Bylo zima a ležela tak hustá mlha, že bylo sotva vidět přes ulici. Zimomřivě jsem vypil kávu, zaplatil za jídlo a nocleh a dlouhými kroky vyrazil do tichého ranního rozbřesku. Rychle jsem se rozehrál, město i zahrady nechal za sebou a vnikl do plovoucího mlžného světa. Vždy je tak zvláštně dojemné vidět, jak mlha všechno, co sousedí a zdánlivě k sobě náleží, od sebe odděluje a jak obklopuje a uzavírá každou postavu a činí ji nevyhnutelně osamělou. Na silnici tě míjí nějaký člověk, žene krávu nebo kozu nebo tlačí káru anebo nese otep a za ním hopká jeho pes a vrtí ocasem. Vidiš, jak přichází, a pozdravíš a on odpoví; ale sotva tě minul a ty se za ním otočíš a hledíš za ním, v tu chvíli je už nezřetelný a beze stop mizí do šedi. Nejinak je tomu s domy, zahradními ploty, stromy a keříky na vinicích. Myslíš si, že znáš celé okolí nazpaměť, a teď s údivem žasneš, jak daleko je tahle zídka od silnice, jak vysoký je tenhle strom a jak nízký tamten domek. Chalupy, o kterých sis myslel, že jsou v těsném sousedství, najednou leží od sebe na takovou dálku, že od prahu jedné už druhou nezahledneš. A slyšíš, jak v nejbližší blízkosti procházejí lidé i zvířata, pracují a volají, ale uvidět je nedokážeš. To vše má v sobě cosi pohádkového, cizího, jakési vytržení to je, a na okamžik pocítíš s hrůzou, jaká jev tom symbolika. Jak jsou si jedna věc druhé a jeden člověk druhému, ať je kdokoli, v podstatě neúprosně cizí a jak se naše cesty vždy kříží jen na několik kroků a získávají jen prchavé zdání sounáležitosti, sousedství a přátelství. Napadly mě verše a tiše jsem si je v chůzi předříkával: Putovat mlhou, jak zvláštní je! 62

Tu osaměl keř a kámen tam, strom stromu ztrácí se, každý je sám. Život můj když ještě světlý byl, plný byl přátel pro mě svět; teď do mlhy se zahalil, nikoho z nich už nevidět. Moudřími věru nejsou platně, kdo temnotu neuzřeli, jež potichu a neodvratně každého od všech dělí. Putovat mlhou, jak zvláštní je! Jen jako samotou život znám. Člověk s člověkem míjí se, každý je sám. 63

Studentík Uprostřed natěsnaných stavení starého městečka stojí fantasticky veliký dům se spoustou malých okének a žalostně sešlapanými schůdky před vchodem i uvnitř na schodišti, napůl ctihodný a napůl směšný, a stejně tak se cítil i mladý Karel Bauer, který jako šestnáctiletý žák denně ráno a v poledne do domu vstupoval se svým rancem knih. Těšila ho krásná, jasná a nezáludná latina i staroněmečtí autoři, trápení ale měl s obtížnou řečtinou a s algebrou, které ve třetím ročníku miloval zrovna tak málo jako v prvním, a potěšení zas míval s několika šedobradými starými učiteli a svízele s několika mladými. Nedaleko školní budovy stál prastarý krámek, tam dveřmi vždy otevřenými a po tmavých vlhkých schodech bez ustání vcházeli a vycházeli lidé, a v chodbě černé jako smůla byl cítit lůh petrolej a sýr. Karel se v té tmě dobře vyznal, neboť ve stejném domě nahoře měl svou světničku, kde byl na stravu a byt u matky majitele krámků. Jak bylo dole temno, tak bylo nahoře jasno a prostorně; tam měli slunce vždy, pokud jen svítilo, a k tomu výhled přes polovičku města, jehož střechy znali téměř všechny a uměli je jednotlivě pojmenovat. Z rozmanitých dobrot, kterých v krámkě bylo velké množství, se po strmých schodech nahoru, alespoň ke Karlu Bauerovi, dostalo nadmíru málo, neboť strava u jeho domácích, staré paní Kustererové, byla velmi skrovná a nikdy ho nenasytila. Bez ohledu na to bylo však jejich společné bydlení docela přátelské, a své světničky si považoval jako nějaký kníže svého zámku.

Nikdo ho tam nerušil, mohl tam tropit, co si zamlouval, a on si zamlouval leccos. Dvě sýkorky v kleci, to bylo ještě to nejmenší, ale on si zařídil něco jako truhlářskou dílnu a v kamnech tavil a sléval olovo a cín, v létě si držel v bedně ještěrky a slepýše - vždycky zakrátko zmizeli stále novými děrami v drátěné mřížce. Kromě toho měl tam i své housle, a když nečetl či netruhla-řil, pak určitě na ně hrál, v kteroukoli hodinu ve dne i v noci. A tak měl mládenec každý den své radosti a nikdy se nestalo, že by měl dlouhou chvíli, vždyť navíc mu nikdy nechyběly knihy, neboť kde nějakou zahlédl, hned si ji vypůjčil. Přečetl jich spousty, nebyla mu ovšem jedna stejně milá jako druhá, přede všemi ostatními dával přednost pohádkám a pověstem a veršovaným truchlohram. To všechno, ať sebevíc krásné, ho přece jen nedokázalo nasytit. A proto, když se ten zatracený hlad opět nedal vydržet, tichounce jak 64

lasička slezl po starých, černých schodech až dolů do kamenného průjezdu, kam z krámu dopadal pouhý slabý proužek světla. Nežřídko tam na vysoké prázdné bedně ležel zbytek dobrého sýra či u dveří stál otevřený, ještě zpoloviny plný soudek se slanečky, anebo když přálo štěstí nebo když Karel pod záminkou výpomoci sám srdnatě vstoupil do krámu, dostalo se do jeho kapsy občas i pár hrstí sušených švestek, hruškové křížaly a podobné věci. Tyto výpravy nepodnikal však z chtivosti a se špatným svědomím, nýbrž zčásti s bezelstností hladového, zčásti s pocity šlechtného loupežníka, který nezná před lidmi bázně a čelí nebezpečí s chladnou hrdostí. Připadalo mu, že je zcela v souladu se zákony mravního řádu světa, že to, co na něm stará matka lakotně uspořila, bude odebráno z přeplněné pokladnice jejího syna. Tyto rozmanité zvyklosti, zájmy a záliby by vlastně vedle všemocné školy byly měly stačit, aby mu vyplnily čas i myšlenky. Karel Bauer jimi ale uspokojen nebyl. Zčásti aby napodobil několik spolužáků, zčásti následkem rozsáhlé četby krásné literatury, zčásti i z potřeby vlastního srdce vstoupil v té době poprvé na krásnou, mnohoslibnou půdu lásky k ženě. A protože už předem přesně věděl, že jeho nynější snahy a dvoření by nevedly k žádnému reálnému cíli, nebyl nijak neskromný a své uctívání zasvětil nejkrásnější dívce města, pocházející z bohatého domu a už jen nádherou oblečení daleko převyšující všechny panny jejího věku. Žák denně procházel kolem jejich domu, a když ho potkala, smekl klobouk tak hluboko, jako ani před rektorem ne. Takové tedy byly jeho poměry, když díky náhodě dostala jeho existence zcela nové zabarvení a otevřely se mu nové brány k životu. Jednoho večera koncem podzimu, když se opět ani trochu nenasytil šálkem řídké kávy s mlékem, vyhnal ho hlad na lov. Neslyšně sklouzl po schodech a zalovil v domovním průchodu, kde po krátkém hledání našel stát hliněný talíř, na němž se dvě zimní hrušky skvostné barvy i velikosti opíraly o plátek holandského sýra s červeným okrajem. Snadno by hladovec byl mohl uhodnout, že tenhle zákusek je určen pro stůl domácího pána a že ho sem děvečka odložila jen na okamžik; avšak roznícen tím neočekávaným pohledem se přiklonil k daleko bližší myšlence, že to je řízení dobrotivého osudu, a s pocity vděčnosti si ten dar uschoval do kapes. 65

Ale ještě než to stačil udělat a opět zmizet, vyšla ze dveří od sklepa potichu v bačkorách služebná Babetta, v ruce držela svíčku a se zděšením zírala na to pytláctví. Mladý zloděj držel sýr ještě v ruce; zůstal bez hnutí a díval se k zemi, všechno v něm se zborilo a pocítil propastný stud. Oba tu stáli ve svitu svíčky, a život odváznému chlapci jistě od té doby uštědřil bolestnější chvíle, ale jistě žádnou trapnější. „No ne, co tohle má být?“ promluvila konečně Babetta a podívala se na zdrceného hříšníka, jako by to byl nějaký krvavý vrah. Ten ze sebe nevypravil slova. „To jsou mi věci!“ pokračovala. „Copak nevíš, že jsi kradl?“ „Vím.“ „Pane na nebi, co tě to napadlo?“ „Prostě to tu stálo, Babetto, a tak jsem si pomyslel -“ „Co sis pomyslel?“ „Protože jsem měl tak ukrutný hlad...“ Při těch slovech stará služebná vyvalila oči a zírala na ubožáka s nekonečným pochopením, údivem a slitováním. „Hlads měl? Copak ona tě tam nahore dost nenakrmí?“ „Málo, Babetto, málo.“ „To přece musí! No dobrá, dobrá. Tak si jen nech, co sis dal do kapes, a sýr taky, nech si to, v domě je toho habaděj. Ale být tebou, vyběhnu nahoru, někdo sem může přijít.“ V podivném rozpoložení se Karel vrátil do své komůrky, posadil se a zamyšleně spořádal nejdřív holandský sýr a potom hrušky. U srdce se mu uvolnilo, nadechl se a protáhl a ihned na houslích zanotoval cosi jako děkovný žalm. Sotva dohrál, ozvalo se tiché zaťukání, a když otevřel, stála přede dveřmi Babetta a strkala mu do ruky obrovský namazaný krajíc, na másle opravdu nešetřila. Jakkoli z toho měl radost, chtěl zdvořile odmítnout, ale služka nestrpěla a on se rád podvolil. „Hrát na housle, to teda umíš náramně,“ řekla obdivně, „už jsem tě víckrát poslouchala. A s tím jídlem, o to už se

postarám. Večer ti vždycky můžu něco donést, a nikdo o tom nemusí vědět. Proč tě trochu lip nekrmí, vždyť tvůj otec jí na stravu přece určitě platí až dost." Hoch se ještě jednou plaše pokusil s díkem odmítnout, ale na to ona vůbec neslyšela, a tak se podrobil. Nakonec se dohodli, že když 66

se Karel bude vracet domů a bude mít veliký hlad, ať na schodech zahvízdá písničku „Ve večerním zlatém slunci“, a ona pak přijde a donese mu něco na zub. Bude-li hvízdát něco jiného nebo vůbec nic, pak to prostě nebude zapotřebí. Zkroušeně a vděčně vložil svou ruku do její široké pravice a ona zpečetila dohodu silným stiskem. A od té chvíle se gymnazistovi od té dobrosrdečné ženy dostávalo blaživé a dojemné účasti a péče, poprvé od chlapeckých let strávených doma, neboť už záhy musel do podnájmu, protože rodiče bydleli na venkově. Často se mu léta doma připomínala, neboť Babetta ho střežila a rozmazlovala docela jako nějaká matka, ostatně podle let by jí málem také byla mohla být. Bylo jí kolem čtyřiceti a povaha to v podstatě byla neoblomná a energická; jenže příležitost dělá zloděje, a jak tak nečekaně v jinochovi našla vděčného přítele a chrá-něnce a strážníka, z dosud dřímající hlubiny jejího drsného srdce se stále víc a téměř zdráhavě vyklubával rys citlivosti a nezištné laskavosti. Tato změna byla Karlu Bauerovi velmi k užitku a rychle ho zhýčkala, jak už tak mladí chlapci všecko, co se jim nabídne, byt to bylo ovoce nejvzácnější, přijímají s ochotou, a téměř jako by na to měli vlastně právo. A tak se stalo, že již za několik dní na ono zahanbující první setkání u dveří do sklepa zcela zapomněl a každý večer se na schodech rozlehlo „Ve večerním zlatém slunci“, jako by tomu nikdy nebylo jinak. Vzдор vši vděčnosti by Karlova vzpomínka na Babettu nebyla možná zůstala tak nezničitelně živá, kdyby se její dobré skutky byly trvale omezovaly jen na pochutiny. Mládí je hladové, ale o nic méně také blouznivé, a sýrem a šunkou, ba ani ovocem ze sklepa a vínem se mládenci nedají udržet natrvalo. Nejenom v domě Kustererových měla Babetta vysoký respekt a byla nepostradatelná, nýbrž v celém sousedství byla známa její bezúhonnost a počestnost. Kdekoli se něčeho účastnila, tam bylo veselo, ale ve vši slušnosti. Sousedky to věděly, a proto rády viděly, když se jejich služebně, zejména ty mladé, s Babettou stýkaly. Které děvče Babetta doporučila, tomu se dostalo dobrého přijetí, a která se s ní stýkala důvěrněji, o tu bylo postaráno lépe než v nějakém dívčím ústavu či spolku. Po práci a o nedělích odpoledne byla tedy Babetta zřídka kdy sama, nýbrž vždy obklopena kruhem mladších služebných, kterým 67

pomáhala trávit čas a byla vždy nápomocna všelijakými radami. Přitom se hrály různé hry, zpívalo se, dávaly žertovné otázky a hádanky, a která měla ženicha anebo bratra, směla ho vzít s sebou. To se ovšem stávalo jen velmi vzácně, protože nevěsty se tomu kroužku většinou brzy zpronevěřily, a tovaryši a čeledím neměli k Babettě vztah tak přátelský jako děvčata. Uvolněné milostné příběhy netrpěla; dostala-li se některá z jejích chráněnek na takovou cestu a po vážných výstrahách se nepolepšila, byla z kroužku vyloučena. Do této veselé dívčí společnosti byl náš latiník přijat jako host a možná se v ní naučil víc než na gymnáziu. Na večer, kdy tam poprvé přišel, nezapomněl nikdy. Bylo to vzadu ve dvoře, děvčata seděla na stupních schodiště a prázdných bednách, byla tma a nahoře v tom čtverhranném výřezu plulo večerní nebe ještě v slabém namodralém světle. Babetta seděla před půlkruhovitým vjezdem do sklepa na soudku a Karel stál ostýchavě vedle ní opřený o trám vrat, nic neříkal a jen se v přítomní díval na dívčí tvář. Zároveň si s trochou úzkosti myslel, co by tomu večernímu spolku asi řekli jeho kamarádi, kdyby se to dověděli. Ach, ty tváře! Skoro všechny už znal od vidění, jenže nyní, takhle pohromadě a v pološeru, vypadaly docela změněné a dívaly se na něj jako samé hádanky. Dodnes si ještě pamatuje všechna jména i všechny obličeje a u mnohých i jejich příběhy. A jaké příběhy! Kolik osudovosti, tíhy, ran i půvabu bylo v těch několika drobných dívčích životech! Byla tu Anna od Zeleného stromu, ta jako docela mladinka ve své první službě jednou něco ukradla a měsíc za to seděla. Ted' už celá léta byla věrná a poctivá a všichni ji měli za hotový poklad. Měla velké hnědé oči a trpká ústa, seděla mlčky a na mladíka se dívala s chladnou zvědavostí. Její milý tenkrát, když měla co dělat s policií, jí byl nevěrný a oženil se, ale pak ovdověl. Ted' za ní chodil znovu a chtěl si ji mermomocí vzít, ale ona zůstávala tvrdá a dělala, že o něm nechce nic vědět, přestože ho tajně měla pořád stejně ráda jako kdysi. Margret z bednářství byla vždycky radostná, zpívala si a štěbetala a v rusých kudrnatých vlasech jako by měla vždycky sluníčko. Neustále byla čistě oblečená a pořád na ní bylo něco pěkného a veselého, modrá

stuha či nějaká květina, ale peníze, z těch nikdy nic neutratila, každý feník posílala domů svému otčímovi a ten je propíjel a ani jí 68

nepoděkoval. Měla později těžký život, nevhodně se provdala a i jinak měla lecjakou smůlu a trápení, ale i pak si vykračovala zlehka a hezky, pořád čistá a našťouřená, a usmívala se sice ne už tak často, zato tímkrásněji. A tak téměř všem, jedné jako druhé, jak málo se jim dostávalo radosti a peněz a vřídlosti, ale kolik práce a starostí a mrzutostí, ale jak se probíjely a nepodléhaly, až na pár výjimek samé zdatné a nezníitelné bojovnice! A jak je v těch několika volných chvílích roze-smávalo a rozveselovalo hotové nic, nějaký vtip anebo písnička, hrstka vlašských ořechů či kousek rudé stužky! Jak se třásly rozkoší, když se vyprávěl nějaký pěkně krutý příběh o mučení, a při smutných písních jak vzdychaly a v dobráckých očích se jim leskly velké slzy! Některé z nich ovšem také byly protivné, malicherné, vždycky ochotné k šťourání a klepům, ale Babetta, když už toho bylo moc, je vždycky zpražila. Jenže i ony nesly každá svou zátěž a neměly to lehké. Gréta z Biskupského koutku byla jedna taková nešťastná. Život byl pro ni tíha a tíhou byla pro ni i její veliká počestnost, dokonce i spolek panen a dívek jí nebyl dost zbožný a přísný, a při každém drsnějším slově, které zaslechla, si hluboce povzdechla, stiskla rty a tiše řekla: „Spravedlivý musí mnoho trpět.“ Trpěla, rok za rokem, ale venkoncem se jí přitom přece jen dařilo, a když si přepočítávala ušetřené tolary v punčoše, byla celá dojatá a rozplakala se. Dvakrát se mohla vdát za mistra řemeslníka, ale ani jednou to neudělala, jeden byl pro ni větroplach, a ten druhý byl sám tak spravedlivý a šlechetný jako ona, takže by se toho svého vzdychání a nepochopení byla musela vzdát. Všechny seděly v koutě tmavého dvora, vyprávěly si, co se jim přihodilo, a čekaly na to, co tenhle večer přinese pěkného a veselého. Jejich řeči a to, jak se tvářily, nepřipadalo učenému mládenci zpočátku zrovna nejchytřejší a nejvybroušenější, ale jak jeho rozpaky mizely, sám se cítil volněji a příjemněji a na dívky sesedlé těsně k sobě v té tmě se díval jako na nezvyklý a obzvlášť pěkný obraz. „No, tak tohle je tedy náš pan latiník,“ řekla Babetta a chystala se hned dát k lepšímu historku o jeho hladovění, ale Karel ji prosebně zatahal za rukáv a ona ho toho dobrácky ušetřila. „Tak to se určitě musíte strašně moc učit?“ zeptala se rusovlasá Margret z bednářství a hned pokračovala: „Na co vlastně chcete stu- 69

dovát?“ „No, to ještě není úplně jisté. Možná na doktora.“ To vzbudilo úctu a všechny se na něho pozorně zadívaly. „Ale to si přece nejdřív musíte nechat narůst knír,“ prohlásila Lena od lékárníkových, a najednou se dívky zčásti potichu rozchicho-taly, zčásti zavři skly a chlapce si začaly dobírat všelijakým škádlením; bez Babettiny pomoci by se tomu byl stěží ubránil. Nakonec chtěly, ať jim poví nějakou historku. Jemu, třebaže toho tolik přečetl, nenapadala žádná jiná než pohádka o tom, který se vydal do světa, aby poznal, co je to hrůza. Jenže sotva začal, rozesmály se a volaly: „To už dávno známe,“ a Gréta z Biskupského koutku řekla útrpně: „To je jen pro děti.“ A tak přestal a styděl se a Babetta za něho slíbila: „Příště vám poví něco jiného, má přece doma takovou spoustu knih!“ To se mu líbilo a rozhodl se, že je příště náramně uspokojí. Nebe zatím ztratilo poslední zbytek modré záře a na matné černi plula hvězda. „Ted' ale musíte domů,“ vybídla Babetta a ony vstaly, upravily si copy a zástěry, pokývly na sebe a odešly, jedny zadními dvířky ve dvoře, ostatní chodbou a domovními dveřmi. I Karel Bauer řekl dobrou noc a vylezl do své světničky, uspokojený, ale zase také ne, s jakýmsi neurčitým pocitem. Neboť třebaže hluboce vězel v mladistvé domýšlivosti a běžných školáckých pošetilostech, přece jen si všiml, že mezi jeho novými známými se žije jiný život než ten jeho a že skoro všechny ty dívky, připoutané pevným řetězem k čilému všednímu životu, nesou v sobě síly a znají věci, které pro něj byly cizí jako nějaké pohádky. Nikoli bez badatelské ješitnosti hodlal co nejhluběji nahlédnout do zajímavé poezie tohoto naivního života, do světa původní lidovosti, morytátů a vojác-kých písní. A cítil, že tenhle svět v určitých věcech předčí ten jeho, a také úzkost z toho, jakou lze od toho světa očekávat všemožnou tyranii a násilí. Zatím žádné takové nebezpečí nebylo na dohled, také ty večerní sedánky služiček byly čím dál kratší, neboť se již blížila zima, a třebaže bylo ještě mírné počasí, bylo možné každým dnem očekávat snůh. Přesto Karel našel ještě příležitost dát k lepšímu svůj příběh. Byl o Troudníčkovi a Práchníčkovi a četl ji v Pokladničce naučení a setkala se s nemalým úspěchem. Naučení na konci vynechal, ale Babetta jedno připojila z vlastní potřeby a zkušenosti. Děvčata, vy- 70

jma Grétu, chválila vypravěče až příliš, střídavě si opakovala hlavní výjevy a moc prosila, aby jim přišť zas něco takového předvedl. Také jim to slíbil, ale již druhého dne se tak ochladilo, že na postávání pod širým nebem nebylo už ani pomyšlení, a potom, jak se blížily Vánoce, to už ho zaměstnávaly jiné myšlenky a radosti. Každý večer vyřezával krabici na tabák pro tatínka a vymýšlel si k tomu i vhodný veršik v latině. Ale verš ne a ne získat klasickou ušlechtilost, bez níž se latinské distichon vůbec nemůže udržet na nohou, a tak nakonec na víko velkým kudrlinkovým písmem jen napsal „At' slouží!“, pak nápis vyryl nožem a krabici vyleštil pemzou a voskem. Nato v dobré míře odcestoval na prázdniny. Leden byl studený a jasný a Karel v každé volné chvíli chodil na kluziště bruslit. Přitom se jednoho dne, vždyť stejně šlo tak trochu jen o představy, vytratila láska k oné krásné měšťanské dceři. Jeho kamarádi se ucházeli o její přízeň stovkou různých kavalírských úsluh a on viděl, jak se k jednomu i druhému chovala se stejnou chladnou, trochu škádlivou zdvořilostí a koketností. Jednou si dodal odvahy a vyzval ji ke společné jízdě, ani přitom nijak moc nezrudl a nezakoktal se, ale srdce se mu rozbušilo. Vložila svou drobnou levou ruku v měkké rukavičce do jeho mrazem zčervenale pravice, rozjeli se a ona sťží skřývala své obveselení z toho, jak se bezmocně pokoušel o galantní konverzaci. Nakonec se s letným poděkováním a úklonou hlavy odpoutala, a hned nato bylo slyšet, jak se s přítelkyněmi, které po něm prohnane pošilhávaly, směje tak zurčivě a škodolibě, jak to dovedou jen hezká a zhýčkaná mladá děvčata. To už bylo pro něj příliš, v té chvíli rozhořčeně ze sebe tu svou beztak nijak pravou horoucnost střepal a s potěšením si umínil, že napříště tu káču, jak ji pojmenoval, už nepozdraví ani na kluzišti, ani na ulici. Radost z toho, že se opět vymanil z nedůstojných pout fádni galantnosti, se snažil vyjádřit a pokud možno ještě posílit tím, že po večerech často vyrážel s několika srdnatými spolužáky za dobrodružstvím. Tropili si šašky ze strážníků, t'ukali na osvětlená okna v přízemí, tahali za provazy zvonků a sirkami přiskřipovali elektrická tlačítka, uvázané psy ve dvorech rozdražďovali až k zběsilosti a dívky a ženy v odlehlých předměstských uličkách děsili hvízdodem, prskavkami a ohněm z malých třaskavin. Karel Bauer se při těchto podnikcích za temných zimních večerů cítil nějakou dobu náramně dobře; veselá rozpustilost a zároveň tíis- 71

niva rozpálenost při těch dobrodružstvích v něm vzbouzely divokost a odvahy a srdce se mu vždy tak nádherně rozbušilo, což ovšem nikomu nepřiznal a co přesto vychutnával jako nějaké opojení. Doma potom ještě dlouho hrál na housle nebo si četl napínavé knížky a připadal si přitom jako loupežný rytíř, co se vrátil z kořistnického tažení, oťrel si šavli a pověsil ji na stěnu a zažehl přívětivě svítící louč. Když však při těch výpravách za soumraku ponenáhlu všechno stále znova končilo stejnými kousky a povyraženými a nikdy se nepříhodilo žádné z oněch tajně očekávaných opravdových dobrodružství, ta zábava se mu pomalu znechucovala a zklamán se svých rozpustilých spolužáků stále víc stranil. A právě toho večera, kdy s nimi byl naposled, srdcem stejně jen napůl, přece jen v něm rozkvetl jeden zážitek. Chlapci se ve čtyřech potulovali Mokrou uličkou, pohrávali si malými vycházkovými hůlkami a pomýšleli na nějaké darebáctví. Jeden měl na nose plechový cvikr a všichni čtyři měli klobouky a čepice nasazené s klackovitou ledabylostí šikmo do týla. Po chvíli je předešla mladá služtička, měla napilno a prošla kolem nich rychle, na ruce nesla velký koš s uchy. Z koše visel až dolů dlouhý kus černé stuhy, který jednou vesele povyskočil a nato se zas už zašpiněným koncem dotkl země. Aniž vlastně měl něco za lubem, Karel z bujnosti popadl stuhu a pevněji přidržel. Dívka šla bezstarostně dál a stuha sejí pořád odvíjela, až se chlapci s jásotem rozřehtali. Děvče se zarazilo, jako blesk rychle se postavilo před smějící se mládence, byla hezká, mladá a světlovlasá, vlepila Bauerovi pohlavek, chvatně sebrala stuhu a rychle odspěchala. Posměch se ihned zaměřil na potrestaného, jenže Karel byl najednou docela zamlklý a na nejbližším rohu se stručně rozloučil. Bylo mu zvláště u srdce. Dívka, jejíž tvář v polotmě ulice spatřil jen na okamžik, mu připadala velmi hezká a roztomilá, a ta rána z její ruky, třebaže se za ni tak styděl, ho spíš těšila než bolela. Když si pomyslel, že tomu milému stvoření vyvedl hloupý uličnický kousek a že se ona něj teď nutně hněvá a má ho za nějakého prostoduchého vtipálka, rozpálila ho lítost a stud. Pomalu se loudal domů a na strmých schodech tentokrát žádnou písničku nezahvízdal, nýbrž jen potichu a sklíčeně stoupal do své 72

komůrky. Půl hodiny seděl v temné a studené světnici, čelo opřené o okenní tabuli. Pak vytáhl housle a přehrával něžné, staré písně z dětství a mezi nimi mnohé, co si je už čtyři nebo pět let nikdy nezazpíval ani nezahrál. Myslel na sestřičku a na zahradu doma, na kaštan a červené řechy na verandě, a na maminku. A když pak unavený a zmatený šel spát, ale přesto nemohl usnout, stalo se, že ten vzpurný dobrodruh a hrdina z ulice se dal do tichého, mírného pláče, a tiché slzy proudily, dokud ho nepřemohl spánek. Mezi svými dosavadními kumpány z večerních výprav si Karel nyní získal pověst zbabělce a odpadlíka, neboť se těch pochůzek už nikdy nezúčastnil. Místo toho četl Dona Carlose, básně od Emanuela Geibela a Ostrůvek od Biernatzkého, začal si psát deník a výpomoc od dobré Babetty přijímal už jen zřídka. Ta získala dojem, že s mládencem musí být něco v nepořádku, a protože se jednou už o něj přece začala starat, objevila se jednoho dne u dveří jeho světnice, aby tomu přišla na kloub. Nepřišla s prázdnýma rukama, přinesla pěkný kousek lyonského salámu a trvala na tom, ať ho Karel ihned před ní sní. „Ale ne, Babetto," namítal, „já teď zrovna nemám hlad." Ona však byla toho názoru, že mladí lidé musí dokázat něco sníst v kterémkoli okamžiku, a nepovolila, odkud její vůli nesplnil. Doslechla se kdysi o tom, jak je mládež na gymnáziích přetěžována, a netušila, jak je její chráněncem dalek vši přílišné námahy při studiu. A v nápadném poklesu jeho chuti k jídlu spatřovala počátek nějaké choroby, vážně mu mluvila do svědomí, přeplavala se podrobně, jak se cítí, a nakonec mu nabídla osvědčené lidové projímadlo. To už se Karel rozesmál a vysvětlil jí, že je naprosto zdravý a že jeho menší chuť k jídlu pochází jen z nějaké divné nálady či rozmrzelosti. Okamžitě to pochopila. „Hvízdat tě taky už skoro vůbec není slyšet," řekla živě, „a nikdo ti přece neumřel. Pověz, nejsi ty snad zamilovaný?" Karel nedokázal zabránit, aby se trochu nezačervenal, ale rozhořčeně takové podezření odmítl a tvrdil, že mu nic neschází, jen trochu rozptýlení, prostě že se nudí. „Tak to hnedka o něčem vím," zvolala Babetta radostně. „Lízá z dolního konce se zítra vdává. Vždyť taky byla už až dost dlouho zasnoubená, jednoho dělníka si bere. Byla by mohla udělat i lepší partii, to ano, ale tenhle mužský není špatný, a jenom peníze člověka 73

taky šťastného neudělají. A ty přijdeš na svatbu, Lízá tě přece už zná a všichni budou mít radost, když se objevíš a dáš jim znát, že nad nikým neohrnuješ nos. Budou tam i Anna od Zeleného stromu a Gréta z Biskupského koutku a já, jinak ne moc lidí. Kde by na to taky vzali peníze? Je to prostě jen taková tichá svatba, doma, a žádná velká trachtace, ani tanec či něco podobného. I bez toho se člověk může pobavit." „Jenže já nejsem pozvaný," prohlásil Karel pochybovačně, protože mu celá věc nepřipadala moc lákavá. Babetta se ale jen zasmála. „Ale co na tom, o to já se už postarám, a taky nejde o víc než o hodinku či dvě večer. Ale teď mě něco ohromného napadá! Vezmeš si s sebou housle. - Proč že ne? To jsou jen hloupé vytáčky! Přineseš šije, a hotovo, to se zábava rozproudí a ještě ti za to poděkují." Netrvalo dlouho a mladý pán svolil. Na druhý den k večeru se Babetta pro něho zastavila; měla na sobě zachovalé nádherné šaty z mladších let, už jí byly hodně těsné a bylo jí v nich horko, celá byla rozčilená a rozpálená radostí. Nedovolila však, aby se Karel převlékl, jen nový límec ať si vezme, a boty mu na nohou hned sama vykartáčovala vzdor tomu, že na sobě měla ty slavnostní šaty. Pak spolu šli do chudobného domku na předměstí, kde si mladí manželé najali pokoj s kuchyní a komorou. Karel si s sebou nesl housle. Šli pomalu a opatrně, neboť od minulého dne tálo a oni chtěli zvenku přijít v čistých botách. Babetta měla pod paží obrovský a mohutný deštník a červenohnědou sukni si držela vysoko vykasanou, z čehož Karel neměl nijakou radost, protože se trochu styděl, že ho s ní budou vidět. Ve velmi skromné, bíle vymalované obývací světnici novomanželů sedělo pospolu kolem jedlového stolu sedm či osm lidí, krom manželské dvojice dva ženichovi kolegové a několik sestřenek či přítelkyň mladé paní. K slavnostní hostině byla vepřová pečené se salátem a teď na stole byl koláč a vedle dole na podlaze dva veliké džbány piva. Když Babetta s Karlem vešli, všichni vstali, domácí pán se dvakrát ostýchavě uklonil, jeho řečná paní se ujala pozdravu a představování a každý z hostů podal přichozím ruku. „Vezměte si koláč," pobídla hospodyně. A její muž mlčky postavil na stůl dvě další sklenice a nalil pivo. Protože ještě nebylo rozsvíceno, Karel kromě Gréty z Biskupské- 74

ho koutku nikoho nepoznal. Na Babettin pokyn vsunul hospodyni do dlaně minci zavinoutou v kousku papíru, kterou mu za tím účelem Babetta předtím předala, a přitom jí poblahopřál. Pak mu přisunuli židli a on se octl před svou sklenicí. V tom okamžiku uviděl s náhlým zděšením vedle sebe tvář služebné, té,

co mu nedávno v Mokré uličce dala pohlavek. Zdálo se, že ho nepoznává, alespoň se mu dívala do obličeje lhostejně, a když si teď na výzvu hospodáře všichni přitukávali, dívka k němu vlídně napřáhla svou sklenku. Trochu tím uklidněn, odvážil se Karel podívat se na ni úplně. V poslední době myslel až dost často na tu tvář, kterou tenkrát uviděl jen na okamžik a od té doby už nikdy, a žasl, jak teď vypadá jinak. Byla jemnější a něžnější, i trochu štíhlejší a lehčí než obraz, který v sobě nosil. A nebyla o nic méně hezká, ba byla ještě mnohem roztomilejší, a zdálo se mu, že dívka stěží starší než on. Zatímco se ostatní, zejména Babetta a Anna, živě bavili, nevěděl Karel, co by řekl, a seděl zticha, otáčel sklenici v dlani a mladou světlovlásku nespouštěl z očí. Když si pomyslel, jak často ho přepadala touha políbit tahle ústa, málem se zhrozil, neboť čím déle se na ni nyní díval, tím mu to připadalo obtížnější a opovázlivější, ba docela nemožné. Byl zaražený a chvíli seděl jen mlčky a bez nálady. Pak ho Babetta vyzvala, aby vzal housle a něco zahrál. Hoch se trochu zdráhal a dělal drahoty, pak ale sáhl po pouzdru, zabrnkal, vyladil nástroj a zahrál oblíbenou píseň, kterou celá společnost ihned zpívala spolu, třebaže ji nasadil moc vysoko. Ledy byly prolomeny a kolem stolu zavládlo hlučné veselí. Manželé předvedli úplně novou stojací lampu, nalili petroleje a zapálili ji, světlicí zaznívala písnička za písničkou, přinesli džbán s čerstvým pivem, a když Karel Bauer zanoval jeden z mála tanců, které uměl, v okamžiku se na parketu octly tři páry a se smíchem se v té příliš malé místnosti pěkně vytáčely. Kolem deváté se hosté měli k odchodu. Plavovlásky měla po jedné ulici stejnou cestu s Karlem a Babettou, a on se odvážil zapříst s ní hovor. „Kdepak jste tu ve službě?“ zeptal se plaše. „U kupce Kolderera, v Solné ulici na rohu.“ „Aha. 75

„Ano.“ „Ovšem. Tak...“ Nastala delší přestávka. Ale odvážil se a začal znovu. „Jste tu už dlouho?“ „Půl roku.“ „Pořád mám za to, že jsem vás už jednou viděl.“ „Já vás ale ne.“ „Jednou večer v Mokré uličce, ne?“ „O tom nic nevím. Propána, člověk si na ulici nemůže prohlížet všechny lidi.“ Šťastně si oddechl, že v něm nepoznala toho darebáka; už byl rozhodnut, že ji poprosí za odpuštění. A už byli na rohu její ulice a ona se zastavila, aby se rozloučila. Podala Babetě ruku a Karlovi řekla: „Sbohem, pane studente. A taky pěkně děkuji.“ „Za copak?“ „Za muziku, byla moc hezká. Tak dobrou noc všem.“ Právě když se chtěla otočit, napřáhl k ní Karel ruku a ona do ní letmo vložila svou. Pak zmizela. Když potom na schodech dával Babetě dobrou noc, zeptala se: „No tak bylo to hezké nebo ne?“ „Krásné to bylo, překrásné, opravdu,“ řekl šťastně a byl rád, že je taková tma, protože cítil, jak se mu do tváře žene horká krev. Dne přibývalo. Ponenáhlu se oteplovalo, všechno bylo modřejší, i v nejzastřenějších příkopech a koutech dvorů odtával starý, šedivý spodní led a světlá odpoledne už ve vzduchu přinášela předtuchu předjaří. V té době také Babetta opět zahájila svůj večerní nádvorní kroužek, a kdykoli to počasí dovolovalo, seděla před vjezdem do sklepa a rozprávěla se svými přítelkyněmi a svěřenkami. Karel se ale nezúčastňoval a toulal se v snových oblacích své zamilovanosti. Vivárium ve své světnici nechal zajít, ani už ne vyřezával a netruhlal. Zato si pořídil pár železných činek, neobyčejně velikých a těžkých, a s nimi, když mu hra na housle už nepomáhala, cvičil v komůrce až do úplného vyčerpání. Třikrát nebo čtyřikrát na tu světlovlasou služičku opět narazil na ulici a pokaždé mu připadala ještě roztomilejší a krásnější. Ale nepromluvil s ní a ani se k tomu neotvírala žádná vyhlídka. 76

Až vtom jednoho nedělního odpoledne, o první březnové neděli, se stalo, že když vycházel z domu, zaslechl na dvoře hlasy shromážděných služebných a v náhle probuzené zvědavosti se postavil k přivřeným vratům a podíval se škvírou dovnitř. Spatřil tam sedět Grétu i veselou Margret z bednářství a za nimi plavou hlavu, která se právě trochu nadzvedla. A Karel poznal svou dívku, plavou Tinu, a v radostné hrůze se musel nejprve nadýchnout a vzhopit, než dokázal strčit do vrat a přidat se k společnosti. „Už jsme si myslely, že pán nějak zpychnul,“ zvolala se smíchem Margret a jako první mu podala ruku. Babetta mu pohrozila prstem, ihned mu však uvolnila místo a vyzvala ho, ať se posadí. Ženy pak pokračovaly v předchozích hovorech. Karel však co nejdříve ze svého místa vstal a chvíli přecházel, až se pak zastavil vedle Tiny: „Tak vy jste tady taky?“ zeptal se tiše. „Ovšemže, a proč ne? Vždycky jsem si myslela, že i vy jednou přijdete. Jenže vy se určitě pořád musíte učit.“ „Ach, tak zlé to zas s učením není, to se dá vydržet. Kdybych byl věděl, že sem chodíte, to bych jistě byl přišel.“ „Ale jděte, nač takové poklony!“ „Ne, je to pravda, naprosto. Víte, tenkrát na té svatbě, tam to bylo moc hezké.“ „Ano, docela.“ „Protože jste tam byla vy, jen proto.“ „Neříkejte takové věci, jen si tropíte žerty.“ „Ne,

ne, nesmíte se na mě zlobit." „Proč bych se měla zlobit?" „Měl jsem už strach, že vás nakonec už nikdy neuvidím." „No ne, a co potom?" „Potom - ani nevím, co bych potom udělal. Snad bych skočil do vody" „To snad ne, škoda kůže, mohla by se celá promáčet." „Vám by to ovšem bylo jen k smíchu." „To zase ne. Ale říkáte věci, že by to docela mohlo poplést hlavu. Dávejte pozor, jinak vám třeba uvěřím." „To také smíte, jinak jsem to nemyslel." Vtom ho přerušil drsný Grétin hlas. Pronikavě a žalobně vyprávěla dlouhý hrůzný příběh o zlém panstvu, které se služkou zacházelo a živilo ji tak bídne, až ochořela, a pak ji beze slova pustili. 77

Sotva příběh dovyprávěla, vpadl sbor ostatních tak zprudka a hlasitě, až Babetta musela zasáhnout. V náruživé debatě položila Tině nejbližší sousedka paži kolem boků a Karel Bauer viděl, že se zatím musí pokračování svého rozhovoru vzdát. Ani potom se jí nedokázal znovu přiblížit, jen trpělivě vyčkával, až nakonec po téměř dvou hodinách dala Margret znamení k odchodu. Už se smrákalo a ochlazovalo se. Stručně řekl sbohem a spěšně odběhl. Když se čtvrt hodiny nato Tina poblíž svého domu rozloučila s poslední průvodkyní a krátký zbytek cesty šla úplně sama, zastoupil jí náhle cestu zpoza jednoho javoru student Karel a plaše a zdvořile ji pozdravil. „Copak vy tu chcete?" Vtom si všimla, že mladík vypadá celý vylekaný a sinalý, a značně zmírnila hlas i pohled. „No tak, co je vám?" Koktal a vypravil ze sebe sotva co srozumitelného. Ona však pochopila, co má na mysli, a také pochopila, že to myslí vážně, a jakmile upozorovala, jak je jí ten bezmocný mládenec vydán do rukou, ihned jí ho bylo také líto, aniž by proto ovšem nepocítila méně hrdosti a radosti ze svého triumfu. „Nedělejte hlouposti," domlouvala mu laskavě. A když zaslechla v jeho hlasu potlačované slzy, dodala: „Promluvíme si o tom někdy jindy, teď musím domů. Nesmíte se také tak rozrušovat, prosím vás! Tak nashledanou!" A s pokývnutím odběhla, a on pomalu, pomalu odcházel, až soumrak zhoustl a přešel v úplnou tmu a noc. Kráčel ulicemi a náměstími, kolem domů, zdí, zahrad a jemně šumících kašen, ven z města do polí a zase zpátky, radničním podloubím vzhůru na horní náměstí, jenže všechno bylo proměněné v neznámou pohádkovou zemi. Má rád jednu dívku a řekl jí to, a ona na něj byla hodná a řekla mu „nashledanou"! Dlouho tak přecházel bez cíle, a protože se mu udělalo zima, strčil ruce do kapes, a když pak odbočil do své ulice a rozhlédl se a poznal, kde je, a probral se ze svého snu, začal si nehledě na večerní hodinu hlasitě a pronikavě pohvizdovat. Znělo to noční ulicí i s ozvěnou a ztichlo až v studeném průjezdu domu vdovy Kustererové. Tina se o tom, co se z té věci mohlo vyvinout, hodně napřemýšlela, v každém případě víc než milovník, který se samým horečnatým 78

očekáváním a sladkým vzrušením k žádnému uvažování nedostal, čím déle se dívka zabývala tím, co se stalo, a zvažovala to, tím méně byla schopna tomu hezkému chlapci něco vytknout; také bylo pro ni nové a lahodné vědět, že je do ní zamilován takový jemný a vzdělaný a navíc nezkažený mládenec. Přesto ani na okamžik nepomyslela na nějaký milostný poměr, ten by jí přinesl jen potíže či dokonce uškodil a jistojistě nemohl vést k žádnému solidnímu cíli. Naproti tomu by byla nerada, kdyby ubohému chlapci tvrdou odpovědí anebo vůbec žádnou ublížila. Nejraději by ho byla napůl sestersky, napůl mateřsky v žertu i vší dobrotě napomenula. Dívky jsou v těch letech už hotovější i jistější si samy sebou než chlapci, a nadto služebná, co si sama vydělává na chleba, každého žáčka či studentíka ve věcech životní moudrosti daleko předčí, je-li ke všemu zamilovaný a nerozhodně přenechá všechno jejímu mínění. Myšlenky a rozhodování stísněného děvčete kolísaly po dva dny jednou sem, podruhé tam. Kdykoli dospěla k rozhodnutí, že nejlepší bude přísné a jasné odmítnutí, tolikrát zas na obranu přispěchalo srdce, které sice do mládence nebylo zamilované, avšak přece jen mu nakloněné soucitnou a laskavou přízní. A nakonec udělala to, co udělá v takovém případě většina lidí: zvažovala svá rozhodnutí jedno proti druhému tak dlouho, až se jaksi opotřebovala a bylo z nich zas totéž kolísání a tytéž pochyby jako v první chvíli. A když nastal čas jednat, neudělala nic a neřekla ani slovo z toho, co předtím promyslela a rozhodla, nýbrž se naprosto odevzdala okamžiku stejně jako Karel Bauer. S tím se setkala třetí den večer blízko domu, když ji poměrně pozdě vyslali ještě na pochůzku. Skromně pozdravila vypadal dost zaraženě. Oba mladí lidé tu stáli proti sobě a vůbec nevěděli, co by si měli říci. Tina měla strach, zeje někdo uvidí, a rychle vešla do otevřeného vjezdu a Karel bojácně za ní. Vedle ve stáji bylo slyšet koně a na dvoře či v zahradě v sousedství se nějaký nezkušený diletant pokoušel o první hmaty na flétně. „Co

ten všechno nesespíská!" řekla Tina tiše a nucené se zasmála. „Tino!" „Copak?" „Ach, Tino -" Ostýchavý chlapec nevěděl, jaký výrok na něj čeká, ale měl dojem, že plavovláška se na něj nezlobí úplně nesmiřitelně. 79

„Ty jsi taková milá," řekl docela potichu a ihned se zděsil, že jí bez dovolení začal tykat. Chvilí váhala s odpovědí. Vtom ji vzal, s hlavou dočista prázdnou a jako v závratí, za ruku a udělal to tak plaše a ruku jí úzkostlivě držel jen tak zlehka a prosebně, že nebyla schopna ho pokárat, jak si zasluhoval. Naopak se na něho usmála a chudákovi zamilovanému přejela volnou levou rukou jemně po vlasech. „Nezlobíš se na mě?" zeptal se v blaženém ohromení. „Ne, chlapečku, ty dítě jedno," zasmála se Tina vlídně. „Ale teď musím pryč, doma na mě čekají. Musím ještě dojít pro uzeninu." „Smím s tebou?" „Ne, co si myslíš! Jdi napřed a hezky domů, ať nás nikdo spolu neuvidí." „Tak dobrou noc, Tino." „Běž už, běž už! Dobrou noc." Chtěl se ještě na leccos zeptat a o leccos požádat, ale teď už na to nemyslel a šťastně odcházel, lehkými, klidnými kroky, jako kdyby dlážděná ulice ve městě byl měkký trávník, a s očima slepýma, obrácenýma dovnitř, jako by přicházel z oslnivě jasné země. Vždyť s ní sotva promluvil, ale řekl jí ty a ona mu také tykala, držel ji za ruku a ona ho svou pohladila po vlasech. To mu připadalo víc než dost, a také ještě po mnoha letech, kdykoli si na ten večer vzpomněl, pocítil, jak se mu duše naplňuje štěstím a vděčností a dobrotou, jako by ho hrál nějaký paprsek světla. Tina ovšem, když dodatečně o té příhodě uvažovala, už vůbec nedokázala pochopit, jak k tomu došlo. Avšak zřetelně cítila, že Karel toho večera prožil velké štěstí a je jí za to vděčný, nezapomněla ani na jeho dětskou stydlivost a nakonec v celé události neshledala nic zvlášť neblahého. Nicméně se moudré děvče od té chvíle cítilo za blouznivce odpovědné a předsevzalo si, že ho po napjatém vlákně co nejjemněji a nejbezpečněji dovede k tomu, co je správné. Neboť že první zamilování, ať si je sebeposvátnější a sebelahodnější, je pro člověka jen jakási první výpomoc a oklika, to bolestně, a nebylo to ještě nijak dávno, zakusila sama na sobě. A teď doufala, že tomu chlapci pomůže, aby se přes tu záležitost přenesl bez zbytečného trápení. K dalšímu shledání došlo až v neděli u Babetty. Tina gymnazistu přívětivě pozdravila a ze svého místa na něj jednou dvakrát s úsmě- 80

vem pokývla, několikrát ho zapředla do hovoru, ale jako by jinak ve vztahu k němu trvala na svém jako dřív. Pro něj však každé její pousmání byl neocenitelný dar a každý pohled plamen, který ho zahrnoval září i žářem. Několik dní nato se Tina konečně odhodlala, že si s chlapcem jasně pohovoří. Bylo odpoledne po vyučování a Karel opět číhal poblíž jejího domu a to se jí nelíbilo. Vzala ho přes zahrádku do dřevníku za domem, kde to vonělo pilinami a suchým bukovým dřevem. Tam mu vyčinila, zakázala mu především, aby za ní chodil a číhal na ni, a dala jasně najevo, co se sluší pro mladého milovníka, jako je on. „Pokaždé mě uvidíš u Babetty a odtamtud mě vždycky smíš doprovodit, ale jen až tam, kam půjdou i ostatní, ne celou cestu. Se mnou samotnou jít nesmíš, a jestli si nebudeš dávat před ostatními pozor a nevzpamatuješ se, pak všechno pokazíš. Lidi mají oči všude, a kde zahlédnou pouhý plamínek, už hned vidí požár." „Ano, ale vždyť já jsem tvůj milý," připomněl Karel trochu plačtivě. Zasmála se. „Milý! Co sis to zas umanul! Jen to jednou řekni Babettě anebo doma otci či některému učiteli! Mám tě docela ráda a nechci k tobě být nespravedlivá, jenže než bys mohl být můj milý, to bys musel nejdřív být svým pánem a jíst svůj chleba, a do té doby je ještě pěkně daleko. Zatím jsi prostě jen zamilovaný školák, a nemyslet to s tebou dobře, vůbec bych s tebou o tom nemluvila. Nemusíš proto věšet hlavu, tím se ničemu nepomůže." „No a co mám tedy dělat? Ty mě nemáš ráda?" „Ty dítě! O tom nemluvíme. Jen musíš být rozumný a nevyžadovat věci, které v tvém věku člověk ještě mít nemůže. Budeme dobří přátelé a počkáme, časem všechno přijde tak, jak to má být." „Myslíš? Ale něco jsem přece jen chtěl -" „A co?" „Podívej, totiž -" „No tak mluv přece!" „-jestli bys mě někdy nepochila." Pozorovala jeho zrudlou, znejistělou, tázavou tvář a chlapecká, hezká ústa, a na chvíli jí připadalo skoro možné a dovolené, aby mu přání splnila. Pak si ale ihned sama vyhubovala a přísně zavrtěla plavou hlavou. 81

„Tebe políbila? A za co?" „Jenom tak. A nezlob se." „Já se nezlobím. Jenže ty taky si nesmíš moc troufat. Někdy později si o tom zas promluvíme. Vždyť mě sotva znáš a hned se líbat! S tím si člověk nemá zahrávat. Tak teď buď hezky hodný, v neděli tě zas uvidím, a co takhle kdybys vzal s sebou housle?"

„Ano, rád." Vyzvala ho, ať jde, a dívala se za ním, jak zamyšlený a trochu rozmrzely odchází. A pomyslela si, že je to přece jen řádný hoch a že mu nesmí moc ubližovat. Přestože Tinina napomenutí byla pro Karla hořkou pilulkou, poslechl a necítil se nijak špatně. Měl sice o povaze lásky poněkud jiné představy a byl zpočátku dosti zklamaný, avšak brzy odhalil starou pravdu, že dávat působí větší blaho než brát a že milovat je krásnější a blaží víc, než být milován. Že svou lásku nemusel skrývat a stydět se za ni, nýbrž že se jí dostalo uznání, i když ne hned odměny, to v něm vzbuzovalo pocit slasti a svobody a pozvedalo ho z těsného kruhu dosavadní bezvýznamné existence do vyššího světa velkých citů a ideálů. Při schůzkách služebných pokaždé nyní zahrál pár kousků na housle. „To jenom pro tebe, Tino," říkal potom, „protože ti jinak nic nemohu dát a nic pro tebe udělat." Jaro se blížilo a najednou bylo tady se žlutými narcisy na něžně zelených pastvinách, s hlubokou jižní modří nad dalekými zalesněnými horami, s jemnými závoji mladého listí ve větvích a navracejícími se tažnými ptáky. Hospodyně stavěly před okna do zeleně natřených truhlíků květináče s hyacinty a pelargonii. Muži po obědě postávali s vyhrnutými rukávy v domovních vratech a večer mohli hrát kuželky už venku. Mladých lidí se zmocňoval neklid, byli roztoužení a zamilovávali se. Jedné neděle, která se světle modře a úsměvně rozprostřela nad již zeleným údolím řeky, vyšla si Tina na procházku s jednou přítelkyní. Chtěly dojít na hrad Emanuelsburg, zříceninu v lese, byla to hodinka cesty. Když však ještě na kraji města procházely kolem vesele hlaholící zahradní hospody, kde zněla hudba a na kulatém trávníku se tančil šoupák, odolaly sice pokušení, ale jen pomalu a váhavě, a když silnice zahrnula a ony za tím záhybem ještě jednou za-

slechly sladké vzdouvání vln již z dálky znějící hudby, šly ještě pomaleji a nakonec už nešly vůbec, nýbrž se na kraji silnice u louky opřely o plůtek a naslouchaly, a když po chvíli znovu měly sílu pokračovat v chůzi, byla ta vesele toužebná hudba přece jen silnější než ony a přivábila je zpátky. „Vždyť nám hrad neuteče," řekla přítelkyně, a tím se obě utěšily a zčervenale a se sklopenými pohledy vešly na zahradu, kde se skrže splet větví a hnědých, pryskyřičných kaštanových pupenů nebe smálo ještě víc modře. Bylo nádherné odpoledne, a když se Tina k večeru vracela domů, nebyla sama, nýbrž ji zdvořile doprovázel statný, hezký muž. A hezká Tina tentokrát padla na toho pravého. Byl to tesařský tovaryš a už nepotřeboval dlouho čekat, až se stane mistrem a bude se moci oženit. V náznacích a zajímavě sejí svěřoval se svou láskou, ale plyně se svými poměry a vyhlídkami. Ukázalo se, že Tinu už několikrát viděl a že po ní zatoužil a že se mu nejedná jen o přechodné milostné povyražení. Celý týden se denně vídali a ona ho den co den měla stále raději, zároveň probírali všechno nezbytné, a pak se dohodli a sami před sebou i před známými se považovali za snoubence. První vzrušení jakoby ve snách vystřídala u Tiny tichá, téměř slavnostní rozradostněnost, v níž na čas zapoměla na všechno, i na chudáka žáka Karla Bauera, který po celou tu dobu na ni čekal marně. Když se na zanedbávaného hochu opět rozpomněla, bylo jí ho tak líto, až si v prvním okamžiku pomyslela, že před ním tu novinu bude ještě nějakou dobu tajit. Ale pak se jí zdálo, že něco takového není dobré, ani se to nesmí, a čím víc o tom uvažovala, tím jí záležitost připadala těžší. Měla strach s nic netušícím hochem ihned otevřeně promluvit, a přesto věděla, že to je jediná cesta, jak všechno napravit; a až nyní viděla, jak ta její dobře míněná hra s chlapcem byla nebezpečná. V každém případě se musí něco stát, než se hoch o jejím novém vztahu doví od jiných. Nechtěla, aby o ní měl špatné mínění. Cítila, aniž to věděla jasně, že tomu mladíkovi poskytla první ochutnání a předtuchu lásky, ale poznání, že byl podveden, by mu uškodilo a celý prožitek otrávil. Nikdy si nepomyslela, že ta historka s ním bude pro ni tak svízelná. Nakonec v své bezradnosti zašla za Babetou, která asi nebyla tou nejpovolnější soudkyní v milostných záležitostech. Ale Tina věděla, že Babetta má svého latiníka ráda a 83

stará se o to, aby se mu dobře vedlo, a tak byla raději ochotna snést od ní pokárání, než aby zamilovaný mladíček zůstal nechráněn a sám. Pokárání se dostavilo. Babetta poté, co si celé dívčino vyprávění pozorně a mlčky vypočetla, hněvivě zadupala a na hřišnici se rozlítla v spravedlivém hněvu. „Jen nic nepřikrašluj!" zakřičela na ni zprudka. „Tys ho prostě vodila za nos a bezbožně s ním špásovala, s Karlíkem, nic jiného to nebylo." „Nadávání moc nepomůže, Babetto. Víš, kdyby mi bylo záleželo jenom na pobavení, to bych teď k tobě nepřiběhla a nepřiznala se ti. Nijak lehké to pro mě nebylo." „Tak? A teď, jak si to představuješ teď? Kdo si to má vyzobat, co? Já snad? A stejně to všechno odnese ten

chlapec, chudák jeden." „To ano, a taky mi ho je líto ažaž. Jenže poslouvej. Já si myslím, že s ním teď promluví a všechno mu řeknu sama, nechci sama sebe nijak šetřit. Jen jsem chtěla, abys o tom věděla, potom bys pak na něj mohla dohlédnout, kdyby se nějak moc trápil. Tak jestli chceš -?" „Copak můžu jinak? Ty dítě hloupé, snad se přitom něčemu přiučíš. Něco o marnivosti a hraní si na pánaboha, totiž. Na škodu ti to nebude." Rozhovor měl za výsledek, že stará služka ještě týž den zařídila, aby se oba sešli na dvoře, aniž Karel mohl její spikleneckví odhalit. Schylovalo se k večeru, a kousek nebe nad těsným dvorkem žhnul jako malý zlatý požár. V koutě u vrat byla tma, tam nikdo oba mladé lidi nemohl spatřit. „Já ti něco musím říct, Karle," začalo děvče. „Dneska se musíme rozloučit. Všecko má prostě jednu svůj konec." „Ale jak to-proč-?" „Protože já teď mám ženicha -" „Ženicha -" „Buď klidný, ano, a nejdřív mě vyslechni. Vid', mělš mě rád, a já jsem tě nechtěla jen tak zničehonic rovnou odmítnout. Vždyť jsem ti taky hned řekla, to přece víš, že se ale proto nesmíš cítit jako můj milý, vzpomínáš?" Karel mlčel. „Vzpomínáš si?" „Ano." 84

„A teď s tím musíme skoncovat, a nesmíš si to nijak moc brát, po ulicích pobíhají spousty děvčat a já nejsem jediná a taky ne ta pravá, vždyť ty přece študuješ a později bude z tebe pán a možná i doktor." „Ne, Tino, co to říkáš!" „Prostě je to tak a ne jinak. A taky ti chci říct, že to nikdy není to pravé, když se člověk zamiluje poprvé. Když je člověk ještě tak mladý, vůbec ani neví, co chce. Nikdy z toho nic nepojde, a později se na všechno člověk dívá jinak a pozná, že to to pravé nebylo." Karel chtěl něco odpovědět, měl mnoho námitek, ale samou bolestí ze sebe nevypravil ani slovo. „Chtěls něco říct?" zeptala se Tina. „Ach, ty vůbec nevíš -" „Co, Karle?" „Ale nic. Tino, co si počnu?" „Nic, jen pěkně zůstaň klidný. Nepotrvá dlouho a budeš pak rád, že to takhle dopadlo." „Tobě se to mluví, tobě -" „Já mluvím jen to, jak to má být, a ty uvidíš, že mám úplnou pravdu, i když tomu teď nechceš věřit. Je mi to moc líto, věř mi, hrozně moc líto." „Opravdu? - Tino, já už nic neříkám, asi máš pravdu - ale že všechno má najednou přestat, všechno -" Nedořekl, a ona mu položila ruku na třesoucí se rameno a počkala, až pláč polevil. „Poslyš," řekla pak rozhodně. „Musíš mi teď slíbit, že budeš hodný a rozumný." „Já nechci být rozumný! Mrtvý bych chtěl být, raději mrtvý než takhle -" „Karle, neblázní! Podívej, jednou jsi chtěl, abych tě políbila -pamatuješ se ještě?" „Ano." „No tak. Když budeš rozumný - podívej, já bych tak nerada, abys o mně potom smýšlel špatně; ráda bych se s tebou rozloučila v dobrém. A jestli chceš být hodný, tak ti to políbení dneska dám. Ano?" Jen kývl a bezradně se na ni díval. Přistoupila až těsně k němu a dala mu polibek, klidně a bez chtivosti, čistý ho dala, čistě ho přijal. Zároveň ho vzala za ruku a jemněji stiskla, pak rychle odešla vraty do průjezdu a zmizela. 85

Karel slyšel, jak její kroky znějí chodbou a pak dohasínají; slyšel, jak vychází z domu a po schůdcích na ulici. Slyšel to, ale myslel na jiné věci. Myslel najeden večer v zimě, kdy mu na ulici jedna mladá plavá služka dala pohlavek, a najeden večer v předjaří, kdy ho ve stínu vrat do dvora jedna dívčí ruka pohladila po vlasech a svět byl očarován a z uliček města neznámé, blaživě krásné prostory. Rozpomněl se na melodii, které dříve hrál na housle, i na ten svatební večer na předměstí s koláči a pivem. Pivo a koláče, napadlo ho, to je vlastně směšná kombinace, ale dál už nedokázal vzpomínat, vždyť ztratil svou milou a byl podveden a opuštěn. Ano, políbila ho sice - políbila... Ach, Tino! Znaveně se posadil na jednu z mnoha prázdných beden povalujících se po dvoře. Čtvereček nebe nad ním zrudl a pak najednou byl stříbrný, potom vyhasl a dlouho byl mrtvý a temný, a po dlouhých hodinách, když bylo všude zase jasno od měsíce, Karel Bauer pořád ještě seděl na té bedně a před ním na nerovném kamenném dláždění ležel černý a znetvořený jeho vlastní stín. Byly to jen letmé a jednotlivé pohledy od plotu, co mladík vrhl do krajiny lásky, ale dostatečné, aby mu ukázaly, jak je život bez útěchy ženské lásky smutný a bezcenný. A tak prožíval prázdné a zasmušilé dny a k událostem a povinnostem všedního života se choval neúčastně jako někdo, koho se už netýkají. Jeho učitel řečtiny marně napomínal nepozorného snílka; ani dobrá sousta od Babetty nezabírala a její dobře míněné domlouvání se od něho odráželo bez účinku. Bylo zapotřebí až velmi ostré, mimořádné důtky od rektora a potupného karceru, aby vykojenec byl znovu přinucen k návratu na cestu práce a rozumu. Pochopil, že by bylo pošetilé a mrzuté, kdyby právě před posledním školním rokem zůstal sedět, a začal za prvních dlouhých večerů na počátku léta studovat dlouho do noci, až se mu z hlavy kouřilo. To byl počátek uzdravování. Několikrát

ještě zašel do Solné ulice, kde Tina bydlela, a nechápal, jak to, že ji ani jednou nepotkal. To mělo svůj dobrý důvod. Už záhy po posledním rozhovoru s Karlem dívka odcestovala domů, aby si tam pořídila výbavu. On se domníval, že je pořád ještě zde, a někoho se na ni vyptávat si netroufal, ani Babetty ne. Po těch neúspěšných vycházkách se vracíval domů vztekly nebo smutný, divoce se vybouřil na houslích anebo dlouho civěl okénkem ven na spoustu

střech. Nicméně to s ním šlo zase nahoru a na tom měla svůj podíl i Ba-betta. Když viděla, že měl špatný den, nezřídka vyšla nahoru a zaklepala u něho. A pak tam, třebaže mu nedávala najevo, že zná důvod jeho trápení, s ním dlouho seděla a přinášela mu útěchu. O Tině se nezmiňovala, ale vyprávěla mu drobné směšné anekdoty, přinášela půl láhve moštu či vína, poprosila, ať jí zahraje na houslích nějakou písničku anebo přečte nějaký příběh. Večer tak pokojně uplynul, a když už bylo pozdě a Babetta zas odešla, Karel se uklidnil a mohl spát bez zlých snů. A stará děvečka pokaždé, když se loučila, poděkovala za ten tak hezký večer. A chlapec nemocný láskou pozvolna získával své dřívější způsoby a veselost, a nevěděl přitom, že se Tina na něj často Babetty vyptává v dopisech. Trochu zmužněl a vyzrál, opět ve škole dohonil, co předtím zameškal, a víceméně vedl tentýž život jako před rokem, jen sbírku ještěrek a chov ptáků neobnovil. Z hovorů oktávánů, kteří byli před závěrečnými zkouškami, mu k uším pronikala lákavě znějící slova o nádhře akademického života, cítil blaženě, jak se sám tomu ráji přibližuje, a začal se netrpělivě těšit na prázdniny. Až nyní se také od Babetty dověděl, že Tina už dávno z města odjela, a i když to v ráno ještě škubalo a mírně páliło, byla už přece jen zhojená a blízká zacelení. I kdyby se bylo dál nic už nepříhodilo, byl by si Karel na příběh své první lásky uchoval dobrou a vděčnou vzpomínku a jistě by na něj nikdy nezapomněl. Měl však ještě krátkou dohru, a na tu se nedalo zapomenout vůbec. Týden před koncem školy radost z nadcházejících prázdnin přehlušila v jeho ještě poddajné duši doznívající milostný zármutek a zapudila jej. Začal už balit a pálił staré školní sešity. Vyhliídka na procházky po lese, koupání v řece a jízdy v loďce, na borůvky a svatojakubská jablka a nevázané toulky ho tak rozveselovala, jak už dávno ne. Šťastný pobíhal po rozpálených ulicích, a na Tinu si už několik dní ani nevzpomněl. Tím prudčeji se vyděsil, když jednou odpoledne na cestě domů z tělocviku nečekaně na Tinu narazil v Solné ulici. Zastavil se, podal jí rozpačitě ruku a skličene pozdravil. Ale vzdor vlastnímu zmatku si záhy všiml, jak ona vypadá smutně a rozrušeně. „Jak je, Tino?“ zeptal se ostýchavě a nevěděl, má-li jí tykat či vy- 87

kat. „Nijak dobře,“ řekla. „Nepůjdeš kousek se mnou?“ Obrátil se a kráčel pomalu vedle ní zpátky ulicí a musel myslet nato, jak se dřív bránila tomu, aby ji někdo s ním uviděl. Ovšem, je teď zasnoubená, pomyslí si, a jen aby něco řekl, zeptal se, jak se daří jejímu ženichovi. Tina sebou trhla s takovou bolestí, že to zabořelo i jeho. „Tak ty ještě nic nevíš?“ řekla tiše. „Leží ve špitále a neví se, jestli se z toho vůbec dostane živý. - Co mu je? Spadl z novostavby a od včerejška ještě nepřišel k sobě.“ Mlčky šli dál. Karel se marně rozpomínal na nějaké útěšné slovo účasti; byl jako v úzkostném snu, že s ní teď jde po ulicích a musí s ní mít soucit. „Kam teď jdeš?“ zeptal se nakonec, protože už to mlčení nemohl vydržet. „Zase za ním. V poledne mě poslali pryč, protože se mi udělalo špatně.“ Doprovodil ji až k velké tiché nemocnici stojící mezi vysokými stromy a oplocenými zahradami a také tam s ní vešel v mírné hrůze po širokém schodišti a čistými chodbami, kde vzduch plný nemocničních pachů v něm vyvolával ostych a tíseň. Pak Tina sama vešla do jedné očíslované dveří. Tiše čekal venku na chodbě; byl v takovém prostředí poprvé a představa, kolik se skrývá krutosti a utrpení za všemi těmi světle šedě natřenými dveřmi, mu naplňovala mysl hrůzou. Sotva se odvážil pohnout, dokud Tina zase nevyšla ven. „Je to prý trochu lepší a snad se ještě dnes probere. Tak sbohem, Karle, já tu teď zůstanu, a moc ti děkuji.“ Potichu se vrátila dovnitř a zavřela dveře, na nichž Karel postě už bezmyšlenkovitě četl číslo sedmnáct. Podivně rozrušen vyšel z té zvláštní budovy. Předchozí veselost z něho dočista vyprchala, ale to, co teď cítil, už také nebyla někdejší bolest z lásky, teď ho pojalo a obklopilo cítění a prožívání mnohem hlubší. Viděl, jak to jeho utrpení z odříkání je najednou nepatrné a směšné vedle neštěstí, jehož podoba ho tak zarazila. A náhle pochopil, že jeho vlastní malý úděl není nic mimořádného a žádná krutá výjimka, nýbrž že osud vládne neodvratně i nad těmi, které považoval za šťastné. Měl se však přiučit ještě něčemu lepšímu a důležitějšímu. V přiš-

tich dnech, kdy často Tinu vyhledával v nemocnici, i potom, co se nemocnému dařilo již tak, že ho Karel občas směl spatřit, prožíval opět něco zcela nového. Naučil se vidět, že ani ten nejneúprosnější osud není ještě to poslední a nejzazší, nýbrž že slabé, úzkostné, sehnuté lidské duše jej mohou překonat a přemoci. Ještě se nevědělo, zda u nešťastníka bude možné zachránit víc než jen to, aby bezmocně a uboze přežíval jako neduživý mrzák. Ale vedle té úzkostné starosti viděl Karel Bauer, jak se oba ubožáci radují z bohatství své lásky, viděl, jak se znavená, starostmi stravovaná dívka drží zpřímá a šíří kolem sebe světlo a radost a jak je bledý obličej zlomeného muže vzdor bolestem projasněný radostnou září něžné vděčnosti. A přestože prázdniny už začaly, zůstal ještě několik dní, dokud ho Tina sama nepřinutila k odjezdu. Na nemocniční chodbě se s ní rozloučil, jinak a krásněji než tenkrát na dvoře u Kustererova krámků. Jen ji vzal za ruku a beze slov jí poděkoval a ona mu se slzami v očích pokývla. Přál jí vše dobré a sám v sobě neměl jiné přání, než aby i on jednou mohl lásku dávat i přijímat tak posvátným způsobem jako ta ubohá dívka a její snoubenec. 89

První bouřka Zámeček Erlenhof se nacházel nedaleko lesů a hor na ploché vysočině. Před domem bylo velké, vyštěrkované prostranství, do něž ústila silnice. Sem mohly zajíždět vozy, když přijížděly návštěvy. Jinak bylo to čtverhranné místo stále prázdné a tiché, a vypadalo proto i větší, než opravdu bylo, zejména v létě při pěkném počasí, když bylo tak nahuštěné oslnivým slunečním světlem a žhavým, tetelícím se vzduchem, až se ani nedalo pomyslet na to přes ně přejít. Štěrkové prostranství a silnice oddělovaly dům od zahrady. Alespoň tak se říkalo tomu, co spíše byl středně velký park, nepříliš široký, avšak hluboký, se statnými jilmy, javory a platany, všelijak vinutými cestičkami, mladými jedlovými houštinami a mnoha lavičkami k odpočinku. Mezi tím se rozprostíraly slunné, světlé trávníky, některé prázdné a jiné zdobené kruhovými květinovými záhony či okrasnými keři, a na té veselé, teplé, volné travnaté prostře odděleně stály, osamělé a nápadné, dva velké stromy. Jedním z nich byla smuteční vrba. Kmen ovíjela úzká lavička z latí a kolem dokola visely dlouhé, hedvábně něžné, znavené větve tak hluboko a byly tak husté, že uvnitř tvořily jakýsi stan či chrám, kde vzdor věčnému stínu a tlumenému světlu se neustále uchovávalo matné, dusné teplo. Druhý strom, oddělený od vrby loukou s nízkým plůtkem, byl mohutný červený buk. Z dálky vypadal jako tmavě hnědý, ba téměř černý. Z větší blízkosti, anebo postavil-li se člověk pod něj a pohlédl vzhůru, všechny listy venkovních větví, kam proniklo sluneční světlo, hořely teplým, klidným purpurovým ohněm, který svým zdrženlivým a slavnostně tlumeným žářem zářil jako chrámová okna. Starý buk byl nejproslulejší a nejpodivuhodnější okrasou velké zahrady a bylo ho odevšad vidět. Stál sám a tmavý uprostřed světlé travnaté plochy a byl natolik vysoký, že ať se po něm člověk z parku otočil odkudkoli, spatřil, jak se jeho okrouhlá, pevná, krásně klenutá koruna tyčí uprostřed modrého vzduchu, a čím ta modř byla světlejší a oslnivější, o to černěji a slavnostněji v ní vrchol stromu spočíval. Podle počasí a denní doby vypadal často velmi různě. Leckdy bylo zřejmé, že ví, jak je krásný a že takhle sám a vzorně a daleko od ostatních stromů nestojí jen tak bezdůvodně. Naparoval se a chladně 90

se přes okolí díval do nebe. Často se však i zdálo, jako by dobře věděl, že je v zahradě jediný svého druhu a nemá žádné bratry. Pak hleděl směrem k ostatním, vzdáleným stromům, hledal a toužil. Nejkrásnější býval zrána, ale i večer, než slunce zrudlo, ale on pak náhle jako by vyhasl, a tam, kde stál, jako by nastávala noc o hodinu dřív než kdekoli jinde. Ale nejpodivnější a nejpochmurnější vzezení mívával za deště. Zatímco druhé stromy se nadechovaly a napřimovaly a radostně se skvěly světlejší zelení, stál on v své samotě jako mrtvý, celý černý od vrcholku až po zem. Aniž se chvěl, bylo vidět, že je mu zima a že tu tak sám a na pospas stojí celý nesvůj a stydí se. Kdysi byl pravidelně uspořádaný park přísným uměleckým výtvozem. Když však potom nastaly časy, kdy se lidem znechutila námaha s údržbou a pěstěním a prořezáváním a po zahradách tak lopotně pěstovaných už nebyla poptávka, byly stromy odkázány samy na sebe. Uzavřely mezi sebou přátelství, zapomněly na svou izolovanou roli uměleckých děl, v své nouzi se rozpomněly na les, svou starou vlast, opřely se o sebe, objaly pažemi a spočinuly. Cesty rovné jak šňůra zakryly hustým listím, rozpráhly se po nich kořeny a proměnily je ve výživnou lesní půdu, jejich koruny se navzájem zkřížily a prorostly a pod jejich ochranou se s horlivostí viditelně do výše pnul lesní nárudek a vyplňoval prázdný prostor hladšími kmeny a světlejším listím, dobýval ladem ležící

půdu a díky jeho stínu a spadáním listů byla zem černější, měkčí a mastnější, a tím se umožnil snazší vývoj i mechů a travinám a drobnému křoví. Když se sem později zas vrátili lidé a někdejší zahradu chtěli využít k odpočinku a radovánkám, byl z ní menší les. Bylo nutné se uskrovnit. Starou cestu mezi dvěma řadami platanů sice obnovili, jinak se ale spokojili s tím, že mezi houštinami zřídili úzké, vinoucí se pěšiny, suchopár pasek oseli travou a na pěkných místech postavili zelené lavičky. A lidé, jejichž dědové sázeli platany do přímek a ořezávali a rozmisťovali a tvarovali je podle libosti, přicházeli k nim nyní na návštěvu se svými dětmi a měli radost, že po dlouhém pustnutí se ze stromořadí stal les, kde mohou spočinout slunce a vítr, zpívat ptáci a lidé se oddávat svým myšlenkám, snům a tužbám. Pavel Abderegg ležel v polostínu mezi lesíkem a loukou a v ruce měl knihu v červenobílé vazbě. Chvilí si v ní četl, chvilí se díval přes trávu za třepotavými modrásky. Byl zrovna na tom místě, kdy se Frithjof plaví po moři, Frithjof zamilovaný, svatokrádežník, vyhoště- 91

ný z vlasti. Se záští i lítostí v hrudi se plaví po nehostinném moři, sám u kormidla; bouře a vlnobití ohrožují rychlou dračí loď a kormi-delníka přemáhá stesk po domově. Nad loukou žhnulo dusné teplo, ozýval se vysoký, pronikavý hlas cvrčků a hlouběji v nitru lesa a sladčeji zpívali ptáci. Bylo nádherné, v té osamělé změti vůní a tónů a slunečních záblesků vleže mžourat do žhavého nebe anebo se zaposlouchávat do tmavých stromů tam vzadu či se zavřenými očima se protahovat a cítit, jak se všemi údy šíří hluboké, teplé blaho. Jenže Frithjof se plaví po moři a zítra přijede návštěva, a jestli ještě dnes knihu nedočte, možná opět z četby nebude nic jako loni na podzim. Tenkrát tu také ležel a začal číst ságu o Frithjofovi, a také přijela návštěva a se čtením byl konec. Kniha zůstala zde, on však ve městě chodil do školy a mezi Homé-rem a Tacitem neustále myslel na rozečtenou knihu a co se asi stane ve svatyni a co s prstenem a obrazovým sloupem. Začel se s obnovenou horlivostí, polohlasem, a nad ním v korunách jilmů vál mírný vánek, zpívali ptáci a v záblescích poletovali motýli, komáři a včely. A když knihu sklapl a vyskočil, měl ji dočtenou a louka byla plná stínů a na světle červeném obzoru dohasínal večer. Unavená včela se mu posadila na rukáv a nechala se nést. Cvrčci stále prozpěvovali. Pavel rychle odcházel, kolem křovisk a po platanové cestě a potom se přes silnici a tiché přední prostranství dostal do domu. Byl na něho hezký pohled, na štíhlost a sílu jeho šestnácti let, jak tak šel, hlavu s tichými očima sklopenou a ještě plný osudů severského hrdiny, nucený přemýšlet. Letní místnost, kde se podávalo jídlo, byla v domě až zcela vzadu. Byla to vlastně hala, oddělená od zahrady pouze skleněnou stěnou, a vybíhala z domu v podobě malého, prostorného křídla. A zde teprve byla vlastní zahrada, které se odedávna říkalo „u jezírka“, ačkoli místo jezírka se tu mezi záhony, okrasnými stěny z keřů, cestami a ovocnými stromy rozkládal pouhý podlouhlý rybníček. Schodiště vedoucí z haly ven lemovaly oleandry a palmy, jinak to „u jezírka“ vůbec nevypadalo panský, spíš poklidně venkovský. „Tak zítra přijedou,“ řekl otec. „Snad už se těšíš, Pavle, ne?“ „Ale ano.“ „Jenomže ne ze srdce? No, chlapče, to se nedá nic dělat. Pro nás pár lidí jsou dům i zahrada velké až moc, a celá ta nádhera tu přece není jen tak pro nikoho! Vila i park jsou tady proto, aby se to tu tro- 92

chu hemžilo lidmi, a čím víc jich bude, tím líp. Ostatně přišels s náramným zpožděním. Polévka už není.“ Nato se obrátil k domácímu učiteli. „Velevážený, vás v zahradě vůbec není vidět. Vždycky jsem si myslel, že horujete pro život na venkově.“ Pan Homburger sraštil čelo. „Asi máte pravdu. Ale já bych rád prázdnin přece jen využil k svým soukromým studiím.“ „Všechna čest, pane Homburgere! Až bude svět jednou plný vaší slávy, dám umístit pod vaše okno pamětní desku. Doufám, že se toho ještě dožiji.“ Domácí učitel protáhl obličej. Byl velmi nervózní. „Přeceňujete mou ctižádost,“ řekl mrazivě. „Je mi naprosto jedno, bude-li někdy mé jméno známo či nikoli. Pokud jde o desku -“ „Ó, jen buďte bez starosti, vážený! Jenomže vy jste přehnaně skromný. Pavle, vezmi si příklad!“ Tetě se zazdalo, že je načase kandidáta zachránit. Znala tento druh zdvořilých dialogů, které domácímu pánovi působily tolik potěšení, a bála se jich. Nabídla víno a tím hovor přivedla do jiných kolejí a v nich ho pevně udržovala. Hovořilo se hlavně o očekávaných hostech. Pavel sotva poslouchal. Jedl s chutí a přitom mu opět přišlo na mysl, jak to, že mladý domácí učitel vedle téměř již zešedivělého otce vypadá, jako by byl starší. Za okny a skleněnými dveřmi se zahrada, ovocné stromy, rybník a nebe začaly pod prvním chladným dotekem vzcházející noci proměňovat. Křoví zčernalo a slilo se do temných vln, a stromy, jejichž

vrcholky protínaly vlnovku kopců v dálce, se v netušených, za dne nikdy nevidaných tvarech temně a s němou vášnivostí vzpínaly do světlejšího nebe. Mnohotvárná, úrodná krajina ztrácela stále víc svou pokojně pestrou, rozptýlenou podobu a shlukovala se do pevně sevřených hmot. Vzdálené hory se s jakoby větší odvahou a rozhodností vyšvihly vzhůru, rovina se načernale rozprostřela a bylo možné v ní vytušit už jen vzedmutější místa. U oken zbytek denního světla ještě znaveně bojoval se svitem snášejícím se z lamp. Pavel stál v otevřeném křídle dveří a díval se na to bez valného zaujetí a téměř bez myšlenek. Myslel sice, avšak ne na to, co viděl. Viděl, že nastává noc. Nedokázal ale vycítit, jaká je to krása. Byl

93

příliš mladý a živoucí, než aby se něčemu takovému odevzdal a pozoroval to a našel v tom uspokojení. Nač on myslel, byla noc u severského moře. Na břehu mezi čemými stromy chmurně plápolající požár svatyně valí žár a dým směrem k nebi, moře se třísťí o skály a zrcadlí divoké rudé záblesky, tmou uhání s plnými plachtami viking-ská loď. „Tak co, chlapče," zvolal otec, „cos to tam dnes venku měl s sebou za napínavou četbu?" „Přece Frithjofa!" „No ne, že by to mládež ještě pořád četla? Co vy o tom soudíte, pane Homburgere? Jak si dnes ten starý Sved stojí? Má ještě nějaký význam?" „Esaías Tegnér, myslíte toho?" „Správně, Esaías. Tak co?" „Je mrtev, pane Abderegg, naprosto mrtev." „Tomu rád věřím! Už za mých časů nežil, totiž tenkrát, když jsem ho četl. Jen jsem se chtěl zeptat, jestli je ještě v módě." „Lituji, o módě a módách nevím nic. Pokud jde však o vědecko-estetické hodnocení -" „To jsem měl na mysli. Tedy věda -?" „Věda zaznamenává Tegnéra již jen jako jméno. Byl, jak jste velmi správně řekl, pouze módou. Tím je řečeno vše. To, co je ryzí, dobré, nikdy módou nebylo, nýbrž žije. A Tegnér, jak jsem řekl, je mrtev: Již pro nás neexistuje. Jeví se nám falešný, šroubovaný, nasládlý..." Pavel se prudce otočil. „To přece není pravda, pane Homburgere!" „Smím se otázat, proč?" „Protože je to krásné. Ano, prostě to je krásné." „Opravdu? To ale není důvod se tak rozrušovat." „Ale vy říkáte, že je nasládlý a nemá žádnou hodnotu. A přesto je to krásné." „Domníváte se? Víte-li tak skálopevně, co je krásné, měli by pro vás zřídit katedru. Jenže, Pavle, jak vidíte, tentokrát váš soud nesouhlasí s estetikou. Podívejte, je to právě naopak než s Thukydidem. Toho věda považuje za krásného, ale pro vás je hrozný A Frithjof-" „Ale to přece nemá s vědou co dělat." „Neexistuje nic, naprosto vůbec nic, s čím by věda neměla co dě-

94

lat. - Pane Abderegg, račte dovolit, abych se vzdálil." „Tak brzo?" „Ještě musím něco sepsat." „Škoda, právě jsme se tak pěkně rozpovídali. Ale svoboda nade vše! Tak tedy dobrou noc!" Pan Homburger zdvořile a strnule vyšel z místnosti a nehlučně zmizel na chodbě. „Ta stará dobrodružství se ti tedy tak líbila, Pavle?" smál se domácí pán. „Tak šije nedej žádnou vědou kazit, jinak dobře ti tak. To tě přece nemůže otrávit?" „Ale kdepak. Jenomže, víš, já jsem přece jen pořád doufal, že pan Homburger s námi na venkov nepojede. Vždyť jsi říkal, že se o těchhle prázdninách s učením mořit nemusím." „No, když jsem to řekl, tak to taky tak bude a můžeš mít radost. A pan učitel tě nepokouše." „A proč musel jet s námi?" „Podívej, chlapče, kde by jinak asi zůstal? Tam, kde je doma, tam to bohužel pro něj zrovna moc hezké není. A já přece chci taky mít trochu zábavy! Stýkat se s informovanými a učenými muži, tím člověk jen získá, to si pamatuj. Našeho pana Homburgera bych postrádal nerad." „Táti, u tebe člověk nikdy neví, co myslíš vážně a co je jen žert." „Tak se to nauč rozlišovat, synáčku. Bude ti to na prospěch. Jenže teď si ještě trochu zamuzicírujeme, ne?" Pavel okamžitě s radostí odtáhl otce do vedlejšího pokoje. Nestávalo se často, že by si s ním otec zahrál bez vyzvání. A nebylo divu, vždyť byl u klavíru přímo mistr, kdežto hoch ve srovnání s ním dokázal jen tak trochu brnkat. Teta Gréta se nepřipojila. Otec i syn patřili k hudebníkům, kteří neradi mají posluchače přímo u nosu, ale zato rádi nějakého neviditelného, o němž vědí, že sedí vedle a poslouchá. To teta věděla dobře. Jak by také ne! Jak by jí u obou mohl nějaký rys ujít, vždyť je již léta obklopovala láskou a chránila je a na oba se dívala jako na děti.. Seděla v pružném proutěném křesle, odpočívala a poslouchala. Co slyšela, byla čtyřručně hraná předehra, a určitě ji před ní nehráli poprvé, její název by ale byla s jistotou říci nedokázala; jakkoli ráda hudbu poslouchala, rozuměla jí jen málo. Věděla, že se pak starý či hoch ve dveřích zeptají: „Teto, co to bylo za kus?" Ona pak řekne

95

„od Mozarta" nebo „z Carmen" a oni se jí vysmějí, protože to pokaždé bylo něco jiného. Naslouchala, opřela se a usmívala. Škoda, že to nikdo nemohl vidět, neboť její úsměv byl ryzí úsměv. Tkvěl méně v ústech, spíš v očích; celý obličej, čelo i tváře vroucně pospolu zářily a vyjadřovaly hluboké porozumění a náklonnost. Usmívala se a poslouchala. Hudba to byla krásná a nanejvýš se jí líbila. Přesto neslyšela jen samotnou předehru, ačkoli ji usilovně sledovala. Zpočátku se snažila vypátrat, kdo hraje horní a kdo spodní part. Že Pavel sedí u spodního, to sluchem určila brzy. Ne že by mu to nějak nešlo, ale ty horní hlasy zněly tak lehce a směle a zpívaly tak niterně, jak to žádný žák nedokáže zahrát. A teď si teta všechno dovedla představit. Viděla oba, jak sedí u křídla. Když přišlo nějaké zvlášť nádherné místo, viděla v duchu, jak se otec šelmovsky usmívá. Ale Pavel u takových míst měl rty rozevřené, oči mu plály a zvedal se ze židle. U obzvlášť veselých frází dávala pozor, jestli se Pavel nerozesměje. Starý se totiž pak leckdy tak zašklebil nebo udělal paží pohyb tak uličnický, že pro mladého člověka nebylo snadné se udržet. Jak předehra pokračovala, tím zřetelněji stará slečna viděla oba před sebou, tím vroucněji četla v jejich tvářích, vzrušených hrou. A při té kypivé hudbě prolétl kolem velký kus jejího života, zkušenosti a lásky. Byla noc, všichni už si řekli „dobře se vyspi" a každý se odebral do svého pokoje. Tu a tam ještě zaznělo otvírání nebo zavírání dveří či okna. Pak vše utichlo. Co se na venkově rozumí samo sebou, noční ticho, je pro člověka z města vždy znovu zázrak. Kdo se z města dostane na venkovský statek či selský dvorec a první večer si stoupne k oknu nebo si lehne do postele, toho to ticho obejmě jako kouzlo domova a přístav klidu, jako by se přiblížil tomu, co je pravé a zdravé, a pocítil vanutí věčnosti. Není to však ticho naprosté. Je v něm plno tónů, jsou to ale temné, tlumené, tajuplné zvuky noci, kdežto ve městě se hlučení noci tak nesmírně málo liší od hluků dne. Na venkově zpívají žáby, šumí stromy, šplouchá potok, prolétne noční pták, netopýr. A když se někdy třeba kolem prožene opozdilý žebříňák nebo zaštěká pes ve dvoře, pak je to žádoucí pozdrav života a majestátně ho utlumí a pohltní širě vzdušného prostoru. 96

Domácí učitel ještě svítil a neklidně a unaveně chodil po pokoji sem tam. Celý večer až skoro do půlnoci četl. Tenhle mladý pan Homburger nebyl tím, kým se zdál nebo chtěl zdát. Nebyl žádný myslitel. Ani vědecká hlava nebyl. Měl však některá nadání a byl mladý. Protože v jeho bytosti nebylo nějaké prikazující a nevyhnutelné těžiště, nemohlo se mu nedostávat ideálů. V současnosti ho zaměstnávaly některé knihy, v nichž si neobyčejně vláční mladíci namlouvali, že navrhují stavební kameny nové kultury tím, že měkkým, lahodným jazykem okradou tu Ruskina, tu Nietzscheho o všelijaké drobné, krásné, snadno přenosné poklady. Ty knihy bylo zábavnější číst než Ruskina či Nietzscheho samotné, byla v nich koketerie a půvab, velikost v drobných nuancích a hedvábně vznešený lesk. A když šlo o nějaký veliký záběr, o rázná slova a vášeň, citovali Danta nebo Zarathustru. Proto také bylo Homburgerovo čelo zakaboněné, jeho oko unavené z procházení nesmírných prostorů a jeho krok vzrušený a nerovnoměrný. Cítil, že k nechutnému všednímu světu, který ho obklopuje, jsou již přiloženy berany na prolomení hradeb, a že jde o to přidržovat se proroků a nositelů nového blaženství. Krása a duch pronikne nový svět a z každého kroku v něm se po řine poezie a moudrost. Před jeho okny leželo a čekalo hvězdné nebe, vznášející se oblak, snící park, pole oddechující ve spánku a celá krása noci. Čekala na to, aby přistoupil k oknu a pohlédl na ni. Čekala na to, aby mu srdce zranila touhou a steskem po domově, oči mu vykoupala v chladné lázni, uvolnila svázaná křídla jeho duše. On si však lehl, přitáhl si lampu a četl vleže dál. U Pavla Abderegga se už nesvítilo, ale ještě nespál, nýbrž seděl v košili na parapetu a díval se do klidných korun stromů. Na hrdinu Frithjofa zapomněl. Nemyslel vůbec na nic určitého, jen vychutnával pozdní hodinu a pocit štěstí z ní mu nedával spát. Jak krásně stojí hvězdy v té černi! A jak dnes otec zase hrál! A jak tu zahrada ve tmě leží tak tiše a jako v pohádce! Červnová noc vzala chlapce do něžného a těsného objetí, tiše mu kráčela vstříc, zchladila, co v něm ještě žhnulo a planulo. Potichu mu tu přemíru mladosti odebírala, až se mu oči zklidnily a spánky vychladly, a pak se mu s úsměvem podívala do očí jako matka. Už nevěděl, kdo se to na něj dívá a kde je, ležel na lůžku a dřímá, zhluboka oddechoval a bez myšlenek, odevzdaně hleděl do velikých, 97

tichých očí, v jejichž zrcadle se včerejšek i dnešek proplétaly v podivuhodné obrazy a těžko rozuzlitelné ságy. I v kandidátově okně byla nyní tma. Jestliže snad nějaký noční poutník teď procházel po silnici

kolem a viděl, jak dům a prostranství před ním, park i zahrada nehlučně leží v dřímotě, mohl se na všechno teskně zadívat a naplň se závisí se tím pohledem potěšit. A byl-li to nějaký ubohý tulák bezdomovec, mohl do důvěřivě otevřeného parku bezstarostně vejít a najít si k přenocování tu nejdlejší lavici. Ráno se tentokrát proti své zvyklosti jako první ze všech probudil domácí učitel. Svěží ale nebyl. Od dlouhého čtení při světle z lampy ho rozbolela hlava; když pak konečně lampu zhasl, postel byla od předchozího ležení příliš zahřátá a rozrytá, než aby hned usnul, a tak vstával vystřízlivělý, s mrazením a kalnýma očima. Zřetelněji než kdy jindy pocíťoval nutnost nové renesance, v té chvíli ale neměl chuť pokračovat ve svých studiích, nýbrž vnímal silnou potřebu čerstvého vzduchu. Vyšel tedy potichu z domu a pomalu kráčet do polí. Všude se sedláci již pilně činili a za prvním chodcem se ohlíželi jen zběžně, a jak se mu občas zdálo, i posměšně. To ho zarmucovalo, a tak přidal do kroku, aby se dostal do blízkého lesa, kde ho obklopil chlad a mírné polosvětlo. Půl hodiny se tam rozmrzele potuloval. Pak pocíť uvnitř prázdno a začal uvažovat, zda už brzo nebude káva. Obrátil se a kolem polí již ozářených teplým sluncem a neúnavných sedláků spěchal opět domů. V domovních dveřích mu náhle připadlo neslušné, že se žene na snídani tak zprudka a hltavě. Udělal čelem vzad a přinutil se k rozhodnutí, že nejdřív se ještě mírným tempem projde po cestách v parku, aby se u stolu neobjevil bez dechu. Uměle loudavým krokem procházel pohodlně platanovou alejí a právě chtěl zabočit směrem k jilmům, když ho vyděsil nenadálý pohled. Na poslední lavici zakryté poněkud bezinkovými keři ležel natažený člověk. Ležel na břiše a obličej měl položený na loktech a na rukou. Pan Homburger byl v prvním zděšení nakloněn myšlence na nějaký hrůzný čin, avšak hluboké oddechování ležícího ho záhy poučilo, že je to jen nějaký spáček. Vypadal rozedraně, a jak učitel poznával, že má co činit s pravděpodobně zcela mladým a slabým hošíkem, tím víc v jeho duši rostla odvaha a rozhořčení. Naplnila ho převaha a mužná hrdost, když po krátkém zaváhání s rozhodností

přistoupil blíž a spáčkem zatřásl, aby ho probudil. „Vstaňte! Co tu děláte, chlape?“ Drobný mládenec, asi tovaryš, se vyděšeně nadzvedl a zavrával, nechápavě a úzkostně zíral na svět. Uviděl před sebou pána v redin-gotu, jak mu cosi přikazuje, a chvíli uvažoval, co to asi znamená, až ho napadlo, že v noci vešel do otevřené zahrady a nocoval v ní. Za rozbřesku chtěl pokračovat dál, jenomže zaspal a teď se musel zodpovídat. „Neumíte mluvit? Co tu děláte?“ „Jenom jsem spal,“ povzdechl hoch pod tou sprškou hromování a podařilo se mu úplně se zvednout. Jak tak stál na nohou, jeho vy-záblé údy jen stvrzovaly nehotový, mladistvý výraz ještě téměř dětského obličej. Mohlo mu být nanejvýš osmnáct let. „Půjďte se mnou!“ nařídil kandidát a odvedl povolně krácejícího cizince na druhou stranu do domu, kde hned ve dveřích narazil na pana Abderega. „Dobré jitro, pane Homburgere, jste vy to ale ranní ptáče! A co nám to vedete za divnou společnost?“ „Ten hoch použil vašeho parku jako noclehárny. Domníval jsem se, že vás o tom musím zpravit.“ Domácí pán ihned pochopil. Šibalsky se usmál. „Děkuji vám, vážený. Přiznám se otevřeně, že bych u vás nebyl předpokládal tak měkké srdce. Ale máte pravdu, je jasné, že ten chudák chlapík musí dostat aspoň kávu. Snad byste mohl říci slečně uvnitř, aby mu ven poslala snídani? Nebo počkejte, zavedeme ho hned do kuchyně. - Pojd'te, hochu, něco se tu už pro vás najde.“ U snídani se spoluzakladatel nové kultury zahalil do oblaku vážnosti a zamlklosti, což starého pána nemálo bavilo. Na škádlení však nedošlo, už proto, že všechny myšlenky zaujali nyní toho dne očekávání hosté. Teta stále starostlivě a s úsměvem pohopsávala z jednoho hostinského pokoje do druhého, služebnictvo se s mírou podílelo na tom rozčilení anebo jen přihlíželo a šklebilo se, a k polednímu se domácí pán a Pavel posadili do vozu, aby odjeli na blízkou železniční stanici. Měl-li Pavel v povaze obavu, že mu návštěvy hostů přeruší navyký tichý prázdninový život, stejně tak bylo pro něj přirozené nově přichozí svým způsobem poznávat, pozorovat jejich povahy a jaksi si je přivlastňovat. A tak cestou zpět domů v poněkud přeplněném voze 99

hleděl na tři cizí návštěvníky s tichou pozorností. Nejprve na živě hovořícího profesora, pak trochu plaše na obě dívky. Profesor se mu líbil už proto, že věděl, že je to důvěrný otcův přítel, tykali si. Jinak se mu zdál trochu přísný a postarší, ale nijak protivný a v každém případě nevýslovně chytrý. Mnohem těžší bylo zjistit o dívkách, co jsou zač. Jedna byla prostě mladé děvče, zabeč, nejspíš asi tak stejně stará jako on. Bude záležet jen na tom, jestli je spíš posměváček nebo dobrák, podle toho mezi ním a jí bude buď

vojna, nebo přátelství. V podstatě všechna mladá děvčata tohoto věku jsou stejná, a mluvit a vyjít s nimi bylo u všech stejně těžké. Líbilo se mu, že je aspoň zticha a že hned nevyrukovala s přívalem otázek. Druhá byla záhadnější. Mohlo jí být, což on sám ovšem určit nedokázal, asi třidvacet nebo čtyřidvacet a patřila k tomu druhu dam, které Pavel sice rád vídal a zdáli pozoroval, ale bližší styk s nimi v něm vyvolával ostych a uváděl ho do rozpaků. U takových bytostí vůbec nedokázal oddělit přirozenou krásu od elegance chování a oblékání, jejich gesta a účesy mu většinou připadaly afektované a tušil, že mají nad ním převahu v spoustě znalostí o věcech, které pro něj byly hlubokými záhadami. Když to zvážil zcela přesně, celý tenhle druh nenáviděl. Všechny vypadaly krásně, ale všechny také měly v chování stejnou pokořující strojenost a jistotu, stejné pyšné nároky a stejnou pohrdavou blaho-sklonnost k mládencům jeho věku. A když se smály nebo usmívaly, což dělaly nadmíru často, vypadalo to zhusta jako nesnesitelná maska a proľhanost. V tom byly ty žaby přece jen mnohem snesitelnější. Hovoru se účastnila kromě obou mužů jen slečna Thusnelda to byla ta starší, elegantní. Malá světlavlasá Berta mlčela stejně tak ostýchavě a tvrdošíjně jako Pavel, proti kterému seděla. Na hlavě měla velký, mímě prolamovaný slaměný klobouk v přírodní barvě a s modrými stuhami a na sobě bledě modré, tenké letní šaty s volným pasem a úzkým bílým lemováním. Vypadala celá pohroužená do pohledu na pole v slunci a žhavé louky se senem. Avšak mezitím vrhla občas i rychlý pohled na Pavla. Byla by sem na Erlenhof jela dvakrát raději, kdyby tu ten hoch nebyl. Vypadal sice velice spořádaně, ale chytře, a tihle mudrlanti bývají přece ti nejprotivnější. Určitě se příležitostně vyťasí se záludnými cizími slovy a také s ponižujícími otázkami, jako třeba jak se jmenuje něja- 100

ká polní kytka, a potom, když to ona nebude vědět, přijde strašně nestoudný úsměv, atakdále. Zнала to od svých dvou bratranců, jeden byl už student a druhý ještě gymnazista, a ten z gymnázia byl spíš ten horší, jednou nevychovaný jako uličník, podruhé se choval s nesnesitelně nafoukanou kavalířskou zdvořilostí, a té se ona právě tolik bála. Alespoň jednu věc se Berta přece jen naučila a rozhodla se, že i nyní se jí v každém případě bude držet: totiž neplakat, za žádných okolností nesmí plakat. Neplakat a nevztekat se, jinak bude poražena. A to nechtěla za žádnou cenu. Na útěchu si vzpomněla, že tu bude vlastně i jedna teta; na tu se obrátí o ochranu, kdyby to snad bylo nutné. „Pavle, copakjsi němý?“ zvolal pan Abderegg náhle. „Ne, tatínku. Proč?“ „Protože zapomínáš, že nesedíš ve voze sám. Mohl by ses Bertě ukázat z přívětivější stránky.“ Pavel neslyšně povzdechl. Aha, už to začíná. „Vidíte, slečno Berto, tamhle vzadu je náš dům.“ „Ale děti, přece si nebudete vykat!“ „Nevím, tatínku - myslím, přece jen ano.“ „No dobrá! Aleje to úplně zbytečné.“ Berta se začervenala a Pavlovi, sotva to zpozoroval, se nevedlo jinak. Jejich rozhovor byl už opět v koncích a oba byli rádi, že si toho staří nevšimli. Byli celí nesví a oddechli si, když vůz s náhlým zarachocením zabočil na šterkovou cestu a předjel před dům. „Prosím, slečno,“ řekl Pavel a pomohl Bertě vystoupit. Tím byl prozatím zbaven péče o ni, neboť v bráně již stála teta a zdálo se, že celý dům se usmívá, otvírá a vybízí ke vstupu, tak pohostinně, zvesela a srdečně kývala a podávala ruku, vítala jednoho po druhém a pak každého ještě jednou. Hosté byli dovedeni do svých pokojů a požádáni, aby se co nejdříve a s pořádným hladem dostavili ke stolu. Na bílé tabuli stály dvě velké kytice a jejich vůně se mísila s vůněmi jídla. Pan Abderegg krájel pečeni, teta ostrým zrakem sledovala talíře a misky. Profesor seděl dobře naladěný a slavnostně v redingotu na čestném místě, vrhal na tetu něžné pohledy a rušil usilovně krájejícího domácího pána bezpočtem dotazů a vtipů. Slečna Thusnelda půvabně a s úsměvem pomáhala s podáváním talířů a připadala si nevyužitá, protože její soused, kandidát, sice jedl málo, ale mluvil 101

ještě méně. Přítomností staromódního profesora a dvou mladých dam jako by zkameněl. V úzkosti o svou mladou důstojnost byl neustále přichystán na nějaké útoky, ba urážky, a snažil se je předem odrazit ledovými pohledy a sverpým mlčením. Berta seděla vedle tety a cítila se v bezpečí. Pavel se usilovně věnoval obědu, aby nebyl zatažen do hovoru, přitom na všechno zapomněl a vychutnával jídlo opravdu víc než všichni ostatní. Ke konci oběda domácí pán po litém boji se svým přítelem strhl slovo na sebe a už si je nedal vzít. Poražený profesor teprve teď měl čas jíst a umírněně doháněl, co zameškal. Pan Homburger konečně zjistil, že nikdo na něj neplánuje útok, ale příliš pozdě si uvědomil, že jeho mlčení bylo neslušné, a připadalo mu, že se jeho sousedka na něj dívá s posměchem. Klopil proto hlavu natolik,

až se mu pod bradou vytvořil mírný záhyb, vysoko zdvihl obočí a zjevně se mu hlavou honily problémy. Slečna Thusnelda, když domácí učitel selhal, zahájila velmi něžný hovor s Bertou, také teta se ho účastnila. Pavel se zatím dosyta najedl, a když pocítil, že toho snědl až přespříliš, odložil nůž a vidličku. Zvedl oči a náhodou zrovna zahlédl profesora v komickém okamžiku: ten měl mezi zuby pěkně velké sousto a v něm ještě vězet vidličku, když ho právě nějaký silácký výrok v Abdereggově řeči přiměl zbystrit pozornost. Na chvilku zapomněl vidličku vytáhnout a vypoulenýma očima zašilhal směrem k vykládajícímu příteli. Vtom Pavel, který nemohl odolat náhlému nutkání k smíchu, propukl v stěží utlumovaný chichot. Pan Abderegg stačil v návalu řeči na něj jen spěšně vrhnout zlostný pohled. Kandidát vztáhl smích na sebe a kousal se do spodního rtu. Bertu smích strhla bez dalšího důvodu se náhle rozesmála také. Měla velikou radost, že se Pavlovi ta klukovina přihodila. Není to tedy aspoň žádný vzorný synáček. „Co vás tak pobavilo?“ zeptala se slečna Thusnelda. „Ale vlastně vůbec nic.“ „A tebe, Berto?“ „Také nic. Já se směju jen tak s sebou.“ „Smím vám ještě nalít?“ zeptal se pan Homburger sevřeným hlasem. „Děkuji, ne.“ 102

„Zato mně ano, prosím vás,“ řekla vlídně teta, avšak potom víno nechala stát ne vypité. Odesli ze stolu a podávala se káva, koňak a doutníky. Slečna Thusnelda se Pavla zeptala, zde také kouří. „Ne,“ řekl, „vůbec mi to nechutná.“ Pak náhle, po odmlce, poctivě dodal: „Taky ještě nesmím.“ Když to dořekl, slečna Thusnelda se na něj šibalsky usmála, přitom hlavu trochu naklonila na stranu. V tom okamžiku chlapci připadala půvabná a litoval, že se předtím na ni díval nenávistně. Možná je i velice milá. Večer byl tak teplý a tak vábný, že ještě v jedenáct hodin společnost seděla venku mezi tiše plápolajícími svícemi. A že se hosté cítili po cestě unavení a vlastně chtěli jít brzy spát, na to teď už nemyslel nikdo. Teplým vzduchem tu a tam nestejně a jako ve snách přešla vlna mírného dusna, obloha až úplně nahoře byla jasná, plná hvězd a vlhce se leskla, směrem k horám byla hluboce černá, překlenutá zlatavým obloukem chvějivé spleti žilek blýskavic. Keře sladce a těžce voněly a ze tmy prozařoval nejistými světélky bledý jasmín. „Vy se tedy domníváte, že reforma naší kultury nevzejde z národního uvědomění, nýbrž od jednoho nebo několika geniálních jedinců?“ Profesor do tónu své otázky vložil jistou shovívavost. „Tak si to představuji -“ odvětil poněkud toporně domácí učitel a spustil dlouhou řeč, kterou kromě profesora nikdo neposlouchal. Pan Abderegg žertoval s malou Bertou, které na pomoc přišla teta. Opřel se v náramné pohodě o opěradlo židle a popíjel bílé víno s kyselkou. „Tak vy jste také četla ‚Ekkeharda‘?“ ptal se Pavel slečny Thusneldy. Ležela na velmi nízko nastavené skládací židli, hlavu položenou zcela dozadu, a dívala se přímo vzhůru. „Ovšem,“ řekla. „Vám by se vlastně takové knihy měly ještě zakazovat.“ „Cože? A proč?“ „Protože přece nemůžete ještě všemu rozumět.“ „Myslíte?“ „Samozřejmě.“ 103

„Jenže jsou tam místa, kterým jsem možná rozuměl lépe než vy.“ „Skutečně? A kterýmpak?“ „Těm, co jsou v latině.“ „Vy jste mi ale vtipálek!“ Pavel byl ve vzrušené náladě. K večeri dostal napít trochu vína a teď mu připadalo báječné takhle hovořit do té měkké, temné noci a se zvědavostí čekal, zda se mu podaří tu elegantní dámu trochu vyprovokovat z jejího klidu, k nějakému prudšímu odporu, anebo aby se rozesmála. Jenže ona se k němu nedívala. Ležela nehnutě s tváří vzhůru, jednu ruku na židli, druhou volně spuštěnou až k zemi. Bílý krk a bílý obličej se s matným leskem odrážely od černí stromů. „Co se vám v ‚Ekkehardovi‘ líbilo nejvíc?“ zeptala se teď a opět se na něj nepodívala. „Pan Spazzo a to jeho opojení.“ „Ne, to, jak vyženou starou lesní ženu.“ „Tak?“ „Nebo vlastně se mi nejlíp líbilo to, jak ho Praxedis nechá utéct ze žaláře. To je skvělé.“ „To je. Jak to s tím vlastně bylo?“ „No jak ona tam potom vysype popel -“ „Ano, ano. Už vím.“ „Ale teď mi musíte říct i vy, co se vám nejvíc líbí.“ „V ‚Ekkehardovi‘?“ „Ovšem.“ „Stejně místo. Kde Praxedis pomáhá mnichovi dostat se pryč. A jak ho ještě na cestu políbí a pak se usměje a vrátí se do zámku.“ „Ano - ano,“ řekl Pavel pomalu, ale na žádný polibek si nedokázal vzpomenout. Profesorova rozprava s domácím učitelem mezitím skončila. Pan Abderegg si vzal viržinko a Berta se zvědavě dívala, jak nechává špičku dlouhého doutníku zuhelnatět nad plamenem svíčky. Dívka pravou paží objímala tetu sedící vedle ní a s očima dokořán naslouchala úžasným zážitkům, o kterých jí starý pán vyprávěl. Řeč byla o cestovních dobrodružstvích, zejména z Neapole. „A je to skutečně pravda?“ odvážíla se jednou zeptat. Pan Abderegg se zasmál. „To záleží jen na vás, slečinko. Pravda na

nějakém příběhu je vždycky jen to, čemu posluchač uvěří." 104

„To snad ne! Musím se na to přeptat tatínka." „Jen to udělejte!" Teta hladila Bertinu ruku, kterou jí objímala. „Vždyť on žertuje, dítě." Teta naslouchala hovoru, od bratrovy sklenice s vínem odháněla vrávorající drobné noční můry a každému, kdo se na ni podíval, vrátila vlídný pohled. Měla radost ze starých pánů, z Berty i živě klábosícího Pavla, z krásné Thusneldy vyhlížející od společnosti do noční modří, z domácího učitele dodatečně vychutnávajícího potěšení ze svých chytrých řečí. Teta byla ještě sdostatek mladá a nijak nezapomněla na to, jak vřele a blaze se mládež za takových letních nocí v zahradě může cítit. -Kolik toho z osudu ještě na všechny ty krásné mladé lidi i moudré staré čeká! Jakou důležitost mají pro každého jeho život a myšlenky a přání! A jak krásně vypadá slečna Thusnel-da! Kráska, věru. Hodná dáma hladila Bertinu pravou ruku, mile se usmívala na poněkud osamělého kandidáta a čas od času sáhla za židli pána domu, stojí-li láhev vína ještě v ledu. „Povězte mi něco ze školy!" řekla Thusnelda Pavlovi. „Ach, škola! Vždyť jsou prázdniny." „Copak nechodíte do gymnázia rád?" „Znáte někoho, kdo tam rád chodí?" „Vy ale chcete přece studovat, ne?" „To ano. Chci." „A co byste ještě raději?" „Ještě raději? - Haha. - Ještě raději bych byl námořním lupičem." „Námořním lupičem?" „Ano, námořním lupičem. Pirátem." „To byste pak ale už nemohl tolik číst." „Taky by to nebylo zapotřebí. Čas už bych si nějak ukrátil." „Myslíte?" „Určitě. Já bych -" „No copak byste?" „Já bych - ale to se vůbec nedá říct, co bych." „Tak to neříkejte." Začalo ho to nudit. Přisedl si k Bertě a naslouchal jako ona. Otec byl neobyčejně veselý. Teď už mluvil jen on, všichni poslouchali a smáli se. 105

Vtom slečna Thusnelda ve svých volných, krásných anglických šatech pomalu vstala a přistoupila ke stolu. „Ráda bych vám popřála dobrou noc." Zvedli se všichni, podívali se na hodiny a nemohli pochopit, že už je opravdu půlnoc. Krátkou cestu k domu šel Pavel vedle Berty, která se mu najednou velmi zalíbila, totiž od chvíle, kdy ji slyšel se tak srdečně smát otcovým vtipům. Byl osel, že ho ta návštěva předtím tak dopalovala. Přece jen je hezké si takhle večer popovídat s děvčaty. Cítil se jako kavalír a začal litovat, že se celý večer staral jen o tu druhou. Stejně to bude jen namyšlená ženská. Berta byla mnohem milejší, a bylo mu líto, že se jí dnes nedržel. A pokusil se jí to říci. Zachichotala se. „Váš tatínek byl tak zábavný! Bylo to skvělé." Navrhl jí na zítřek procházku na Eichelberg. Že to není daleko a je tam krásně. Začal jí to popisovat, hovořil o cestě i o vyhlídce a celý se při tom řečnění rozpálil. Vtom kolem nich přešla slečna Thusnelda, byl zrovna v nejhorlivějším výkladu. Poněkud se otočila a pohlédla mu do obličeje: Udalo se to klidně a s trochou zvědavosti, ale on si to vyložil jako výsměch a ihned umkl. Berta s údivem zvedla oči a spatřila na něm náhlou rozmrzelost, aniž věděla důvod. To už byli v domě. Berta podala Pavlovi ruku. Řekl dobrou noc. Kývla a odešla. Thusnelda šla před nimi, ale dobrou noc mu nedala. Viděl, jak jde po schodech s lampou v ruce, díval se za ní a zlobil se na ni. Pavel ležel na lůžku, nespál, zmocnila se ho z té teplé noci lehká horečka. Bylo stále víc dusno, na stěnách se neustále chvějivě odráželo blyskání na časy. Občas měl dojem, že v dálce hřmí. S dlouhými přestávkami přicházely závany mdlého větru, jen stěží rozšuměly vrcholky stromů. Chlapec napůl ve snách přemýšlel o uplynulém večeru a cítil, že to dnes bylo jinačí než jindy. Připadal si dospělejší, nebo spíš se mu zdálo, že se mu role dospělého dnes podařila lépe než při dřívějších pokusech. Se slečnou si přece povídal docela obratně a potom i s Bertou. Trápil se tím, zda ho Thusnelda brala vážně. Možná si s ním přece jenom hrála. A to s tím Praxediným polibkem, to si zítra musí 106

znovu přečíst. Že by to opravdu nepochopil anebo na to jen zapomněl? Rád by byl věděl, je-li slečna Thusnelda krásná, doopravdy krásná. Připadala mu tak, ale nevěřil sobě ani jí. Jak tam při slabém světle lampy napůl seděla a napůl ležela v židli, taková štíhlá a klidná, s rukou svěřenou až na zem, to se mu líbilo. Jak se poklidně dívala vzhůru, napůl spokojeně, napůl unaveně, a ten bílý štíhlý krk -ve světlých, dlouhých dámských šatech -, to bylo přímo jako někde na obraze. Berta, ta mu byla ovšem milejší, určitě. Možná je trochu až moc naivní, ale něžná a hezká, a dá se s ní mluvit bez podezření, že se člověku tajně posmívá. Kdyby se jí byl držel od začátku místo až v posledním okamžiku, pak by už teď z nich mohli být docela dobří přátelé. Vůbec začal litovat, že se hosté chtějí zdržet jen dva dny. Jenže proč se ta

druhá, když šel s Bertou do domu a smál se, na něj tak podívala? Znovu viděl, jak jde kolem něj a otáčí hlavu, a opět i ten její pohled. Přece jen je krásná. Všechno si znovu zřetelně představil, ale ničeho se nedopátral - ten její pohled byl výsměšný, převážně výsměšný. Proč? Ještě kvůli „Ekkehardovi“? Anebo že se s Bertou smál? Zlost nad tím ho provázela až do spánku. Ráno bylo celé nebe zatažené, ale ještě nepršelo. Všude bylo cítit seno a teplý prach ze země. „Škoda,“ řekla Berta, když scházela dolů, „asi z té procházky dnes nic nebude?“ „Ale ne, třeba počasí vydrží ještě celý den,“ utěšoval pan Abdere- gg- „Ty přece nijak moc pro vycházky nehoruješ,“ prohlásila slečna Thusnelda. „Ale když jsme tu jen tak nakrátko!“ „Máme také lehký kuželník,“ navrhl Pavel. „V zahradě. A také kroket. Jenže kroket je nuda.“ „Mně se kroket zdá hezký,“ řekla slečna Thusnelda. „Tak si ho můžeme zahrát.“ „Dobře, ale až potom. Nejdřív si musíme přece vypít kávu.“ Po snídani odešli mladí lidé do zahrady; přidal se i kandidát. Na kroket byla tráva příliš vysoká, a tak se rozhodli pro druhou hru. 107

Pavel horlivě přivlekl kuželky a rozestavil je. „Kdo začne?“ „Vždycky ten, kdo se ptá.“ „Tak dobrá. Kdo bude hrát s kým?“ Pavel s Thusneldou hráli spolu. Hrál velmi dobře a doufal, že ona ho za to pochválí nebo si ho aspoň bude dobírat. Jenže ona si toho nevšímal a vůbec hře nevěnovala pozornost. Když jí Pavel dal kouli, házela velmi nepozorně a ani nepočítala, kolik kuželek spadlo. Místo toho se bavila s domácím učitelem o Turgeněvovi. pan Hom-burger byl dnes velmi zdvořilý. Pouze Bertu hra zjevně zcela zaujala. Stále pomáhala s rozestavováním a dávala si od Pavla ukazovat, jak správně mířit. „Král zprostředka!“ vykřikl Pavel. „Slečno, teď určitě vyhraje. Připočítáváme si dvanáct.“ Jen přikývla. „Turgeněv není vlastně žádný opravdový Rus,“ řekl kandidát a zapomněl, že má hrát. Pavel dostal vztek. „Pane Homburgere, jste na řadě!“ „Já?“ „No ano, všichni na vás čekáme.“ Nejraději by mu byl kouli vpálil do holeně. Berta si jeho rozladění všimla, sama zneklidněla a nic už nezasáhla. „Tak toho můžeme nechat.“ Nikdo nebyl proti. Slečna Thusnelda pomalu odcházela, učitel za ní. Pavel rozmrzele nohou převracel kuželky, které ještě stály. „Nezahrajeme si ještě?“ zeptala se Berta ostýchavě. „Ale, ve dvou to nestojí za to. Já to uklidím.“ Skromně mu pomáhala. Když byly kuželky opět v bedně, porozhlédl se po Thusneldě. Zmizela v parku. No ovšem, on je pro ni jen hloupý kluk. „Tak co teď?“ „Neukážete mi trochu park?“ Chvátal po cestičkách před Bertou tak rychle, až jí docházel dech a málem musela utíkat, aby mu stačila. Ukázal jí lesík a platanovou alej, pak červený buk a louky. Skoro se styděl, že je tak hrubý a má-lomluvný, a zároveň žasl, že se před Bertou už vůbec neostýchá. Choval se k ní, jako by byla o dva roky mladší. A ona byla tichá, mírná a plachá, sotva pronesla slovo a jen občas se na něj podívala, 108

jako by ho za něco prosila za prominutí. U smuteční vrby se potkali s oběma druhými. Kandidát stále ještě mluvil, slečna ztichla a zdála se být rozladěná. Pavel se náhle víc rozhovořil. Stočil pozornost na ten starý strom, rozhrnul svěšené větve a ukázal na okrouhlou lavici kolem kmene. „Sedneme si,“ rozkázala slečna Thusnelda. Všichni se posadili vedle sebe na lavici. Bylo tu velmi teplo a pařlivo, zelené přitímní bylo mdlé a dusné a uspávalo. Pavel seděl vpravo od Thusneldy. „Jaké je tu ticho!“ začal pan Homburger. Slečna přikývla. „A jaké horko!“ řekla. „Chvilku nebudeme vůbec mluvit.“ Všichni čtyři seděli mlčky. Vedle Pavla ležela na lavici Thusnel-dina ruka, dlouhá a úzká dámská ruka se štíhlými prsty a jemnými, přestěnými, matně se lesknoucími nehty. Pavel se na tu ruku bez ustání díval. Vyčnívala ze širokého světle šedého rukávu, stejně bílá jako paže viditelná až nad zápěstí, od zápěstí trochu vybočovala stranou a ležela zcela tiše a jakoby unaveně. Všichni mlčeli. Pavel myslel na včerejší večer. Tatáž ruka tam visela a spočívala, stejně dlouhá, stejně tichá, i celá postava, bez hnutí, napůl vsedě, napůl vleže. Hodilo se to k ní, k její postavě a jejím šatům, k jejímu příjemně měkkému, poněkud zastřenému hlasu, i k jejímu obličej, který s téma klidnými očima vypadal tak chytře, vyčkávavě a mírně. Pan Homburger se podíval na hodinky. „Dámy prominou, měl bych se nyní věnovat své práci. Vy tu zůstanete, Pavle, že?“ Uklonil se a šel. Ostatní zůstali mlčky sedět. Pavel ponenáhlu a s úzkostnou opatrností jako nějaký zločinec přisouval svou levici stále blíž k té ženské ruce a nechal ji pak ležet těsně vedle ní. Nevěděl, proč to dělá. Dalo se to bez jeho vůle a přitom mu bylo tak ti snivě úzko a horko, až mu na čele vyrazilo plno krupějí. „Já také nehraji ráda kroket,“ řekla Berta tiše, jakoby ze sna. Učitelovým odchodem vznikla mezi ní a Pavlem mezera a ona celou dobu přemýšlela, má-li se přesunout nebo ne. Čím déle váhala, tím se jí to

zdálo těžší, a tak nyní začala mluvit, aby si už déle nepřipadala tak docela sama. 109

„Opravdu to není hezká hra," dodala po dlouhé pauze nejistým hlasem. Ale nikdo neodpověděl. Znovu bylo úplné ticho. Pavlovi se zdálo, že slyší, jak mu bije srdce. Chtělo se mu vyskočit a říci něco veselého nebo hloupého anebo utéci. Zůstal však sedět, ruku nechával ležet a měl pocit, jako by mu někdo zvolna, velmi zvolna odnímal vzduch, až k udušení. Bylo to však příjemné, jaksi smutně, mučivě příjemné. Slečna Thusnelda se podívala Pavlovi do tváře, tím svým klidným a poněkud znaveným pohledem. Viděla, jak utkvěle hledí na svou levici, ležící na lavici těsně vedle její pravé ruky. Vtom svou ruku poněkud nadzvedla a položila ji pevně na Pavlovu a nechala ji tam ležet. Její ruka byla měkká, ale byla v ní síla a suché teplo. Pavel se vylekal jako překvapený zloděj a roztrásl se, ruku však neodtáhl. Stěží ještě dokázal dýchat, tak silně mu tlouklo srdce, a celé tělo mu hořelo i ho záblo zároveň. Pomalu zbledl a úpěnlivě a úzkostně na slečnu pohlédl. „Vy jste se polekal?" zasmála se tiše. „Mám dojem, že jste asi usnul?" Nedokázal nic říci. Ona svou ruku zase odňala, jeho tam však ležela ještě stále a cítila její dotek. Chtěl ji odtáhnout, ale byl tak malátný a zmatený, že nebyl schopen žádné myšlenky ani rozhodnutí, ani něco udělat, ani toto ne. Znenadání ho vyděsil dušený, úzkostný zvuk, zaslechl ho za sebou. To ho osvobodilo a s hlubokým nadechnutím vyskočil. I Thusnelda vstala. Berta seděla v hlubokém předklonu na svém místě a vzlykala. „Jděte," řekla Thusnelda Pavlovi, „přijďme hned za vámi." Když Pavel odcházel, dodala ještě: „Rozbolela ji hlava." „Pojď, Berto, je tady moc horko, dusno až k zadušení. Pojď, vzpamatuj se! Jdeme domů." Berta neodpověděla. Hubený krk jí ležel na světle modrém rukávu lehkých dívčích šátečků, z něhož visela tenká, hranatá paže se širokým zápěstím. Plakala tiše a slabě poskytovala, až se po dlouhé chvíli celá červená vztyčila a pozvolna a mechanicky se začala usmívat. Pavel se nemohl uklidnit. Proč mu Thusnelda položila ruku na jeho? Byl to jen žert? Nebo věděla, jak podivně to bolelo? Kdykoli si 110

to znovu představil, měl vždy tentýž pocit: dusivou křeč nervů či žil, tlak a mírnou závrať v hlavě, horko v hrdle a tísnivě nerovnoměrné, podivné návaly v srdci, jako by se zastavil tep. Avšak byt to bolelo, bylo to příjemné. Potuloval se sem a tam kolem domu k rybníku a mezi ovocnými stromy. Dusno neustále houstlo. Nebe se zcela zataáhlo a vypadalo to na bouřku. Bylo úplné bezvětrí, jen občas to ve větvích jemně a nesměle zavanulo a pak se na okamžik řasnatě a stříbřitě rozčeřila i bledá, hladká hladina rybníka. Chlapci padla do očí malá, stará loďka, uvázaná u travnatého břehu. Vstoupil na ni a posadil se na jedinou ještě zachovalou lavičku. Lodičku však neodvázal: ostatně už dávno vesla chyběla. Ponořil ruce do vody, byla odporně vlažná. Přepadl ho, ani nevěděl jak, jakýsi bezdůvodný smutek, který mu byl docela cizí. Připadal si jako v nějakém tísnivém snu - jako by, i kdyby chtěl, nemohl pohnout údy. Bledé světlo, temně zamračené nebe, vlažné parno u rybníka a ten starý, na dně už mechem porostlý dřevěný člun bez vesel, všechno vypadalo tak nevesele, sklesle a uboze, vydané všanc tíživé, mdlé bezútěšnosti, kterou bez příčiny sám sdílel. Z domu sem zaslechl tóny klavíru, nezřetelné a tiché. Tak ostatní jsou teď vevnitř a otec jim nejspíš hraje. Brzy Pavel také poznal, co to je, byla to část z Griegovy hudby k „Peeru Gyntovi" a on by byl rád zašel za nimi, avšak zůstal sedět a přes lenivou vodu a unavené, nehnutě stojící větve ovocných stromů upřeně zíral do bledého nebe. Ani se nedokázal jako jindy těšit na bouřku, přestože každou chvíli musela přijít, jako první opravdová v tomto létě. Vtom klavír ustal a chvíli bylo docela ticho. Až pak zaznělo pár něžných, kolébavě vlažných taktů, plachá hudba a nezvyklá. A teď zpěv, ženský hlas. Píseň Pavel neznal, nikdy ji neslyšel, nevzpomínal si na ni. Ale ten hlas znal, ten lehce tlumený, trochu unavený hlas. Byla to Thusnelda. Zpěv to možná nebyl nijak mimořádný, ale chlapce zasáhl a vzrušil stejně tísnivě a mučivě jako dotek její ruky. Naslouchal bez hnutí, a jak tam tak seděl a poslouchal, na rybník ztěžka dopadly první líné, vlahé kapky deště. Dopadly mu na ruce a na obličej, ale on to necítil. Jen vnímal, že kolem něj anebo v něm houstne cosi naléhavého, kvasícího, napjatého a vzdouvá se to a hledá, jak ven. Zároveň ho napadlo jedno místo z „Ekkeharda" a v tom 111

okamžiku ho překvapilo a zčistajasna vyděsilo jisté poznání. Věděl, že Thusneldu miluje. A zároveň i to, že ona je dospělá a dáma, a on jen žáček, a ona že zítra odjíždí. Vtom zazněl - zpěv se už chvíli neozýval - jasný hlas zvonku svolávající ke stolu a Pavel pomalu přecházel k domu. Předě dveřmi si setřel dešťové

kapky z rukou, prohrábl si vlasy a zhluboka se nadechl, jako by hodlal učinit nějaký těžký krok. „Ach, tak se přece jen rozpršelo," postěžovala si Berta. „Tak teď z toho asi nic nebude?" „A z čeho?" zeptal se Pavel a ani nevzhledl od talíře. „My jsme přece - vy jste mi slíbil, že mě dnes dovedete na Ei-chelberg." „Aha. Ne, to při tomhle počasí ovšem nepůjde." Napůl toužila, aby se na ni podíval a přeptal se, jak se cítí, napůl byla ráda, že to neudělal. Pavel na ten trapný okamžik, kdy pod vrbou propukla v slzy, naprosto zapomněl. Ten náhlý výlev na něj stejně nijak nezapůsobil a jen ho posílil v domněnku, že ona je přece jen ještě malá dívenka. Místo aby si všímal jí, neustále pošilhával po slečně Thusneldě. Ta vedla s domácím učitelem, který se styděl za svou včerejší hloupou roli, živý rozhovor o sportu. Panu Homburgerovi se přitom vedlo jako mnoha lidem; o věcech, kterým vůbec nerozuměl, mluvil mnohem příjemněji a plyněji než o těch, které důvěrně znal a měly pro něj význam. Většinou měla slovo dáma, a on se spokojil s otázkami, pokyvováním, souhlasem a frázemi pro vyplnění nastalých přestávek. Poněkud koketní konverzační umění mladé dámy ho zbavilo jeho obvyklých strnulých způsobů; dokonce se mu, když naléval víno a ukápl trochu vedle, podařilo se zasmát a vzít to za věc jen lehkou a komickou. Jeho vychytrale navléknutá prosba, aby směl slečně po jídle přečíst kapitolku ze svých oblíbených knih, byla půvabně odmítnuta. „Hlava už tě nebolí, dítě?" zeptala se teta Gréta. „Ne, vůbec," řekla Berta polohlasem. „Ach, vy děti!" pomyslela si teta, které neuniklo ani Pavlovo rozrušení a nejistota. Leccos tušila a rozhodla se, že těm dvěma mláďatům nebude překážet, že však bude bdít, aby se zabránilo případným hloupostem. U Pavla to bylo poprvé, tím si byla jista. Jak dlouho ještě, a on z její péče vyroste a jeho cesty se vymaní z jejího dozoru! 112

- Ach, vy děti! Venku nastala téměř tma. Déšť se řinul a ustával se střídavými nárazy větru, bouřka ještě váhala a hrom se ozýval na míle daleko. „Máte strach z bouřek?" zeptal se pan Homburger své dámy. „Naopak, neznám nic krásnějšího. Mohli bychom potom zajít do pavilonu a dívat se. Půjdeš s sebou, Berto?" „Když chceš, ráda." „A vy tedy také, pane kandidáte? - Dobře, to se tedy těším. Je to první letošní bouřka, že?" Hned po jídle se s deštníky vydali k blízkému pavilonu. Berta si s sebou vzala knihu. „Ty se k nim nepřipojíš, Pavle?" pobízela teta. „Ne, díky. Musím vlastně cvičit." V zmatení překypujících pocitů odešel do místnosti s klavírem. Avšak sotva začal hrát, ani sám nevěděl co, vešel dovnitř otec. „Chlapče, nechtěl by ses obtěžovat o pár pokojů dál? Je hezké, žeš chtěl cvičit, ale všechno má svůj čas, a my starší ročníky bychom se chtěly při tomhle parnu přece jen pokusit trochu si zdřímnout. Na viděnou, synku!" Hoch vyšel ven a jídelnou a přes chodbu k bráně. Ostatní právě naproti vcházeli do pavilonu. Když za sebou zaslechl tetiny tiché kroky, rychle vyrazil a s hlavou nepokrytou, ruce v kapsách, ubíhal deštěm pryč. Hřmění neustále sílilo a černavou šedí nesměle zašlehly první blesky. Pavel obešel dům a zamířil k rybníku. Ve vzdorné bolesti cítil, jak mu déšť promáčí šaty. V ještě neosvěženém nehybném vzduchu mu bylo tak horko, že obě ruce i napůl odhalené paže napřáhl do ztěžka padajících kapek. Ostatní si teď spokojeně pospolu sedí v pavilonu a povídají si, a na něj nemyslí nikdo. Táhl ho to tam, ale vzdor převážil; jestliže předtím s nimi nechtěl jít, teď dodatečně přece za nimi nepoběží. A vždyť ho Thusnelda ani vůbec nevyzvala. Vybídla Bertu a pana Homburgera, a jeho ne. Proč vlastně? Naprosto promočený došel, aniž dával pozor, kudy jde, k zahradníkovu domku. Blesky nyní téměř bez ustání sjížděly k zemi anebo přes oblohu ve fantastických, smělých čarách a déšť šuměl hlasitěji. Pod dřevěnými schůdky zahradníkovy kůlny něco zarachotilo a s potlačovanou nevraživostí odtamtud vylezl veliký pes. Když Pavla poznal, radostně a mazlivě se k němu vtíral. A Pavel, v návalu něž- 113

nosti, ho objal paží kolem krku a zůstal u něho, dřepěl si a hovořil k němu a mazlil se s ním, ani nevěděl, jak dlouho. V pavilonu pan Homburger odsunul železný zahradní stůl ke zděné zadní stěně, na níž byla namalována italská pobřežní krajina. Veselé barvy, modrá, bílá a růžová, se špatně hodily k šedi deště a vzdor dusnu jako by se třáslы zimou. „Máte v Erlenhofu špatné počasí," řekl pan Homburger. „Proč? Mně ta bouře připadá nádherná." „Vám také, slečno Berto?" „Ano, dívám se na ni ráda." Měl zlost, že je malická s nimi. Právě teď, kdy si s krásnou Thusneldou začal lépe rozumět. „A zítra opravdu již zase odcestujete?" „Proč to říkáte tak tragicky?" „Musí mi to přece být líto." „Doopravdy?" „Ale milostivá slečno -" Déšť rachotil na tenké střeše a překotně se v návalech řinul z okapových otvorů. „Víte, pane kandidáte, máte tu přece toho milého chlapce jako žáka. To musí být potěšení vyučovat někoho

takového." „To myslíte vážně?" „Ale ovšem. Je to skvělý hoch. - Že, Berto?" „No, já ani nevím, vždyť jsem ho sotva viděla." „Copak se ti nelíbí?" „Ale ano, to ano." „Co vlastně představuje ten obraz, pane kandidáte? Je to nejspíš veduta Riviéry?" Po dvou hodinách se Pavel vrátil domů promočený skrz naskrz a k smrti unavený, vykoupal se ve studené vodě a převlékl se. Pak počkal, až se ti tři vrátí, a když přišli a v chodbě uslyšel Thusneldin hlas, strnul leknutím a srdce se mu rozbušilo. Přesto ihned nato udělal něco, k čemu by sám ještě před okamžikem nesebral odvahu. Když slečna vycházela po schodech, počíhal si na ni a překvapil ji v horní chodbě. Přistoupil k ní a podal jí malou kytici. Byly to plané růže z keřů u cest, natrhal je venku v dešti. „To je pro mě?" „Ano, pro vás." 114

„Čím jsem si to zasloužila? Už jsem se bála, že mě nemůžete vystát." „Jen se mi vysmívejte." „Ale to určitě ne, Pavlíku. A děkuji pěkně za květiny. Divoké růže, že ano?" „Šípkové." „Jednu si připnu, později." A šla dál do svého pokoje. Večer společnost tentokrát zůstala sedět v hale. Již se ochladilo a venku ještě padaly kapky z čistě omytých větví. Pomýšlelo se na muzicírování, jenže profesor si raději chtěl těch několik hodin ještě povídat s Abdereggem. A tak všichni pohodlně a v hovoru seděli v té veliké místnosti, pánové kouřili a mladí měli před sebou stát poháry s limonádou. Teta si s Bertou prohlížela album a vyprávěla jí staré historky. Thusnelda byla v dobré náladě a hodně se smála. Domáciho učitele jeho dlouhé bezvýsledné řečnění v pavilonu notně vyčerpalo, byl opět nervózní a svaly v obličeji mu bolestně cukaly. Že ona tak směšně koketuje s tím klukem Pavlem, to mu připadalo nevkusné a přemítal, jakou vhodnou formou by jí to řekl. Ze všech nejživější byl Pavel. Že Thusnelda měla jeho růže za pasem a řekla mu „Pavlíku", stouplo mu do hlavy jako víno. Vtipkoval, vyprávěl příběhy, tváře mu jen hořely a nespouštěl zrak ze své dámy, která si jeho hold dávala přepůvabně líbit. Přitom mu bez přestání v duši volalo: „Zítra odjede! Ona zítra odjede!", a čím to volání bylo hlasitější a bolestnější, tím toužebněji se upínal ke krásnému přítomnému okamžiku a tím veseleji si počínal. Pan Abderegg, který na okamžik nastražil sluch směrem k němu, zvolal se smíchem: „Pavle, ty ale brzy začínáš!" Nedal se vyrušit. Chvillemi ho přepadala naléhavá touha vyjít ven, opřít si hlavu o dveře a rozvlykat se. Ale ne, to ne! Berta si mezitím s tetou začala tykat a odevzdala se jí vděčně do ochrany. Jako tíha na ní leželo, že Pavel o ní nechtěl vědět a za celý den že s ní ztratil sotva několik slov, a tak se unavená a nešťastná oddávala tetině něžnosti. Oba staří páni se vzájemně předstíhovali ve vyvolávání vzpomínek a sotva postřehli, že vedle nich se kříží a zápasí nevyřčené vášně mladých lidí. 115

Pan Homburger stále víc vypadal. Že tu a tam do hovoru vrhl nějakou mírně jedovatou pointu, dočkalo se sotva povšimnutí, a čím víc v něm vzrůstala hořkost a vzdor, tím méně se mu dařilo nacházet vhodná slova. Připadalo mu dětinské, jak se Pavel spouští, a neodpustitelné, jak k tomu slečna svoluje. Nejraději by byl dal dobrou noc a odešel. Jenže to by nutně vypadalo, jako že vystřelil svůj prach a je neschopen boje. Raději proto zůstal a vzdoroval. A třebaže se mu Thusneldino rozpustile hravé chování dnes večer tak protivilo, přece jen by se byl nerad vzdal pohledu na její měkká gesta a mírně zčervenalou tvář. Thusnelda ho prohlédla a vůbec se nesnažila skrývat své potěšení z Pavlových náruživých pozorností, už proto, že viděla, jak to kandidáta zlobí. A on, člověk v žádném případě silný, cítil, jak jeho zlost ponenáhlu přechází v onu změkčile kalnou, lenivou rezignaci, s níž až doposud končily téměř všechny jeho milostné pokusy. Copak ho kdy nějaká žena pochopila a ocenila jeho hodnotu? Jenže on je sdo-statek umělcem, aby vychutnal i zklamání, bolest, osamělost i se všemi jejich nejskrytějšími půvaby. Byt se rty rozechvělymi, přesto z toho měl svůj požitok; a třebaž zneuznaný a opovrhovaný, na tomto jevišti je přece hrdinou on, nositel německého tragična, a s dýkou v srdci se usmívá. Rozcházel se až pozdě. Když Pavel vešel do své chladné ložnice, otevřeným oknem viděl, jak zklidněné nebe pokrývají nehybné, mléčně bílé mráčky jako chmýří; jejich tenkou rouškou měkce a silně pronikalo měsíční světlo a tisícínásobně se odráželo na mokřím listí stromů v parku. V dálce nad kopci, nedaleko temného obzoru, zářil vlhce a mírně úzký a protáhlý kus čisté oblohy jako ostrov a v něm jediná bledá hvězda. Hoch tak vyhlížel dlouho, ale nic z toho neviděl, pouze jakési bledé vlnění, a cítil, jak kolem něho proudí čistý, čerstvý, zchladlý vánek, slyšel hluboké, nikdy neslychané hlasy šumět jako vzdálené bouře a vdechoval měkký vzduch nějakého jiného světa. Stál opřený u okna a díval se, aniž co viděl, byl jako osleply a před ním neurčitě a mohutně rozprostřená ležela země života a vášní, rozechvívána žhavými vichry a stíněna

tmavými, dusnými mračny. Jako poslední šla spát teta. Pečlivě ještě přezkoumala dveře i okenice, postarala se o světla a nahlédla i do temné kuchyně, pak odešla do svého pokoje a při světle svíčky se posadila do staromódního 116

křesla. Ted' už věděla, co se s chlapcem děje, a v hloubi srdce byla ráda, že hosté už zítra opět hodlají odcestovat. Jen ať to všechno dobře proběhne! Přece jen je zvláštní ztratit dítě takhle ze dne na den. Neboť že Pavlova duše se jí nyní nutně vymkne a bude pro ni stále neprůhlednější, to věděla bezpečně, a se starostí hleděla, jak kráčí prvními, chlapeckými kroky do zahrady lásky, jejichž plodů ona sama ve své době ochutnala jen spoře a téměř jen těch trpkých. Pak myslela na Bertu a trochu se usmála a dlouho potom pro tu maličkou hledala po zásuvkách nějaký dárek na rozloučenou pro útěchu. Přitom náhle strnula, když zjistila, jak je už pozdě. Nad spícím domem a setmělou zahradou stály klidně mléčně bílé, jako chmýří tenké mráčky, nebeský ostrov na obzoru se pomalu rozrůstal v široké, čisté, tmavě jasné pole, prozářené slabým třpytem hvězd, a nad nejvzdálenějšími kopci vedla jemná, úzká stříbrná čára oddělující je od oblohy. V zahradě zhluboka oddychovaly a odpočívaly osvěžené stromy a na louce v parku se střídaly stíny tenkých, prázdných obláčků s černým okrouhlým stínem červeného buku. Hebký, ještě vlhkostí prosycený vzduch tiše stoupal jako pára k naprosto jasnému nebi. Na šterkovém prostranství i na silnici stály drobné kaluže, zlatě se třpytily anebo zrcadlily něžnou modř. Se zaskřípěním předjel vůz, společnost nasedla. Kandidát se několikrát hluboce uklonil, teta roztomile pokývla a všem ještě jednou podala ruku, v pozadí z průjezdu přihlížely odjezdu služebné. Pavel seděl ve voze naproti Thusneldě a předstíral veselí. Vychvaloval krásné počasí, květnatě hovořil o prázdninových vycházkách do hor, na které se chystá, a náruživě do sebe sál každé slečnino slovo a každé její pousmání. Časně ráno se vplížil se špatným svědomím do zahrady a z pečlivě chráněného, oblíbeného otcova záhonu ustříhl tu nejkrásnější polorozvitou čajovou růži. Tu, zabalenou do hedvábného papíru, měl nyní schovanou v náprsní kapse a neustále se obával, aby ji nepomačkal. Stejnou tíseň v něm vzbuzovala možnost, že se toho otec dopátrá. Malá Berta byla docela potichu a před obličejem si přidržovala rozkvetlou větvíčku jasmínu, kterou jí na cestu dala teta. Vlastně byla skoro ráda, že už odjíždějí. „Mám vám někdy poslat lístek?“ živě se zeptala Thusnelda. „Ano, nezapomeňte! To by bylo pěkné.“ A pak dodal: „Ale musíte se podepsat i vy, slečno Berto.“ 117

Ta trochu strnula a přikývla. „Tak dobrá, snad na to nezapomeneme,“ pravila Thusnelda. „Já ti to připomenu.“ A už byli na nádraží. Vlak měl přijet až za čtvrt hodiny Pavlovi ta čtvrt hodina připadala jako hotová milost. Jenže měl podivný pocit; co vystoupil z vozu a přecházel před nádražím, žádný vtip už ho nenapadl, ani pouhé slovo. Znenadání byl stísněný a maličký, často se díval na hodinky a poslouchal, je-li už slyšet, zda se vlak blíží. Až v posledním okamžiku vytáhl růži a až na schůdkách vagónu vtiskl slečně do ruky. Vesele na něj kývla a nastoupila. Pak vlak odjela bylo po všem. Jízda zpátky domů s tatínkem ho děsila, a když otec už byl ve voze, Pavel opět stáhl chodidlo ze schůdků a prohlásil: „Vlastně bych šel raději domů pěšky“ „Špatné svědomí, Pavlíku?“ „Ne, táti, mohu jet s tebou.“ Ale pan Abderegg se smíchem mávl rukou a odjel sám. „Jen ať si to vyzobe,“ pobrukoval si cestou, „vždyť ho to nezabije.“ A vzpomínal, po létech poprvé, na své první milostné dobrodružství a byl velmi udiven, jak přesně si všechno ještě pamatuje. Tak a teď je už řada na synáčkovi! Ale že hoch uzmul tu růži, to se mu líbilo. Všiml šijí. Doma se na okamžik zastavil před knihovnou. Vyňal „Werthera“ a vsunul knihu do kapsy, hned nato ji z ní opět vytáhl, trochu v ní listoval, začal si hvízdát jednu píseň a knihu zasunul zpátky na její místo. Pavel zatím krácel horkem po silnici domů a neustále se snažil představit si obraz krásné Thusneldy. Až když rozpálený a zemdlý dorazil ke keřovému plotu v parku, otevřel oči a rozmýšlel, co teď udělat. A náhlý záblesk vzpomínky ho neodolatelně táhl ke smuteční vrbě. V prudkém návalu touhy zamířil ke stromu, vklouzl za svěšené větve a posadil se na lavici na stejné místo, kde včera seděl vedle Thusneldy a ona mu položila svou ruku na jeho. Zavřel oči, nechal ruku ležet na dřevě a ještě jednou ucítil všechnu tu bouři, která se ho včera zmocnila a opojila a trýznila. Okolo něj se vlnily plameny a šuměla moře, a na purpurových křídlech svištěly kolem zvláštní žhavé proudy. Stále ještě seděl na tom místě, když se ozvaly kroky a někdo ve- 118

šel. Zmateně vzhlédl a uviděl před sebou stát pana Homburgera. „Ale, vy jste tady, Pavle? Už dlouho?“ „Ne, byl jsem přece na nádraží. Vrátil jsem se pěšky.“ „A teď sedíte tady a jste melancholický.“ „Nejsem melancholický.“ „No tak tedy ne. Ale viděl jsem vás už veselejšího.“ Hoch neodpověděl. „Velmi jste se dámám věnoval.“ „Myslíte?“ „Obzvláště jedné. Spíš bych se byl domníval, že budete dávat přednost té mladší slečně.“ „Tomu žabci? Hm.“ „Zcela správně, tomu žabci.“ Pavel zahlédl, jak se kandidát nepříjemně šklebí, a beze slova se otočil a utíkal odtamtud, přímo přes louku. U oběda bylo velmi klidno. „Jako bychom všichni byli nějak unavení,“ usmál se pan Abdere-gg. „I ty, Pavle. A vy, pane Homburgere? Ale byla to příjemná změna, ne?“ „Jistě, pane Abderegg.“ „Pobavil jste se se slečnou dobře? Prý je ohromně sečtělá.“ „O tom by musel něco vědět Pavel. Já jsem měl to potěšení bohužel jen chvílemi.“ „Co ty na to, Pavle?“ „Já? O kom vůbec mluvíte?“ „O slečně Thusneldě, nemáš-li nic proti tomu. Jako bys byl nějaký nesvůj -“ „Ale, co by se takový hoch staral o dámy!“ vmísila se teta. Znovu se udělalo horko. Z prostranství před domem sálalo vedro a vyschly poslední kaluže na silnici. Starý červený buk stál na své prosluněné louce zaléván teplým světlem a na jedné z jeho silných větví seděl mladý Pavel Abderegg, opřený o kmen a zcela obklopený stínem načervenalého listí. Bylo to chlapcovo dříve oblíbené místo, tam byl v bezpečí před každým překvapením. Na té bukové větvi tajně na podzim před třemi roky přečetl „Loupežníky“, tam poprvé vykouřil půlku doutníku a tam také složil posměšnou básničku na svého dřívějšího domácího učitele, jejíž odhalení tetu tenkrát tak strašně rozrušilo. Vzpomínal na tyto i jiné kousky s pocitem nadřazenosti a shovívavosti, jako by to bylo už pradávné. Dětinskosti,

119

dětinskosti! S povzdechem se narovnal, otočil se na svém posedu, vytáhl kapesní nůž a začal rýt do kmene. Mělo to být srdce obklopující písmeno T a on si umínil, že to vyryje krásně a čistě, i kdyby na to padlo kdovíkolik dní. Ještě téhož večera zašel za zahradníkem, aby mu nůž nabrousil. Sám přitom šlapal na kolo brusu. Na zpáteční cestě se na chvíli posadil do staré loďky, pleskal rukou do vody a zkoušel rozpomenout se na melodii písně, kterou včera odtud slyšel zpívat. Nebe bylo napůl pokryté mraky a zdálo se, že v noci zřejmě opět přijde bouřka. 120

Krásné je mládí Dokonce můj strýc Matouš měl svým způsobem radost, že mě zase vidí. Když je mladý člověk pár let v cizině a jednoho dne se zas vrátí a stalo se z něj něco pořádného, pak se i opatrní příbuzní usmívají a potěšené mu třepou rukou. Hnědý kufřík, v němž jsem si nesl svoje jmění, byl ještě docela nový, měl dobrý zámek a lesklé řemeny. Byly v něm dva čisté obleky, dostatek prádla, nový pár bot, několik knih a fotografií, dvě pěkné tabákové dýmky a jedna kapesní pistole. Krom toho jsem si přivezl housle s pouzdem a batoh plný drobností, dva klobouky, hůl a deštník, lehký plášť a pár gumových bot, všechno nové a solidní, a nadto jsem ještě měl přes dvě stě ušetřených marek zašitých v náprsní kapse a dopis, kde se mi od podzimu příslibuje dobré místo v cizině. To všechno jsem táhl s pěknou námahou, a s takovým vybavením jsem se tedy po delší době putování vracel jako pán do své domoviny, odkud jsem odešel jako nesmělé dítě, se kterým bývalo tolik starostí. Vlak sjížděl opatrně a pomalu z kopce velkými oblouky a s každým zákrutem byly domy, uličky, řeka a zahrady dole ležícího města stále bližší a zřetelnější. Záhy jsem dokázal rozlišit střechy a vypátrat mezi nimi ty známé, brzy i spočítat okna a rozpoznat čapí hnízda, a zatímco mi z údolí vstříc mávalo dětství a chlapectví a tisíce skvostných vzpomínek na domov, má zpupnost důležitého navrátilce i chuť lidičkám tam dole pěkně zaimponovat pomalu roztávaly a ustupovaly vděčnému úžasu. Stesk po domově, který ze mě za ta léta vyvanul, se teď v poslední čtvrthodince opět mohutně vzedmul, každý kručinko-vý keřik u nástupiště a každý tak dobře známý zahradní plot byl pro mě najednou podivně drahý, a já prosil za odpuštění, že jsem na ně dokázal tak dávno zapomenout a postrádat je. Když vlak projížděl nad naší zahradou, někdo stál v nejhořejším okně toho starého domu a mával velkým ručníkem; určitě otec. A na verandě stály matka a služka se šátky a z nejvyššího komína stoupal do teplého vzduchu nad městečko slabý modrý kouř, vařili kávu. To všechno mi opět patřilo, čekalo na mě a vítalo mě. Na nádraží pobíhal tentýž starý vrátný stejně rozčileně jako dřív a vyháněl lidi z kolejiště a mezi nimi jsem spatřil stát sestru a mladšího bratra, jak mě plní očekávání vyhlízejí. Bratr vzal s sebou pro mě 121

věci ruční vozík, který po celá klukovská léta býval naší pýchou. Na něj jsme naložili můj kufr i batoh, Fritz ho táhl a já se sestrou jsme šli za ním. Pokárala mě, že se teď nechávám stříhat tak nakrátko, zato můj knír jí připadal hezký a můj nový kufr velice pěkný. Smáli jsme se a dívali se sobě do očí, občas si stiskli ruce a pokývli na Frit-ze, který vezl vozík před námi a často se po nás otáčel. Vyrostl, byl už velký jako já a pěkně ramenatý. Jak tak šel před námi, napadlo mě náhle, že jsem ho jako chlapec při hádkách leckdy ztloukl, znovu jsem viděl jeho dětský obličej a ty uražené nebo smutné oči a pocítil cosi z té tehdejší trýznivé lítosti, která se dostavila vždy, když zlost vyprchala. A teď tu Fritz kráčí velký a dospělý a na bradě už má světlé chmýří. Přicházeli jsme alejí třešní a jeřábů, kolem horní lávky, jednoho nového krámu a mnoha starých, nezměněných domů. Pak přišlo zákoutí u mostu a už tu jako vždy stál otcův dům s otevřenými okny a jimi jsem zaslechl pískat našeho papouška, až se mi vzpomínkou a radostí prudce rozbušilo srdce. Chladným, tmavým průjezdem a velkou, kameny dlážděnou chodbou jsem vešel do domu a vyběhl po schodech, kudy mi přicházel naproti otec. Políbil mě, usmál se a poklepal mi na rameno, pak mě za ruku tiše dovedl až ke dveřím horní síně, kde stála matka a sevřela mě do náručí. Pak přiběhla služebná Kristina a podala mi ruku a v obývacím pokoji, kde byla připravena káva, jsem pozdravil papouška Polly. Ihned mě poznal, z okraje stříšky klece mi slétl na prst a naklonil pěknou šedou hlavičku, aby se nechal hladit. Pokoj byl čerstvě vytapetovaný, jinak všechno zůstalo při starém, od obrazu prarodičů a skleníku až po stojací hodiny s namalovanými staromódními fialovými květy. Na prostřeném stole stály šálky a v mém malá rezedová kytička, kterou jsem si vzal a dal si ji do knoflíkové dírky. Matka seděla naproti mně, dívala se na mě a předkládala mi pečivo; nabádala, ať pro samé povídání nezapomínám na jídlo, a přitom sama kladla jednu otázku za druhou a já jsem na ně musel odpovídat. Otec naslouchal mlčky, hladil se po zešedivělých vousech a hleděl na mě skly brýlí vlídně a zkoumavě. A jak jsem bez přehnané skromnosti vyprávěl o svých zážitcích, činech a úspěších, zřetelně jsem cítil, že za to nejlepší z toho všeho vděčím jim oběma. první den jsem nechtěl vidět vůbec nic jiného než starý otcovský dům, na všechno ostatní bylo dost času zítra a později. Po kávě jsme 122

proto procházeli všechny místnosti, kuchyň, chodby a komory, a skoro všechno bylo jako kdysi, a několik novot, které jsem objevil, ty připadaly ostatním také už staré a přeli se, nebylo-li to tu tak už za mých časů. V zahrádce, ležící na svahu mezi zdmi obrostlými břečťanem, svítilo slunce na čisté cestičky a obruby, na kád' zpoloviny naplněnou vodou a na záhony tak nádherně barevné, až se všechno smálo. Na verandě jsme se posadili do pohodlných židlí; přes velké průsvitné listy šefíkového keře tam proudilo tlumené, teplé, světle zelené sluneční světlo, pár zabloudivších včel občas ztěžka a zmámeně přebzučelo kolem. Otec smekl a na díkůvzdání za můj návrat se pomodlil otčenáš, stáli jsme tiše se sepjatýma rukama, a třebaže mě nezvyklá slavnostnost trochu stí snovala, s radostí jsem poslouchal ta stará posvátná slova a vděčně spolu s ostatními řekl amen. Otec pak odešel do své studovny, odběhli i sourozenci, nastalo úplné ticho a já jsem u stolu zůstal sedět sám s matkou. To byl okamžik, na který jsem se už dlouho těšil i jehož jsem se obával. Neboť třebaže můj návrat byl vítaný a měli z něho radost, můj život za poslední léta nebyl vůbec nijak zvlášť čistý a průhledný. A matka se na mě podívala svýma krásnýma, vřelýma očima a četla v mém obličejí asi přemýšlela, co říci a na co se zeptat. Já jsem seděl tiše a rozpačitě a pohrával si s prsty, připraven na zkoušku, která v celku nedopadne úplně neslavně, v jednotlivostech však bude značně zahanbující. Chvilí mi klidně hleděla do očí, pak mi vzala ruku do svých jemných, drobných dlaní. „Modlíš se ještě občas?“ „Poslední dobou už ne,“ musel jsem přiznat, a ona se na mě podívala trochu ustaraně. „Však se to zas naučíš,“ prohlásila pak. A já jsem řekl: „Snad.“ Nato chvilí mlčela a nakonec se zeptala: „Ale řekni, aby z tebe byl řádný člověk, to chceš?“ Tomu jsem mohl přisvědčit. A ona, místo aby teď začala s nemilými otázkami, hladila mě po ruce a přikyvovala na znamení, že má ke mně důvěru, aniž bych se musel zpovídat. A pak se mě dotazovala na šaty a na prádlo, vždyť v posledních dvou letech jsem se o sebe staral sám a už jsem nic domů neposílal prát a spravovat. „Zítra se spolu na všechno podíváme,“ řekla, když jsem jí podal o 123

těch věcech zprávu, a tím celá zkouška skončila. Záhy nato pro mě přišla sestra a vrátili jsme se do domu. V „parádním pokoji“ se posadila ke klavíru a vzala dávné noty, které jsem už dlouho neslyšel ani nezpíval a přesto nezapomněl. Zpívali jsme písne Schubertovy a Schumannovy a pak jsme si vzali

Silchera, německé i cizí lidové písně, až byl čas k večeři. Sestra prostírala stůl a já jsem se zatím bavil s papouškem, který vzdor jménu byl považován za samečka a jmenoval se tedy „ten“ Polly. Dovedl leccos říci, napodoboval naše hlasy i smích a s každým z nás udržoval přátelské styky ve zvláštní, přesně odstíněné míře. Nejvíce spřátelen byl s otcem, který se sebou nechal dělat všechno, pak s bratrem, pak s maminkou a jako poslední se sestrou, vůči níž choval nedůvěru. Polly byl jediným zvířetem v našem domě a už dvacet let k nám patřil jako naše dítě. Měl rád hovor, smích a hudbu, ne ale z přílišné blízkosti. Když byl sám a ve vedlejší místnosti slyšel živě hovořit, bystře naslouchal, sám současně mluvil a smál se svým dobromyslně ironickým způsobem. A někdy, když zcela nepozorován a osaměle seděl na svém bidýlku a všude bylo ticho a do pokoje teple svítilo slunce, začal hlubokými, blaženými zvuky velebit život a chválit Boha, jako by hrál na flétnu, a znělo to slavnostně, vřele a vroucně, jako když si nějaké dítě samo hraje a na všechno zapomene a prozpěvuje si jen tak pro sebe. Po večeři jsem půl hodiny strávil zaléváním zahrady, a když jsem se mokrý a zašpiněný opět vracel, z chodby jsem uvnitř uslyšel nějaký napůl známý dívčí hlas. Rychle jsem si ruce utřel kapesníkem a vstoupil, a tam v světle fialových šatech a širokém slaměném klobouku seděla velká, krásná dívka, a když vstala a podívala se na mě a podávala mi ruku, poznal jsem, že to je Helena Kurzová, sestřina přítelkyně, do níž jsem byl dřív jednou zamilovaný: „Tak jste mě přece jen ještě poznala?“ zeptal jsem se spokojeně. „Lotta mi řekla, že jste přijel domů,“ pravila vlídně. Ale mne by bylo víc potěšilo, kdyby byla prostě jen řekla ano. Byla vysoká a stalo se z ní náramně hezké děvče, nevěděl jsem, co říci dál, přešel jsem k oknu ke květinám a ona zatím rozmlouvala s matkou a Lot-tou. Mé oči hleděly na ulici, prsty si hrály s listy v trsech pelargonií, ale myšlenkami jsem byl jinde. Viděl jsem modravý, studený zimní večer a bruslil jsem po řece mezi olšovými křovím a z dálky jsem v 124

ostýchavých půlkruzích sledoval jednu dívčí postavu, byla na bruslích ještě nejistá a dávala se při jízdě vést přítelkyní. A její hlas, mnohem sytější a hlubší než dřív, je tu teď blízko mne a přesto mi téměř cizí; stala se z ní mladá dáma, a já jsem si už nepřipadal v stejném postavení i věku, nýbrž jako by mi pořád ještě bylo patnáct. Když odcházela, podal jsem jí ruku, uklonil se nepotřebně hluboko a ironicky a řekl: „Dobrou noc, slečno Kurzová.“ „Copak je už zase doma?“ zeptal jsem se pak. „A kde by jinak měla být?“ prohlásila Lotta, a mně už se o tom dál nechtělo hovořit. Přesně v deset hodin se dům zavřel a rodiče šli spát. Při políbení na dobrou noc mi otec položil paži kolem ramen a řekl tiše: „To je pěkné, že tě zas jednou máme doma. Máš z toho taky radost?“ Všechno se uložilo ke spánku, i služebná mi před hodnou chvílí dala dobrou noc a poté, co ještě několikrát bylo slyšet otvírání a zavírání dveří, octl se dům v hlubokém nočním tichu. Já jsem si však předtím došel pro džbánec piva, postavil jsem ho ve svém pokoji na stůl, a protože se u nás v obytných místnostech nesmělo kouřit, nacpal jsem si teď dýmku a zapálil si ji. Obě moje okna vedla na temný, tichý dvůr, z něhož vycházelo kamenné schodiště nahoru do zahrady. Tam jsem nahoře viděl stát proti nebi černé jedle a nad nimi se třpytily hvězdy. Zůstal jsem ještě vzhůru déle než hodinu, díval se, jak mi kolem lampy straší drobné chlupaté noční můry, a vyfukoval obláčky dýmu k otevřeným oknům. Nesčetné obrazy z dětství a z doby strávené doma mi procházely v dlouhých a tichých procesích duší, veliký, mlčící houf, vzdouval se a zazářil a opět mizel jako vlny na mořské hladině. Ráno jsem si vzal svůj nejlepší oblek, abych se líbil rodnému městu i všem starým známým a podal viditelný důkaz, že se mi vedlo dobře a nevrátil jsem se domů jako ubožák. Nebe nad naším těsným údolím modře zářilo, na bílých silnicích se drobně prášilo, před poštou v sousedství stály povozy z okolních vesnic v lesích a na ulici si malé děti hrály s káčou a hadrovými míči. První vycházka vedla přes starý kamenný most, nejstarší stavbu města. Prohlížel jsem si gotickou kapličku u mostu, okolo níž jsem dříve nesčíslněkrát procházel, pak jsem se opřel o pažení a díval se na bystrou řeku proti i po proudu. 125

Poklidný starý mlýn, na jehož stěně se štítem bývalo namalované bílé kolo, ten zmizel a místo něho tu stála nová velká budova z cihel, jinak se nezměnilo nic, a jako dřív se to na vodě i na březích hemžilo bezpočtem husa kachen. Za mostem mě potkal první známý, můj spolužák, stal se koželuhem. Měl na sobě pomerančově žlutou zástěru a hleděl na mě nejistě a pátravě, nebyl si tak docela jist, kdo jsem. Spokojeně jsem na něj kývl a loudal se dál, zatímco on se za mnou díval a pořád ještě přemýšlel. U okna

dílny jsem pozdravil kotláře, měl stále ten svůj nádherný bílý plnovous, a hned jsem také nakoukl k soustružníkovi; nechal strunu kola vrčet a nabídl mi šnupec. Pak přišlo na řadu náměstí s velikou kašnou a důvěrně známou radniční síní. Tam měl svůj krám knihkupec, a třebaže mě starý pán před lety přivedl do řečí, protože jsem si u něj objednal Heineho dílo, vešel jsem dovnitř a koupil si tužku a pohlednici. Odtamtud už to nebylo daleko ke školám, prošel jsem kolem nich a prohlížel si ty staré barabizny, u vrat jsem zavětril známý úzkostný školní pach a unikl s úlevou ke kostelu a faře. Když jsem prošel ještě několik ulic a u lazebníka se dal oholit, bylo deset hodin a tím čas, abych vykonal návštěvu u strýce Matouše. Prostranným dvorem jsem vešel do domu, v studené chodbě si oprášil kalhoty a zaklepal na dveře obývacího pokoje. Uvnitř jsem zastihl tetu a obě dcery při šití, strýc už byl v obchodě. Všechno v domě dýchalo duchem čistotnosti a staromódní řádnosti, s poněkud přísným zaměřením na užitek, bylo tu ale i veselí a spolehlivost. Nedá se vypovědět, jak se tam pořád smýčilo, zametalo, pralo, mylo, šilo, pletlo a předlo, a přesto si dcery ještě našly čas na dobrou hudbu. Obě hrály na klavír a zpívaly, novější skladatele sice neznaly, tím zdomácnělejší však byly v Handelovi, Bachovi, Haydnovi a Mozartovi. Teta vyskočila a šla mi vstříc, dcery ještě dokončily steh a pak mi podaly ruku. K mému úžasu se ke mně chovaly dočista jako k nějakému čestnému hostu a zavedly mě do vzácného pokoje pro návštěvy. Pak si teta Berta ničím nedala vymluvit, aby mi nenabídla sklenku vína a pečivo. Nato se posadila na jednu z parádních židlí naproti mně. Dcery zůstaly venku a šly dál. Zkoušce, již mě má dobrá máti včera ušetřila, jsem přece jen zčásti neušel nyní. Avšak ani tady mi nezáleželo na tom, abych sku- 126

tečné nedostatky svým výkladem nějak příkrášloval. Teta měla živý zájem o osobnosti vážených kazatelů a důkladně se mě vyptávala na kostely a kazatele všech měst, kde jsem žil. Poté co jsme s dobrou vůlí překonali pár drobných trapností, oba jsme společně litovali smrti jednoho slavného preláta před deseti lety, kterého bych, být on ještě naživu, byl mohl ve Stuttgartu ještě slyšet. Nato se řeč stočila na mé osudy, zážitky a vyhlídky, a oběma nám připadalo, že jsem měl štěstí a jsem na dobré cestě. „Kdo by si to byl před šesti lety pomyslel!“ prohlásila. „Bylo to se mnou tenkrát tak na pováženou?“ musel jsem se přece jen teď zeptat. „To zrovna ne, to ne. Ale pro tvoje rodiče to byla velká starost.“ Chtěl jsem říci „i pro mě“, jenže v podstatě měla pravdu a já jsem ty tehdejší spory nechtěl oživovat. „To je pravda,“ řekl jsem proto a vážně přikývl. „Vždyť's taky vyzkoušel všemožná zaměstnání.“ „Ovšem, teto. A žádného nelituji. Ani v tom, které mám teď“, nechci zůstat napořád.“ „Opravdu? To myslíš vážně? Když máš zrovna takové pěkné místo? Skoro dvě stě marek za měsíc, to je přece pro mladého člověka skvělé.“ „Kdovíjak to dlouho potrvá, teto.“ „Kdo by takhle mluvil! Určitě to potrvá, když se toho budeš držet.“ „No, doufejme. Ale teď musím ještě nahoru k tetě Lydii a potom ke strýci do kanceláře. Tak nashledanou, teto Berto.“ „Sbohem. Ráda jsem tě viděla. Zase se někdy zastav!“ „Ano, rád.“ V pokoji jsem se rozloučil s oběma děvčaty a ve dveřích s tetou. Pak jsem se vydal vzhůru po širokém, světlém schodišti, a měl-li jsem až dosud pocit, že dýchám staromódní ovzduší, pak jsem nyní přicházel do ještě staromódnějšího. Nahoře bydlela v dvou pokojících osmdesátiletá prateta a přijala mě s jemností a galantností dávných časů. Byly tu akvarelové portréty prapraprátrů, dečky s výšivkami ze skleněných perel a přehozy s kyticemi a krajinkami, obrázky v oválných rámečcích a vůně san-talového dřeva a starého, jemného parfému. Teta Lydia měla na sobě tmavě fialové šaty zcela prostého střihu 127

a až na krátkozrakost a slabé třesení hlavy byla úžasně svěží a mladá. Přitáhla si mě na úzkou pohovku, a vůbec nezačala probírat dědeč-kovské časy, nýbrž se vyptávala na můj život a mé nápady a všechno sledovala pozorně a se zájmem. Třebaže byla tak stará a vonělo a vypadalo to u ní tak pradávně, do doby před dvěma lety bývala ještě často na cestách a o dnešním světě, třebaže ho nijak neschvalovala, měla jasnou a nikoli nepřející představu, kterou ráda doplňovala a udržovala čerstvými poznatky. A také měla půvabnou, roztomilou dovednost v konverzaci; když člověk u ní seděl, hovor proudiv bez přestání a stále byl něčím zajímavý a příjemný. Na odchodu mě políbila a propustila mě s žehnavým výrazem, který jsem jinak u nikoho nepostřehl. Strýce Matouše jsem vyhledal v jeho kanceláři, kde seděl nad časopisy a katalogy. Nijak mi neztěžoval uskutečnění mého rozhodnutí, že se neposadím a zase brzy půjdu. „Tak jsi zas jednou v domovině?“ řekl. „Ano, zase jednou. Dávno jsem tu nebyl.“ „A teď se ti prý vede dobře“ „Opravdu dobře, díky.“ „Musíš zajít i za mou ženou a pozdravit ji!“ „Už jsem u ní byl.“ „Tak to je dobře.

Všechno v pořádku." S tím zase sklonil hlavu nad knihu a napřáhl ke mně ruku, a protože uhádl přibližně správný směr, rychle jsem ji stiskl a spokojeně odešel. Tím byly oficiální návštěvy za mnou a vrátil jsem se domů k obědu, k němuž na mou počest byla telecí pečené a rýže. Po jídle mě bratr Fritz zatahl do svého pokojíku, kde na zdi visela pod sklem moje sbírka motýlů. Sestra si chtěla s námi povídat a vstrčila dveřmi dovnitř hlavu, ale Fritz ji důležitě pokynem ruky odehnal a řekl: „Ne, my máme spolu tajemství." Nato se na mě zkoumavě zadíval, a protože na mém obličejí zjistil dostatečné napětí, vytáhl zpod postele bednu, na jejímž víku byl položený kus plechu a jako zátěž ještě vícero pořádných kamenů. „Hádej, co je uvnitř," řekl potichu lišácky. Rozpomněl jsem se na naše někdejší záliby a podniky a zvolal jsem: „Ještěrky." „Ne." 128

„Užovky." „Taky ne." „Housenky?" „Ne, nic živého." „Ne? A proč je tedy ta bedna tak dobře schovaná?" „Jsou nebezpečnější věci než housenky." „Nebezpečnější? Aha - prach?" Místo odpovědi sňal víko a já jsem v bedně spatřil pořádný arzenál balíčků prachu různého změní, dřevěné uhlí, troud, doutnáky, kousky síry, krabičky s ledkem a železnými pilinami. „Tak co tomu říkáš?" Věděl jsem, že otec by v noci nedokázal zamhouřit oka, kdyby měl tušení, že v chlapeckém pokoji je uložena bedna s takovým obsahem. Fritz však zářil takovým blaženstvím a radostí z toho, jak mě překvapil, že jsem tu myšlenku jen naznačil a jeho ujišťování mě hned uklidnilo. Vždyť jsem sám už byl morálně spoluvinen a na ohňostrůjství jsem se těšil zrovna jako nějaký učeďník na to, až bude po práci a zavře se krám. „Pomůžeš mi?" „To víš. Můžeme to večer někde v zahradách tu a tam spustit, ne?" „Ovšem. Nedávno jsem venku na trávníku nastrojil velký výbuch s půllibrou prachu. Bouchlo to, až se zem třásla. Jenže teď už nemám peníze a ještě leccos budeme potřebovat." „Dám na to tolar." „No to je něco! Tak to budou rachejtla a velikánské žabky." „Ale budu dávat pozor, co?" „Jasně. Mně se ještě nestalo nic." To byla nářka na zlou pohromu, kterou jsem zažil, když mi bylo čtrnáct, a málem mě stála oči i život. Fritz mi ukázal zásoby i načaté kusy, zasvětil mě do svých nových pokusů a vynálezů a vzbudil ve mně zvědavost na další, které mi hodlal předvést a zatím je ještě udržoval v tajnosti. Tím jsme strávili jeho polední přestávku a on musel do obchodu. A sotva jsem po jeho odchodu stačil tu hroživou bednu opět zakrýt a schovat pod postel, přišla Lotta a vzala mě na procházku s otcem. „Jak se ti líbí Fritz?" zeptal se otec. „Že už je z něho velký chlapec?" 129

„Toje." „A taky značně zvažněl, vid'?" Pomalu začíná zanechávat těch svých dětinskostí. Teď už mám jen samé dospělé děti." Jen aby, pomyslel jsem si a trochu jsem se zastyděl. Jenže bylo krásné odpoledne, v obilných polích planul vlčí mák a smál se koukol, kráčeli jsme pomalu a hovořili o samých radostných věcech. Důvěrně známé cesty a okraje lesa a ovocné sady mě zdravily a kývaly na mě a znovu mi připomínaly dřívější časy a měly takový půvab a lesk, jako by tenkrát všechno bývalo dobré a dokonalé. „Teď se tě ještě musím na něco zeptat," začala Lotta. „Chtěla jsem pozvat na pár týdnů jednu svou přítelkyni." „Tak, a odkud?" „Z Ulmu. Je o dva roky starší než já. Co myslíš? Když tu teď máme tebe, tak jsi hlavní osobou ty, a stačí jen říct, kdyby ti ta návštěva vadila." „Copak je ona zač?" „Složila učitelkou zkoušku -" „Ajéje!" „Žádné a jéje. Je moc milá a vůbec nijak staropanešská, určitě. A taky se učitelkou nestala." „A pročpak?" „Nato se jí musíš zeptat sám." „Tak tedy přece jen přijede?" „Ty dítěto! Záleží na tobě. Jestli si myslíš, že raději budeme spolu jen my sami, přijede ona někdy později. Proto se ptám." „Já si to odpočítám na knoflících." „Tak raději rovnou řekni ano." „No tak ano." „Dobrá. Napíšu jí ještě dnes." „Tak ji ode mne rovnou pozdravuj." „Nato ona tak asi zrovna čeká." „A jak se vůbec jmenuje?" „Anna Ambergová." „Ambergová je hezké. A Anna je jméno svěťice, jenže nudné, protože se nedá zkrátit." „Anastázie by se ti líbilo víc?" „Ano, z toho se dá udělat Stázi nebo Stázička." Mezitím jsme dorazili na vrchol posledního kopce, který se při 130

tom stoupání sice stále přibližoval, ale přitom jako by otálel. A teď jsme z jakéhosi skaliska přes podivně zkrácená, svažité pole, kudy jsme stoupali, shlíželi na město dole v těsném údolí. A za námi ve zvlněné krajině na hodiny cesty daleko černý jedlový les, přerušovaný tu a tam úzkými loukami nebo kouskem obilného pole, které mohutně svítilo z té namodralé černi. „Nikde vlastně není tak krásně jako tady," řekl jsem v zadumání. Otec se usmál a podíval se na mě. „Je to tvůj domov, dítě. A krásný je, to je pravda."

„A tvůj domov, táti, je ten krásnější?" „Ne, ale kde člověk žil jako dítě, tam je všechno krásné a posvátné. Nikdys nepocítil stesk po domově?" „Ale ano, občas ano." Poblíž bylo jedno místo v lese, kde jsem v chlapeckých časech leckdy chytával čermáčky. A o něco dál musí ještě stát zříceniny kamenného hradu, který jsme tam tehdy my kluci vystavěli. Ale otec byl unavený, a tak jsme se po krátkém odpočinku obrátili a sestupovali zpět jinou cestou. Byl bych se rád ještě leccos dověděl o Heleně Kurzové, ale netroufal jsem si začít, bál jsem se, že by mě prokoukli. V tom klidu pobytu doma bez nějaké činnosti a s radostnou vyhlídkou na několik zahálčivých týdnů prázdnin začala mou mladou mysl plnit touha a také milostné plány, k nimž však ještě bylo zapotřebí příznivé východisko. Jenže to mi právě chybělo, a čím víc jsem se obrazem té krásné dívky zaměstnával, tím méně jsem byl schopen nenucené se na ni a na její poměry přeptávat. Při pomalé chůzi domů jsme na mezích sbírali veliké kytice, v tom umění jsem se necvičil už hezky dlouhou dobu. V našem domě jsme měli zvyk, zavedla ho matka, že v pokojích se pěstovaly nejen květiny v květináčích, ale i na všech stolech a komodách vždy stály čerstvé kytice. Za ta léta se nashromáždila spousta prostých váz, sklenic a džbánů a my sourozenci jsme se málokdy vrátili z nějaké procházky bez květin, kapradí či větviček. Připadalo mi, že jsem polní květiny neviděl už celá léta. Vždyť ony vypadají dočista jinak, když se toulající se člověk na ně s malířským potěšením dívá jako na barevné ostrovy v zelené půdě, než když je vkleče a sehnutý pozoruje jednotlivě a vybírá si ty nejkrásnější, aby si jich natrhal. Objevoval jsem drobné skryté květiny, 131

jejichž květy mi připomínaly školní výlety, a jiné, které měla matka obzvláště ráda nebo je pojmenovávala zvláštními názvy, které si sama vymýšlela. Ještě všechny tu byly a s každou z nich ve mně vyvstávala vzpomínka, z každého modrého či žlutého kalíšku mi do očí tak nezvykle mile a zblízka hledělo moje dětství. V našem domě byl i takzvaný sál a tam stálo mnoho vysokých skříní ze surového jedlového dřeva a v nich stál i ležel neuspořádaný a poněkud zanedbaný poklad knih z dědečkových časů. Jako malý chlapec jsem tam našel a četl zažloutlá vydání Robinsona a Gullivera s veselými dřevořezy, nato staré mořeplavecké a objevitelské příběhy, později však i mnoho krásné literatury, tituly jako „Siegwart, příběh z kláštera", „Nový Amadis", „Utrpení mladého Werthera", a samozřejmě Ossiana, pak mnoho knih od Jeana Paula, Stillinga, Waltera Scotta, Plátěná, Balzaca a Victora Huga a rovněž malé vydání Lavaterovy Fysiognomie a spoustu ročníků rozkošných almanachů, ročenek a lidových kalendářů, staré s mědirytinami od Cho-dowieckého, pozdější s ilustracemi od Ludwiga Richtera, a také švýcarské s dřevoryty Distelliho. Z tohoto pokladu jsem si večer, když se neprovozovala hudba anebo neseděl-li jsem s Fritzem nad nábojnicemi s prachem, brával do své světnice některý svazek a foukal kouř z dýmky do zažloutlých listů, nad nimiž snili, vzdychali a přemítali mí prarodiče. Jeden svazek „Titána" od Jeana Paula vykuchal a spotřeboval můj bratr pro ohňostrojně účely. Když jsem dočetl první dva svazky a hledal třetí, přiznal se a předstíral, že ten svazek stejně byl poškozený. Večery byly vždycky pěkné a zábavné. Zpívali jsme, Lotta hrála na klavír a Fritz na housle, maminka vyprávěla příběhy ze svého dětství, Polly se ozýval z klece coby flétna a zdráhal se jít spát. plec odpočíval u okna nebo slepoval pro synovečky obrázkovou knížku. Ale nijak mi nevadilo, když jednou večer si k nám opět přišla na půl hodinky popovídat Helena Kurzová. Pokaždé znovu jsem žasl, jaká se z ní stala opravdová kráska. Když přišla, na klavíru ještě hořely svíce a ona si s námi ještě zazpívala dvojhlasou píseň. Já jsem ale zpíval jen docela tiše, abych slyšel každý tón jejího hlasu. Stál jsem za ní a díval se, jak jí hnědými vlasy zlatavě prosvítá záře ze svíček, jak se jí při zpěvu lehce pohybují ramena, a pomyslel si, že by určitě bylo nádherné trochu ji po těch vlasech pohlédit. Měl jsem neoprávněný pocit, že jsem s ní z dřívějška na základě 132

určitých vzpomínek v jakémisi spojení, protože jsem do ní byl zamilovaný už v konfirmačním věku, a její lhostejná přívětivost byla pro mě zklamáním. Nepomyslel jsem totiž na to, že ten vztah existoval jen z mé strany a ona že o něm naprosto nic neví. Když byla na odchodu, vzal jsem si klobouk a šel jsem s ní až k skleněným dveřím. „Dobrou noc," řekla. Její podávanou ruku jsem nepřijal, nýbrž řekl: „Doprovodím vás domů." Zasmála se. „Ale, to není zapotřebí, děkuji. Tady to přece vůbec není v módě." „Opravdu?" řekl jsem a nechal ji projít kolem sebe. Pak si ale sestra nasadila svůj slaměný klobouk s modrými stuhami a zavolala: „Já půjdu taky." Ve třech jsme sešli ze schodů, já jsem úslužně otevřel těžká domovní vrata,

vyšli jsme do vláhého soumraku a pomalu procházeli městem, přes most a náměstí do strmého předměstí, kde bydleli He-lenini rodiče. Obě dívky spolu štěbetaly jako špačci, já jsem poslouchala byl rád, že jsem s nimi a patřím k tomu trojlístku. Občas jsem šel pomaleji, předstíral, že se dívám, jaké bude počasí, a zůstával o krok zpět, abych šiji mohl prohlédnout, jak volně nese tmavou hlavu na rovném, světlém krku a jak si vykračuje rázně, štíhle a rovnoměrně. Před jejich domem nám podala ruku a vešla dovnitř, ještě jsem stačil zahlédnout, jak se v tmavé chodbě domu zaleskl její klobouk, než dveře zaklaply. „No," řekla Lotta. „Je to hezké děvče, co? A je v ní něco moc milého." „To je. - A co ta tvoje přítelkyně, přijede brzo?" „Napsala jsem jí včera." „Aha. Půjdem domů stejnou cestou?" „Mohli bychom mezi zahradami, co říkáš?" Šli jsme úzkou pěšinou mezi zahradními ploty. Byla už tma, museli jsme dávat pozor na spoustu zborcených dřevěných schůdků a shnilé latě vyčnívající z plotů. Byli jsme už blízko naší zahrady a viděli už, jak se naproti v domě svítí v obývacím pokoji. Vtom nějaký hlas tiše zasykl: „Pst! Pst!" a sestra se vystrašila. 133

Byl to však náš Fritz, který se tam ukryl a čekal na nás. „Dávejte pozor a zůstaňte stát!" volal na nás. Pak sirkou zapálil doutnák a přeběhl k nám. „Už zase ohňostroj?" plísnila ho Lotta. „Skoro žádná rána nebude," ujist'oval Fritz. „Jen dávejte pozor, je to můj vynález." Čekali jsme, až doutnák dohoří. Pak to zapraskalo a začaly prskat drobné mdlé jiskry jako mokřý prach. Fritz byl celý rozpálený rozkoší. „Teď to přijde, hned teď, nejdřív bílý oheň, pak malá rána a červený plamen a pak krásný modrý!" Ale bylo to jinak, než jak předpovídal. Totiž po pár zaškubnutích a zarsněních vylétla celá ta nádhera s pořádnou ránou do vzduchu jako bílý oblak páry. Lotta se rozesmála a Fritz byl celý nešťastný. Zatímco jsem se ho snažil utěšit, hustý prašný mrak pomalu a slavnostně odplouval přes temné zahrady pryč. „Ta modrá se dala trochu zahlédnout," začal Fritz a já jsem přisvědčil. Pak mi téměř plačtivě líčil celou konstrukci svého nádherného ohně, a jak to všechno mělo být. „Zkusíme to znovu," řekl jsem. „Zítřa?" „Ne, Fritz. Až příští týden." Zrovna tak bych byl klidně mohl říci zítřa. Ale měl jsem hlavu plnou myšlenek na Helenu Kurzovou a držely mě klamné představy, že se možná zítřa přihodí něco št'astného, třeba že večer zas přijde nebo že seji najednou začnu líbit. Zkrátka jsem byl zaměstnán věcmi, které mi připadaly důležitější a víc vzrušující než veškerá oh-něstrůjná umění na světě. Zahradou jsme vešli do domu a v obývacím pokoji zastihli rodiče, jak hrají dámu. Bylo to všechno tak prosté a samozřejmé a ani to jinačí být nemohlo. A přece se to tak změnilo, že se mi to dnes jeví jako v nekonečné dálce. Neboť dnes ten domov už nemám. Starý dům, zahrada a veranda, důvěrně známé místnosti, nábytek a obrazy, papoušek ve velké kleci, milé staré město a celé údolí, to všechno se mi odcizilo a už mi nepatří. Matka i otec zemřeli a z domova dětství se stala vzpomínka a stesk; žádná cesta už mě tam nedovede. V noci kolem jedenácté, když jsem seděl nad jedním tlustým 134

svazkem Jeana Paula, začala se má malá petrolej ka zakalovat. Škubalo v ní a vydávala drobné úzkostné zvuky, plamen zčervenal a čadil, a když jsem se podíval blíž a otáčel šroubem knotu, viděl jsem, že došel olej. Bylo mi to líto kvůli tomu pěknému románu, co jsem si četl, ale teď už se nedalo šátrat v temném domě a pátrat po petroleji. Tak jsem čadící lampu zhasl a rozmrzele si lehl do postele. Venku se zvedl teplý vítr a jemně povíval v jedlích a rákosí. Dole v trávě na dvoře prozpěvoval cvrček. Nemohl jsem usnout a znovu myslel na Helenu. Připadalo mi, že naprosto nemám naději, že bych u té skvostné dívky mohl dosáhnout někdy něčeho jiného než jen toužebného vzhlížení, které bylo stejně bolestné jako blaživé. Dostal jsem se do varu a bylo mi bídně, když jsem si představil její obličej a zvuk jejího hlubokého hlasu i její chůzi, jistý a energický takt kroků, s jakým večer šla po ulici a po náměstí. Nakonec jsem opět vyskočil, byl jsem příliš rozpálený a neklidný, než abych byl dokázal usnout. Přešel jsem k oknu a vyhlédl ven. Mezi cáry závojných mraků bledě plul ubývající měsíc, cvrček na dvoře stále ještě zpíval. Nejraději bych se byl ještě hodinku prošel venku. Jenže dveře se u nás zavíraly v deset, a když se náhodou někdy stalo, že se muselo otevřít ještě po této hodině, byla to vždy událost nezvyklá, rušivá a prapodivná. Ani jsem také vůbec nevěděl, kde visí klíč. Vtom jsem si vzpomněl na dávná léta, kdy jsem jako výrostek pocit'oval občas život doma u rodičů jako otroctví a po nocích jsem se se špatným svědomím a vzdorem dobrodruha vyplížil z domu, abych si v pozdní hodině dal někde v hospodě láhev piva. K tomu jsem využíval zadní dveře do zahrady zavřené jen na závoru, pak jsem

přešel plot a po úzké stezce mezi sousedními zahradami jsem se dostal na ulici. Natáhl jsem si kalhoty, víc nebylo při tak vlhém vzduchu zapotřebí, boty vzal do ruky a bosý se vytratil z domu, přešplhal zahradní plot a spícím městem kráčet pomalu nahoru údolím proti proudu řeky, která tlumeně šuměla a pohrávala si s drobnými chvějivými odlesky měsíčního světla. Putovat nocí venku ve volné přírodě, pod mlčícím nebem, u tise proudící vody, to je vždy věc tajemná a od základu rozvíří duši. Jsme pak blíž svému původu, cítíme příbuzenství se zvířaty a rostlinami, proklubávají se šerosvitné vzpomínky na pradávny život, kdy ještě 135

nebylo domů a měst a bez domova se potulující člověk mohl lesy, řeky, hory, vlka i jestřába milovat či nenávidět jako sobě rovné, jako přátele či jako smrtelné nepřátele. Noc rovněž zbavuje navyklého pocitu sdílené družnosti života; když už nesvítl žádné světlo a nedá se zaslechnout žádný lidský hlas, ten, kdo ještě bdí, vnímá osamění a odpoutanost a skutečnost, že je odkázán sám na sebe. Ten nejstrašnější lidský pocit, být neodvratně sám, žít sám a muset sám vychutnávat a snášet bolest, strach a smrt, se pak tiše vtírá při každé myšlence, u zdravého a mladého člověka jako stín a varování, u slabého jako hrůza. Trochu z toho jsem cítil i já, moje nevrlost alespoň umlkla a ustoupila tichému přemítání. Bolelo mě pomýšlet na to, že ta krásná, žádoucí Helena na mě zřejmě nikdy nebude myslet s obdobnými pocity jako já na ni; jenže jsem také věděl, že bolesti z neopětované lásky nezahynu, a měl jsem neurčité tušení, že tajuplný život v sobě skrývá temnější propasti a vážnější osudy než prázdninová trápení mladého muže. Má vzrušená krev však stále vřela a bez mé vůle vytvářela z vlhého větru hladící ruce a hnědé dívčí vlasy, a tak ta pozdní chůze nevyvolávala ani únavu, ani ospalost. Přes bledé louky s Otavami jsem sešel k řece, odložil své lehké oblečení a skočil do chladné vody, jejíž prudký proud mě ihned přiměl k boji a silnému odporu. Plaval jsem čtvrt hodiny proti proudu, ta svěží říční voda ze mne smyla dusno i zármutek, a poté, co jsem zchlazený a mírně unavený opět sáhl po šatech a mokrý do nich vklouzl, vrátil jsem se domů a do postele s úlevou a útěchou. Po napětí prvních dnů jsem se poněkud vžil do klidné samozřejmosti života doma. Jak jsem se venku šťval sem tam, od města k městu, mezi spoustou lidí, mezi prací a sněním, studiem a hýřením po nocích, chvíli živ chlebem a mlékem a chvíli zas z četby a doutníků, každý měsíc jinak! A tady to bylo jako před deseti a jako před dvaceti lety, tady dny i týdny mýjely v radostně klidném, stejném tempu. A já, který se tomu odcizil a byl přivykly životu nestálému a mnohotvárnému, jsem se sem opět hodil, jako bych nikdy nebyl pryč, zajímal jsem se o lidi i věci, které jsem po léta považoval za naprosto zapomenuté, a z toho, čím se mi stala cizina, jsem nic nepostrádal. Hodiny i dny mi zlehka a beze stopy ubíhaly jako letní mráčky, 136

každý jako pestrý obrázek a každý jako těkavý pocit, co se vzedme a zazáří a záhy zas jen dozní jako sen. Zaléval jsem zahradu, zpíval s Lottou, prachařil s Fritzem, s matkou jsem si povídal o cizích městech a s otcem o tom, co nového ve světě, četl jsem Goetha a četl Jacobsena, jedno přecházelo v druhé a snášelo se s tím, a nic z toho nebylo to hlavní. Hlavní mi tehdy připadala Helena Kurzová a můj obdiv k ní. Avšak i to bylo jako všechno ostatní, celé hodiny mě to dokázalo upoutávat a pak to zase na celé hodiny vyvanulo, a trvalý byl jen můj pocit radostného nadechování života, pocit plavce, který snadno a bezstarostně pluje po hladké hladině, beze spěchu a bez cíle. V lese křičela sojka a zrály borůvky, v zahradě kvetly růže a ohnivé řeřichy, na všem jsem měl podíl, svět mi připadal nádherný a udivovalo mě, jaké to asi bude, až i ze mne jednou opravdu bude muž a zestárnu a zmoudřím. Jednoho odpoledne proploval městem velký vor, naskočil jsem a lehl si na hromadu dříví a pár hodin se nechal vézt po proudu údolím kolem dvorců a vesnic a pod mosty, nade mnou se chvěl vzduch a s tichým hřměním kypěla dusná mračna a pode mnou pleskala a svěže se smála zpěnná chladná voda v řece. A vymýšlel jsem si, že je Helena se mnou a že jsem ji unesl a jak tu teď sedíme ruku v ruce a navzájem si ukazujeme nádheru světa odtud až dolů do Holandska. Když jsem daleko dole v údolí vor opouštěl, neskočil jsem dostatečně daleko a spadl až po prsa do vody, ale cestou zpátky domů na mně pařící se šaty v tom teple uschly. A když jsem zaprášený a unavený tím dlouhým pochodem dorazil do města, potkal jsem u prvních domů Helenu Kurzovou v červené blůze. Smekl jsem klobouk a ona pokývla, a já jsem myslel na ten svůj sen, jak ruku v ruce se mnou sjíždí po řece a tyká mi, a ten večer se mi všechno zas zdálo beznadějné a sám sobě jsem si připadal jako hlupák, co dokáže jen sprádat plány a koukat na hvězdy.

Ale před spaním jsem si přece jen zakouřil ze své pěkné dýmky, na její hlavičce byly namalované dvě pasoucí se srnky, a četl jsem si ve Vilému Meisterovi až přes jedenáctou hodinu. Druhý den večer jsem kolem půl deváté šel s bratrem Fritzem nahoru na Hochstein. Vlekli jsme s sebou těžký balík, střídali jsme se v nesení, bylo v něm tučt silných žabek, šest raket a tři velké dělovky a ještě spousta všelijakých drobnějších věcí. 137

Bylo vlhko a v modravém vzduchu bylo rozvěšeno plno povíva-vých jemných, průsvitných obláček, odplouvaly nad kostelní věž a vrcholky kopců a občas zakryly první bledá souhvězdí. Shora z Ho-chsteinu, kde jsme si na chvilku odpočinuli, jsem se zadíval na naše úzké říční údolí, jak tam dole leží ve vybledlých večerních barvách. Při pohledu na město a nejbližší vesnici, mosty a mlýnské jezy a úzkou řeku zarámovanou křovím se mi do mysli v té večerní náladě opět vplížila vzpomínka na tu krásnou dívku a něj raději bych se býval o samotě zasnul a čekal na měsíc. Jenže to nešlo, bratr už vybalil a překvapil mě zezadu dvěma žabkami, spojil je šňůrou a přivázal k tyčce a těsně u uší mi je odpálil. Trochu jsem se rozzlobil. Fritz se ale smál tak uchváceně a byl tak spokojený, že mě rychle nakazil a přidál jsem se. Rychle za sebou jsme odpálili ty tři obzvlášť silné dělovky a poslouchali, jak se ozvěna těch mohutných ran dlouze valí údolím nahoru a dolů, až utichla. Pak přišly na řadu žabky, rojnice a velké ohnivé kolo a nakonec jsme pomalu jednu po druhé nechali do zčernalého nočního nebe stoupat své krásné rakety. „Taková správná, dobrá raketa, to je vlastně skoro jako bohoslužba,“ řekl bratr, který občas rád hovořil v obrazech, „anebo když se zpívá nějaká hezká píseň, že? Je to takové slavnostní.“ Poslední žabku jsme cestou domů hodili do jednoho dvora po zlém psu, ten zděšeně zavyl a ještě dobrou čtvrt hodinu za námi vztekle štěkal. Pak jsme rozpustile a s černými prsty došli domů, jako dva kluci, co spáchali veselou lumpárnu. A rodičům jsme vyprávěli o krásné večerní vycházce, výhledu na údolí a nebi plném hvězd. Jednou ráno, když jsem si v chodbě u okna čistil dýmku, přiběhla Lotta a volala na mě: „Tak dnes v jedenáct přijede moje přítelkyně.“ „Ta Anna Ambergová?“ „Ano. Půjdem jí naproti, co?“ „Dobrá, proč ne.“ Příjezd očekávaného hosta, na nějž jsem už vůbec nepomyslel, mi působil radost jen střídmě. Změnit se to ale nedalo, a tak jsem před jedenáctou šel se sestrou na dráhu. Byli jsme tam moc brzy a procházeli se před nádražím. „Možná přijede druhou třídou,“ řekla Lotta. Nedůvěřivě jsem se na ni podíval. 138

„Možné to je. Je ze zámožné rodiny, a i když sama je docela prostá -“ Zděsil jsem se. Představil jsem si dámu se zhýčkanými manýrami a hojnými cestovními zavazadly, jak vystupuje z druhé třídy a jak jí můj poklidný otcovský dům i já sám budeme připadat ne dost přiměřený pro panstvo. „Jestli přijede dvojkou, to ať raději hned jede dál, to ti povím.“ Lottu to podráždilo a chtěla mi vyhubovat, vtom ale už vjížděl vlak a zastavil a sestra se k němu rozběhla. Šel jsem beze spěchu za ní a viděl, že přítelkyně vystupuje z vagónu třetí třídy, vybavená deštníkem z šedého hedvábí, plédem a skromným příručním kufrem. „To je můj bratr, Anno.“ Řekl jsem „pozdrav Bůh“, a protože jsem vzdor té třetí třídě nevěděl, co by si pomyslela, kdybych jí kufr nesl sám, ostatně byl lehounký, místo toho jsem zamával na nosiče a předal jsem mu ho. Pak jsem vedle obou slečen krácel do města a žasl, kolik si toho mají vyprávět. Ale slečna Ambergová se mi líbila. Sice mě trochu zklamalo, že není nijak zvlášť hezká, ale zato měla v obličeji i v hlase něco příjemného, co blažilo a vzbuzovalo důvěru. Ještě teď vidím, jak matka obě vítá u prosklených dveří. Měla pro lidské tváře dobrý zrak, a koho po prvním zkoumavém pohledu přivítala s úsměvem, ten si mohl být jist, že mu nastávají dobré časy. Vidím ještě, jak se na Ambergovou zadívala a pak kývla a podala jí obě ruce, aby ona tak beze slova hned u nás mohla zdůvěrnět a zdomácnět. Má nedůvěra a starost ohledně té cizí bytosti vyprchaly, neboť host nabízenou ruku a přívětivost přijal srdečně a bez frází a od první chvíle u nás byl jako doma. Má mladistvá moudrost a znalost života ještě tentýž den zjistila, že to příjemné děvče má v sobě bezelstnou, přirozenou radostnost a je, i když možná jen málo v životě zkušené, v každém případě vzácný kamarád. Že existuje i radostnost vyšší a hodnotnější, které člověk nabude jen strádáním a utrpením a leckdo nikdy, to jsem sice tušil, ale sám jsem takovou zkušenost ještě neměl. A že je našemu hostu vlastní tento vzácný druh smířlivé radostnosti, to zatím zůstávalo mému pozorování skryto. Dívky, s nimiž se dalo stýkat kamarádsky a mohlo se s nimi hovořit o životě i literatuře, byly v mém tehdejší životním okruhu vzácností. Sestřiny přítelkyně až

doposud pro mne byly předmětem k 139

zamilování anebo mi byly lhostejné. A nyní pro mě bylo nové a roztomilé, že se mohu k mladé dámě chovat nenucené a povídat si s ní o všem možném jako s někým sobě rovným. Neboť vzdor té rovnosti jsem v jejím hlase, řeči i způsobu myšlení přece jen vnímal ženskost a to se mne dotýkalo vřele a něžně. Mimoto jsem s jemným studem pozoroval, jak Anna klidně a obratně a bez nějakého rozruchu sdílí náš život a jak se vcítla do našich zvyklostí. Všichni moji přátelé, kteří tu už někdy byli jako prázdninovní hosté, vždycky totiž trochu dělali okolky a vnášeli jakousi cizotu; i já sám jsem v prvních dnech po návratu byl hlučnější a náročnější, než bylo nutné. Občas mě udivovalo, jak ode mne Anna vyžaduje málo ohledů; v hovoru jsem dokonce mohl být skoro hrubý, a ona se neurazila. Když jsem naopak pomyslel na Helenu! Vůči ní bych i v nejprudší debatě byl volil jen pečlivá a opatrná slova. Helena ostatně k nám v těch dnech několikrát zašla a zdálo se, že má sestřinu přítelkyni ráda. Jednou jsme byli všichni společně pozváni k strýci Matoušovi na zahradu. Podávala se káva a sladkosti a pak angreštové víno, mezitím jsme hráli nezávadné dětské hry anebo se počestně procházeli po zahradních cestičkách, jejichž puntíkářská čistota už sama sebou předpisovala umravené chování. Bylo pro mě zvláštní vidět Helenu i Annu pohromadě a mluvit s oběma současně. S Helenou Kurzovou, vypadající jako vždy úžasně, jsem dokázal hovořit jen o povrchních věcech, ale zato v nejjemnějších tónech, kdežto s Annou jsem si i o těch nejzajímavějších věcech povídal bez rozrušení a námahy. Byl jsem jí vděčný a v hovoru s ní jsem si mohl odpočinout a cítit jistotu, avšak stejně jsem od ní neustále pošilhal k té krásnější, jejíž pohled mě obšťastňoval a přesto vždy ponechával nenasyceného. Bratr Fritz se smrtelně nudil. Poté co spořádal spoustu koláčů, navrhl několik drsnějších her, některé nebyly schváleny a s druhými jsme záhy zas rychle přestali. Občas mě zatáhl stranou a trpce si stěžoval, jak je to odpoledne k nevydržení. Když jsem krčil rameny, vyděsil mě doznáním, že má s sebou v kapse prachovou žabku, kterou chce později při obvyklém protahovaném loučení děvčat odpálit. Jen usilovnými prosbami se mi podařilo mu ten záměr vymluvit. Nato poodešel do nejvzdálenější části té velké zahrady a lehl si pod angreštové keře. Já jsem se však na něm dopustil zrady tím, že jsem 140

se s ostatními té jeho rozmrzelosti smál, třebaže mi ho bylo líto a chápal jsem ho až moc dobře. S oběma sestřenicemi se dalo vyjít snadno. Byly nezhýčkané a vděčně a lačně přijímaly i vtipné řeči, z nichž už dávno vyprchal lesk novinek. Strýc se vytratil hned po kávě. Teta Berta se ponejvíc držela Lotty a poté, co jsem s ní prodiskutoval zavařování bobulovin, byla se mnou spokojena. A tak jsem byl stále poblíž obou slečen a v přestávkách hovoru jsem přemýšlel o tom, proč mluvit s dívkou, do které je člověk zamilovaný, je mnohem těžší než s jinými. Rád bych byl Heleně nějak vzdal hold, ale nic mě nenapadlo. Nakonec jsem z mnoha růží dvě utrhl a jednu dal Heleně a druhou Anně Ambergové. To byl poslední bezstarostný den mých prázdnin. Nazítří jsem od jednoho známého ve městě slyšel lhostejně vyřčenou zprávu, že se Kurzová poslední dobou velice často vyskytuje v tom a tom domě a že z toho zřejmě brzo budou zásnuby. Vyprávěl to jen tak mimochodem mezi jinými novinkami a já jsem se střezil toho, abych na sobě dal něco znát. Ale i když to třeba byl jen klep, stejně jsem si troufal od Heleny čekat jen málo a nyní jsem byl přesvědčen, že je pro mě ztracená. Rozrušený jsem se vrátil domů a uprchl do své světnice. Jak už to bývá, při mém lehkovážném mládí smutek dlouho nevydržel. Přesto jsem se po několik dní nedal přemluvit k žádné zábavě, potuloval se osaměle po lesích, bezmyšlenkovitě polehával v domě a večer při zavřených oknech fantazíroval na housle. „Schází ti něco, chlapče?“ řekl mi otec a položil mi ruku na rameno. „Špatně jsem spal,“ odpověděl jsem, a nebyla to lež. Víc jsem ze sebe nevypravil. On však řekl něco, nač jsem si později často vzpomněl. „Bezsná noc,“ řekl, „to je vždycky potíže. Ale dá se vydržet, když má člověk dobré myšlenky. Když člověk tak leží a nespí, snadno se rozzlobí a myslí na mrzuté věci. Ale dá se tu také uplatnit vůle a myslet na věci dobré.“ „Opravdu se to dá?“ otázal jsem se. V posledních letech jsem totiž začal pochybovat, zda svobodná vůle vůbec existuje. „Ano, dá,“ řekl otec s důrazem. Na chvíli, kdy jsem po několika zamlklých a trpkých dnech poprvé zas zapomněl na sebe a své trápení, znovu začal žít s ostatními a rozveselil se, na tu si vzpomínám ještě velmi zřetelně. Všichni jsme 141

seděli v obývacím pokoji u odpolední kávy, chyběl jen Fritz. Ostatní byli všeli a hovorní, já jsem však mlčel a zábavy se neúčastnil, třebaže jsem vskrytu už opět měl potřebu hovoru a kontaktu. Jak to u mladých lidí bývá, obklopil jsem svou bolest hradbou mlčení a obranného vzdoru, druzí mě podle dobrého obyčeje našeho domu ponechávali v klidu a respektovali mé viditelné rozladění, a já jsem prostě ještě nedospěl k rozhodnutí tu svou hradbu strhnout a hrát, seč jsem ještě byl, dál svou roli, i když mě samotného nudila, a také trochu v studu, že by ta má trýzeň měla trvat jen tak krátce. Vtom do naší klidné svačínové pohody u kávy znenadání vtrhla trumpetová fanfára, břeškná řada směle a agresivně zatroubených vyzývavých tónů, a v okamženi nás všechny zvedla z židlí. „Hoří!“ vyděšeně vykřikla sestra. „To by bylo moc divné takhle ohlašovat požár.“ „Tak jsou manévry a vojsko se jde ubytovat.“ Mezitím jsme se všichni už kvapně vrhli k oknům. Na ulici, právě před našim domem, jsme spatřili houf dětí a uprostřed nich na velkém bílém koni trumpetistu oblečeného ohnivě červeně, nástroj i oděv se v slunci nádherně blyštěly. Ta pohádková postava vzhlížela při troubení do všech oken a ukazovala snědý obličej s obrovským uherským knírem. Troubil fanaticky dál, všelijaké signály a spontánní nápady, až byla všechna okna v sousedství plná zvědavců. Nato odložil nástroj, uhladil si knír, levou ruku opřel o bok, pravici krotit neklidného koně a spustil proslov. Jeho světoznámá skupina prý tudy projíždí, zde v městečku se zdrží pouze tento jediný den a na naléhavé přání se dnes tedy na Brůhlu bude konat „galapředstavení drezu-rovaných koní, vyšší ekvilibristika a taktéž velká pantomima“. Dospělí platí dvacet feniků, děti polovic. Sotva jsme si to všechno vypočetli a zapamatovali, jezdec znovu zatroubil na ten svůj blyštivý roh a odklusal, doprovázen houfem dětí a hustým mrakem bílého prachu. Smích a veselé vzrušení, které v nás ten jezdec kumštýř vzbudil svým oznámením, mi prospěly, a tak jsem toho okamžiku využil, odložil svou chmurnou málomluvnost a stal se tak opět veselým mezi veselými. Ihned jsem obě dívky pozval na večerní představení, otec po určitém odporu dal svolení a my tři jsme se hned pomalu loudali dolů na Brůhl, abychom si tu podívanou trochu zatím prohlédli zvenčí. Dva muži tam právě vytyčovali okrouhlou arénu a ohrazovali ji 142

lanem, pak začali stavět vysoké lešení, zatímco vedle na visutých schůdcích obytného vozu seděla příšerná tlustá stařena a pletla. U nohou jí ležel hezký bílý pudl. Během toho našeho okounění se jezdec vrátil z projížďky městem, uvázal šimla za vozem, svlékl si ten svůj nádherný rudý mundúr a s vyhrnutými rukávy pomáhal kolegům stavět. „Chudáci!“ řekla Anna Ambergová. Já jsem však její soucit odmítl, postavil se na stranu artistů a přehnaně velebil jejich svobodný, družný kočovný život. Nejraději, prohlásil jsem, bych sám rád s nimi chodil, šplhal na vysoké lano a po představení obcházel s talířem. „No, to bych ráda viděla,“ smála se vesele. Místo talíře jsem vzal svůj klobouk, napodoboval gesta výběřčího a co nejponíženěji prosil o drobné spropitné pro klauna. Sáhla do kapsy, chvíli nerozhodně hledala a pak mi do klobouku hodila feník a já jsem si ho s díkem zastrčil do vesty. Veselí, které jsem nějakou dobu potlačoval, se mě nyní zmocnilo přímo marnivě, byl jsem toho dne rozpustilý jako dítě a je možné, že ve hře bylo i poznání, jak je člověk proměnlivý. Večer jsme se včetně Fritze vydali na představení, už cestou vzrušení a roznicení. Na Brůhlu se už převalovala sem tam masa lidí v zmateném shonu, děti tiše a blaženě postávaly s velkýma očima plnýma očekáváním, uličníci se kočkovali a jeden druhého strkali lidem pod nohy, v korunách kaštanů se usazovalo neplatící diváctvo a strážník měl na hlavě nasazenou přílbu. Kolem manéže byla postavena řada s místy k sedění, uvnitř kruhu stála čtyřramenná šibenice a z jejích ramen visely konve s petrolejem. Právě je rozžehovali, dav se tlačil blíž, místa k sedění se pomalu plnila a nad prostranstvím a tou spoustou hlav vrávoravě plápolalo rudé a čadící světlo z petrolejových pochodní. Usadili jsem se na jedné z prkenných lavic. Zazněl kolovrátek a v manéži se objevil ředitel s černým koníkem. S ním přišel i šašek a pustili se do rozhovoru přerušovaného mnoha pohlavky a provázeného velkým potleskem. Začalo to tak, že šašek položil nějakou otázku. Ten druhý odpověděl pohlavkem a otázkou: „Copak mě máš za velblouda?“ Nato klaun: „Ne, pane principále. Já přesně znám rozdíl, jaký je mezi vámi a velbloudem.“ „Opravdu, klaune? Tak ven s ním!“ 143

„Pane principále, velbloud dokáže týden pracovat a vůbec nepít. Vy ale dokážete týden pít a vůbec nepracovat.“ Znovu pohlavky, znovu potlesk. A tak to šlo dál, sice jsem pobaveně žasl nad naivitou vtípů a prostotou vděčného posluchačstva, ale smál jsem se s ostatními. Koník předváděl skoky, také přes

lavici, počítal do dvanácti a stavěl se mrtvým. Pak přišel pudl, přeskakoval obručemi, tancoval na zadních a pochodoval jako při vojenské přehlídce. A do toho stále znovu klaun. Na řadu přišla koza, velmi krásné zvíře, a balancovala na křesle. Konečně se klauna zeptali, jestli doopravdy neumí nic jiného než postávat a dělat vtipy. Rychle ze sebe strhl šaškovské šaty, stál tu najednou v rudém trikotu a vylezl na lano ve výšce. Byl to hezký chlapík a svou věc uměl. A byl to opravdu pěkný pohled, jak se plameny osvětlovaná rudá postava vznášela vysoko nahoře proti tmavomodré obloze. Pantomimu pak už vynechali, protože doba představení byla překročena. I my jsme už byli venku přes obvyklou hodinu a neprodleně jsme se vydali zpátky domů. Při představení jsme se neustále živě bavili. Seděl jsem vedle Anny Ambergové, a třebaže jsme si neřekli nic než jen náhodnosti, cítil jsem, že už teď, když se vracíme domů, postrádám blízkost jejího tepla. Protože jsem dlouho neusínal, měl jsem čas, abych o tom rozvažoval. Velmi nemilé a zahanbující bylo pro mě poznání, jak jsem nevěrný. Jak jsem se tak rychle dokázal vzdát Heleny Kurzové? Ale s trochou sofistiky jsem si toho večera i v příštích dnech všechno pěkně srovnala všechny zdánlivé rozpory uspokojivě vyřešil. Ještě téže noci jsem rozsvítil, hledal v kapse vesty fenikovou minci, kterou mi Anna dnes v žertu dala, a něžně jsem se na ni díval. Byl na ní vyražen rok 1877, mince byla tedy stejně stará jako já. Zabalil jsem ji do bílého papíru, na něj jsem napsal začáteční písmena A. A. a dnešní datum a ukryl jsem šiji do nejspodnější přihrádky peněženky jako peníz pro štěstí. Polovina mých prázdnin - a o prázdninách je první půlka vždy ta delší - dávno uplynula a léto po týdnu prudkých bouřek pozvolna začalo stárnout a melancholicky se měnit. Avšak já, jako by ve světě jinak nic nemělo význam, jsem zamilován s třepotavými korouhvič-

144

kami proplouval těmi téměř neznatelně se krátícími dny, na každý z nich jsem nakládal svou zlatou naději a v své bujnosti jsem všechny nechával přicházet a zazářit a odejít a vůbec jsem neměl přání je nějak zdržovat a litovat, jak uplývají. Na té bujné zpupnosti měla vedle nepochopitelné bezstarostnosti mládí svůj drobný podíl i má maminka. Neřekla sice ani slovo, ale dávala najevo, že jí mé přátelství s Annou není nemilé. Styk s tou chytrou a tak slušnou a hodnou dívkou byl pro mě opravdu oblažující a zdálo se mi, že i hlubší a bližší vztah k ní by získal maminčino schválení. A tak nebylo potřebí žádných starostí a skrývaní, a skutečně jsem s Annou nežil jinak než jako s milovanou sestrou. Nebyl jsem tím ovšem zdaleka u cíle svých přání, a po určité době se do toho neměnné kamarádkého vztahu příležitostně vloudilo cosi pro mě až trýznivého, protože jsem z jasně vytýčené zahrady přátelství toužil ven do širé, svobodné země lásky a vůbec nevěděl, jak bych měl na ty cesty nepozorovaně zlákat svou bezelstnou přítelkyni. Ale právě proto jsem se pro poslední dobu prázdnin dostal do nádherně uvolněného, rozevlátého stavu mezi spokojeností a roztoužením, který mám v paměti jako veliké štěstí. A tak jsme v našem šťastném domě prožívali pěkné letní dny. K matce jsem mezitím opět získal dávný vztah dítěte, takže jsem s ní dokázal hovořit bez rozpaků o svém životě, vyprávět se z toho, co bylo, a probírat plány pro nadcházející časy. Vzpomínám si ještě, jak jsme jednou dopoledne seděli v besídce a navíjeli přízi. Vyprávěl jsem, jak se mi vedlo s vírou v Boha, a skončil tvrzením, že uvěřím-li kdy ještě, musel by se najít někdo, komu by se podařilo mě přesvědčit. Matka se usmála a pohlédla na mě a po chvíli uvažování řekla: „Možná nepřijde nikdo, kdo tě přesvědčí. Ale ty sám poněmáhle přijdeš na to, že bez víry to v životě nejde. Vědění totiž nic moc nespraví. Dennodenně se stává, že někdo, o kom sis myslel, že ho dokonale znáš, udělá něco, co ti ukáže, že ta tvoje dokonalá znalost a jistota nejsou nic. Ale přesto člověk potřebuje důvěru a jistotu. A to je pak vždycky lepší obrátit se k Spasiteli než k nějakému profesorovi či k Bismarckovi anebo ke komu jinému ještě.“ „Proč?“ zeptal jsem se. „O Spasiteli se toho taky moc jistého neví.“ „Ale ne, ví se toho dost. A potom - v minulosti se tu a tam vyskytl nějaký jednotlivec, co zemřel se sebedůvěrou a beze strachu. To se

145

vypráví o Sokratovi a ještě o několika jiných; moc jich není. Dokonce je jich hodně málo, a jestli dokázali umřít klidně a vyrovnaně, tak to nebylo proto, že toho hodně věděli, ale že měli čisté srdce i svědomí. Dobrá, těch pár lidí, ať si měli, každý sám pro sebe, svou pravdu. Jenže kdo z nás je takový jako oni? Ale proti těmhle několika vidíš na druhé straně tisíce a tisíce jiných, ubohých a obyčejných lidí, co přesto dokázali umřít odevzdaně a klidně, protože věřili ve Spasitele. Tvůj dědeček ležel v bolestech a utrpení čtrnáct měsíců, než byl vysvobozen, a nepostěžoval si a ty bolesti i smrt snášel skoro s radostí,

protože měl útěchu ve Spasiteli." Nakonec prohlásila: „Vím dobře, že tohle tě nemůže přesvědčit. Víra nepřichází skrz rozum, ani láska ne. Jednou ale uděláš zkušenost, že s rozumem na všechno nevystačíš, a až to dojde tak daleko, sáhneš v nouzi po všem, co vypadá jako útěcha. Možná si pak vzpomeneš na něco z toho, o čem jsme dnes mluvili." Otcí jsem pomáhal v zahradě a často jsem mu z procházek nosil v pytlíku lesní půdu pro květiny v květináčích. S Fritzem jsem vymýšlel nové ohňostroje a od odpalování jsem měl popálené prsty. S Lottou a Annou Ambergovou jsem trávil celé půldny v lesích a pomáhal sbírat lesní plody a trhat květiny, předčítal jim z knížek a objevoval nové procházky. Krásné letní dny mijely jeden za druhým. Zvykl jsem si, že jsem skoro pořád v Annině blízkosti, a když jsem pomyslel na to, že to musí záhy skončit, mé modré prázdninové nebe se zachmuřilo černými mračny. A jak všechno krásné a i to nejnádhernější má svůj čas a cíl, tak ubíhal den za dnem i toho léta, kterým, jak mi ve vzpomínce připadá, se skončilo mé mládí. Začalo se hovořit o mém brzkém odjezdu. Matka ještě jednou přezkoumala všechno mé prádlo a oblečení, leccos vyspravila a v den, kdy se začalo balit, mi darovala dva páry pěkných šedivých vlněných ponožek, sama je upletla, a ani já, ani ona jsme netušili, že to bude její poslední dárek pro mě. Dlouho obávaný a přesto jako překvapení nadešel konečně poslední den, jasně modrý pozdně letní den s něžně povívajícími krajkovými obláčky, vál mírný jihovýchodní vítr, v zahradě si pohrával s růžemi, kvetly tam ještě v hojném počtu, a pak nasycený těžkou vůní se k polednímu unavil a usnul. Protože jsem se rozhodl, že ještě celý den využiji a odcestuji až pozdě večer, chtěli jsme my mladí odpo- 146

ledne strávit nějakým pěkným výletem. Ranní hodiny tak vybyly pro rodiče a já jsem seděl mezi oběma na pohovce v otcově studovně. Otec si pro mě schoval ještě pár dárků na rozloučenou a teď mi je předával s vlídností a v žertovném tónu, za nímž skrýval své dojetí. Byl to malý, staromódní váček a v něm několik tolarů, přenosné psací pero do kapsy a hezky svázaný sešitek, který zhotovil sám a do nějž mi také svým přísným rukopisem latinkou vepsal několik životních pravd a průpovědí. Doporučil mi, ať s tolarý šetrím, ale neskrb-lím jimi, perem ať často píšu domů, a poznám-li, že se mi osvědčila nějaká nová průpověď, ať ji poznamenám k těm ostatním, které v svém životě upotřebil a o jejichž pravdě se přesvědčil on. Přes dvě hodiny jsme tak spolu seděli a rodiče mi vyprávěli leccos z mého vlastního dětství, ze svého života i z života svých rodičů, co pro mě bylo nové a důležité. Mnohé jsem už zapomněl, ale protože se moje myšlenky mezitím stále znovu vracely k Anně, asi jsem leckteré jejich vážné a důležité slovo slyšela vnímal jen napůl. Ale vzpomínka na to ráno ve studovně je ve mně stále silná a stále v sobě mám hlubokou vděčnost a úctu k oběma svým rodičům, které dnes vidím ve světle tak čistém a posvátném, jaké v mých očích neobklo-puje žádného jiného člověka. To rozloučení však, které mě čekalo odpoledne, se mě týkalo mnohem víc. Brzy po obědě jsem s oběma dívkami vyrazil na cestu přes kopec k jedné krásné lesní rokli v srázném bočním údolí naší řeky. Zpočátku má stísněná nálada způsobila, že i dívky byly zamyšlené a zamlklé. Až na výšině, odkud mezi vysokými červenými kmeny borovic bylo vidět úzké vinoucí se údolí a v dálce kopcovitou krajinu se zelenými lesy a kde se ve větru kymácely na vysokých stvolech divizny, jsem se té sevřenosti zbavil tím, že jsem zavýskl. Dívky se zasmály a ihned zanotovaly vandrovní písničku „Ó údolí, ó stráně", byla to matčina stará zamilovaná, a jak jsem zpíval s nimi, vzpomínal jsem na spoustu veselých výletů do lesa v dětství a za dřívějších prázdninových pobytů doma. O nich a o matce jsme také, jako bychom byli předem domluveni, ihned začali mluvit, sotva dozněla poslední sloka. Hovořili jsme o těch časech s vděčností a hrdostí, neboť jsme doma svoje mládí prožívali tak nádherně, a s Lottou jsem krácel ruku v ruce a Anna se se smíchem přidala. Ve třech jsme tak jako v tanci šli po silnici podél návrší a pohupovali rukama do kroku, 147

byla to učiněná radost. Pak jsme strmou pěšinou sestoupili do temné rokle, kde tekla potok a už zdaleka slyšitelný zurčel přes oblázky a balvany. Dál proti proudu byl u potoka oblíbený letní hostinec, kam jsem obě dívky pozval na kávu a zmrzlinu a sladkosti. Při sestupu a i teď podél potoka jsme museli jít v řadě za sebou, já za Annou, pozoroval jsem ji a hledal možnost, jak s ní ještě dnes promluvit o samotě. Nakonec jsem přišel na drobnou lest. Už jsme byli blízko cíle na jednom místě u travnatého břehu, kde rostla spousta hvozdíků. Poprosil jsem Lotru, ať jde napřed a objedná kávu a dá pro nás prostřít nějaký hezký stůl v zahradě, a já s Annou že zatím natrhám velkou lesní kytici, vždyť zrovna tady je to tak pěkné

a tolik květin. Lottě se návrh zalíbil a šla napřed. Anna se posadila na mechový balvan a začala trhat kapradí. „Můj poslední den," začal jsem. „Ano, škoda. Ale vždyť vy jistě zas někdy brzy domů přijedete, ne?" „Kdoví? Napřesrok určitě ne, a i kdybych přijel, tak tu už nebude všechno jako tentokrát." „Proč ne?" „No, to byste tu zas musela být právě vy!" „To by nebylo nakonec nic tak nemožného. Ale kvůli mně jste přece ani tentokrát domů nepřijel." „Protože jsem vás ještě neznal, slečno Anno." „To je pravda. Ale vy mně vůbec nepomáháte! Podejte mi aspoň pár hvozdíků tamhle odtud." Sebral jsem odvalu. „Kolik jen chcete, ale až potom. Teď mi právě moc záleží na něčem jiném. Podívejte, jsem tu s vámi na pár minut sám a na to jsem čekal celý den. Totiž - protože dnes musím odjet, víte - prostě zkrátka, chtěl jsem se vás zeptat, Anno, jestli -" Hleděla na mě, její chytrý obličej vypadal vážně a skoro ustaraně. „Počkejte!" přerušila mou bezmocnou řeč. „Mám za to, že vím, co mi chcete říct. A ze srdce vás prosím, neříkejte to!" „Ne?" „Ne, Hermanne. Já vám teď nepovím, proč to nesmí být, ale smíte se to někdy dovědět. Zeptejte se později své sestry, ta všechno ví. Máme teď málo času, příběh je to smutný, a my přece dnes smutní 148

být nechceme. Musíme teď natrhat tu kytici, než se Lotta vrátí. A jinak přece chceme zůstat dobrými přáteli a ještě se dnes spolu pěkně pobavit. Nemyslíte?" „Chtěl bych, kdybych mohl." „Tak tedy poslouchejte. Se mnou je to zrovna tak jako s vámi; mam ráda jednoho člověka, ale jeho být nemohu. A komu se takhle vede, ten si musí všechna přátelství a všechno dobré a veškerou radost, co ho jinak potká, uchovávat dvojnásob, nemám pravdu? Proto říkám, zůstaneme dobrými přáteli a aspoň dnes se ještě na sebe bu-dem dívat zvesela. Tak co?" Potichu jsem řekl ano a podali jsme si na to ruce. Potok hlučel a jásal a stříkal na nás nahoru jemnou spršku, kytice rostla a byla stále pestřejší, a netrvalo dlouho, se zpěvem a voláním už zas přicházela sestra. Když přišla až k nám, dělal jsem, jako že se chci napít, poklekl na okraj potoka a na chvíli ponořil do studené proudící vody čelo a oči. Pak jsem vzal do ruky kytici a spolu jsme došli zbývajícím kousek cesty k hostinci. Tam stál pod javorem pro nás prostřený stůl, na něm zmrzlina a káva a piškoty, hostinská nás přivítala, a sám jsem se divil, jak dokážu mluvit a odpovídat a jíst, jako by všechno bylo v pořádku. Téměř jsem se rozveselil, pronesl drobný slavnostní proslov, a když se dívky rozesmály, smál jsem se nenuceně s nimi. Nikdy Anně nezapomenu, jak prostě a mile mi toho odpoledne pomohla přemoci pokoření a smutek. Nedala na sobě vůbec znát, že se mezi ní a mnou něco přihodilo, a chovala se ke mně s krásnou přátelskostí, která mi pomohla zachovat klid a vzbudila ve mně velikou úctu k jejímu staršímu a hlubšímu trápení a k způsobu, jak je dokázala s jasnou myslí nést. Úzké lesní údolí se už plnilo časnými večerními stíny, když j směř odcházeli. Na výšině, kam jsme rychle vystoupili, jsme ještě zastihli sklánějící se slunce a hodnou chvíli kráčeli v jeho světle, než jsme je při sestupu do města znovu ztratili z očí. Otáčel jsem se za ním, krásné a velké a zčervenale stálo mezi černými vrcholky jedlí, a já myslel na to, že je zítra znovu uvidím daleko odtud na cizích místech: Večer, když jsem se rozloučil s celým domem, šly mě Lotta a Anna vyprovodit na nádraží a mávaly mi ještě, když už jsem byl ve vlaku a odjížděl vstříc snášející se tmě. 149

Stál jsem u okénka a díval se ven na město, kde už svítily lucerny a zářila okna. Poblíž naší zahrady jsem si všiml silné, krvavě červené záře. Stál tam bratr Fritz, v každé ruce měl bengálské světlo, a právě v okamžiku, kdy jsem mu zamával a projížděl kolem, vypustil kolmo do vzduchu raketu. Vykloněn z okna jsem se díval, jak stoupá a pak se zastavuje, opisuje měkký oblouk a ve spršce červených jisker zaniká. 150

Cyklon Bylo to v polovině devadesátých let a já jsem tenkrát sloužil jako volontér v jedné továrničce v rodném městě, z něhož jsem v témže roce odešel navždy. Bylo mi necelých osmnáct a nevěděl jsem nic o tom, jak krásné je moje mládí, třebaže jsem je vychutnával každý den a vnímal je kolem sebe jako pták vzduch. Stačí, abych těm starším, co se asi už nepamatují na jednotlivá léta, připomněl, že toho roku, o kterém vyprávím, byla naše končina postižena cyklonem či vichmou bouří, jaká se u nás ani předtím, ani potom nevyskytla. V tom roce to tedy bylo. Dva či tři dny předtím jsem si do levé ruky vrazil ocelové dláto. Zůstala v ní díra a otekla, musel jsem ruku nosit ovázanou a nesměl do dílny. Vzpomínám si, že tenkrát po celé pozdní léto bylo v našem úzkém údolí neslýchané dusno a někdy celé dny jedna bouřka

střídala druhou. V přírodě byl z toho žaru jakýsi neklid, ten jsem ovšem vnímal jen přitlumeně a nevědomě, ale přece jen se rozpomínám na některé podrobnosti. Například večer, když jsem šel na ryby, bylo patrné, že jsou z toho parného vzduchu podivně neklidné, zmateně se tlačily kolem sebe, často vyskakovaly z vlažné vody a slepě najížděly na udici. Pak se nakonec počasí trochu ochladilo a zklidnilo, bouřky už nebyly tak časté a zrána už to trochu vonělo podzimem. Jednou ráno jsem odešel z domu a šel po zábavě, s knížkou a s kouskem chleba v kapse. Jak jsem byl tenkrát v chlapeckých letech zvyklý, nejdříve jsem vklouzl za dům do zahrady, ta ještě ležela ve stínu. Jedle, které tam vysázel otec a já je znal ještě jako docela mladé a tenké jako tyčka, čnely svými pěknými kmeny do výšky, pod nimi ležely hromádky světle hnědého jehličí a už po léta tam už nic jiného nerostlo než nějaká trvale zelená rostlinka. Vedle nich ale stály v dlouhém a úzkém obrubním záhonu trsy matčiných květů, bohatě a vesele svítily a na neděli se z nich trhávaly veliké kytice. Byla tam rostlina se svazečky rumělkových kvítků, jmenovala se žhavá láska, a v jednom trsu rostly květiny s tenkými stonky, z nichž visela spousta srdcovitých červenobílých květů, těm se zas říkalo ženská srdíčka, a jiný keřík měl jméno smrdutá pýcha. Blízko byly vysoké astry, ty ale ještě nekvetly, a mezi nimi se po zemi roztahoval tučný netřesk s měkkými ostny a žertovná šrucha, a tenhle dlouhý úzký pruh byl náš miláček a pohádková zahrada, protože v něm bylo 151

tolik zvláštních rozmanitých květů pohromadě a ty j smě obdivovali a měli rádi víc než všechny růže v obou okrouhlých záhonech. Když sem svítlo slunce a lesklo se na břechtanu na zdi, každý trs byl jinak krásný, mečíky se pyšnily sytými barvami, šedý otočník stál jako zakletý v své nápadné vůni, laskavec odevzdaně uvažoval, zato orlíček se stavěl na špičky a vyzváněl spoustou rozmanitých letních zvonečků. Kolem zlatobýlu a v modrých floxech se s hlasitým bzučením rojily včely a po hustém břechtanu se sem a tam prudce proháněli hnědí pavoučci; nad zimními fialami se ve vzduchu třepotali bystří, vrtošivě vířící motýlci s tlustými tělíčky a sklovitými křídly, noční motýl se jim říká nebo holubí ocásek. V dobré pohodě z volného dne jsem přecházel od jedné květiny ke druhé, tu a tam jsem přičichl k voňavému okolíku anebo opatrně prstem otevřel kalich květu, abych se podíval dovnitř a odhaloval v něm tajemné bledě zbarvené propasti a klidný řád žilek a pečeti, měkkých vlasových vláken a křišťálových drážek. Mezitím jsem zkoumal oblačné ranní nebe, kde se zmateně proplétaly podivné pruhy vláknitých oparů s vločkovitými, hadrovitými obláčky. Zdálo se mi, že se dnes určitě zas spustí bouřka, a umínil jsem si, že se odpoledne na pár hodin vypravím na ryby. Horlivě jsem v naději, že najdu dešťovku, vyvrátil z obrubníků pár turových kamenů, ale ven vylézaly jen houfy šedých, vyschlých svinek a zmateně se rozprchávaly na všechny strany. Uvažoval jsem, co teď podniknu, a zrovna mě hned nic nenapadlo. Před rokem, kdy jsem naposled měl prázdniny, to jsem byl ještě úplný kluk. Co jsem tehdy nejraději dělával, střílet z luku na cíl lískovými oříšky, pouštět draka a na polích vyhazovat střelným prachem myši díry do vzduchu, to už pro mě nemělo ani záblesk tehdejšího půvabu, jako by se část mé duše unavila a neodpovídala už hlasům, které kdysi měla ráda a přinášely jí radost. Udiveně a v tiché sklíčenosti jsem se rozhlížel po tom dobře známém okrsku svých chlapeckých radovánek. Zahrádka, květinami vyzdobené altány a vlhký dvůr bez slunce se svou mechově zelenou dlažbou na mě pohlížely a měly jinou tvář než dřív, a i květiny ztratily něco ze svého nevyčerpatelného kouzla. V koutě zahrady stál znuděně prostý starý sud na vodu s vývodní trubicí; z něho jsem kdysi k otcově nelibosti nechával celé půldny vytékat vodu a pohánět dřevěná mlýnská kola, na cestě jsem nastavěl hráze a kanály a způ-

soboval veliké povodně. Zpuchřelý sud býval můj miláček a poskytoval mi hojnou kratochvíli, a jak jsem se na něj díval, ucítil jsem v sobě dokonce ozvěnu toho dětského blaha, ale chutnala smutně, a sud už nebyl ani pramen, ani veletok, ani Niagara. Zamyšlen jsem přešel plot, přes tvář mi přejel květ svlačce, utřhl jsem ho a dal si ho do úst. Byl jsem rozhodnut projít se a z kopce se podívat dolů na město. Jít na procházku, to také byl podnik už jen napůl radostný, v dřívějších dobách by mi nic takového bylo nenapadlo. Kluk nechodí na procházky. Ten do lesa chodí jako loupežník, jako rytíř nebo Indián, k řece chodí jako vorař či rybář nebo stavitel mlýnů, na luka vybíhá na lov motýlů a ještěrek. A tak mi má procházka připadala jako důstojný a trochu nudný počín dospělého, který zrovna neví, co se sebou počít. Modrý svlaček zavadl, a tak jsem ho odhodil a hryzal teď do zimozelené větvičky, kterou jsem si

utrl, chutnala hořce a kořeně. U železničního náspu, kde rostla vysoká kručinka, se mi před nohama mihla zelená ještěrka, a to se ve mně znovu probudil kluk, nelenil jsem a běhal a plížil se a číhal, dokud jsem to vystrašené, sluncem vyhřáté zvíře nedržel v rukou. Díval jsem se mu do drobných očí jasných jako drahokamy a cítil s odleskem někdejší lovecké blaženosti pružné, silné tělíčko a tuhé nožky, jak se brání mým prstům a vzpírají se o ně. Pak však ta rozkoš zmizela a už jsem nevěděl, co si s polapeným zvířátkem počít. Už to pro mě nic nebylo, žádné štěstí. Sklonil jsem se a otevřel ruku, ještěrka chvilíčku stála tiše a v bocích prudce oddychovala, pak v mžiku zmizela v trávě. Na lesklých kolejích projel kolem vlak, díval jsem se za ním a chvíli jsem zcela jasně cítil, že mi tu už žádné pravé štěstí nemůže vykvést, a vroucně jsem si přál, abych v tom vlaku ujížděl pryč odtud a do světa. Rozhlédl jsem se, není-li nablízku hlídač trati, a protože nebylo nic vidět ani slyšet, rychle jsem přeskočil koleje a na druhé straně vyšplhal po vysoké červené pískovcové skále, v níž ještě tu a tam byly vidět začernalé otvory po trhavinách z doby, kdy se trať stavěla. Kudy prolézt nahoru, to jsem věděl, přidržoval jsem se tuhých, už odkvetlých kručinkových trsů. V červené hornině dýchalo suché letní teplo, při šplhání se mi do rukávů sypal horký písek, a když jsem se podíval nahoru, nad kolmou stěnou podivuhodně blízko a pevně stálo teple zářící nebe. A najednou jsem byl nahoře, vzepřel jsem se o okraj skály, přitáhl kolena, pevně se zachytil tenkého kmene trnité 153

akácie a octl se na ztracené, příkrě stoupající travnaté stráni. Tato klidná malá pustina, pod níž ze zářezu v příkrém svahu vyjížděly vlaky, byla místem, kde jsem se dříve s oblibou zdržoval. Kromě divoké trávy, kterou tu nikdo nemohl sekat, tu rostly drobné šípkové keře s jemnými trny a pár větrem zasetych, ubohých malých akácií, jejichž tenkými, průsvitnými listy prozařovalo slunce. Na tomto travnatém ostrově, který i shora byl odříznut od světa červeným pásem skal, jsem kdysi sídlil jako Robinson, ten osamělý pruh země nepatřil nikomu, jen tomu, kdo měl odvalu a vůli k dobrodružství dobýt ho vyšplháním po kolmé skále. Zde jsem jako dvanáctiletý dlátem vyryl do kamene svoje jméno, zde jsem kdysi přečetl Rózu z Tannenburku a složil dětinské drama pojednávající o statečném náčelníkovi vymírajícího indiánského kmene. Sluncem spálená tráva na tom příkrém návrší visela ve vybledlých, bělavých pramenech, rozžhavené kručinkové listy vonělo v bezvětřném horku silně a hořce. Natáhl jsem se na ten vysušený suchopár, hleděl na jemné listy akácií s jejich puntíkářsky zdobným uspořádáním, jak prozářené oslnivým sluncem spočívají v sytě modrém nebi, a přemýšlel. Připadalo mi, že je to ta pravá chvíle, abych před sebou rozprostřel svůj život i svou budoucnost. Ale nic nového jsem nebyl schopen odhalit. Viděl jsem pouze podivné ochuzení ohrožující mě ze všech stran, prazvláštní blednutí a uvadání vyzkoušených radostí a oblíbených myšlenek. Za to, co jsem neodvolatelně musel obětovat, za veškeré ztracené chlapecké blaženoství mi mé povolání neposkytovalo žádnou náhradu, nijak jsem si je nezamiloval a také jsem mu nezůstal dlouho věrný. Bylo pro mě jen cestou ven do světa, kde se bezpochyby dala nalézt nová uspokojení. Jaká asi budou? Bylo možné prohlédnout si svět a vydělat peníze, a už se neptat otce ani matky, než člověk něco udělá a podnikne, bylo možné hrát o nedělních kuželky a popíjet pivo. To všechno však, jak jsem jasně viděl, jsou jen věci vedlejší a vůbec ne smysl nového života, který na mě čeká. Vlastní smysl tkví někde jinde, hlouběji, je krásnější, tajuplnější a souvisí, jak jsem cítil, s děvčaty a láskou. V tom se musí skrývat hluboká rozkoš a uspokojení, jinak by to obětování chlapeckých radostí nemělo smysl. O lásce jsem sice věděl, nadíval se na mnoho milostných dvojic a přečetl nádherně opojné milostné básně. Sám jsem se už vícekrát 154

zamilovala ve snech procítil cosi z té sladkosti, pro kterou muž nasazuje život a která je smyslem jeho konání a snažení. Měl jsem spolužáky, co už nyní chodili s dívkami, a v dílně jsem měl kolegy, kteří bez ostychu vyprávěli o nedělních tanečních parketech, a jak po nocích vylézají okny do světniček. Pro mě samotného byla láska ještě uzamčená zahrada a před její branou jsem vyčkával s plachou roz-toužeností. Až v posledním týdnu, krátce před nehodou s dlátem, ke mně dolehlo její první jasné volání, a od té doby jsem byl v neklidném, přemýšlivém stavu loučení, od té doby se můj dosavadní život stal minulostí a zřetelněji vyvstal smysl budoucnosti. Náš druhý učeň mě jednou večer vzal stranou a cestou domů mi svěřoval, že má pro mě milenkou, ona že ještě nikdy neměla milého a nikoho jiného že nechce než mě a že mi upletla hedvábný váček na peníze a ten mi chce darovat. Její jméno mi říci nechtěl, to že už jistě

dokážu uhodnout sám. Když jsem naléhal a vyptával se a nakonec jsem se zatvářil pohrdavě, zastavil se - byli jsme právě na mlýnské lávce nad vodou a řekl potichu: „Zrovna jde za námi.“ Rozpačitě jsem se ohlédl, napůl s nadějí a napůl ve strachu, že to všechno je jen hloupý žert. Za námi po schůdcích nahoru šlo mladé děvče z prádelny bavlny, Berta Vóglino-vá, znal jsem ji ještě z konfirmačního vyučování. Zůstala stát, podívala se na mě a usmála se a pomalu se začala červenat, až měla celý obličej v jednom plameni. Rychle jsem šel dál a domů. Od té doby mě dvakrát vyhledala, jednou v prádelně, kde jsme měli práci, a jednou večer při návratu domů, ale řekla jen pozdrav a potom: „Taky už po práci?“ To znamená, že člověk chce navázat hovor; já jsem však jen kývl a řekl ano a v rozpacích jsem odešel. Tohoto příběhu se nyní pevně držely mé myšlenky a nevyzuly se v něm. Mít rád hezké děvče, o tom jsem snil už až dost často a s hlubokou touhou. A tady jedna je, hezká, plavovlasá a trochu větší než já, a chce, abych ji líbal a držel v náručí. Byla velká a ztepilá, v tváři bílá a červená a hezká, na šíji jí pohrávaly stíny kudrnatých vlasů a její pohled byl plný očekávám a lásky. Jenže na ni jsem já nikdy nemyslel, nikdy jsem do ní nebyl zamilovaný, v něžných snech se mi o ní nikdy nezdálo a nikdy jsem s rozechvěním nešeptal její jméno do podušek. Kdybych chtěl, mohl jsem ji laskat a oddat se jí, ale cítit ji a klečet před ní a zbožňovat ji, to jsem nemohl. Co z toho jen bude? Co mám dělat? Mrzutě jsem vstal ze svého travnatého lože. Ach, jaká je to zlá 155

doba. Kdyby Bůh dal a můj rok v továrně byl už za mnou a já mohl odcestovat, pryč odtud, a znovu začít a na tohle všechno zapomenout. Abych něco udělal a pocítil, že vůbec žiji, rozhodl jsem se vylézt až nahoru na kopec, jakkoli to odsud bylo namáhavé. Tam nahoře člověk je vysoko nad městečkem a může se dívat do dálek. Zběsile jsem vyběhl po návrší až k horní skále, mezi kameny jsem se vzpíral pořád výš a prodral se až na vysokou plošinu, kde se nehostinný kopec měnil v křoviska a volné úlomky skal. Dorazil jsem nahoru celý zpocený a udýchaný a v mírném vánku na té slunné výšině se mohl vydýchat a trochu uvolnit. Na úponcích volně visely vadnoucí růžičky, a když jsem o ně zavadil, znaveně z nich opadávaly bledé lístky. Všude rostly malé zelené ostružiny a jen na sluneční straně měly první slabý náběh kovové hnědi. V tichém horku tu klidně poletovaly v bodláčí babočky a ve vzduchu se jejich křídla pestře blýskala, na okolíku řebříčku s modravým nádechem seděla spousta červeně a černě kropenatých brouků, podivné němé shromáždění, a jejich dlouhé tenké nožičky se pohybovaly jako automaty. Z oblohy dávno zmizely všechny mraky, klenula se čistě modrá a ostře se od ní odrážely černé špičky jedlí z blízkých zalesněných kopců. Na nejhořejší skále, kde jsme jako školáci vždy na podzim zapalovali první ohně, jsem se zastavil a otočil. Hluboko ve zpola zastíněném údolí se leskla řeka a blýskaly mlýnské jezy s bílou pěnou, a v té hloubce sedělo natěsnané naše staré město s hnědými střechami, nad nimiž klidně a kolmo do vzduchu stoupal modrý polední dým z ploten. A tamhle stál můj otcovský dům a starý most, a tamhle naše dílna, kde jsem se maličký a zrudlý díval, jak žhne kovářská výheň, a dál po proudu prádelna, na jejíž střeše rostla tráva a za jasnými okenními tabulemi s mnoha jinými pracuje i Berta Vóglinová. Ach, ta! O ní jsem nic nechtěl vědět. Rodné město ke mně vzhlíželo s dávnou důvěrností a všemi zahradami, hřišti a kouty, zlaté číslice na kostelních hodinách se lišácky blýskaly v slunci a domy a stíny se v stinné mlýnské strouze jasně zračily jako chladné černé obrazy. Jen já sám jsem se změnil, jen na mně záviselo, že mezi mnou a tímto obrazem visel strašidelný závoj odcizení. Můj život už nebyl bezpečnou a spokojenou součástí toho malého okrsku mezi hradbami, řekou a lesem, byl sice ještě s těmi místy spjat silnými vlákny, ale již ne vrostlý a obehnaný, nýbrž všude se vlny touhy převalovaly přes úzké hranice do dálek. Jak jsem 156

tak s podivným smutkem hleděl dolů, do mysli mi slavnostně stoupaly všechny mé tajné životní naděje, otcova slova i slova uctívaných básníků spolu s mými vlastními utajenými sliby, a připadalo mi, že to přece jen je vážná a nádherná věc stát se mužem a svůj život vědomě držet ve vlastních rukou. A ta myšlenka pak jako světlo prozářila pochybnosti, které mě tísnily kvůli té záležitosti s Bertou Vóglinovou. Ať si je hezká a má mě ráda, není mou věcí nechat si z dívčích rukou darovat štěstí tak hotové a nevyzískané. Poledne už nebylo daleko. Chuť šplhat mě přešla, v zamyšlení jsem scházel pěšinou do města, cesta vedla i pod železničním mostkem, kde jsem v dřívějších letech vždy v létě v houšti kopřiv ukořistil pár tlustých, huňatých housenek baboček pávích ok, a podle hřbitovní zdi, před jejíž branou

mechem porostlý ořech skýtal hustý stín. Brána byla otevřená a slyšel jsem, jak uvnitř pleská voda v kašně. Hned vedle bylo prostranství, kde se odbývaly hry a slavnosti, na prvního máje a o výročí bitvy u Sedanu se tam hodovalo a pilo, řečnilo a tancovalo. Teď to místo leželo klidné a zapomenuté ve stínu prastarých, mohutných kaštanů se skvrnami oslnivého slunečního světla na narudlém písku. Tady dole v údolí, na silnici podél řeky, žhnul nemilosrdný polední žár, naproti domům u řeky v prudké sluneční záři stály skrovné jasany a javory s prořídilým listím už zažloutlým jako v pozdním létě. Jak jsem byl zvyklý, šel jsem podle vody a vyhlížel ryby. V řece jasné jak sklo se dlouhými pohyby vlnily husté, vousaté řasy, mezi nimi na volných místech, která jsem dobře znal, tu a tam postávala líně a nehnutě jednotlivá tlustá ryba, s tlamou obrácenou proti proudu, a nad ní se občas přehnala tmavá hejna mladých bělic. Viděl jsem, jak bylo dobře, že jsem na ryby nešel hned ráno, ale vzduch i voda a to, jak mezi dvěma velkými oblými kameny v čiré vodě nehnutě odpočívala jedna stará tmavá parma, mi slibovaly, že dnes odpoledne nejspíš bude možné něco chytit. Zapamatoval jsem si to místo a šel dál a zhloubi se nadechl, když jsem z oslepujícího světla ulice vešel průjezdem do chodby našeho domu, kde bylo chladno jako ve sklepe. „Myslím, že dnes zas budeme mít bouřku,“ řekl u jídla otec, který měl jemný cit pro počasí. Namítl jsem, že na nebi není ani mráčku a že se vzduch ani nehne, on se ale usmál a řekl: „Necítíš to napětí ve vzduchu? Uvidíme.“ 157

Bylo ovšem dusno ažaž a odpadní kanál silně páchl, jako když má přijít jižní vítr. Od toho šplhání a nadýchaného vedra jsem dodatečně pocítil únavu a sedl si na verandu s výhledem na zahradu. S chabou pozorností a častým lehkým zdřímnutím jsem si přerývaně četl příběh generála Gordona, hrdiny z Chartumu, a stále víc i mně připadalo, že záhy musí přijít bouřka. Nebe pořád zářilo nejčistší modří, ale vzduch byl stále ti snivější, jako by před sluncem ležely rozžhavené vrstvy mračen, ale ono přece zářilo ze své výše úplně jasně. Ve dvě hodiny jsem se vrátil do domu a začal si chystat rybářské náčiní. Zatímco jsem zkoumal šňůry a háčky, cítil jsem už předem vnitřní vzrušení z lovu a byl vděčný, že mi přece jen zůstalo aspoň tohle jediné, hluboké, náruživé potěšení. Na podivně dusné, stísněné ticho toho odpoledne jsem nikdy nezapomněl. Vědro na ryby jsem odnesl až k dolní lávce, která ležela už zpola ve stínu vysokých domů. Z blízké prádelny bylo slyšet stejnoměrné, uspávající bzučení strojů podobné leticím včelám a od horního mlýna se minutu co minutu ozýval nepříjemný, tupý skřípot cirkulárky. Jinak bylo naprosté ticho, řemeslníci se stáhli do stínu dílen a na ulici se neukázal ani človíček. Na mlýnském ostrově se nahý mezi mokřými kameny brodil nějaký klučina. Před kolářovou dílnou ležela o stěnu opřená dřevěná prkna a vydávala v tom slunci nadmíru silnou vůni, v suchých závanec doléhala až ke mně a zřetelně pronikala i sytou vůní vody, která byla trochu cítit rybinou. I ryby vnímaly to neobyčejné počasí a chovaly se náladově. V první čtvrt hodině zavadilo o udici několik podouství, jeden pořádný, těžký kus s krásnými červenými břišními ploutvemi mi přetrhl šňůru, když už jsem ho skoro držel v rukou. Hned nato ryby zneklidněly, podoustve zajely hluboko do bahna a už si návnady ani nevšimly, nahoře však byla vidět hejna mladých letošních rybek, stále nová a nová jako by prchala proti proudu. Všechno naznačovalo, že se změní počasí, vzduch však byl klidný a jako sklo a nebe naprosto nezka-lené. Podle mne byly ryby určitě zahnány nějakými ostrými splašky, a protože jsem se ještě nehodlal vzdát, vzpomněl jsem si na jiné stanoviště a přešel ke stoce z prádelny. Sotva jsem tam našel místo u jedné kůlny a vybalil náčiní, vynořila se v továrně u jednoho okna na schodišti Berta, dívala se směrem ke mně a mávala na mě. Já jsem ale předstíral, zeji nevidím, a skláněl se nad udicí. 158

Tmavá voda proudila vyzděnou stokou, viděl jsem svou postavu, vsedě a s hlavou mezi chodidly, jak se zrcadlí ve vodě v chvějivých, vlnících se obrysech. Děvče stálo ještě pořád u okna a volalo na mě jménem, já jsem však nadále zíral nehnutě do vody a hlavu jsem neotočil. Z chytání nebylo nic, i zde se ryby překotně rojily, jako by měly naspěch. Unavený tísnivým vedrem jsem zůstal sedět na zídce, od dnešního dne jsem už nic neočekával a jen si přál, aby už byl večer. Za mnou v prostorách prádelny ten věčný bzukot strojů, kanál se s tichým šuměním otíral o vlhké zdi porostlé zeleným mechem. Pojala mě ospalá lhostejnost a zůstával jsem sedět jen proto, že jsem byl příliš líný opět navinout šňůru. Z té lenivé polodřimoty jsem se probral možná po půlhodině s náhlým pocitem strachu a hluboké nevolnosti. Neklidně zavál vítr a jako pod tlakem a s nevolí kroužil kolem dokola, vzduch zhoustl a měl mdlou

příchut', těsně nad vodou prolétlo vyděšeně pár vlaštovek. Pocítil jsem závrať a měl za to, že jsem asi dostal úžeh, voda jako by byla cítit silněji, a až do hlavy mi stoupal nepříjemný pocit, jakoby od žaludku, a vyrazil na mně pot. Vytáhl jsem šňůru z vody, abych si o kapky osvěžil ruce, a začal si balit věci. Když jsem vstal, uviděl jsem, jak na prostranství před prádelnou hravě víří prach v drobných mráčkách, najednou se vyšvihl do výšky v jednom jediném oblaku, vysoko nahoře ve vzdušném vzduchu prchali ptáci, jako by je někdo bičem hnál, a ihned nato jsem spatřil, jak se sem shora údolím blíží vzduch bílý jako hustá chumelenice. Vítr, podivně zchladlý, po mně skočil jako nepřítel, vyrval rybky z vody, popadl mou čepici a jakoby silnými pěstmi mě bušil do obličeje. Bílý vzduch, který právě ještě stál nad vzdálenými střechami jako sněžná stěna, se znenadání octl kolem mne, ledový tak, až bolel, voda z kanálu vy štrikovala jako pod rychlými údery mlýnského kola, šňůra s udicí byla ta tam, a kolem mne zuřila a soplala a ničivě řádila bílá řvoucí spoušť, těžké rány mi bičovaly hlavu a ruce, kolem dokola vystřikovala země, vzduchem vířil písek a kusy dřeva. Nic jsem nechápal; jen jsem cítil, že se děje něco strašného a že jsem v nebezpečí. Jedním skokem jsem se octl u kůlny a hned nato uvnitř, osleple překvapením a tou hrůzou. Přidržel jsem se železného nosníku a pár vteřin stál omámený a bez dechu v závratí a živo- 159

čišném strachu, až jsem pochopil. Vichřice, jakou jsem nikdy neviděl či nepovažoval za možnou, se řítla kolem s ďábelskou silou, ve výškách úpěnlivě a divoce skučela a svištěla, na plochou střechu nade mnou a na zem před vchodem prudce a v celých hustých hromadách dopadaly ohromné kroupy, dovnitř ke mně se valila hrubá ledová tříšť. Rachot krupobití a vichřice byl příšerný, z bičovaného kanálu vysoko vystřikovala pěna a po jeho zdech se prudce vzpínaly neklidné vlny. Viděl jsem, a to všechno během minuty, jak vzduchem letí a snášejí se utržená prkna, šindele ze střech a větve, popadané kameny a kusy omítky, a jak je ihned pokrývá tlustá vrstva prudce dopadajících krup; slyšel jsem, jak se pod prudkými údery jakoby těžkých kladiv lámou a padají tašky, tříští se sklo, ulamují se a řítí okapy. Náhle sem od továrny přes dvůr pokrytý ledem běžel nějaký člověk, v předklonu se opíral proti větru a šaty se mu zmítaly kolem těla. Postava zápasící se živlem se potácivě přibližovala z té hrůzné změti a potopy přímo ke mně. Vpadla do kůlny, vrhla se ke mně, těsně před můj zrak vyplul s bolestným úsměvem klidný, cizí i známý obličej s velkýma očima plnýma lásky, cizí teplá ústa hledala moje a dlouze a s bezdechou nenasytností mě líbala, krk mi objaly něčí paže a na tváře se mi přitiskly plavé mokré vlasy, a zatímco okolním světem otřásalo krupobití, mne s ještě větší hloubkou a hrůzou přepadla vichřice němá, úzkostná lásky. Seděli jsme na hromadě prken beze slov, v těsném objetí, já jsem plaše a udiveně hladil Bertu po vlasech a tiskl rty na její silná, plná ústa, sladce a bolestně mě obklopilo její teplo. Zavřel jsem oči a ona si tiskla mou hlavu k tlukoucím prsům a do klína a tiše mi rukama bloudila po obličeji a po vlasech. Když jsem otevřel oči, probuzen nějakým úderem v té závratné tmě, měl jsem nad sebou její vážný, silný obličej v celé jeho smutné kráse, a její oči se na mne zpítě dívaly. Od jasného čela jí zpod rozčuchaných vlasů stékala úzká stružka světle červené krve po celém obličeji až na krk. „Co je to? Co se děje?“ vykřikl jsem v úzkosti. Pohlédla mi hlouběji do očí a slabě se usmála. „Asi konec světa,“ řekla potichu a její slova pohltilo burácení vichřice. „Teče ti krev,“ řekl jsem. 160

„To ty kroupy. Nevšímej si toho. Máš strach?“ „Ne. A ty?“ „Nemám strach. Ale celé město se asi sesype. Jenže, copak mě nemáš ani trochu rád?“ Mlčel jsem a díval se jí jak uhranutý do velkých, jasných očí, byly plné ztrápené lásky, a zatímco její ústa ležela těžce a hltavě na mých, hleděl jsem bez ustání do těch jejích vážných očí, kolem levého oka jí přes bílou, svěží plet tence kanula světle červená krev. Moje smysly se ještě zmámeně potácely, ale srdce se už vzdalovalo a zoufale se vzpíralo tomu, aby bylo polapeno takhle ve vichřici a proti své vůli. Vztyčil jsem se, a ona z mého pohledu vyčetla, že je mi jí líto. Uhnula a podívala se na mě skoro hněvivě, ale když jsem k ní pohnut lítostí a starostí napřáhl ruku, vzala ji do svých, skryla v ní obličej, svezla se na kolena a začala plakat a její teplé slzy mi stékaly po cukajících dlaních. Shlížel jsem na ni v rozpacích, vzlykala a hlavu měla opřenou o mou ruku, na šíji pod vlasy hravý stín měkkého chmýří. Kdyby to byla některá jiná, pomyslel jsem náhle, kterou bych opravdu miloval a mohl jí obětovat duši, jak bych si láskyplně v tom sladkém chmýří pohrával prsty a líbal tu bílou šíji! Avšak krev se mi zklidnila a mučil mě stud nad tím, že vidím klečet u svých nohou dívku, jíž jsem

nebyl své mládí a svou hrdost ochoten obětovat. Toto všecko, co jsem prožil jako celý zakletý rok a co s těmi tisíci drobných hnutí a gest a pohledů mám dodnes v paměti jako velký časový prostor, trvalo ve skutečnosti jen několik málo minut. Nečekaně se velmi rozjasnilo, vlhce a se smířlivou nevinností probleskly kusy modrého nebe a znenadání, jako ostrým nožem utáť, se rachot vichřice zhroutil a obklopilo nás úžasné, neuvěřitelné ticho. Jako z nějaké fantastické snové jeskyně jsem vyšel z kůlny do navráťivšího se dne, užaslý, že ještě žiji. Pustý dvůr vypadal zle, země rozrytá, jako by ji rozdupali koně, všude hromady velkých ledových krup, mé rybářské náčiní bylo pryč a zmizelo i vědro na ryby. V továrně všude velký hluk, stovkami rozbitých okenních tabulí jsem viděl do té změti v sálech, ze všech dveří se lidé tlačili ven. Zem byla celá pokrytá skleněnými střepy a puklými cihlami, jedna dlouhá plechová okapová roura se utrhla a ohnutá visela šikmo přes půl budovy. 161

Zapomněl jsem na všecko, co se právě stalo, a necítil nic než divokou, úzkostnou zvědavost, chtěl jsem spatřit, co se to venku vlastně udalo a co asi zlého ten nečas napáchal. Rozbitá okna a roztržštěné tašky na střeše továrny, to všecko byla na první pohled značná a bezútěšná spoušť, ale nakonec to tak hrozné přece jen nebylo a úplně neodpovídalo tomu příšernému dojmu, jakým na mě cyklon zapůsobil. Oddech jsem si, vysvobozený a napůl i podivně zklamaný a vystřízlivělý: domy stály jako předtím a po obou stranách údolí stejné kopce. Ne, konec světa nenastal. Když jsem však vyšel z továrního dvora a přes most se dostal do první uličky, pohroma opět vypadala mnohem hůř. Bylo tam plno střepů a rozbitých okenic, zřítily se komíny a strhly s sebou kusy střech, všude u dveří postávali lidé, byli zdrcení a bědovali, úplně stejně, jak jsem to vídal na obrázcích z obsazených a dobytých měst. Sut kamení a polámané větve stromů zatarasily cestu, za střepy a třískami zely všude okenní otvory, zahradní ploty ležely na zemi nebo visely přes zdi a rachotně o ně narážely. Pohřešovaly a hledaly se děti, na polích prý krupobití pozabíjelo pár lidí, někdo ukazoval kroupy veliké jak tolar, i větší. Byl jsem ještě příliš rozrušený, než abych šel domů a podíval se na škody ve vlastním domě a zahradě; ani mě nenapadlo, že by mě mohli pohřešovat, vždyť se mi nic nestalo. Rozhodl jsem se, že ještě vyjdu trochu ven z města, místo abych se jen prodíral mezi střepy, a vzpomněl jsem si na své oblíbené místo, to prostranství pro všelijaké slavnosti vedle hřbitova, kde jsem slavil všechny velké svátky svého chlapectví. S úžasem jsem zjistil, že to je teprve čtyři nebo pět hodin, co jsem tamtudy procházel cestou domů ze skal; připadalo mi, že od té chvíle uplynuly věky. A tak jsem se vrátil uličkou a přešel dolní most, mezerou mezi zahradami jsem spatřil, že červená pískovcová věž našeho kostela žádnou škodu neutrpěla, i tělocvična byla poškozená jen málo. Kousek dál na druhém břehu stál starý hostinec, jeho střechu jsem z dálky poznal. Stál tam jako jindy, ale přece jen nějak divně změněný, nevěděl jsem hned, proč. Až když jsem se přinutil upamatovat se přesněji, napadlo mě, že před hostincem vždycky stály dva vysoké topoly. A teď už tu nebyly. Dávny důvěrný pohled byl zničen, jedno milé místo znetvořeno. Vzedmulo se ve mně zlé tušení, že je toho možná zohaveno ještě 162

víc a věci vzácnější. Najednou jsem stísněně a jako něco nového pocítil, jak velmi mám svou domovinu rád, do jaké hloubi je mé srdce a mé blaho závislé na těch střechách a věžích, mostech a uličkách, na stromech, zahradách a lesích. V novém rozčilení a nových starostech jsem přidal do kroku a octl se záhy na tom svátečním prostranství. Zastavil jsem se a uzřel místo svých nejmilejších vzpomínek nesmírně zpustošené a naprosto zničené. Staré kašany, v jejichž stínu jsme prožívali své svátky a jejichž kmeny jsme jako školáci sotva dokázali ve třech či ve čtyřech obejmout, ležely ulomené, puklé, vyrvané z kořenů a převrácené, v zemi zely po nich díry velké jako dům. Ani jeden už nestál na svém místě, bylo to jen hrůzné bojiště, a padly i lípy i javory, strom vedle stromu. Široké prostranství bylo obrovskou hromadou větví, prasklých kmenů, kořenů a kusů země, v půdě ještě stály mohutné kmeny, ale bez koruny, po-zulámané a pokroucené, s tisíci bílými, nahými třískami. Nedalo se jít dál, prostranství i silnice byly až do výše domu zatarasené pozpřeházenými kmeny a pahýly, a tam, kde jsem od raného dětství znal jen hluboký, posvátný stín a vysoké svatyně stromů, tam na tu zkázu zvysooka upřeně zíralo prázdné nebe. Bylo mi, jako bych i já sám byl vytržen se všemi skrytými kořeny a vyvržen do nemilosrdné křičícího světa. Celé dny jsem se potuloval okolím a nenacházel už žádnou lesní cestu, žádný stín pod kdysi důvěrně známými ořechy, ani jeden z dubů, na které jsme jako kluci šplhali, všude široko daleko

kolem města jen trosky, díry, puklé lesní stráně skosené jak tráva srpem, mrtvolý stromů žalobně obrácené obnaženými kořeny k slunci. Mezi mnou a mým dětstvím se rozevřela propast a můj domov už nebyl jako dřív. Líbeznost i pošetilost minulých let ze mne opadaly, a záhy nato jsem z města odešel, aby se ze mne stal muž a abych obstál v životě, jehož první stíny o mě zavádily v těchto dnech. 163

Slunečníci Když na jaře či v létě anebo i ještě brzy na podzim je mírný den a pobývat venku v příjemném, ale zas ne přílišném teple je opravdové potěšení, pak úvoz ve velkorysém oblouku silnice u alpašské cesty před posledními výše položenými domy města je pro to náramně příhodný koutek. Na silnici vinoucí se směrem k horám se stále hromadí krásné sluneční teplo, poloha je dobře chráněná před větrem odkudkoli, několik křivých starých ovocných stromů skýtá trochu stínu, a okraj silnice, široká, měkká, travnatá mez, svým pohodlným přizpůsobeným sklonem vlídně zve k tomu, aby se člověk na ni posadil anebo lehl. Bílá silnička v tom světle září a pěkně pozvolna stoupá, za každým selským povozem či kočárem nebo poštovním vozem posílá obláček prachu a přes šikmou, tu a tam korunami stromů přerušovanou čáru černavých střech zahlíží přímo do srdce města, na náměstí, které při pohledu odtud ovšem silně ztrácí na mohutnosti a jeví se jen jako podivně posunutý čtverhran skrčených domů s vyčnívajícími schůdky a předsklepími. V takových slunných mírných dnech je přívětivá mez nahoře u toho zákrutu silnice do hor neměnná a stále obsazena hloučkem odpočívajících mužů, jejichž srdnaté a ošlehané obličeje se nijak zvlášť nehodí k jejich krotkému a lenivému chování a z nichž nejmladší nemá daleko do šedesátky. Pohodlně si sedí a leží v teple, mlčí anebo vedou mezi sebou krátké rozhovory, spíš jsou to jen krátká zabručení a zavrčení, pokuřují z malých černých dýmek a často si smělym obloukem opovržlivě dolů po svahu odplivnou. Prochází-li někdy kolem nějaký tovaryš, muži ho přísně prozkoumají a podle toho, co usoudí, na něj kývnou a pozdraví „servus, pocestný“, anebo jen mlčky dají najevo své pohrdání. Cizinec, který tam ty staré mužské uvidí sedět a v nejbližší uličce se na ten podivný hlouček šedivých lenochů přeptá, může se od každého dítěte dovědět, že je to přece bratrstvo slunečníků, a leckdo se pak ještě jednou za nimi ohlédne, spatří ten znavený houf lenivě mžourat do sluníčka a podiví se, odkud se takové celkem vznešené, libozvučné a básnické označení vzalo. Hvězda však, po níž slunečníci mají své pojmenování, dávno už nestojí na žádném nebi, nýbrž to pouze její jméno stálo na štítě ubohého, před mnoha lety již zaniklého hostince; jeho štít i lesk jsou ty tam, neboť dům nejnověji slouží 164

jako špitál čili městský chudobinec, a poskytuje ovšem azyl mnoha hostům, kteří ještě zažili červánky slunce sňatého z hospodského štítu a za nálevním stolem se tam bezpočtem doušků propili až do čekatelství na získání poručníka a své současné přístřeší. Domek, předposlední v příkré ulici a zároveň i předposlední ve městě, stál velmi blízko onomu slunnému okraji silnice, vyhlížel zborceně a znaveně, jako by pro něj bylo nadmíru obtížné stát zpřímá, a vůbec na sobě nedával znát, kolik prožil slasti a řinkotu sklenic, vtipů a chechtotu a celonočního řádění, o veselých rvačkách a tasení nožů ani nemluvě. Od té doby, co stará růžovočervená omítka průčelí dočista vybledla a tam, kde popraskala, se z ní odloupaly celé kusy, ta dávná rošťácká skrýš svým zevnějškem naprosto odpovídala svému určení, což u městských staveb naší doby je vzácností. Poctivě a zřetelně dávala najevo, že je útlukem a nouzovým příbytkem pro ztroskotance a zaostalce, žalostný konec slepé uličky, odkud zřejmě už žádné plány a skryté síly netouží zpět do života. Z melancholie takových úvah se v kruhu slunečníků většinou dalo najít pramálo. Spíš skoro všichni prožívali své pozdní dny tak, jak to u lidí bývá, jako by všechno ještě šlo naplno, své drobné pŮtky a zábavičky a hříčky nafukovali ze všech sil ve veledůležité záležitosti a oficiality, a ne sice jeden druhého, zato však sami sebe brali tak vážně, jak se jen dalo. Ba si počínali tak, jako by až teď, kdy se vytratili z rachotu čínorodého života, teprve začínal ten správný povyk, a své nynější bezvýznamné aférky pěstovali s takovou pádností a zavilostí, jež jejich dřívější aktivity želbohu povětšinou postrádaly. Stejně jako leckterý jiný nárůdek, třebaže představený chudobince jim vládl jako absolutní monarcha a jako bezprávným a jen zdánlivým existencím, se domnívali, že jsou malou republikou, kde každý svobodný občan hledí na druhého přesně podle jeho hodnosti a postavení a sám je horlivě dbalý toho, aby naprosto nikde nebyl ani o vlasek podceňován. Společně s ostatními lidmi měli slunečníci i to, že většinu svých osudů, uspokojení, radosti i bolesti prožívali spíš v představách než ve

skutečnosti. Vždyť lehkovážný člověk by příčinu rozdílu mezi existencí těchto vydědčů a zaostalci a existencí aktivních občanů vůbec mohl spatřovat pouze v iluzi, neboť jedni i druhí konají svou živnost a své činy s touž důležitostí, -a koneckonců přece před zrakem Božím se takový ubožák špitálník možná nevyjímá nijak hůř 165

než nějaký velký a vážený pán. Ale aniž bychom zacházeli tak daleko, lze přece oprávněně mít za to, že pro poklidného diváka není život slunečníků nedůstojným předmětem pozorování. Čím blíže je doba, kdy nynější dospívající generace na jméno někdejší hospody i slunečníků zapomene a ty ubožáky a vyhoštěnce bude zaopatřovat jinak a jinde, tím více by bylo žádoucí mít historii toho starého domu a jeho hostů. Jako příspěvek k ní pojednáme na těchto stránkách o lecčems ze života prvních slunečníků. V době, kdy dnešní mladí občané města Gerbersau ještě nosili krátké kalhoty či dokonce košilky a nad domovními dveřmi pozdějšího chudobince se z růžovočervené fasády do ulice tyčilo kované rameno a na něm štít s plechovým sluncem, se jednoho dne v závěru podzimu do svého domovského města vrátil Karel Húrlin, syn zámečnicka Húrlina z Hořčičné ulice před mnoha lety zemřelého. Bylo mu něco přes čtyřicet, a nikdo už ho tu neznal, protože svého času odvandrovával ještě jako mladičkový hošík a od té doby ho ve městě nikdo nespatriil. Nyní nosil velmi dobrý a čistý oblek, měl zakroucené kníry a vlasy nakrátko zastřižené, nosil stříbrný řetízek k hodinkám, buřinku a vysoké límce u košil. Navštívil několik bývalých známých a kolegů a všude vystupoval jako panský člověk, který se v cizině vyšvihl a je si bez domýšlivosti vědom své ceny. Pak zašel na radnici, předložil své papíry a prohlásil, že se chce zde v místě usadit. Nato rozvinul tajuplnou činnost a korespondenci, podnikal častější drobné cesty, koupil si v údolí pozemek a tam na místě shořelé olejny začal stavět nový dům z cihel a vedle domu kůlnu a mezi domem a kůlnou mohutný cihlový komín. Občas ho bylo možné příležitostně zahlédnout ve městě u večerního doušku, kde se zpočátku sice choval klidně a vybraně, po několika sklenicích však spustil nahlas rozšafnou řeč a nijak neskrýval, že sice má ve váčku dostatek peněz, aby si mohl dopřát pěkně panský život, že mezi lidmi jeden je lenoch a zabeďněnec, druhý ale génius s obchodním duchem, a co se jeho týče, že patří k tomu posledně jmenovanému druhu a nezamýšlí odejít na odpočinek, dokud za cifru svého jmění nebude moci napsat šest nul. Obchodníci, u nichž si chtěl vzít úvěr, se přeptávali na jeho minulost a dověděli se, že Húrlin sice dosud nikde nesehrál významnou roli, že jen pracoval na různých místech v dílnách a továrnách, naposledy jako dozorce, ale zato že před nedávným přišel ke značnému 166

dědictví. Nebránili mu tedy a dopřávali mu určitou míru respektu, někteří podnikatelé dali do jeho záležitosti peníze, a tak záhy povstala v údolí středně velká továrna s obytným stavením, kde Húrlin hodlal vyrábět určité válce a strojní součásti potřebné pro vlnářský průmysl. Objednávky nedaly na sebe dlouho čekat, veliký komín dýmal dnem i nocí, a po několik let vzkvétal Húrlin i jeho továrna co nejpotěšitelněji a těšil se vážnosti a hojné důvěře. Tím dosáhl svého ideálu a splnil se mu jeho starý zamilovaný sen. Sice se už v dřívějších letech u něj častěji vyskytly náběhy ke zbohatnutí, ale až ono téměř nečekané dědictví mu dalo potřebnou pružnost a dovolilo mu, aby uskutečnil dávné smělé plány. Ostatně bohatství nebylo jeho jedinou touhou, ta nejžhavější přání po celý život směřovala k tomu, aby zaujímal nějaké velitelské a vysoké postavení. Jako indiánský náčelník či vládní rada anebo četník na koni by býval byl zcela stejně ve svém živlu, avšak život továrníka mu přece jen připadal pohodlnější i autokratičtější. S doutníkem v koutku úst a starostlivě významným úsměvem ve tváři, vstojí u okna či vsedě u psacího stolu udělovat všelijaké rozkazy, poslouchat návrhy a žádosti, spojovat vrásky nadmíru zaměstnaného člověka s poklidnou pohodou, být brzy nepřístupně přísný, brzy dobromyslně shovívavý a při tom všem stále cítit, že on je ten hlavní a že na něm toho tolik ve světě závisí, to byl jeho talent, který se uplatnil až tak pozdě. Nyní měl všeho hojnost, mohl si dělat, co chtěl, najímat lidi a propouštět je, blaženě vzdychat nad tou spoustou starostí s bohatstvím a dát si závidět z tolika stran. To všechno vychutnával a také provozoval znalecky a se zaujetím, měkce se v tom svém štěstí kolébal a cítil se konečně osudem postaven na místo, které mu náleží. Mezitím však jeden konkurent učinil nový objev, po jehož zavedení mnoho z dřívějších výrobků zčásti už nebylo potřebí, zčásti velmi zlevnily, a protože Húrlin vzdor svým prohlášením žádný génius nebyl a rozuměl jen vnějším stránkám svého obchodu, začal

pozvolna, ale pak stále rychleji klesat ze své výše a nakonec nemohl skrýt, že je na mizině. Zkusil v zoufalství ještě několik krkolomných finančních operací, v jejichž důsledku sama sebe i řadu svých věřitelů nakonec strhl do nečistého bankrotu. Uprchl, zadrželi ho však, odsoudili a vsadili do vězení, a když se po několika letech opět ve městě objevil, byl z něho člověk znehodnocený a ochromený a nedalo se s ním nic svést. 167

Určitou dobu se probíjel v bezvýznamných postaveních; avšak už dříve, v tísnivé době, kdy viděl, jak se blíží krach, se začal tajně oddávat pití, a co tenkrát bylo skryté a málokdo si toho povšiml, dostalo se nyní na veřejnost a stalo se pohoršením. Propuštěn pro nespolehlivost z jednoho bídneho písařského místa stal se agentem pojišťovací společnosti, jako takový se potloukal po všech hospodách v okolí, až ho rovněž propustili, a když ani podomní obchodování zápalkami a tužkami nechtělo nic vynášet, připadl nakonec na starost obci. V těch letech velmi rychle úplně zestárl a zpustl, ze své zbankrotělé slávy si však uchoval zásobu drobných dovedností, manýr a formální okázalosti, což mu pomáhalo dostávat se přes to nejhorší a v menších hospodách stále ještě mělo jakýsi účinek. Vnášel do krčem určitá rozmáchlá a velkolepá gesta a nemálo zvukných frází, už to u něho byla všechno jen vnějškovost, ale díky ní se stále ještě mezi městskými lumpy těšil určitému uznání. Tehdy v Gerbersau ještě žádný chudobinec neexistoval, budižkni-čemové byli za nepatrné odškodné z městské pokladny občas posíláni jako strážníci do rodin, tam dostávali to nejpotřebnější a podle možností se jim i svěřovaly drobné domácí práce. Protože z toho v poslední době vznikly všelijaké nesrovnalosti a zchátralého fabri-kanta, který byl u obyvatel v nenávisti, už vůbec nikdo nechtěl přijmout, obec usoudila, že je nutné zřídit zvláštní dům jako azyl. A poněvadž právě ubohá stará hospoda U slunce přišla do dražby, město ji koupilo a vedle správce tam jako prvního hosta ubytovalo Húrlina a po něm zakrátko následovalo několik dalších. Začalo se jim říkat slunečnici. Húrlin ostatně měl k hospodě U slunce úzké vztahy už dávno, neboť od svého úpadku chodil do stále menších a ubožejších krčem a nakonec nejčastěji ke Slunci, kde patřil k denním hostům a u večerní kořalky sedával s mnoha kumpány, kteří, když nadešel jejich čas, ho následovali jako špitální bratři a opovrhovaná městská chudina do téhož domu. Měl radost, že se dostane právě tam, a ve dnech po dražbě, kdy tesař a truhlář chvatně a skromně starou hospodu upravovali pro nový účel, tam postával a lelkoval od rána do pozdního večera. Jednou ráno, už bylo vlaho a slunečno, se tam opět objevil, postavil se ke dveřím a díval se, co dělají dělníci uvnitř. Přihlížel s nadšením a radostí a rád přeslechl i zlomyslné poznámky dělníků, pěsti 168

měl schované v hlubokých kapsách špinavého kabátu a darované kalhoty, příliš dlouhé a široké, se na něm vlnily ve spirálovitých záhybech, až mu nohy v nich vypadaly jako vývrtka. Nadcházející odstěhování do té obnovené barabizny, od čehož si sliboval pohodlnější a pěknější život, naplňovalo staříka šťastnou zvědavostí a neklidem. Jak přihlížel pokládání nových prken na schodišti a mlčky hodnotil tenké jedlové palubky, ucítil, že ho kdosi odsouvá stranou, a když se otočil směrem k ulici, stál tam zámečnický tovaryš s velikými štaflemi a snažil se je právě s velikou námahou na svažitě cestě podložit množstvím kousků dřeva. Húrlin poodešel na druhou stranu ulice, opřel se o patník a sledoval zámečnickovu činnost s velikou pozorností. Ten konečně žebřík postavil a zajistil, vylezl na něj a začal nad domovními dveřmi seškrabovat omítku, aby mohl sejmut starý hospodský štít. Jeho úsilí naplňovalo extovárníka napětím i zármutkem, neboť se přitom rozpomínal na spoustu žejdlíků a kořalek pod tímto znakem vyzunknutých a vůbec na ty staré časy. Nikterak málo ho těšilo, že to kované rameno se štítem vězí ve zdi tak pevně a že se zámečnický tovaryš s ním musí tak mořit, než je dostane dolů. Co se tu pod tím chudákem starým štítem taky zběhlo, toho leckdy bohaprázdného veselí co tu zažil! Když zámečník začal klít, stařík se šelmovsky usmál, a když tovaryš opět za to rameno tahal a cloumal jím a točil a škubal, až se zapotil a málem spadl ze žebříku, cítil divák nemalé zadostiučinění. Tovaryš pak odešel a za čtvrt hodiny se vrátil s pilou na železo. Húrlin už viděl, že se ctíhodnou ozdobou je amen. Pila písklavě zajížděla do dobrého železa a po chvilce se rameno žalobně ohnulo trochu stranou a hned nato se se zařin-čením octlo na dlažbě. Húrlin přešel k řemeslníkovi. „Hele, zámečníku,“ poprosil pokorně, „dej mi ten krám! Vždyť už za nic nestojí.“ „A proč? A ty jsi kdo?“ křikl mládenec. „Já jsem od cechu,“ žadonil Húrlin, „fotr byl zámečník a já sám taky. Dáš mi ho, vid’?“ Tovaryš mezitím štít zdvihla prohlížel si ho. „Rameno ještě za

něco stojí," rozhodl, „žádná špatná práce na tehdejší dobu. Ale tu plechánu si měj, když chceš, to už je jen křáp." Odtrhl zeleně pomalovaný věnec listů, v němž viselo zlaté slunce na zhmožděných a vyboulených paprscích, a podal mu ho. Stařík 169

poděkoval a zmizel s kořistí, aby ji o kousek výš v hustém bezinko-vém křoví ukryl před cizí hrabivostí a zvědavostí. Tak po prohrané bitvě ukrývá paladin vládcovské insignie, aby je zachránil pro lepší dny a novou slávu. Několik málo dní nato byl bez velkého vzruchu nový, nuzně upravený chudobinec uveden do provozu. Sehnalo se pár postelí, ostatní zařízení pocházelo ještě z dražby, kromě toho jeden mecenáš do každé ze tří ložnic věnoval po jednom biblickém výroku na lepenkovém víku v namalovaném rámečku z květin. Na vypsané správcovské místo se nepřihlásilo mnoho uchazečů a volba padla ihned na pana Ondřeje Sauberleho, ovdovělého pletače vlny, který si s sebou přinesl pletací stav a nadále provozoval své řemeslo, neboť místo taktak stačilo na živobytí a on nikterak neměl chuť stát se na stará kolena sám jedním ze slunečníků. Když starému Húrlinovi přidělili světnici, ihned ji podrobil zevrubné prohlídce. Našel v ní okno vedoucí na dvorek, dvoje dveře, postel, truhlu, dvě židle, nočník, koště a hadr na prach, dále voskovým plátnem potaženou desku v rohu, na které stály a ležely sklenice na vodu, plechové umyvadlo, kartáč na šaty a Nový zákon. Ohmatal solidní lůžkoviny, kartáč si vyzkoušel na klobouku, sklenici i umyvadlo zkoumavě prohlédl proti světlu, posadil se na zkoušku na obě židle a zjistil, že je všecko uspokojivé a v pořádku. Pouze s tím mohutným okvětinkovým výrokem nesouhlasil. Jízlivě se na něj chvíli díval, četl slova „Dítka, milujte se navzájem!" a nespokojeně potřásl střapatou hlavou. Pak tu ozdobu strhl a s velikou pečlivostí pověsil na její místo starý štít hospody U slunce, který si do nového obydlí přinesl jako jediný hodnotný předmět. Jenže vtom zrovna vešel správce a se spíláním mu nařídil, ať ten výrok znovu dá na původní místo. Slunce ať si vezme a vyhodí je; Karel Húrlin však štít zuřivě popadl, vzdorovitě trval s mnoha nářky na svém vlastnickém právu a nato svou trofej se spoustou nadávek ukryl pod postel. Život, který pro něj příštího dne započal, neodpovídal úplně jeho očekáváním a zprvu se mu ani trochu nelíbil. Musel ráno vstát v sedm hodin a na snídani přijít do správcova pokoje, pak bylo potřeba ustlat, vyčistit umyvadlo, vycídit boty a pečlivě uklidit u sebe ve světnici. V deset dostal kus tmavého chleba a pak se mělo začít ve špitále s obávanou prací. Do dvora navezli velký náklad bukového dřeva a to se mělo rozřezat a nasekat. 170

Protože do zimy bylo ještě hezky daleko, Húrlin s dřevem nijak nepospíchal. Bukové poleno si pomalu a opatrně položil na kozu, pečlivě a rozvláčně zkoumal správné umístění a chvíli se rozmýšlel, kde má začít s řezáním, zprava či zleva nebo zprostředka. Pak obezřetně nasadil pilu, znovu ji odložil, plivl do dlaní a pilu opět vzal do ruky. Třikrát čtyřikrát pilou potáhl, asi na šířku prstu hluboko do dřeva, ihned ji však zas vytáhl a co nejdůkladněji ji prohlížel, kroutil provazem, ohmatával list pily, nastavil ji o něco víc šikmo, dlouho si ji držel před očima a mžoural na ni, nato zhluboka vzdychl a chvíli odpočíval. Potom začal nanovo a upiloval půl palce hlouběji, jenže se mu udělalo nesnesitelné horko a musel si sundat kabát. To konal pozvolna a s velkou pečlivostí, hodnou chvíli také pátral po čistém a bezpečném místě, kam kabát odložit. Až to konečně zvládl, opět začal řezat, ne však dlouho, neboť nyní slunce vystoupilo nad střechu a svítilo mu přímo do obličeje. Musel tedy kozu i poleno a pilu, každý kus zvlášť, přenést na jiné místo, kde ještě byl stín; tím se zpotil a potřeboval tedy kapesník, aby si utřel čelo. Kapesník ale v žádné kapse nebyl, až ho napadlo, že ho měl v kabátě, přešel tedy tam, kam kabát položil, rozložil ho obřadně, hledal a našel barevný kapesník, setřel si pot a hned se i vysmrkal a osvěžen se vrátil ke koze. Tam však záhy zjistil, že předtím list pily nejspíš nastavil příliš zešikma, proto se znovu dlouho zabýval všelijakými nutnými operacemi a nakonec s mohutným vzdycháním poleno přeřízl. Ale to už bylo poledne a zvonili z věže, spěšně si tedy natáhl kabát, pilu odložil a odebral se do domu k jídlu. „Přesný, to teda jste," řekl pletač. Posluhovačka donesla polévku, pak byla ještě kapusta a plátek slaniny a Húrlin si pilně nabíral. Po jídle měl znovu řezat, tomu se však vzepřel se vši rozhodností. „Na to nejsem zvyklý," řekl rozhořčeně a neoblomně trval na svém. „Jsem teď na smrt unavený, a tak si taky musím odpočinout." Správce pokrčil rameny a prohlásil: „Dělejte, jak chcete, ale kdo neodvede žádnou práci, taky nedostane svačinu. Ve čtyři bude mošt a chleba, když něco nařežete, jinak nic, až večer polívka." Mošt a chleba, pomyslel si Húrlin a přemítal, zmítán těžkými pochybnostmi. Slezl pak ven, došel pro pilu, ale dostal

hrůzu z práce v tom poledním horku, nechal dříví dřívím, vyšel ven na ulici, na dláždění našel ležet krátký doutník, zastrčil ho do kapsy a pomalu kráčel vzhůru těch padesát kroků až k ohybu cesty. Tam se zastavil a nade- 171

chl, posadil se stranou od silnice na pěkně vyhrátou mez, díval se dolů na tu spoustu střech a na náměstí, v údolí zahlédl i svou bývalou továrnu, a jakožto první slunečník tím zasvětil místo, kde od té doby dodnes tolik jeho kamarádů a nástupců prosedělo v létě celá odpoledne a často také dopoledne i večery. Ted' se mu pozvolna vracela nerušená pohoda stáří zbaveného starostí a soužení, jakou si sliboval od pobytu v chudobinci a která se mu ráno při té trpké práci rozplynula jako krásná iluze. V hrudi s pocity penzisty zajištěného do konce života před starostmi, hladem a hledáním střechy nad hlavou si pohodlně a lenivě hověl v trávě, na povadlé kůži cítil příjemné sluneční teplo, shlížel nadále na jeviště svých dřívějších pletich, práce a trápení a trpělivě čekal, až někdo přijde, koho bude moci požádat o oheň pro doutník. Břeskné bušení do plechu z jedné klempířské dílny, vzdálený zvuk kovadliny z kovárný, tiché skřípění povozů jedoucích v dálce, to vše, smíšené s trochou prachu ze silnice a tenkým dýmem z velikých i malých komínů, stoupalo sem k němu nahoru a ukazovalo, jak se dole ve městě pilně buší kladivem, piluje, pracuje a potí, kdežto Karel Húrlin nad tím vším trůní ve vznešené odpoutanosti. Ve čtyři hodiny potichu vešel k správci, který ve své světnici do taktu pohyboval pákou svého malého pletacího stroje. Chvilí čekal, jestli přece jen nakonec nějaký ten mošt a chleba nebude, ale pletač se mu vysmál a poslal ho pryč. Zklamaně se vrátil na místo, kde si předtím tak hověl, cosi jen tak sám pro sebe brumlal, hodinku či víc prodřímá a pak se díval, jak se na to těsné údolí snáší večer. Nahoře bylo ještě stále tak teplo a poklidně jako předtím, ale jeho dobrá nálada se postupně vytrácela, neboť vzdor zahálce se ho zmocnila nuda a také se jeho myšlenky nepřetržitě vracely k ušlé svačině. Viděl před sebou stát vysokou sklenici plnou moštu, zářivě žlutou a se sladkotrpkou vůní. Představoval si, jak by ji vzal do ruky, tu chladnou, oblou sklenici, dal ji k ústům, a jak by si nejdřív zcela loknul, ale pak srkal jen úsporně. Vztekale povzdech, kdykoli se z toho krásného snu probudil, a veškerý hněv se vždy vyvalil proti tomu nemilosrdnému správci, jen si sedí a štrikuje, ten mizera drž-grešle, pařez jeden, vydríduch, otrokář a židák lakomá. Když se dosyta vyřádil, začal sama sebe litovat a málem se rozbrečel, nakonec se ale rozhodl, že zítra bude pracovat. Neviděl, jak údolí bledne a vkrádají se do něj něžné stíny a jak se 172

na mraky snáší růžový nádech, ani neviděl, jak nebe dostává mírně sladké večerní zabarvení a vzdálenější hory jak temněji tajemnou modří; viděl jen, že mu ušla sklenice moštu, že na něj zítra neodvratně čeká práce a tvrdý osud. Do takových úvah upadl totiž vždy, když celý den nedostal ničeho napít. Jaké by to bylo, kdyby ted' měl trochu kořalky, na to nesměl ani pomyslet. Shrbený a rozmrzelý sešel do domu, když byl čas k večeři, a sedl si nevrle ke stolu. Byla polévka, chleba a cibulky a on nasupeně jedl, dokud se něco dalo vylovit z mísy, ale k pití nebylo nic. Seděl po jídle celý opuštěný a nevěděl, co počít. Nic k pití, nic ke kouření, s nikým si promluvit! Pletač pracoval pilně dál při světle lampy a o Húrlina se nestaral. Ten půlhodinku seděl u prázdného stolu, poslouchal klepání Sau-berleho stroje, civěl do žlutého světla závěsné lampy a nořil se do propastí nespokojenosti, sebelitování, závisti, vzteku a zloby a nenacházel a ani nehledal z nich východisko. Nakonec té tiché zuřivosti a beznaději podlehl. Zeširoka se rozmáchl, praštil pěstí do stolu, až to zaprašťelo, a vykřikl: „Krucifixhimlhergotsetsakrapes!“ „Nonono,“ zvolal pletač a přešel k němu, „co se to zas děje? Žádné sakrování a proklínání se tady trpět nebude!“ „A co si teda k d'asu mám počít?“ „Aha, nuda? Tak si jděte lehnout.“ „No to tak určitě. V tuhle dobu si můžete do postele poslat leda tak nějakého malého kluka, ale ne mě.“ „Tak vám donesu malou práci.“ „Práci? Pěkně děkuju, vy vydríduchu jeden!“ „Nono, jen se tak nerozčiluj té! Natě, přečtete si něco!“ Dal mu z poloprázdné police na stěně pár svazků a vrátil se zpátky k své práci. Húrlin neměl ani pomýšlení na nějaké čtení, jednu z knih si však vzal a rozevřel ji. Byl to kalendář a on si v něm začal prohlížet obrázky. Na prvním listě byla vyobrazena jako titulní postava nějaká fantasticky přioděná figura ženy či dívky, s bosýma nohama a rozpuštěnými vlasy. Húrlin se okamžitě rozpomněl, že má zbyteček tužky. Vytáhl ji z kapsy a naslinil a té ženské namaloval na šněrovačku dvě veliká oblá řadra a tak dlouho je svou stále znova navlhčovanou tužkou dokresloval a vylepšoval, až papír prořídla a hrozilo, že

se protrhne. Obrátil list a s uspokojením zjistil, že otisk jeho kresby je patrný na mnoha stránkách. Další obrázek, na který 173

narazil, patřil k jedné pohádce a představoval jakéhosi skřítku či zběsilce se zlýma očima, hrozivě válečnickým knírem a rozevřenou obrovskou hubou. Stařík lačně naslinil tužku a velikými, zřetelnými písmeny napsal vedle té obludy: „To je pletač Sauberle, správce.“ Předsevzal si, že takhle pomaluje a zasviňáčí pokud možno celou knihu. Avšak už hned další obrázek ho upoutal natolik, že na to zapomněl. Byl na něm výbuch nějaké továrny, vlastně jen mohutný kužel páry a ohně, kolem něhož a nad nímž svištěly vzduchem půlky lidských těl i těla celá, kusy zdí, tašky, židle, trámy a tyče. To ho oslovilo a přinutilo, aby si k tomu vymyslel celý příběh a zejména si představil, jak asi bylo těm lidem ve chvíli, kdy je výbuch vymrštil do povětří. Cítil přitom dlouho jakési vzrušení i uspokojení. Když na tom rozčilujícím obraze vyčerpal svou fantazii, listoval dál a záhy narazil na jiný obrázek, u toho se opět zastavil, ale tentokrát to bylo něco naprosto jiného. Světlý, roztomilý dřevoryt: pěkná besídka, úplně na kraji jako hospodský štít hvězda a na ní s nadmu-tým hrdélkem a otevřeným zobáčkem seděl a zpíval drobný ptáček. V besídce bylo vidět kolem zahradního stolu malou společnost mladých mužů, studentů či vandrovníků, jak si povídají a ze světlých skleněných lahví popíjejí dobré víno. Po straně na okraji obrázku byl výhled na rozpadlou pevnost s branou a věžemi tyčícími se proti nebi a v pozadí ubíhala krásná krajina, možná rýnské údolí, s řekou a loděmi a až úplně vzadu mizely v dáli hřebeny kopců. Stolačníci byli sami mladí, hezcí lidé, tváře hladké nebo s mladistvými vousy, roz-milí a veselí hoši, a zjevně vínem velebili přátelství a lásku, starý, dobrý Rýn a Boží modrou letní oblohu. Osamělého a nevrlého pozorovatele ten dřevoryt zpočátku upo-mněl na jeho lepší časy, kdy si ještě sám mohl dopřávat vína, a na to množství sklenic a pohárů dobrého moku, které tenkrát vychutnával. Pak mu ale připadlo, jako by tak spokojený a rozjařený jako tihle mladí pijáci on sám nikdy nebyl, ani tehda dávno v lehkomyšlných létech, kdy jako mladý zámečnický tovaryš putoval na zkušenou. To letní veselí v besídce, ty jasné, dobrácké a radostné tváře mládenců do něj vnesly smutek a rozhněvaly ho; zapochyboval, není-li to všechno jen výmysl malíře, přikrášlený a vylhaný, anebo jestli někde takové besídky a tak hezcí, veselí a bezstarostní mladí lidé opravdu existují. Jejich radostný výraz ho naplnil závistí a touhou, a čím déle se na ně díval, tím víc měl pocit, že uzoučkým okénkem na chvíli 174

nahlíží do nějakého jiného světa, nějaké krásnější země a mezi svobodnější a laskavější lidi, než s jakými se setkal ve vlastním životě. Nevěděl, do jakého to cizího království se dívá a že má tytéž pocity jako lidé čtoucí si v básních. Vychutnat ty pocity jako krásnou sladkost, to naprosto nedovedl, proto knihu sklapl, mrštil s ní vztekle na stůl, nevrle zamumlal dobrou noc a odebral se do své světnice, kde nad postel a na podlahu a truhlu dopadal měsíční přísvit a jemně zářil ve vodě v umyvadle. Veliké ticho v hodině ještě tak časné, klidné měsíční světlo a prázdná, na pouhou ložnici téměř až příliš velká místnost vyvolaly v starém neotesanci pocit nesnesitelného osamění, z něhož za tichého brumlání a proklínání unikl do krajiny dřímot až značně pozdě. Byly dny, kdy řezal dříví a dostával mošt a chleba, a střídaly se s jinými, kdy lenořil a ze svačiny nebylo nic. Často vysedával nahoře u silnice na mezi, plný jedu a nabitý zlobou, plival na město dolů a v srdci nosil hořkost a zášť. Vytoužený pocit, že kotví v bezpečném přístavu, byl ten tam, a namísto toho si připadal prodaný a zrazený, se správcem vyvolával divoké scény anebo se potichu užíral pocity ústrku, znechucenosti a nudou. Mezitím vypršela lhůta jednomu městskému chudákovi, zaopatřovanému do té doby v soukromých domech, a jednoho dne narukoval do „Slunce“ jako druhý host bývalý provaznický mistr Lukáš Heller. Jestliže z Húrlina udělaly pijana špatné obchody, s Hellerem to bylo naopak. Nešlo u něho také o pád z nádhery a bohatství jako u prvního obyvatele chudobince, on se ze skromného řemeslníka stal ochlastou pozvolným pitím, před čímž ho nedokázala uchránit ani jeho zdatná a energická žena. To spíš ona, třebaže ho silou daleko převyšovala, podlehlá tomu zbytečnému boji a byla už dávno po smrti, kdežto její muž budižkničemu se těšil nezlomnému zdraví. Byl ovšem přesvědčen, že se svou ženou měl stejnou nepochopitelnou smůlu jako se svým pro vázni ctvím a že si vzhledem ke svému nadání a píli zasluhoval osud docela jiný. Húrlin očekával jeho příchod s nejtoužebnějším napětím, neboť byl z té své samoty zrovna nevýslovně unavený. Ale když se Heller dostavil, továrník dělal ze sebe velkého pána a sotva o něj zavadil. Dokonce nadával, že Hellerovu postel

dali do jeho světnice, přestože vskrytu tomu byl rád. Po večerní polévce, protože kamarád tak za- 175

ruptile mlčel, sáhl Heller po jedné knize a začal číst. Húrlin seděl naproti němu a vrhal na něj nedůvěřivé, zkoumavé pohledy. Když se nováček při četbě jednou musel čemusi vtipnému zasmát, měl druhý velkou chuť zeptat se na důvod. Ale když Heller v témže okamžiku zdvihl od knihy oči, Húrlin okamžitě nasadil zachmuřený výraz a předstíral, zeje dočista ponořen do pozorování komára, co se zrovna plazil přes stůl. Zůstali tak sedět celý dlouhý večer. Jeden četl a občas zdvihl oči v touze zapříst rozhovor, druhý ho bez ustání pozoroval, ale ihned uhnul pohledem, kdykoli se první na něj podíval. Správce neúnavně pletl až do noci. Húrlinův výraz byl čím dál zatvrzelejší, ačkoli byl vlastně z té duše rád, že už teď nemusí ležet ve světnici sám. Když odbilo deset, řekl správce: „Vy dva, tak už si jděte lehnout.“ Oba vstali a šli. Když se oba staříci v příšeří světnice pomalu a strojeně svlékali, Húrlinovi se zdálo, že nadešel pravý čas navázat na zkoušku hovor, aby si ujasnil, co ten dávno vytoužený nový příslušník domácnosti a druh v utrpení je zač. „Tak jsme tu teď dva,“ začal a hodil vestu na židli. „Jo,“ řekl Heller. „Je to tady bouda svinská hnusná,“ pokračoval druhý. „Ale? Víš to tak určitě?“ „Abych nevěděl! - Ale teďka tu bude docela jinačí život, říkám ti, jinačí! Tak.“ „Hele,“ zeptal se Heller, „svlíkáš si košili na noc nebo šiji necháš na sobě?“ „V létě svlíkám.“ I Heller si svlékl košili a nahý si lehl do vrzající postele. Začal hlasitě funět. Jenže Húrlin se chtěl dovědět ještě víc. „Už spíš, Hellere?“ „Ne.“ „No, o nic tak ani moc nejde. - Ty jsi provazník, že?“ „Byl, jo. Mistr jsem byl.“ „A. teď?“ „A teď - můžeš mi vlízt někam, když se ptáš tak pitomě.“ „No proč hned tak zhurta! Blázne, tys byl sice mistr, jenomže to vůbec nic není. Já byl továrník, chápeš? Fabrikant!“ „Nemusíš tak řvát, to já vím dávno. Jenomže potom, v jaké fabri- 176

ce jsi byl potom?“ „Jakto potom?“ „Že se ptáš! V kriminále, ne?“ Húrlin povyražené zamečel. „Ty jsi asi nějaká taková zbožná ovečka, co? Pánbičkář, ne?“ „Já? To by tak akorát scházelo! Žádná zbožná ovečka nejsem, ale že bych byl v kriminále, to teda ne.“ „Taky by ses tam nijak nehodil. Tam jsou totiž ponejvíc docela nóbl páni.“ „A jemine, tak nóbl jako ty snad? To se ví, to bych se teda žiný-rovat.“ „To je vidět, že ničemu nerozumíš.“ „No a co?“ „Tak toho nech! A proč jsi teda to provaznictví pustil k vodě?“ „Dej mi s tím pokoj! Provaznictví, s tím to všechno šlo, ale rohatý, ten dřepěl docela jinde. Stará, ta to zavinila.“ „Stará? - Copak ona chlastala?“ „To by tak ještě chybělo! Ne, chlastal jsem já, tak to už chodí, ne stará. Ale vinu má ona.“ „A jak to? Co provedla?“ „Neptej se pořád!“ „A co děti, máš děti?“ „Kluka. V Americe.“ „Ten na to vyzrál. Tomu se vede lip než nám.“ „No jen aby. Píše si o peníze, ten mizera! Taky se tam oženil. Když tam jel, říkám mu: Fricku, tak sbohem a ať se ti nic zlého nestane; živ se, čím chceš, ale jestli se oženíš, tak uvidíš tu spoušť. No a teď v tom je až po uši. Tys žádnou ženskou neměl, že ne?“ „Ne. Vidiš, i bez ženské se na člověka může nabalit smůla. Co ty na to?“ „Jak u koho. Já bych dodneška byl mistr, nebýt té hromské baby.“ „Jo,jo!“ „Říkals něco?“ Húrlin mlčel a dělal, jako že spí. Tušení mu říkalo, že provazník, když jednou začne pořádně pomlouvat svou ženu, hned tak neskončí. „Tak spi, ty zabeďněnce!“ zavolal Heller k němu. Už se však nedal vyprovokovat, chvíli ještě předstíral hluboké oddechování, až nakonec opravdu usnul. 177

Provazník, který v svých šedesáti letech měl už kratší spaní, se nazítří probudil první. Půl hodiny zůstal ležet a civěl na bílý strop. Potom vstal z postele tichounce jak ranní vánek, on, který jinak působil těžkopádně a ztuhle, bos a neslyšně přeběhl k Húrlinově lůžku a začal mu hrabat v šatech přehozených přes židli. Obezřetně je prohlížel, nic v nich ale nenašel krom té kratinké tužky v kapse vesty, a tu si vzal. Díru v spolunocležníkově punčoše zvětšil oběma palci o značný kus. Nato se potichu vrátil do své vyhráté postele a hnul sebou, až když Húrlin už byl vzhůru a vstal a stříkl mu pár kapek vody do obličej. Nato i on spěšně vyskočil, vlezl do kalhot a řekl dobré ráno. S oblékáním nijak nechvátal, a když ho továrník pobízel, ať si pospíší, řekl poklidně: „Jen běž zatím sám, já přijdu brzo za tebou.“ Druhý odešel a Heller si s úlevou oddychl. Hbitě popadl umyvadlo a vyšplíchl čistou vodu oknem na dvůr, protože měl z mytí hlubokou hrůzu. Když se tak vyhnul úkonu, k němuž měl takový odpor, byl s oblékáním v mžiku hotov a odspěchal k snídani. Následovalo stlaní, úklid světnice a čištění bot, ovšem beze spěchu a s hojnými debatními přestávkami. Továrníkovi se zdálo, že to ve dvou přece jen jde přivěti věj i a pohodlněji než dřív, když byl sám. Dokonce i neodvratně čekající práce mu dnes naháněla o něco méně

hrůzy než jindy, a i když váhavě, šel po správcově výzvě s provazníkem dolů na dvorek skoro zvesela. Vzdor prudkým výbuchům pletachy nevole i jeho zatvrdělému boji s chovancovou nechutí k práci se za uplynulých několik týdnů na zásobě dřeva neprojevila byt i jen trochu viditelná změna. Složená zásoba vypadala ještě stejně veliká a vysoká jako předtím a hromádka rozřezaných polen v koutě, stěží dva tucty, připomínala spíš s rozmarem započatou a v jiném rozměru zanechanou práci nějakého dítěte, které si chtělo hrát. Nyní tedy měli být do práce zapraženi šediví staříci oba; šlo o to, aby si vyhověli a sjednotili se, byla tu totiž jen jedna koza a jedna pila na řezání. Po mnoha přípravných gestech, vzdeších a průpovídkách překonaly obě postavičky svůj vnitřní odpor a chystaly se chopit se činnosti. A tu se ukázalo, že radostné naděje Karla Húrlina byly marné sny, neboť okamžitě se ve způsobu práce obou projevil hluboký a bytostný rozdíl. Každý z nich měl vlastní způsob, jak vyvíjet činnost. V obou duších totiž, vedle vrozené lenosti, zbytek svědomí plaše nabádal k pili; 178

oběma se sice pracovat nechtělo, avšak chtěli jeden před druhým aspoň vyvolat zdání, že jsou nějak k užtku. O to se snažili způsobem naprosto různým, a u obou opotřebovaných a zdánlivě osudem sbratřených mužů vyšel najevo neočekávaný rozpor vloh i sklonů. Húrlin, ten měl takovou metodu, že sice skoro nic neudělal, ale neustále jako by byl něčím zaměstnán anebo to aspoň tak vypadalo. Jednoduchý hmat se u něho stával nanejvýš složitým manévrem proto, že se sebemenším pohybem bylo spojeno šetrné a houževnaté ritardando; nadto mezi dvěma jednoduchými pohyby, například mezi uchopením a nasazením pily, vynalézal a prováděl vždy celou řadu zbytečných a žádnou námahu nepůsobících vložených úkonů a neustále se snažil o to, aby si takovým nepotřebným babráním vlastní práci pokud možno ještě na chvíli udržel od těla. V tom se rovnal odsouzení, který si pořád a znovu vymýšlí to a tamhleto a ještě něco, co se musí stát a udát a vykonat a obstarat, než dojde na to vytrpět si, co je nevyhnutelné. A skutečně se mu dařilo vyplňovat předepsané hodiny nepřetržitým počínáním a přivést to až k zákmitu zdání poctivého potu, aniž vykonal jen trochu práce hodné za zmínku. Doufal, že Heller tento zvláštní, ale praktický systém pochopí a podpoří ho v něm, avšak došel naprostého zklamání. Provazník totiž se podle své povahy řídil opačnou metodou. Křečovitým rozhodnutím se vypjal až k zběsilému fúre, vrhl se do práce s vervou, jako by přímo smrti pohrdal, a běsnil, až se pot řinul a třísky létaly. To však vydrželo jen pár minut, pak byl vyčerpan, upokojil svědomí a nečinně a zhrouceně odpočíval, než se ten záchvat nepřičetnosti za hodný čas opět dostavil a zuřil a zase vyvanul. Výsledky tohoto způsobu práce nijak výrazně nepředčily továrníkův. Za takových okolností se nutně jeden pro druhého stával těžkou překážkou a pohoršením. Násilný a chvatný, nárazový způsob Hellerův byl továrníkovi nesmírně proti mysli, zatímco jeho vlastní neustálé lenivé posunčení byla pro provazníka hotová hrůza. Kdykoli provazník dostal jeden ze svých zběsilých záchvatů píce, zděšený Húrlin se stáhl daleko do pozadí a jen pohrdlivě přihlížel, jak se druh se supěním a v potu lopotí, až mu zbude jen zbyteček dechu k tomu, aby Húrlinovi vyčetl jeho lenost. „Jen se koukej," křičel na něj, „jen se koukej, ty mrcho líná, darmošlape jeden! To se ti náramně líbí, vid, když se druhý na tebe dře, co? No ovšem, milostpán je fabrikant! Ty bys tu stál a tohle polínko 179

řezal čtyry neděle, ty nemehlo, to mi ne vymluvíš!" Ani nactiutrhaní, ani pravda těch výčitek Húrlina nijak moc nerozčilovaly, provazníkovi ovšem nezůstával nic dlužen. Jakmile se vyčerpaný Heller sesunul stranou, všechny nadávky mu společník vracel. Častoval ho přízvisky jako ty hlavo paličatá, dutohlave, nekňubo provaznická, strhnipupku, hovnivále, kleprlíku, haďoure, mouřeníně namyšlená, kořalečníku opelichaná, a rozmáchlými gesty se nabízel, že mu tak dlouho bude bušit na ten jeho scvrklý mozeček, až mu svět bude připadat jako bramborová kasička a dvanáct apoštolů jako banda loupežníků. K uskutečnění těch hrozeb ovšem nikdy nedošlo, byly to výkony pouze řečnické a protivník je také za nic jiného nepovažoval. Několikrát si na sebe stěžovali správci, ale Sau-berle byl natolik moudrý, že si něco takového ihned zásadně zapověděl. „Chlapi," řekl nakvašeně, „vždyť už nejste žádní malí kluci. S takovou syčárnou na mě nechodte a bašta!" Přesto oba přišli znova, každý sám za sebe, a jeden na druhého žaloval. A tak při obědě továrník nedostal maso, a když se rozláteřil, prohlásil pletač: „Jen se mi tu moc nerozčilujte, Húrline, potrestat vás musím. Heller mi řekl, co jste dnes zas vedl za zvrhlé řeči." Provazník triumfoval, takový úspěch nečekal. Jenže večer to bylo naopak. Heller nedostal polévku a oba

filutové zjistili, že jsou přelstěni. Od té chvíle udavačství skončilo. Mezi sebou si však pokoj nedali. Jen vzácně, když se vedle sebe krčili nahoře na mezi a vystrkovali vrásčité krky za kolemjdoucími, tak asi na hodinku se mezi nimi vytvořilo společenství duší, a oni spolu rozumovali o světě a jak to v něm chodí, o provazníkovi, o péči o chudé a té řídké bryndě v chudobinci, či si vyměňovali své drobné myšlenkové poklady, u provazníka to byla pádná psychologie ženských, kdežto u Húrlina vzpomínky z putování na zkušenou a fantastické záměry finančních spekulací ve velkém stylu. „Koukni, když se člověk holt ožení -“ začínal pokaždé Heller. A Húrlin, když byla řada na něm, vždycky spustil: „Půjčit mi tak někdo tisíc marek -“ nebo: „Když jsem byl tenkrát dole v Solingenu.“ Kdysi tam před lety pracoval tři roky, a bylo prostě úžasné, co ho potkalo a co viděl právě tam. Když se vyprávěním unavili, mlčky hryzali do svých většinou studených dýmek, paže zkřížené na špičatých kolenou, v nestejných 180

intervalech si odplivovali na silnici a civěli přes křivé, staré kmeny jabloní dolů na město, jehož vyvrženci byli a kterému dávali vinu na svém neštěstí. To se obvykle rozlítostnili, vzdychali, mátožně máchali rukama a cítili, že jsou staří a vyhaslí. To trvalo vždy tak dlouho, dokud se stesk nezvrátil v zlobu, a na to většinou stačila půlhodinka. Obvykle pak spršku zahájil Lukáš Heller, nějakým pošádlením. „Koukni tam dolů!“ zvolal a ukázal do údolí. „No a co?“ zabručel druhý. „Že se ptáš! Já vím, co vidím.“ „Tak co, ksakru?“ „Vidím takzvanou válcovnu, kdysi Húrlin a podvodníci, dnes Dalles a společníci. Boháči, věru boháči!“ „Jen kdybys mě byl viděl, U orla!“ „No o to bych tak byl zrovna stál.“ „Chceš ze mě dělat podvodníka?“ „Není zapotřebí, to přece dávno jsi.“ „Ty poseroutko provaznická jedna!“ „Kriminálníku!“ „Ožralo!“ „No a co jsi ty? Zrovna ty máš zapotřebí nadávat slušným lidem!“ „Já ti vyrazím aspoň sedm zubů.“ „A já ti zpřerážím kosti, bankrotáři jeden, ať nenosiš ten svůj fr-ňák tak nahoru!“ Tím byla zahájena bitva. Po vyčerpání všech obvyklých místních nadávek a urážek rozhýřila se fantazie obou kašparů bujnými a směle znějícími novotvary, až i tato kapitola se vyčerpala a oba zápasící kohouti se vyčerpání a zahořklí jeden za druhým odcourali domů. Oba neměli jiné přání než kamaráda co nejvíc zkrotit a cítit nad ním převahu, ale byl-li Húrlin chytřejší, Heller byl zas vtipnější, a protože pletač nikomu nestránil, ani jednomu se nechtěl podařit nějaký opravdový triumf. Toužebným přáním obou bylo zaujmát v chudobinci uznávanější a příjemnější postavení; vynakládali na to tolik důmyslu a houževnatosti, že kdyby jeden i druhý právě jimi nebyl svého času tolik šetřil, mohl svou lodičku udržet nad vodou, místo aby se z něho stal slunečník. Veliký náklad dříví na dvoře se pomalu zmenšil. Zbytek nechali na později, a mezitím přišly na řadu jiné činnosti. Heller přes den 181

pracoval v rychtářské zahradě ve městě a Húrlin se pod správcovým dohledem zabýval pokojnými činnostmi jako čištěním salátu, přebíráním čočky, krájením fazolí a podobně, nemusel se přitom zvlášť přepínat a přesto mohl být trochu užitečný: Tím jako by se nepřátelství špitálníků hojilo, vždyť už nebyli celý den spolu. Každý se také domýšlel, že právě jemu byla daná práce přidělena vzhledem k jeho zvláštním schopnostem a tím že také byla uznána přednost před tím druhým. Tak léto ubíhalo, až začalo hnědnout listí. A tu se stalo, že když jednou odpoledne továrník seděl sám ve vratech a ospale mžoural do světa, přicházel shůry nějaký cizí člověk, zastavil se před „Sluncem“ a ptal se, kudy se dostane k radnici. Húrlin s ním šel dvě ulice, všechno mu vyložil a za svou námahu dostal dva doutníky. Nejbližšího vozku požádal o oheň, jeden doutník si zapálila vrátil se na své místo ve stínu u vrat, kde se s přemrštěnými pocity blaha oddával dlouho odpíranému požitku z dobrého kuřiva, poslední zbytek dokouřil nakonec ještě v dýmce, až už zbyl jen popel a pár hnědých kapiček. Večer, když se provazník vrátil z rychtářské zahrady a jako obvykle se naparoval, co dostal k svačině za skvělý hruškový most a bílý chleba a ředkve a jak se k němu nóbl chovali, i Húrlin dopodrobna vyličil svůj příběh, k velké Hellerově závisi. „A kde teď máš ty doutníky?“ zeptal se provazník ihned se zájmem. „Vykouřil jsem je,“ smál se Húrlin povýšeně. „Oba?“ „Oba, ty špíno stará, oba dva.“ „Najednou?“ „Ne, blázne, nadvakrát, jeden po druhém.“ „Je to pravda?“ „A proč by to neměla být pravda?“ „Hm,“ prohlásil lišácky provazník, který tomu nevěřil, „tak to ti něco řeknu. Jsi pěkné tele, a to zrovna ne malé.“ „A pročpak?“ „Kdyby sis jeden schoval, pak bys měl něco i na zítra. Co teď z toho máš?“ To už fabrikant nevydržel. S úšklebkem vytáhl zbylý doutník z kapsy u vesty a přidržel ho závistivému provazníkovi před očima, aby ho dokonale vydráždil. 182

„Vidíš? Tak bohaprázdne pitomý zrovna nejsem, jak si ty myslíš.“ „Nono. Tak jeden ještě máš. Ukaž!“ „Tobě tak akorát. To bych si dal!“ „Jen se chci kouknout! Já totiž spolehlivě poznám, jestli za něco stojí. Hned ti ho dám zpátky.“ Húrlin mu doutník podal, on jím otáčel v prstech, přidržel si ho k nosu, čichal k němu a pak, nerad, ho vrátil a soucitně řekl: „Na, vem si ho. Takovéhle jsou dva za krejcar.“ Rozvinul se spor o kvalitu a cenu doutníku a trval až do chvíle, kdy šli spát. Při svlékání položil Húrlin svůj poklad na polštář a úzkostlivě ho hlídal. Heller se posmíval: „Jen si ho vem s sebou do postele! Možná dostane mladé.“ Fabrikant neodpověděl, a když Heller už ležel v posteli, položil doutník opatrně na okenní římsu a pak si i on vlezl do hnízda. Blaženě se natáhl a před usnutím ještě vychutnával vzpomínku na ten požitek odpoledne, kdy tak hrdě a holedbavě vyfukoval kouř do slunce a při té pěkné vůni se v něm opět probudil pozůstatek jeho někdejší slávy a velkopanských pocitů. A pak usnul, a jak v něm sen vyvolával obraz oné zmizelé doby lesku naprosto opět ve vši slávě, zarudlý nos mu ve spaní trčel do vzduchu s výrazem pohrdání nad světem jako tenkrát za jeho nejlepších časů. Avšak uprostřed noci náhle zcela proti zvyku se probudil a v po-losvětle spatřil, že v hlavách jeho postele stojí provazník a natahuje ruku po doutníku na římsu. Se zuřivým výkřikem se vrhl z postele a zahradil ničemníkovi cestu zpět. Chvilku nepadlo ani slovo, oba nepřátelé jen stáli bez hnutí v rouše Adamově naproti sobě a měřili a provrtávali se hněvivými pohledy a sami nevěděli, je-li to strach či přemíra překvapení, že si ještě neleží ve vlasech. „Vrať ten doutník!“ konečně sípavě vykřikl Húrlin. Provazník se nepohnul. „Okamžitě ho vrať!“ vykřikl fabrikant, a když Heller neuposlechl, rozpráhl se a byl by mu nepochybně uštědřil šťavnatý pohlavěk, kdyby provazník nebyl zavčas uhnul. Přitom mu však doutník upadl, Húrlin chtěl po něm co nejrychleji sáhnout, ale Heller na něj šlápl patou tak, že se s tichým zapraskáním rozpadl na kusy. Nato ho fabrikant šťouchl do žeber a začala tahanice. Bylo to poprvé, co se oba 183

do sebe pustili, a protože vztek víceméně vyvažovala zbabělost, nic pořádného z toho nebylo. Brzy postoupil o krok jeden a brzo zas druhý, a tak se nazí staříci pošťuchovali bez valného rámusu po světnici, jako by se cvičili v nějakém tanci, a každý byl hrdina a nikdo nedostával rány. To šlo tak dlouho, až se v příznivém okamžiku dostalo továrníkovi do rukou jeho prázdné umyvadlo; divoce se jím ve vzduchu rozmáchl a mohutnou ranou ho nechal zasvištět na lebku svého neozbrojeného nepřítele. Tento hlavní úder plechovou mísou zaburácel válečnický celým domem natolik, že se ihned rozléty dveře, vběhl správce v noční košili a zastavil se s klením a smíchem před oběma účastníky souboje. „Jste vy mi to ale všiváci,“ vykřikl zostra, „nahatí si tady boxujete v baráku, kozlové staří jedni! Honem šup do postele, a stačí, abych uslyšel jenom zašustnutí, a pak si mě nežádejte.“ „On kradl -“ křičel Húrlin a zlostí a tou urážkou málem brečel. Ihned však byl přerušen a vyzván ke klidu. Kozlové se s bručením stáhli do svých postelí, správce ještě chvíli poslouchal za dveřmi, a když odešel, bylo ve světnici úplné ticho. Vedle umyvadla ležely na podlaze trosky doutníku, oknem nahlížela dovnitř pozdně letní noc a nad oběma smrtelně rozlícenými budižkničemy visel na zdi květy orámovaný nápis: „Dítka, milujte se navzájem!“ Alespoň jeden drobný triumf si však Húrlin z té aféry přece jen na druhý den odnesl. Neústupně odmítal nadále s provazníkem sdílet stejnou světnici, a po tvrdošíjném odporu musel provazník souhlasit, že mu bude vykázána jiná místnost. A tak se z továrníka opět stal poustevník, a jakkoli byl rád, že se zbavil provazníkovy společnosti, přece jen ho přepadala zádušnost a poprvé zřetelně vnímal, do jaké slepé uličky ho osud na stará kolena zahnal. Nebyly to radostné představy. Dřív, ať to bylo jakkoli všelijaké, byl přece jen svobodný, i v těch nejbídnějších časech měl občas pár čtyráků na hospodu a mohl, kdyby chtěl, každý den zas jít na vandr. A teď tu sedí, na nic nemá právo, hlídají ho, nikdy nespátí ani ten mizerný krejcar a ve světě už na něj nic nečeká, než už jen dočista zestárnout a zvětšet, a až přijde čas, složit kosti. Začal, což jinak nikdy nedělal, z toho svého stanoviště vysoko nad městem vyhlížet po údolí nahoru a dolů, zaměřovat pohled na bílé silnice a toužebně se dívat za letícími ptáky a mraky, za vozy projíždějícími kolem a za přicházejícími i odcházejícími pěšimi 184

poutníky. O večerech si dokonce navykl čist, ale často od těch povznášejících příběhů v kalendářích a zbožných časopisech zvedal zrak a díval se cize a zádušně, vzpomínal na mladá léta, na Solin-gen, na svou továrnu, na káznici, na někdejší večery v „Slunci“ a pořád jen myslel na to, jak je teď sám,

beznadějně sám. Provazník Heller si ho prohlížel zlomyslnými postranními pohledy, po nějakém čase se však přece jen pokusil dostat styk do navyklých kolejí. A tak třeba, když továrníka zastihl venku na tom jeho odpočívadle, se občas vlídně zatvářil a zavolal na něj: „Pěkné počasí, co, Hurline? Bude nejspíš hezký podzim, co myslíš?“ Ale Hurlin se jen na něj podíval, lenivě přikývl a nevydal ze sebe ani hlásku. Pravděpodobně by se mezi oběma tvrdohlavci přece jen bylo nějaké vlákno znovu zapředlo, vždyť Hurlin by z té své propadlosti a svého hoře byl k smrti rád sáhl po nejbližší lidské bytosti, jen aby se na čas zbavil toho bídného pocitu osamění a prázdnoty. Správce, jemuž se tichá fabrikantova zádumčivost vůbec nelíbila, dělal rovněž, co mohl, aby oba své chovance zase sblížil. Vtom se během září krátce po sobě dostavili dva noví přichozí, a to velice rozdílní. Jeden se jmenoval Louis Kellerhals, toto jméno však ve městě nikdo neznal, protože Louisovi se již desítky let přezdívalo Holdria; původ přezdívky nelze vypátrat. Už mnoho let se město o něj muselo starat, a ubytovalo ho proto u jednoho hodného řemeslníka, kde se měl dobře a patřil k rodině. Řemeslník však právě zemřel, a protože svěřenec nespadal do dědictví, musel se ho nyní ujmout chudobinec. Holdria se dostavil s notně naplněným menším plátěným vakem, obrovským modrým deštníkem a zeleně natřenou dřevěnou klecí, v té seděl značně vykrmený vrabec a nedal se tím stěhováním nijak zvlášť vzrušovat. Holdria přišel usměvavý, srdečný a jen zářil, každému potřásl rukou, nepřenese ani slovo a na nic se neptal, a kdykoli ho někdo oslovil či se na něj podíval, blaho a добрta srdce z něho přímo svítily, a nejt o už dávno všude známou figurku, nebylo by se ani na čtvrt hodiny dalo skrýt, že jde o neškodného slabomyslného. Druhý, který se ubytoval asi týden nato, se dostavil s nemenší životností, veselostí a laskavostí, ale vůbec to neměl v hlavě v nepořádku, nýbrž to byl sice neškodný, ale mazaný šibal. Jmenoval se Štěpán Finkenbein a pocházel z dynastie tuláků a žebráků Finken-beinových, odedávna ve městě i okolí proslulé, jejichž složitá a mno-

185

hostranně rozvětvená rodina byla usedlá v Gerbersau a tam příslušná. Finkenbeinové byli všichni téměř bez výjimky hlavy bystré a čilé, přesto nikdo z nich to nikdy nikam nedotáhl, protože s jejich povahou a bytostí byly naprosto neoddělitelně spjaty naprostá svoboda a veselí plynoucí z toho, že nic neměli. Tomuto Štěpánovi ještě nebylo ani šedesát a těšil se bezvadnému zdraví. Byl poněkud hubený a útlých údů, avšak jinak jako houžev a stále svěží a při síle, a jakou vychytralostí se mu podařilo vpašovat a prosadit se u obce do čekatelství na místo v chudobinci, to byla záhada. Ve městě bylo přece mnoho starších, ubožejších a dokonce i chudších. Jenže od zřízení ústavu nenacházel klid, cítil, že je přímo zrozený pro to, aby z něho byl člen bratrstva slunečníků, a musel se prostě jedním z nich stát. A tak tu teď tedy byl, stejně tak usměvavý a roztomilý jako znamenitý Holdria, ale se zavazadlem podstatně lehčím, neboť kromě toho, co měl na sobě, si přinesl ne sice co do barvy, avšak co do tvaru velmi zachovalý tvrdý nedělní klobouk zřejmě po dědečkovi. Když si ho nasadil a trochu posunul do týla, byl ze Štěpána Finkenbeina klasický představitel typu pan bratr ze Štraubinku. Uvedl se jako světaznalý, šprýmovný společník, a protože Holdria byl už umístěn do světnice k Húrlinovi, ubytovali ho u provazníka Hellera. Všecko mu připadalo dobré a chvalitebné, jen zamlklost kamarádů se mu nelíbila. Hodinu před večeří, když všichni čtyři seděli venku pod širým nebem, Finkenbein znenadání vyjel: „Poslyš, pane fabrikante, to je tady u vás pořád jak na pohřbu? Vždyť vy jste tu samí utrápenci.“ „Ale nech mě.“ „A copak ti teda schází? A vůbec, proč tu všichni tak nudně dřepíme? Vždyť by se dalo trochu si cucnout něčeho ostrého, či ne?“ Húrlin na okamžik nadšeně vzhlédl a v unavených očích mu zablýsklo, ale pak zoufale zavrtěl hlavou, obrátil prázdné kapsy kalhot naruby a zatvářil se ztrápeně. „Aha, už ti v nich nic nezvoní?“ zvolal Finkenbein se smíchem. „Propánajána, já jsem si vždycky myslel, takový továrník, tomuto ve váčku musí pořád pěkně chřestit. Jenomže dneska je můj slavný den, nastupuju u vás, a to nejde jen tak nasucho. Pojd'te, lidičky, Finkenbein má pro nezbytí ještě nějaký ten kapitálek na šňůrce.“ Oba utrápenci ihned svižně vyskočili. Slabomyslného nechali se-

186

dět, a tři zbývající rázným pochodem odklopýtali k „Hvězdě“ a záhy seděli na lavici u stěny a před každým stál kalíšek žitné. Húrlina, který už týdně, ba měsíce nespátl žádnou hospodu zevnitř, se zmocnilo nanejvýš radostné vzrušení. Zhluboka vdechoval tak dlouho postrádanou vůni toho místa a žitnou vychutnával malými, úspornými, plachými doušky. Jako někdo, kdo se probudil z těžkých snů,

cítil, že je opět darován životu, i jak ho známé prostředí domovsky přitahuje. Znovu se vyťasil se zapomenutými smělými gesty ze své dřívější hospodské doby, předváděl jedno za druhým, bouchal do stolu, luskal prsty, odplivoval před sebe na podlahu a pak po ní skřípavě zaškrábal podpatkem. I v řeči se náhle rozjařil a ze zmodralých rtů zněly znovu téměř s dávnou brutální jistotou nahlas a šťavnatě silácké výrazy z dob jeho slávy. Zatímco se továrník takto omlazoval, Lukáš Heller přemítavě hleděl do své skleničky a zazdalo se mu, že nadešel čas, kdy by mohl tomu náfukovi oplatit jeho urážky i zneuctění ranou tím plechem v oné památné noci. Byl zticha a pozorně čekal, až přijde ten pravý okamžik. Húrlin zatím, jak to dřív míval ve zvyku, při druhé skleničce nastražil sluch směrem k sousednímu stolu, o čem se tam mluví, pak se hovoru začal účastnit příkyvováním, pokašláváním a mimikou obličejů a nakonec i sám občas prohodil nějaké to no no či tak tak. Měl pocit, že se octl zpátky v těch krásných někdejších časech, a když rozhovor vedle byl čím dál živější, sám se stále víc k tomu stolu otáčel a veden svou dávnou náruživostí záhy se ohnivě vrhl do vln a příbojů pronášených názorů. Diskutující si ho zpočátku nevšimli, až jeden z nich, čeledín od povozníka, najednou vykřikl: „Jejdamane, fabrikant! Co ty tu chceš, ty lumpe stará? Laskavě drž zobák, než ti to budu muset vysvětlit jinak.“ Okřiknutý se zarmouceně odvrátil, vtom do něj ale šťouchl provazník loktem a horlivě šeptal: „Co si necháš něco zakazovat od takového piššvora? Jen mu to pověz, vagabundovi jednomu!“ Povzbuzení opět roznítilo továrníkův pocit důstojnosti i sebevědomí. Vzpurně uhodil do stolu, posunul se ještě blíž k debatérům, udatně se rozhlédl kolem a hlubokým hrdelním tónem zvolal: „Trochu lepší způsoby si vyprošuji! Nejspíš neráčíš vědět, co se sluší.“ Několik hostů se smálo. Čeledín ještě jednou dobrácky pohrozil: „Jen pozor, ty zkrachovanče! Když tu svou hubu nesklapneš, tak tu můžeš ještě něco zažít.“ 187

„Nic zažít nepotřebuju,“ řekl Húrlin důstojně a s důrazem, podnícen opětovným Hellerovým šťouchnutím, „já jsem prostě jednou tady a můžu si říkat, co chci, jako kdokoli jiný: To si rač zapamatovat.“ Čeledín, který všem u svého stolu zaplatil pití a hrál si tam na náramného pána, vstal a přešel k Húrlinovi. Měl už toho poštěkávaní dost. „Koukej zmizet zpátky do špitálu, kam patříš!“ zařval na továrníka, popadl zděšeného staříka za límec a kopnutím mu pomohl z lokálu. Lidé se smáli a připadalo jim, že si to ten nafoukanec zasloužil. Tím byla událost odbyta a oni se s křikem a zapřísaháním znovu pustili do svých důležitých řečí. Provazník byl v sedmém nebi. Ponoukl Finkenbeina, aby zaplatil ještě jednu skleničku. A protože poznal, jaké hodnoty v sobě skrývá tenhle nový společník, snažil se ze všech sil se s ním sprátně, což si Finkenbein s úsměvem dal líbit. Kdysi totiž zašel do Húrlinova podniku, aby si něco vyžebbral, a pan fabrikant ho zostra vykázal ven. Přesto proti němu nic neměl a ani slovem se nepřidal k nadávkám, které Heller ze sebe nyní na nepřítomného sypal. Lépe než ti dva, co se sem propadli ze šťastnějších poměrů, přivykl tomu, že světu se má nechat, ať si běží podle svého, a lidé ať si mají z jeho zvláštností svoje povyražení. „Nech toho, provazníku,“ řekl odmítavě. „Húrlin je ovšem blázen, to se ví, ale zdaleka ne z těch nejhorších. To by mi tak scházelo, abychom se tam nahoře ještě spolu hádali.“ Heller si to zapamatoval a ochotně se tomu smířlivému tónu přizpůsobil. Také už byl čas vyrazit, a tak šli a dorazili domů právě k večeři. Stůl, u kterého teď sedělo pět lidí, skýtal docela znamenitý pohled. V čele seděl správce, po jedné straně pak červenolící Holdria a vedle něho vychrtlý a sešlý a nevrle se tvářící Húrlin, naproti nim prohnáný provazník s prořídými vlasy vedle veselého, světlookého Finkenbeina. Ten výtečně bavil správce a dostal ho do dobré nálady, občas si zažertoval s hodným blbečkem, který se polichoceně šklebil, a když se sklídilo se stolu a umylo nádobí, vytáhl hrací karty a navrhl partičku. Pletač to chtěl zakázat, ale nakonec svolil s tou podmínkou, že se bude hrát „o nic“. Finkenbein se hlasitě rozesmál. „Ovšemže o nic, pane Sauberle. A oč taky? Já jsem ovšem z domu milionář, ale o všechno jsem přišel díky Húrlinovým akcím - ó, nic ve zlém, pane továrníku!“ 188

Začali a hra nějakou dobu probíhala docela vesele, živě přerušována četnými karetními vtipy Finkenbeinovými i tím, jak odhalil a zmařil jeden provazníkův pokus podvádět. Toho opět poštival čert, aby s tajuplnými narážkami stále znova připomínal tu scénu v hospodě „U hvězdy“. Húrlin to zpočátku jakoby nevnímal, potom však už dopálený odmítavě mávl rukou. Provazník se škodolibě zasmál a pohlédl na Finkenbeina. Húrlin zvedl oči, uviděl to nepříjemné po-směvačné pomrkávání a najednou se dovtípil, že to Heller zavinil ten vyhazov a že si z něho tropí smích na jeho účet. To ho hluboce zasáhlo.

Stáhl ústa, uprostřed hry hodil karty na stůl a nedal se pohnout, aby hrál dál. Heller si okamžitě uvědomil, co se stalo, choval se opatrně a tiše a dvojnásob se snažil, aby s Finkenbeinem zůstal na velice přátelské noze. Mezi oběma starými protivníky se zas všechno rozsypalo, a bylo to o to horší, že Húrlin byl přesvědčen, Finkenbein že o té lumpárně věděla pomohl ji vyvolat. Ten se sice choval stále stejně vesele a kamarádsky, ale protože ho Húrlin prostě už podezřívá a všechny jeho žerty a tituly jako pane komerční rado, urozený pane z Húrlinů atakdále přijímal nevrle, bratrstvo slunečníků se záhy rozpadlo na dvě strany. Továrník si totiž jako na spolunocležníka velmi brzy zvykl na slabomyslného Holdriu a udělal si z něho přítele. Čas od času Finkenbein, který z jakýchsi skrytých zdrojů vždycky znovu měl v kapse pár drobných, opět navrhl, aby se zašlo do hospody Jenže Húrlin, třebaže ho to tam nesmírně vábilo, zaujal vždy strnule odmítavý postoj a nikdy nešel s sebou, i když ho myšlenka, že si Heller užije tím víc, notně pobuřovala. Místo toho vysedával u Hol-drii, který mu naslouchal s rozjasněným úsměvem anebo s očima strachem rozšířenými, když si továrník naříkal a nadával či rozvíjel představy o tom, co by udělal, půjčit mu tak někdo tisíc marek. Lukáš Heller se oproti tomu chytrácky přidržoval Finkenbeina. Nové přátelství však hned na počátku velmi ohrozil. Jednou v noci podle svého zvyku zrovna prohledával šaty svého spolunocležníka, našel v nich třicet feníků a vzal si je. Okradený však nespál a přimhouřenými očima klidně přihlížel. Ráno poblahopřál provazníkovi k tomu, jaké má zručné prsty, vyžádal si peníze zpátky a dělal, jako by to býval jen dobrý vtíp. Tím nad Hellerem získal absolutní moc, ale i když v něm provazník měl dobrého kamaráda, přece jen mu nesměl předzpěvat svoje žalozpěvy tak bez zábran jako Húrlin svému druhovi. Obzvláště provazníkovy tlachy o ženských začaly 189

Finkenbeina záhy nudit. „Nech toho už, provazníku, nech toho. Ty jsi taky jenom pořád flašinet a hodně obehnaný, pořád jen to samé, s ničím novým nepřiđeš. S těmi ženskými, to si měj pro mě za mě třeba pravdu. Ale čeho je moc, toho je příliš. Musíš si opatřit nějaký nový váleček do kolovrátku - zas něco z jiného soudku, chápej, jinak mi můžeš být ukradený.“ Před takovými prohlášeními byl fabrikant chráněn. To sice bylo pohodlné, ale neuspokojovalo ho to. Čím byl jeho posluchač trpělivější, tím se on sám do svého trápení zavrtával stále hlouběji. Ještě párkrát ho veselý rozmar toho budižkničemy Finkenbeina tak na půl hodiny nakazil, že znovu vykramařil velkolepá gesta a jadrné výrazy ze svých zlatých časů, ruce měl však přece jen už na to nějak ztuhlé a ani slova nešla nijak zvniťku. V posledních slunných podzimních dnech občas ještě vysedával pod vadnoucími jabloněmi, a dolů na město a na údolí se už nedíval se závistí a touhou, nýbrž jaksi cize, jako by se ho to už netýkalo anebo ani na to nemyslel. Také tomu tak bylo, zjevně už skládal zbraně a neměl tu už co pohledávat. Přepadlo ho to neobyčejně rychle. Sice už záhy po svém pádu, v době, kdy už třel bídu a byl na cestě trochu zdůvěrnět s hospodou „U slunce“, zešedivěl a začal ztrácet pohyblivost. Byl by se však dokázal takhle potloukat celá léta a občas se svými řečmi u hospodského stolu nebo na ulici i prosadit. To jen ten chudobinec ho srazil na kolena. Takovou radost měl tenkrát, že přijde do azylu, a ani by ho bylo nenapadlo, že si tím pod sebou podřezává větev. Neboť žít bez spekulací a bez vyhlídek na všelijaké pletichy a výtržnosti, k tomu neměl ani zbla talentu, a že tehdy podlehl únavě a hladu a odešel na odpočinek, teprve to pro něj byl ten pravý bankrot. A teď mu nezbyvalo, než aby ten zbyteček života už opravdu jen dožil. Navíc Húrlin žil po hospodách příliš dlouho. Staré zvyky, byt to jsou i neřesti, neodkládá starý člověk bez následků. Osamělost a půtky s Hellerem napomohly tomu, že byl teď naprosto potichu, a když takový starý chvástal a křikloun najednou ztichne, to už je na půl cestě ke hrobu. Leccos teď tu drsnou a zle neurovnanou duši hryzalo a otřásalo jí a ukazovalo se, jak vzdor své dřívější zvilosti a sebejistotě byla sotva v něčem pevně zakotvená. První, kdo si jeho stavu povšiml, byl správce. Faráři, když tam jednou opět zašel, řekla krčil přitom rame- 190

ny: „Skoro člověku toho Húrlina přijde líto. Co se mi takhle složil, už ho k žádné práci nenutím, jenomže to nepomůže. U něj to vězí v něčem jiném. Pořád jen hrozně bloumá a spekuluje, a kdybych tenhle typ neznal, tak bych řekl, že ho hryže špatné svědomí a dobře mu tak. Ale kdepak! Užírá se zevnitř, to je to, a v jeho letech to nikdo dlouho nevydrží, dejte na mě.“ Nato farář párkrát poseděl s fabri-kanem v jeho světnici vedle Holdriovy zelené vrabčí klece a povídal si s ním o životě a o smrti a pokoušel se do té jeho temnoty vnést aspoň trochu světla, ale marně. Húrlin chvíli poslouchala hned zas neposlouchal, přikývl

anebo zamručel, neřekl však nikdy nic a byl čím dál roztěkanější a divnější. Někdy ho osvěžil některý z Finken-beinových vtipů, to se pak potichu a suše zasmál, uhodil do stolu a uznale kývl, avšak ihned se zas ponořil do sebe, aby naslouchal těm zmateným hlasům zevnitř. Navenek se projevoval jen tišeji a plačtivěji a každý se k němu choval jako jindy. Jedině Holdriovi, nebýt právě on bez rozumu, by bylo mohlo vzejít jasno o Húrlinově stavu a úpadku a vyděsit ho. Neboť ten věčně přívětivý a mírumilovný slabomyslný Holdria se stal pro továrníka opravdovým společníkem a přítelem. Dřepěli spolu u dřevěné klece, strkali dovnitř prsty, aby si do nich tlustý vrabec mohl zaklovat, ráno si, protože začalo přituhovat, hřáli záda u teplých kamen a dívali se jeden druhému do očí s takovým porozuměním, jako by to byli dva mudrci. Někdy se tak na sebe dívá společně zavřená lesní zvěř. Co Húrlina hlodalo nejvíc, bylo pokoření a hanba, které zakusil „U hvězdy“ díky Hellerovu ponoukání. U hospodského stolu, kde dlouhou dobu vysedával téměř denně, kde utratil své poslední halíře, kde platil za uznávaného hosta i mluvčího, tam, právě tam hostinský i hosté se smíchem přihlíželi, jak byl vyhozen. Na vlastních kostech musel zakusit a pocítit, že tam už nepatří, že už se tam s ním nepočítá, že na něj zapomněli a vyškrtli ho a už tam nemá ani stín nějakého práva. Za každý jiný zlý kousek by se byl s jistotou Hellerovi pomstil při první příležitosti. Ale tentokrát ze sebe nevypravil ani obvyklé nadávky, a měl jich v hrdle přece tolik pohotově. A co mu taky říct? Vždyť má provazník pravdu. Kdyby sám byl ještě takový chlapík jako kdysi a za něco stál, nikdo by se nebyl opovážil mu „U hvězdy“ přichystat ten vyhazov. Je prostě hotový a může to zabalit.

191

A tak se teď díval dopředu na tu úzkou a rovnou cestu, co mu je určena, na tu nespočítanou řadu pustých dní až po samu smrt. Všechno stanovené, vytýčené a předepsané, samozřejmé a neúprosné. Už žádná možnost zfalšovat bilanci a nějaký ten dokument, proměnit se v akciovou společnost a přes bankrot a káznici se oklikami v Božím jménu opět vekrást do života. A byl-li továrník zařízení na všelijaké okolnosti a životní situace a dovedl se do nich vpravit, na tuhle přichystán nebyl a vpravit se do ní nedokázal. Dobrák Finkenbein mu nezřídka domlouval a povzbuzoval ho anebo mu s dobromyslným a útěšným smíchem poklepal na rameno. „Ty, vrchní obchodní rado, neštuduj pořád tolik, vždyť s chytrák nade všechno pomyšlení, takovou řůru boháčů a fikaných lidí jsi svého času napálil, či ne? - Nevřč, milostpane milionáři, nic ve zlém. Jen tě musím dloubnout - propánaboha myslí na tu posvátnou prŕpo-vídku, co máš viset nad postelí.“ S kněžskou důstojností rozpráhl paže jako k požehnání a vznešeně zadeklamoval: „Dítky, milujte se navzájem!“ „Nebo počkej, začnem spořit do pokladničky, a až bude plná, odkoupíme od města ten jeho mizerný chudobinec, vytáhnem a vyvěsíme starý štít a otevření znova naše dávné dobré ‚Slunce‘, at’ se ta stará mašina zas rozjede, co ty na to?“ „Mít tak pět tisíc marek -“ začal Húrlin počítat, ale vtom se ostatní rozesmáli; ihned přestal, povzdychl, upadl opět do zadumání a třeštil oči do prázdna. Zvykl si den co den pobíhat po světnici, jednou vztekle, jednou vystrašeně, jindy číhavě a zálučně. Jinak však nikomu nepřekážel. Často mu dělal společnost Holdria, přidal se k němu a v stejném tempu s ním pobíhal po místnosti, a seč stačil, odpovídal na pohledy, gesta a vzdechy neklidného poutníka, který neustále prchal před zlým duchem v sobě. Celý život měl rád role podvodníků a hrál je se střídavým štěstím, a nyní byl odsouzen k tomu, že svůj vlastní konec musel dohrávat jako nějaký kašpar. K podivnostem a bláznivým kouskům vykolejence patřilo i to, že nejnověji několikrát za den vlezl pod postel, vytáhl odtamtud starý štít se sluncem a náruživě a toužebně s ním provozoval bláznovský kult tím, že jej jednou slavnostně třímal před sebou jako nějakou posvátnou pozoruhodnost, jindy si ho postavil před sebe a pozoroval jako ve vytržení, pak zas do něj bušil pěstmi a hned nato ho starostli-

192

ve kolébal, mazlil se s ním a nakonec ho zas uložil na místo. Když s těmihle symbolickými fraškami začal, přišel u ostatních slunečníků o zbytek důvěry a začali s ním stejně jako s jeho přítelem Holdriou jednat jako s úplným bláznem. Obzvláště provazník se na něj díval s neskrývaným opovržením, dráždil ho a pokořoval, kde jen mohl, a zlobilo ho, že to Húrlin zjevně sotva kdy postřehl. Jednou vzal štít se sluncem a schoval mu ho v jiné světnici. Když si ho Húrlin chtěl vzít a nenašel ho, bloudil po celém domě, pak znovu usilovně pátral na původním místě, poté popořádku vyhrožoval všem v domě, provazníka nevyjímaje, rozzuřenými řečmi a máváním pěstmi do vzduchu, a když to všecko nepomohlo, sedl si za

stůl, hlavu položil do dlaní a propukl v žalostný nářek, který trval půl hodiny. To už bylo pro soucitného Finkenbeina příliš. Vrazil provazníkovi mohutnou ránu pěstí, což postiženého k smrti vyděsilo, a donutil ho, ať okamžitě ukrytý poklad vydá. Houževnatý fabrikant by byl i vzdor svým už téměř dočista bílým vlasům mohl žít ještě řadu let. Ale vůle umřít, která v něm rostla, si záhy našla cestičku. Jedné prosincové noci stařík nemohl spát. V posteli si sedl a oddal se svým temným myšlenkám, civěl někam do dálky přes tmavé zdi a připadal si opuštěnější než kdykoli předtím. V té pustotě, úzkosti a bezútěšnosti nakonec vstal, a aniž tak úplně věděl, co dělá, odepnul si plátěné šle a nehlučně se na nich oběsil na stězejích dveří. Tak ho ráno našel Holdria a na bláznův vyděšený křik pak přispěchavší správce. Jen obličej byl trochu namodralejší, jinak se na něm nedalo znetvořit nic. Hrůza a překvapení byly nemalé, netrvaly však dlouho. Jen slabomyslný pobrekával do hrnku s kávou, všichni ostatní věděli, že ten konec nepřišel nevhod a že tu není důvod ani k stesku, ani k rozhořčení. Vždyť ho ani nikdo neměl rád. Když se svého času do chudobince dostal Finkenbein jako čtvrtý host, daly se ve městě slyšet stížnosti, že se ten sotva zřízený azyl nepřiměřeně rychle zalidňuje. Nyní už jeden z těch přespočetných zmizel. A je-li pravdou, že obyvatelé chudobinců většinou přímo kvetou a dožívají se vysokého věku, pak je rovněž pravdou i to, že vzniklá díra zřídka zůstane taková, jaká je, nýbrž se nutně zvětšuje. Tak tomu bylo i zde; ve stěži rozkvetlé kolonii pro pobudy začal úbytek a pokračoval. Zpočátku to vypadalo tak, že fabrikant byl zapomenuta všechno 193

je při starém. Lukáš Heller, pokud to Finkenbein dovolil, vedl hlavní slovo, znepríjemňoval život správci a dokázal z té trošky práce, co mu byla přidělena, ještě polovinu hodit na krk ochotnému Holdriovi. A tak se cítil náramně a v pohodě. Byl nyní nejstarším z bratrstva slunečníků, dočista zdomácněl a nikdy v životě se necítil v takovém souladu s prostředím i životním postavením, kde klid a zahálčivost mu poskytovaly dost času, aby se roztahoval a naparoval a sám sobě připadal jako úctyhodný a nikoli nepodstatný člen společnosti, města i vesmíru. S Finkenbeinem to bylo jinak. Obraz, který si jeho bujná fantazie kdysi o životě v bratrstvu slunečníků vytvořila a nádherně vymalovala, byl dočista jiný než to, co tu ve skutečnosti našel a viděl. Navenek sice zůstával stále týměž starým lehkomyšlným žertýřem, užíval si své pohodlné postele, teplých kamen a vydatné stravy a zdálo se, že mu nic nechybí. Z tajuplných výletů do města také vždy přinášel pár měďáků na kořalku a na tabák a bez lakoty nechával provazníka, aby se na těchto požitcích podílel. Rovněž jen vzácně kdy mu chyběla kratochvíle, vždyť v každé uličce od prvního domu po poslední kout znal každou tvář a všude ho rádi viděli, a tak si v každé domovní bráně i před krámskými dveřmi, na mostě i na lávkách, u povozů a trakařů vždy a s kýmkoli mohl pěkně popovídat. Přesto se ale necítil ve své kůži. Jednak Heller a Holdria měli pro něj coby každodenní kamarádi jen malou cenu, a pak ho čím dál víc stíšňovala pravidelnost života v chudobinci, kde byly předepsány pevné hodiny pro vstávání, jídlo, práci i spaní. A konečně, a to bylo to hlavní, byl takový život pro něj až příliš dobrý a pohodlný. Byl zvyklý střídat hladové dny s rozmařilými, spát jednou v kanafasu a brzo zas na seně, sklízet jednou obdiv a brzo zas pěknou spršku. Byl uvyklý potulovat se tak, jak se mu líbilo, sprádat drobné obchůdky i taškařice a od každého božího dne očekávat, co mu přinese nového. Ta svoboda, chudoba, pohyblivost a neustálé napětí, to mu tady naprosto chybělo, a tak záhy nahlédl, že dostat se do chudobince nebyl, jak se domníval, jeho mistrovský kousek, nýbrž hloupost s kormutli-vými následky pro celý život. Vedlo-li se v tomto ohledu Finkenbeinovi jen o málo jinak než předtím fabrikantovi, byl ovšem ve všem ostatním jeho pravý protiklad. Především nevěšel hlavu jako on a nedopustil, aby se mu myšlenky pásly věčně jen na tom jediném a stejném poli smutku a ne- 194

spokojenosti, nýbrž zůstával čilý, budoucnost si držel pokud možno z dohledu a s lehkou myslí se do vádí ve probabrával z jednoho dne na druhý. Z pletače, z provazníka Hellera, z tlustého vrabce a z celé situace, ze všeho vydolovával, jak jen dovedl, tu veselou stránku. A to bylo k dobru nejen jemu samotnému, nýbrž celému domu, jehož každodenní život tím dostal svobodomyšlný a radostný nádech. A toho bylo náramně zapotřebí, vždyť k rozradostnění a zkrášlení jednotvárných dní dokázali Sauberle i Heller z vlastních prostředků přispět asi stejně tolik jako dobrák Holdria. Dny i týdny ubíhaly jakžtakž obstojně. Správce dřel a staral se do únavy, až byl kost a kůže, provazník žárlivě vychutnával své laciné pohodlné živobyty, Finkenbein přimhuřoval oko a zůstával u povrchu, Holdria kvetl v svém věčném klidu

duše a denně byl roztomilejší, stále víc při chuti a také při těle. Byla by to bývala učiněná idyla. Avšak uprostřed toho vykrmovaného míru obcházel vychrtlý duch mrtvého továrníka. Díra se musela rozšířit. A tak se jednoho dne v únoru, byla to středa, naskytlo, že Lukáš Heller měl ráno udělat nějakou práci v dřevníku, a protože stále ještě neuměl pracovat jinak než nárazově, zpotil se, pak si šel odpočinout ke dveřím, dostal kašel a rozbolela ho hlava. V poledne snědl sotva polovinu toho, co jindy, odpoledne zůstal u kamen, hádal se, kašlal a klel, a večer si šel lehnout už v osm. Na druhý den poslali pro doktora. V poledne Heller nejedl už nic, o něco později ho roztrásla horečka, v noci u něho Finkenbein a správce museli střídavě bdít. Třetí den provazník umřel a město se tak zbavilo dalšího strávnicka. V březnu propuklo nezvykle brzo letní počasí a všechno začalo pučet. Velké kopce i drobné příkopy u silnice se zazelenaly a omládlý, silnice byla plná náhle se vynořivších slepic, kachen a veselých řemeslnických tovaryšů, vzduchem se radostně proháněli velcí i malí ptáci. Finkenbeinovi bylo vtom rostoucím osaměním a tichu domu stále těsněji a teskněji u srdce. Obě úmrtí se mu zdála povážlivá a stále víc si připadal jako někdo, kdo na potápějící se lodi zůstal naživu sám. A tak číchal a vyhlížel co chvíli z okna ven do tepla a lahodné jarní modři. Ve všech údech mu to vřelo a jeho stále mladistvé srdce, kdykoli zavětrilo líbeznot jara, vzpomínalo na staré časy. Jednoho dne přinesl z města nejen balíček tabáku a pár nejnovějších novinek, nýbrž v ošuntělém voskovém plátně zabalené i dva 195

nové papíry, na kterých sice byly krásné kudrlinky a slavnostní modrá úřední razítka, jenže z radnice nepocházely. Jak by také takový starý a odvážný světoběžník a zdatný prosebník neměl ovládat jemné a tajuplné umění přenést na čistě popsané papíry libovolná stará či nová razítka. To nedovede a nezná každý, a patří k tomu jemné prsty i dobrý cvik, umět z čerstvého vejce odloupnout tenkou vnitřní blan-ku a dokonale ji rozprostřít, pak na ni otisknout razítka ze starého domovského listu a cestovního pasu a otisky pak čist'ounce z vlhké blanky přenést na nový papír. A jednoho dalšího dne se Štěpán Finkenbein nepozorovaně vytratil z města i okolí. Na cestu si s sebou vzal svůj vysoký, tvrdý štraubinský klobouk, a jako jedinou památku na sebe zanechal svou starou vlněnou čepici. Úřady provedly drobné, opatrné pátrání. Protože však záhy začaly kolovat pověsti, že byl spatřen v jednom sousedním okrese živý a spokojený v oblíbené hospodě, a poněvadž nebyl zájem přivést ho za každou cenu zpátky, stát v cestě jeho případnému štěstí a dál ho živit na městské útraty, chytře bylo od dalších pátrání upuštěno a s nejlepšími přáními volného ptáčka nechali, ať si letí, kam chce. Také po šesti týdnech došla od něho pohlednice z Bavor, kde pletáčovi psal: „Vážený pane Sauberle, jsem v Bavo-řích. Je tady o dost chladněji. Víte co? Seberte Holdriu a jeho vrabce a ukazujte je za peníze. A za ně pak mužem spolu cestovat. A nebožtíkovi Húrlinovi zas pak vyvěsíme ten jeho štít. Váš oddaný Štěpán Finkenbein, pozlacovač věžních korouhviček." Od Hellerovy smrti a Finkenbeinova odchodu uplynulo patnáct let a v někdejší hospodě „U slunce" ještě stále bydlí vypasený, čer-venolící Holdria. Zprvu tam nějakou dobu byl sám. Aspiranti se drželi zpátky, neboť hrůzostrašná smrt továrníkova, rychlý skon provazníkův a Finkenbeinův útěk daly vznik obecně rozšířenému mo-rytátu a asi půl roku obestíraly dům krvavými pověstmi. Avšak poté nouze i lenivost opět vyhnaly mnohého hosta nahoru do bývalého „Slunce", a od té doby už tam nikdy Holdria nevysedával sám. Viděl přicházet, krmit se a umírat lecjaké kuriózní i nudné slunečníky, a v této chvíli je seniorem společenství sedmi kumpánů, správce v to nepočítaje. Za teplých, vlidných dní je možné často je vidět, jak v plném počtu vysedávají na mezi silničky do hor, kouří přitom ze svých dýmčiček a shlížejí zbrázděnými tvářemi dolů na město, které se mezitím trochu rozrostlo údolím nahoru i dolů. 196